

Remigijus Jokubauskas, Mykolas Kirkutis,
Egidija Tamošiūnienė, Vigintas Višinskis

UŽSIENIO TEISMŲ SPRENDIMŲ
PRIPAŽINIMAS IR LEIDIMAS VYKDYTI
LIETUVOS RESPUBLIKOJE

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

**Remigijus Jokubauskas, Mykolas Kirkutis,
Egidija Tamošiūnienė, Vigintas Višinskis**

UŽSIENIO TEISMŲ SPRENDIMŲ
PRIPAŽINIMAS IR LEIDIMAS VYKDYTI
LIETUVOS RESPUBLIKOJE

Monografija

Vilnius, 2020

Autoriai: Remigijus Jokubauskas
Mykolas Kirkutis
Egidija Tamošiūnienė
Vigintas Višinskis

Recenzavo: doc. dr. Dainius Raižys
dr. Antanas Rudzinskas

Mykolo Romerio universiteto Mokslinių-mokomųjų leidinių aprobavimo spaudai komisija apsvarstė ir pritarė monografijos leidybai (2020 m. gegužės 20 d. nutarimas Nr. 2L-35).

Visos leidinio ir leidybos teisės saugomos. Šio leidinio arba kurios nors jo dalies negalima taisyti, dauginti ar kitaip platinti autoriui ir leidėjui nesutikęs.

© Remigijus Jokubauskas, Mykolas Kirkutis, Egidija Tamošiūnienė,
Vigintas Višinskis, 2020 m.

© Mykolo Romerio universitetas, 2020 m.

ISBN 978-9955-19-992-2 (internetinis)

ISBN 978-9955-19-993-9 (spausdintas)

TURINYS

PRATARMĖ	7
SUTRUMPINIMAI	11
I. UŽSIENIO TEISMŲ SPRENDIMŲ PRIPAŽINIMAS IR LEIDIMAS VYKDYTI	17
II. PRAŠYMŲ PRIPAŽINTI IR LEISTI VYKDYTI UŽSIENIO TEISMŲ SPRENDIMUS NAGRINĖJIMAS	41
1. Užsienio teismų sprendimų pripažinimo teisinis reglamentavimas	44
2. Užsienio teismų sprendimų pripažinimo tvarka	47
3. Užsienio teismų sprendimų pripažinimo išimtys	68
4. Teismo kompetencija nagrinėjant prašymus	72
5. Prašymo nagrinėjimo sustabdymas	74
III. UŽSIENIO TEISMŲ SPRENDIMŲ NEPRIPAŽINIMO PAGRINDAI LIETUVOS TEISĖJE	78
1. Sprendimas nėra įsiteisėjęs pagal tos valstybės, kurioje jis yra priimtas, įstatymus	81
2. Pagal Lietuvos Respublikos teisę ar tarptautinės sutarties nuostatas byla priskirtina išimtinai Lietuvos Respublikos ar trečiosios valstybės teismų kompetencijai	83
3. Šaliai, kuri nedalyvavo nagrinėjant bylą, nebuvo tinkamai pranešta apie civilinės bylos iškėlimą ir proceso metu nebuvo sudarytos procesinės gynybos galimybės, o tais atvejais, kai ji buvo neveiksni tam tikroje srityje ar jos veiksnumas tam tikroje srityje buvo apribotas, – tinkamo atstovavimo galimybės	100
4. Užsienio teismo sprendimas, kurio pripažinimo yra prašoma, nėra suderinamas su Lietuvos Respublikos teismo sprendimu, priimtu byloje tarp tų pačių šalių	109
5. Sprendimas prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintai viešajai tvarkai	110

6. Užsienio valstybės teismas priimdamas sprendimą išsprėdė klausimus dėl Lietuvos Respublikos piliečio veiksnumo ar teisnumo, atstovavimo pagal įstatymą, šeiminių turtinių ar paveldėjimo teisinių santykių ir tai prieštarauja Lietuvos Respublikos tarptautinei privatinei teisei, išskyrus atvejus, kai Lietuvos teismai byloje būtų priėmę tokį patį sprendimą	120
IV. UŽSIENIO TEISMO SPRENDIMŲ VYKDYMAS LIETUVOS TEISĖJE	122
V. UŽSIENIO TEISMŲ SPRENDIMŲ PRIPAŽINIMAS IR VYKDYMAS EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMO PRAKTIKOJE	131
VI. EUROPOS SĄJUNGOS VALSTYBIŲ NARIŲ TEISMŲ SPRENDIMŲ PRIPAŽINIMAS IR VYKDYMAS	141
1. Briuselis Ibis reglamentas	148
<i>Bendrosios nuostatos</i>	148
<i>Sprendimų pripažinimas</i>	151
<i>Valstybėse narėse priimtų sprendimų vykdymas</i>	157
<i>Atsisakymas pripažinti ir vykdyti teismo sprendimą</i>	164
<i>Atsisakymas vykdyti teismo sprendimą</i>	175
<i>Bendrojo pobūdžio nuostatos</i>	178
<i>Autentiški dokumentai ir teisminės taikos sutartys</i>	183
2. Išlaikymo prievolių reglamentas	186
<i>Sprendimų dėl išlaikymo nepilnamečiams vaikams pripažinimas</i>	194
3. Briuselis IIbis reglamentas	197
<i>Sprendimų dėl nepilnamečių specialiosios globos pripažinimas</i>	206
4. Nemokumo bylų reglamentas	209
<i>Sprendimų, priimtų nemokumo bylose, pripažinimas</i>	218
5. Paveldėjimo reglamentas	222
6. Europos vykdomojo rašto reglamentas	228
7. Europos mokėjimo įsakymo procedūros reglamentas	232
8. Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūros reglamentas	236
9. Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamentas	241
10. Sprendimai dėl finansinių baudų baudžiamosiose bylose	249

VII. UŽSIENIO TEISMŲ SPRENDIMŲ PRIPAŽINIMAS	
IR VYKDYMAS PAGAL TARPTAUTINES SUTARTIS	256
Armėnijos Respublika	268
Azerbaidžano Respublika	273
Baltarusijos Respublika	277
Kazachstano Respublika	300
Kinijos Liaudies Respublika	305
Lenkijos Respublika	307
Moldovos Respublika	311
Rusijos Federacija	312
Turkijos Respublika	321
Ukraina	323
Uzbekistano Respublika	328
Estijos Respublika ir Latvijos Respublika	330
SUMMARY	337
LITERATŪROS SĄRAŠAS	340

PRATARMĖ

Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas yra tarptautinės privatinės teisės dalis, svarbi žmogaus teisių apsaugos sistema, nustatanti, kokia tvarka vienoje valstybėje priimtas teismo sprendimas gali būti pripažįstamas ir vykdomas kitose valstybėse.

Užsienio teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo problema teisės doktrinoje nagrinėjo prof. habil. dr. Valentinas Mikelėnas¹, prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius², prof. dr. Gintautas Bužinskas ir dr. Jurgita Grigienė³, dr. Laura Gumuliauskienė⁴, doc. dr. Darius Bolzanas⁵, dr. Audrius Perkauskas⁶ ir kiti autoriai⁷. Aptariant Europos Sąjungos civilinį procesą, paminėtinas išsamus Lietuvos notarų rūmų parengtas Paveldėjimo reglamento taikymo aptarimas⁸ bei dr. Eglės Kavoliūnaitės-Ragauskienės ir dr. Agnės Limantės mokslo studija „Reglamento „Briuselis IIa“ peržiūra: siūlomos naujovės ir jų įtaka Lietuvos teisei sistemai“⁹.

- 1 Valentinas Mikelėnas, *Tarptautinės privatinės teisės įvadas*, Vilnius: Justitia, 2001; Valentinas Mikelėnas, „Civilinio proceso teisės vienodinimas bei derinimas ir naujasis Lietuvos civilinio proceso kodeksas“, *Jurisprudencija*, 28 (20), 2002.
- 2 Vytautas Nekrošius, *Europos Sąjungos civilinio proceso teisė (Pirma dalis)*, Vilnius: Justitia, 2009.
- 3 Gintautas Bužinskas, Jurgita Grigienė, *Teisingumas tarptautiniame civiliniame procese*, Teisės informacijos centras, 2007.
- 4 Laura Gumuliauskienė, „Lietuvos teismų sprendimų pripažinimo užsienio valstybėse aspektai“, *Jurisprudencija*, 69 (61), 2005; Laura Gumuliauskienė, *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Mykolo Romerio universitetas, 2008.
- 5 Darius Bolzanas, „Užsienio teismų sprendimų šeimos bylose pripažinimas ir leidimas juos vykdyti Lietuvoje“, *Notariatas*, 15, 2013.
- 6 Audrius Perkauskas, *Jurisdikcijų kolizijų ir užsienio valstybių teismų sprendimų pripažinimo bei vykdymo teisinis reguliavimas: unifikavimo tendencijos*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2002.
- 7 Žr. Paulius Astromskis, Jurgita Grigienė, Vigintas Višinskis, et al. *Lithuanian Private Law (The Law of the Baltic States)*. Springer International Publishing, 2017.
- 8 Laura Augytė-Kamarauskienė, Sandra Bradaitė, Eglė Čaplinskienė et al. *Paveldėjimo teisė, Lietuvos notarų rūmai*, 2018.
- 9 Eglė Kavoliūnaitė-Ragauskienė, Agnė Limantė, *Reglamento „Briuselis IIa“ peržiūra: siūlomos naujovės ir jų įtaka Lietuvos teisei sistemai*. Mokslo studija. Lietuvos teisės institutas, 2016.

Taip pat galima paminėti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 m. gruodžio 21 d. teismų praktikos taikant tarptautinės privatinės teisės normas apibendrinimo apžvalgą, kurioje buvo apibendrintas tarptautinės privatinės teisės normų taikymas ir užsienio teismų sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti problemas.¹⁰

Monografijoje apžvelgiama istorinė užsienio teismų sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti raida, šios tarptautinės privatinės teisės sistemos užuomazgos ir pagrindinės idėjos. Užsienio teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo problemos iš esmės siejamos su naujausiais laikais ir valstybės suvereniteto sampratos atsiradimu, kai buvo pripažinta, kad teismo sprendimams nėra būdingas ekstrateritorialumas, t. y. jo sukeliamas teisinis poveikis kitose valstybėse. Tačiau valstybių tarptautiniai santykiai lėmė poreikį „atverti duris“ kitų valstybių teismų sprendimams ir pripažinti jų teisinį poveikį. Tai lėmė pagarbos ir abipusiškumo doktrinių užsienio valstybių teismų sprendimams susiformavimą, kurios vėliau tapo tarptautinio ir vidaus teisinio reguliavimo šioje srityje pagrindu.

Monografijoje analizuojami užsienio teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo klausimai civilinėse bylose trijose teisės sistemose: Lietuvos Respublikos teisėje, Europos Sąjungos teisėje ir tarptautinėje teisėje. Taip pateikiama sisteminė šios temos analizė skirtingose teisės sistemose. Taip pat monografijoje nagrinėjama ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika taikant Konvencijos nuostatas užsienio teismų sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti procese. Nors Konvencija nenustato konkrečių reikalavimų šioje srityje, praktikoje neretai kyla problemų dėl teisės į teisingą teismą, teisės į privatų gyvenimą ir nuosavybės teisės apsaugos užsienio teismų sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti procese.

Lietuvos Respublikos užsienio teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo klausimai reglamentuojami CPK ir Įgyvendinimo įstatyme. Kai kurios vykdymo nuostatos taip pat įtvirtintos Sprendimų vykdymo instrukcijoje. Aptariamas vidaus teisinis reguliavimas, sprendimų pripažinimo ir vykdymo tvarka, nepripažinimo pagriniai.

---

10 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 m. gruodžio 21 d. teismų praktikos, taikant tarptautinės privatinės teisės normas, apibendrinimo apžvalga Nr. A2-14. Teismų praktika, 2000, 14.

Monografijoje analizuojami pagrindiniai Europos Sąjungos civilinį procesą reglamentuojantys teisės aktai, juose nustatytos sprendimų pripažinimo ir vykdymo procedūros. Atsižvelgiant į teisinio reguliavimo tendencijas (Briuselis Ibis reglamentas, Nemokumo bylų reglamentas, Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamentas), matyti, kad Europos Sąjungoje vis labiau pripažįstamas laisvas sprendimų judėjimo principas, nereikalaujantis specialios sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti procedūros (egzekvatūros). Tai reiškia, kad neretai Europos Sąjungos valstybių narių teismų civilinėse bylose priimti sprendimai gali būti vykdomi nereikalaujant papildomo jų pripažinimo. Nors egzekvatūros panaikinimas ir sudaro sąlygas paprastesniam bei ekonomiškesniam sprendimų pripažinimui ir vykdymui, tačiau tai nereiškia, kad šio proceso metu nekyla ginčų. Pirmiausia asmuo, kurio atžvilgiu siekiama vykdyti sprendimą, gali naudotis Europos Sąjungos ir nacionalinės teisės aktuose nustatytais gynybos priemonėmis, todėl teismų praktikoje neretai kyla klausimų, susijusių su šių gynybos priemonių taikymu. Be to, faktinis užsienio teismų sprendimas atliekamas pagal nacionalinės teisės normas, o tai lemia skirtingą vykdymo proceso trukmę, sąlygas ir kitas reikšmingas aplinkybes.

Ne Europos Sąjungos valstybių narių teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo klausimus reglamentuoja tarptautinės sutartys arba CPK nuostatos (jei su konkrečia valstybe nėra sudaryta tarptautinė sutartis). Taigi tam tikrais atvejais užsienio valstybės teismų sprendimai pripažįstami tarptautinės sutarties pagrindu. Dažniausiai šiuos teisinius santykius reglamentuoja dvišalės ir trišalės Lietuvos Respublikos sudarytos tarptautinės sutartys. Daugelis šių tarptautinių sutarčių sudarytos prieš kelis dešimtmečius ir jose nustatyti civilinio proceso ypatumai, procesinių teisių apsaugos standartai nevisiškai atitinka pasikeitusį civilinio proceso reglamentavimą, tarptautinių teismų formuojamą praktiką žmogaus teisių apsaugos srityje. Monografijoje aptariamos šios tarptautinės sutartys, jų pobūdis, panašumai ir skirtumai.

Autoriai

SUTRUMPINIMAI

ALI/UNIDROIT Tarptautinio civilinio proceso principai – ALI/UNIDROIT Tarptautinio civilinio proceso principai (angl. *ALI/UNIDROIT Principles of Transnational Civil Procedure*) (2006 m.).

BPK – Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (Žin., 2002, Nr. 37-1341).

Bruselis Ibis reglamentas – 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo OJ L 351.

Bruselis I reglamentas – 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo OJ L 12.

Bruselis Ibis reglamentas (Reglamentas Nr. 2201/2003) – 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 OJ L 338.

Chartija – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija OJ C 202.

Civilinės būklės aktų registravimo taisyklės – Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2016 m. gruodžio 28 d. įsakymas Nr. 1R-334 „Dėl Civilinės būklės aktų registravimo taisyklių ir civilinės būklės aktų įrašų ir kitų dokumentų formų patvirtinimo“.

CPK – Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (Žin., 2002, Nr. 36-1340).

ES – Europos Sąjunga.

ESTT – Europos Sąjungos Teisingumo Teismas.

Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamentas – 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 655/2014, kuriuo nustatoma europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūra, siekiant palengvinti tarpvalstybinį skolų išieškojimą civilinėse ir komercinėse bylose OJ L 189.

Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūros reglamentas – 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 861/2007, nustatantis Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą OJ L 199.

Europos mokėjimo įsakymo procedūros reglamentas – 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1896/2006, nustatantis Europos mokėjimo įsakymo procedūrą OJ L 399.

Europos vykdomojo rašto reglamentas – 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004, sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą OJ L 143.

EŽTT – Europos Žmogaus Teisių Teismas.

Hagos konvencija – 2007 m. lapkričio 23 d. Hagos konvencija dėl tarptautinio vaikų ir kitokių šeimos išlaikymo išmokų išieškojimo.

Hagos konvencija dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo užsienyje – 1965 m. lapkričio 15 d. konvencija dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo užsienyje.

Hagos konvencija dėl užsienio valstybėse išduotų dokumentų legalizavimo panaikinimo – 1961 m. spalio 5 d. Konvencija dėl užsienio valstybėse išduotų dokumentų legalizavimo panaikinimo.

Hagos protokolas – Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijoje 2007 m. lapkričio 23 d. priimtas Protokolas dėl išlaikymo prievoliams taikytinos teisės.

Įgyvendinimo įstatymas – Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymas (Žin., 2008, Nr. 137-5366).

Išlaikymo prievolių reglamentas ar Reglamentas Nr. 4/2009 – 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos,

taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje OJ L 7.

JAV – Jungtinės Amerikos Valstijos.

Jungtinė Karalystė – Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė.

KAI – Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas (Žin., 1996, Nr. 39-961; 2012, Nr. 76-3932).

Konvencija – Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (1950 m.).

Konvencija dėl užsienio teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo civilinėse ir komercinėse bylose – 2019 m. liepos 2 d. priimta Konvencija dėl užsienio teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo civilinėse ir komercinėse bylose (angl. *Convention of 2 July 2019 on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil or Commercial Matters*).

LApT – Lietuvos apeliacinis teismas.

LAT, kasacinis teismas – Lietuvos Aukščiausiasis Teismas.

Lietuvos ir Armėnijos sutartis – Lietuvos Respublikos ir Armėnijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 2005-01-18, Nr. 7-189.

Lietuvos ir Azerbaidžano sutartis – Lietuvos Respublikos ir Azerbaidžano Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 2002-07-26, Nr. 75-3217.

Lietuvos ir Baltarusijos sutartis – Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 1994-06-08, Nr. 43-779.

Lietuvos ir Kazachstano sutartis – Lietuvos Respublikos ir Kazachstano Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 1998-06-03, Nr. 51-1399.

Lietuvos ir Kinijos sutartis – Lietuvos Respublikos ir Kinijos Liaudies Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos civilinėse ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 2001-08-31, Nr. 75-2642.

Lietuvos ir Lenkijos sutartis – Lietuvos Respublikos ir Lenkijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos, darbo ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 1994-02-23, Nr. 14-234.

Lietuvos ir Moldovos sutartis – Lietuvos Respublikos ir Moldovos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 1995-03-03, Nr. 19-440.

Lietuvos ir Rusijos sutartis – Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 1995-02-10, Nr. 13-296.

Lietuvos ir Turkijos sutartis – Lietuvos Respublikos ir Turkijos Respublikos teisinio ir teismo bendradarbiavimo komercinėse ir civilinėse bylose sutartis. *Valstybės žinios*, 1996-02-28, Nr. 18-464.

Lietuvos ir Ukrainos sutartis – Lietuvos Respublikos ir Ukrainos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 1994-11-25, Nr. 91-1767.

Lietuvos ir Uzbekistano sutartis – Lietuvos Respublikos ir Uzbekistano Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 1997-11-07, Nr. 101-2552.

Lietuvos, Estijos ir Latvijos sutartis – Lietuvos Respublikos, Estijos Respublikos ir Latvijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių. *Valstybės žinios*, 1994-04-15, Nr. 28-492.

Lugano konvencija – Konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo OJ L 339, 2007.

Nemokumo bylų reglamentas – 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2015/848 dėl nemokumo bylų, kuriuo pakeistas reglamentas Nr. 1346/2000 OJ L 189.

- Niujorko konvencija** – 1958 metų Niujorko konvencija dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo.
- Pamatinis sprendimas** – 2005 m. vasario 24 d. Tarybos pamatinis sprendimas Nr. 2005/214/TVR dėl abipusio pripažinimo principo taikymo finansinėms baudoms OL L 076.
- Paveldėjimo reglamentas** – 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo OJ L 201.
- Paveldėjimo reglamento įgyvendinimo reglamentas** – 2014 m. gruodžio 9 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 1329/2014, kuriuo nustatomos formos, nurodytos Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo OJ L 359.
- Reglamentas Nr. 1346/2000** – 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto OJ L 160.
- SESV** – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija OJ C 326.
- Sprendimų vykdymo instrukcija** – Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymas Nr. 1R-352 „Dėl Sprendimų vykdymo instrukcijos patvirtinimo“.
- Susitarimas dėl išstojimo** – Susitarimas dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos OJ L 29 9.
- Tarptautinių sutarčių įstatymas** – Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymas (Žin., 1999, Nr. 60-1948).
- Teismų įstatymas** – Lietuvos Respublikos teismų įstatymas (Žin., 1994, Nr. 46-851; 2002, Nr. 17-649).
- UNCITRAL modelinis įstatymas** – UNCITRAL Modelinis įstatymas dėl su nemokumo procesu susijusių sprendimų pripažinimo ir

vykdymu su vykdymo išaiškinimu (2018 m.) (angl. *UNCITRAL Model Law on Recognition and Enforcement of Insolvency-Related Judgments with Guide to Enactment*) (2018).

Vienos konvencija – Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės (1969 m.).

I. UŽSIENIO TEISMŲ SPRENDIMŲ PRIPAŽINIMAS IR LEIDIMAS VYKDYTI

Užsienio valstybių teismų sprendimų pripažinimas ir leidimas vykdyti yra tarptautinio civilinio proceso dalis.¹¹ Kontinentinės teisės valstybėse pripažįstama, kad tarptautinio civilinio proceso teisė (vok. *internationale Zivilprozessrecht*) apima visumą civilinio proceso normų, turinčių tarptautinį pobūdį (vok. *Auslandsbezug*). Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas (tarptautinio civilinio proceso teisė), kartu su kolizinėmis (angl. *conflict of law*) ir jurisdikcijos taisyklėmis, sudaro tarptautinės privatinės teisės pagrindą.¹²

Teismas yra viena valstybės valdžių ir jo sprendimas yra valstybės suvereniteto išraiška.¹³ Įprastai teismo sprendimo galia ribojama konkrečios valstybės jurisdikcija ir savaime nesukelia teisinių pasekmių kitose valstybėse, t. y. vienoje valstybėje priimtas teismo sprendimas (kaip ir kiti dokumentai, pavyzdžiui, teisminis susitarimas ar autentiškas dokumentas) neturi teisinės galios kitose valstybėse.¹⁴ Kitaip tariant, užsienio teismo sprendimams nėra būdingas ekstrateritorialumas. Teisės doktrinoje vaizdžiai nurodoma, kad teismo sprendimai „baigiasi ties

---

11 Rolf A. Schütze, *Das internationale Zivilprozessrecht in der ZPO: Kommentar*, De Gruyter, 2011, 1; Franco Ferrari, Diego P. Fernández, *Private International Law-Contemporary Challenges and Continuing Relevance*, Edward Elgar, 2019, 361.

12 Ilija Rumenov, „Implications of the New 2019 Hague Convention on Recognition and Enforcement of Foreign Judgments on the National Legal Systems of Countries in South Eastern Europe“, *EU and member states-legal and economic issues*, 3, 2019; Laura Gumuliauskienė, *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Mykolo Romerio universitetas, 2008, 23.

13 Vesna Rijavec, Wendy Kenett, *Remedies Concerning Enforcement of Foreign Judgments*, Wolters Kluwer, 2018, 39.

14 Neatsitiktinai CPK 18 straipsnis ir Teismų įstatymo 9 straipsnio 1 dalis, reguliuojantys teismo sprendimo privalomumą, jo privalomumą ir vykdymą sieja tik su Lietuvos Respublikos teritorija.

valstybės siena¹⁵. Atitinkamai tai reiškia, kad teismo sprendimas gali būti vykdomas (taikomos priverstinio sprendimo vykdymo priemonės) tik toje valstybėje, kurioje jis yra priimtas, o jo vykdymas kitos valstybės teritorijoje reiškia kišimąsi į tos valstybės suverenias galias ir jos teismų jurisdikciją:

<...> dėl valstybių suverenios lygybės principo teismo sprendimams nebūdingas ekstrateritorialumas – teismo sprendimo teisinė galia ir teisinės pasekmės apsiriboja jį priėmusio teismo valstybės teritorija. Tam, kad teismo sprendimas įgytų teisinę galią kitoje valstybėje, reikalinga jį pripažinti ir, jei sprendimas reikalauja vykdytinumo, leisti jį vykdyti (CPK 809 straipsnio 1 dalis, 813 straipsnio 1 dalies 2 punktą). Tai yra bendrasis tarptautinės teisės principas ir visuotinai įprasta praktika.¹⁶

Viena vertus, socialinė ir ekonominė realybė lemia, kad šalys turi pripažinti užsienio valstybių teismų sprendimus. Kita vertus, užsienio valstybių teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas kitoje, ne kilmės, valstybėje yra kišimasis į jos suverenitetą. Dėl tam tikrų aplinkybių šalių ginčas, nagrinėtas vienoje valstybėje, gali būti susijęs su kita valstybe. Tokios sąsajos galimos dėl įvairių priežasčių (šalys gyvena (yra registruotos) kitoje valstybėje, turi joje turto ir pan.). Todėl kilus poreikiui pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimą ir jį vykdyti kitoje valstybėje, taikomos specialios procedūros, leidžiančios „išplėsti“ užsienio valstybės teismo sprendimo galią į kitas valstybes. Šios procedūros tikslas yra užtikrinti, kad užsienio valstybių teismų sprendimai būtų vertinami valstybėje, kurioje šis sprendimas turi būti pripažįstamas pagal esminius *lex fori* nustatytus kriterijus.¹⁷

Tam, kad teismo sprendimas sukeltų teisinius padarinius, įskaitant *res judicata* ir prejudicinę galią, kitoje valstybėje (kitose valstybėse), įprastai reikalinga tokį teismo sprendimą pripažinti. Todėl užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimas ir leidimas vykdyti reiškia tai, kad

15 Laura Gumuliauskienė, *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Mykolo Romerio universitetas, 2008, 32.

16 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-125-313/2016.

17 Vesna Rijavec, Wendy Kenett, *Remedies Concerning Enforcement of Foreign Judgments*, Wolters Kluwer, 2018, 39.

sprendimo teisinė galia tik išplečiama iš kilmės valstybės į pripažįstanciąją valstybę, kurioje jis įgyja *res judicata*, prejudicinę, privalomumo ir vykdytinumo galią.¹⁸ Sąlygos, pagal kurias yra pripažįstami ir vykdomi teismo sprendimai tarp skirtingų valstybių, yra išdėstytos skirtingose teisės aktų grupėse – Europos Sąjungos reglamentuose, tarptautinėse sutartyse ir nacionalinėse proceso teisės normose.¹⁹

Tačiau valstybės suverenitetas kitų užsienio valstybių teismų sprendimų atžvilgiu nėra absoliutus ir ne visais atvejais reikalauja specialios pripažinimo ir leidimo vykdyti procedūros. Bendros taisyklės išimtys, kai vienos valstybės teismo sprendimas kitoje valstybėje sukelia teisinius padarinius, nereikalaujant jo pripažinimo, gali būti nustatytos nacionalinėje (pavyzdžiui, CPK 809 straipsnio 2 ir 3 dalyse), tarptautinėje arba Europos Sąjungos teisėje.²⁰

Iš esmės užsienio teismų sprendimų pripažinimas reiškia, kad tai, kas buvo nuspręsta vienoje valstybėje, yra privaloma šalims, t. y. sprendimu sukuriama teisė ir pareigos kitoje valstybėje.²¹ Sprendžiant dėl užsienio valstybės teismo sprendimo galios kitoje valstybėje, išskiriami du požiūriai: *prilyginimo poveikis* (angl. *equalization effect*; vok. *Gleichstellungstheorie*) ir *išplėtimo poveikis* (angl. *extension effect*; vok. *Wirkungserreckungstheorie*). Prilyginimo poveikis reiškia, kad pripažinto užsienio teismo sprendimo pasekmės yra tokios pačios kaip ir atitinkamo vidaus teismo sprendimo. Užsienio teismo sprendimas yra „prilyginamas“ atitinkamam vidaus teismo sprendimui. Kitaip tariant, pripažintas užsienio teismo sprendimas sukelia tokius pačius teisinius padarinius, kokius sukeltų analogiškas nacionalinio teismo sprendimas.²² Išplėtimo poveikis

18 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugpjūčio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-77-381/2018.

19 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-318-403/2019.

20 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-125-313/2016.

21 Peter Hay, *Advanced Introduction to Private International Law and Procedure*, Edward Elgar Publishing, 2018, 104.

22 Laura Gumuliauskienė, *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Mykolo Romerio universitetas, 2008, 34.

reiškia, kad pripažintas užsienio teismo sprendimas sukelia tokias pačias pasekmes, kokias jis turi užsienio valstybėje, atsižvelgiant į praktinį vykdytinumą ir valstybės viešąją tvarką.²³ Doktrinoje nurodoma, kad teismo sprendimo galių išplėtimo poveikis labiau atitinka šalių interesus, nes šalys neretai tikisi sulaukti iš teismo sprendimo tokių pat pasekmių, kokios kyla pagal valstybės, kurioje vyksta teismo procesas, teisę.²⁴

Skirtingos teismų sprendimų vykdymo formos ir problemos buvo pripažįstamos dar romėnų teisėje.²⁵ Užsienio valstybių teismų sprendimų pripažinimo problematika prasidėjo nuo naujaisiais laikais priimtose valstybės suvereniteto sąvokos. Didelę įtaką tarptautinės teisės raidai padarė Hugo Grocijaus, Emero de Vattelto darbai, kurie atskyrė tarptautinę teisę nuo prigimtinės teisės, dėmesį skirdami valstybių ir suverenių elgesiui.²⁶ Nyderlandų teisininkai Johannesas Voetas ir Ulrichas Huberis nustatė du reikšmingus iki šių dienų taikomus privatinės tarptautinės teisės principus: pagarbos (angl. *comity*) ir abipusiškumo (angl. *reciprocity*).²⁷ Buvo manoma, kad suvereni valstybė turi pagarbiai (angl. *courteously*) elgtis su kitomis valstybėmis ir tai lemia pareigą pripažinti kitos valstybės teismų sprendimus.²⁸ Huberis žmogaus teises skirstė į civilinę (*jus civile*) ir tarptautinę (*jus gentium*) teisę. Jis teigė, kad civilinė teisė yra kiekvienos valstybės teisė, kuri kartu su prigimtinė teise sudaro suverenios valstybės vidinę teisę, o tarptautinė teisė yra teisė, kuri reguliuoja santykius tarp tautų ir suverenių (lot. *jus gentium est jus, quod inter populos populorumque rectores intercedit*).²⁹ Huberio nuomone, tarptautinė teisė turi riboti kišimąsi į suverenios

23 Sirko Harder, „The Effects of Recognized Foreign Judgments in Civil and Commercial Matters“, *International & Comparative Law Quarterly*, 62 (2), 2013.

24 Laura Gumuliauskienė, *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Mykolo Romerio universitetas, 2008, 34–35.

25 Stasys Vėlyvis, Vigintas Višinskis, Egidija Stauskienė, „Pagrindinės teismo sprendimų vykdymo taisyklės romėnų teisėje“, *Jurisprudencija*, 2 (92), 2007.

26 Alex Mills, „The Private History of International Law“, *The International and Comparative Law Quarterly*, 55 (1), 2006.

27 Ralf Michaels, „Recognition and Enforcement of Foreign Judgments“, *Max Planck Institute for Comparative Public Law and International Law*, 2009.

28 Vesna Rijavec, Wendy Kenett, *Remedies Concerning Enforcement of Foreign Judgments*, Wolters Kluwer, 2018, 43.

29 Irina Getman-Pavlova, „The Concept of “Comity” in Ulrich Huber’s Conflict Doctrine“, *Higher School of Economics Research Paper No. WP BRP 13/LAW/2013*, 2013: 4.

valstybės reikalus, ypač teritoriją. Ginčų taisyklės taip pat laikomos priemone apsaugoti valstybės suverenitetą nuo kišimosi. Taigi Huberis savo tarptautinės privatinės teisės doktriną grindė teritorinio suvereniteto idėja³⁰ ir suformulavo tris taisykles, kurių pagrindu sprendžiama dėl kitoje valstybėje priimtų sprendimų poveikio:

- valstybės įstatymų galiojimas ir privalomumas visiems asmenims yra apribotas valstybės teritorijos ribų; už valstybės teritorijos ribų tos valstybės įstatymai neturi galios;
- įstatymai galioja visiems subjektams, kurie nuolat arba laikinai gyvena tos valstybės teritorijoje;
- suverenai iš mandagumo / pagarbos vienas kitam pripažįsta teises, įgytas kito suvereno teritorijoje, kaip galiojančias visur, jei tik jos nepažeidžia paties suvereno galių ir teisių ar jo (teritorijoje esančių) subjektų teisių.³¹

Taigi kaip tik trečioji Huberio pasiūlyta taisyklė yra susijusi su pagarbos tarptautinėje privatinėje teisėje galiojančia taisykle, reiškiančia, kad vienoje valstybėje įgytos teisės turėtų būti pripažįstamos ir kitose valstybėse.³² Pagarbos (angl. *comity*) reikšmė tarptautiniuose privatinuose teisiniuose santykiuose pripažįstama ir Lietuvos Respublikos teismų praktikoje.³³

Turbūt vienas pirmųjų atvejų, kai teismas išsamiai analizavo pamatinius tarptautinės teisės principus ir užsienio valstybių teismų sprendimų pripažinimo problematiką, buvo JAV Aukščiausiojo Teismo sprendimas, priimtas byloje *Hilton prieš Guyot*³⁴. JAV piliečiai Hilton ir Libbey buvo atsakovai byloje Paryžiaus teisme pagal Guyot, kuris buvo Prancūzijoje veikiančios įmonės administratorius, ieškinį dėl sumų, kurias jie buvo

30 Ten pat, 6.

31 Ten pat. Angl. *The laws of each state have force within the limits of that government and bind all subjects to it, but not beyond. All persons within the limits of a government, whether they live there permanently or temporarily, are deemed to be subjects thereof. Sovereigns will so act by way of comity (comitas) that rights acquired within the limits of a government retain their force everywhere so far as they do not cause prejudice to the powers or rights of such government or of their subjects.*

32 Ten pat, 8.

33 Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-58/2014.

34 JAV Aukščiausiojo Teismo 1895 m. birželio 3 d. sprendimas byloje *Hilton prieš Guyot* 159 U.S. 11316 S.Ct. 13940 L.Ed. 95.

skolingi įmonei, priteisimo. Prancūzijos teismas ieškinį tenkino. Guyot siekė sprendimą vykdyti JAV. Niujorko apygardos teismas pripažino, kad Prancūzijos teismo sprendimas vykdomas nenagrinėjant jo iš esmės. Tačiau Hilton ir Libbey šį sprendimą apskundė JAV Aukščiausiajam Teismui ir šis jų reikalavimą patenkino pripažindamas, kad Prancūzijos teismo sprendimas dėl pinigų sumokėjimo negali būti pripažintas neišnagrinėjus jo iš esmės.³⁵ Kadangi jokio tarptautinio susitarimo dėl užsienio teismų sprendimų pripažinimo tarp JAV ir Prancūzijos tuo metu nebuvo sudaryta, teismas vertino kitų valstybių praktiką dėl užsienio valstybėse priimtų sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti, t. y. rėmėsi tarptautiniu papročiu kaip teisės šaltiniu. Šiame sprendime pripažinta, kad teisė neturi poveikio už suvereniteto, iš kurio kyla jos galia, ribų. Išplėtimas vienos valstybės teisės, galiojančios jos teritorijoje, vykdomuoju dokumentu, įstatymu ar teismo sprendimu gali būti pripažįstamas kitos valstybės teritorijoje pagal „tautų pagarbos“ doktriną.³⁶

Aiškindamas tautų pagarbos doktriną, teismas pažymėjo, kad ji nėra suprantama kaip pareiga, tačiau jos pagrindu užsienio valstybės teismo sprendimai gali būti pripažįstami:

*[V]iena vertus, „pagarba“ teisine prasme nėra absoliuti pareiga, kita vertus, nei mandagumas ar gera valia. Tačiau tai yra pripažinimas, pagal kurį viena valstybė leidžia savo teritorijoje kitos tautos įstatymų leidžiamosios, vykdomosios ar teisminės valdžios aktus, atsižvelgdama į tarptautinius įsipareigojimus ir savo piliečių teises ir teises asmenų, kurie yra saugomi teisės.*³⁷

35 Ten pat. Angl. <...> the judgment rendered in a foreign country is allowed the same effect only as the courts of that country allow to the judgments of the country in which the judgment in question is sought to be executed.

36 Ten pat. Angl. No law has any effect, of its own force, beyond the limits of the sovereignty from which its authority is derived. The extent to which the law of one nation, as put in force within its territory, whether by executive order, by legislative act, or by judicial decree, shall be allowed to operate within the dominion of another nation, depends upon what our greatest jurists have been content to call 'the comity of nations.'

37 Ten pat. Angl. 'Comity,' in the legal sense, is neither a matter of absolute obligation, on the one hand, nor of mere courtesy and good will, upon the other. But it is the recognition which one nation allows within its territory to the legislative, executive or judicial acts of another nation, having due regard both to international duty and convenience, and to the rights of its own citizens, or of other persons who are under the protection of its laws.

Pagarbos doktrina tarptautinėje privatinėje teisėje lieka svarbi ir taikoma įvairių šalių (ypač bendrosios teisės tradicijos valstybių) praktikoje.³⁸ Pavyzdžiui, Kanados Aukščiausiasis Teismas yra nurodęs, kad:

*šiuolaikinės ginčų sistemos tikslas yra palengvinti asmenų, esančių skirtingose jurisdikcijose, kuriose yra skirtinga teisinė sistema, mainus ir bendravimą. Šia prasme jis remiasi pagarbos principu. Tačiau pats pagarbos principas yra labai lanksti sąvoka. Tai gali būti suprantama ne kaip tiksliai apibrėžtų taisyklių rinkinys, o kaip pagarbos kitoms valstybėms ir pagarbos joms požiūris.*³⁹

Spręsdamas dėl pagarbos principo taikymo ir valstybių suvereniteto ribų, Kanados Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad valstybės nėra atskiros viena nuo kitos ir vienoje valstybėje priimami teisėti sprendimai turi būti pripažįstami ir kitose:

[T]ačiau šiuolaikinės valstybės negali gyventi izoliacijoje ir tam tikromis aplinkybėmis įgyvendina kitose valstybėse priimtus sprendimus. Taigi teismo sprendimą in rem, pavyzdžiui, dekretą dėl santuokos nutraukimo, kurį vienos valstybės teismai priėmė ten gyvenantiems asmenims, pripažins kitų valstybių teismai. Taip pat tam tikromis aplinkybėmis mūsų teismai vykdys kitose valstybėse priimtus asmeninius sprendimus. Taigi, kaip matėme, mūsų teismai įgyvendins sprendimą dėl sutarties pažeidimo, kurį priėmė kitos šalies teismai, jei atsakovas ieškinio pateikimo metu buvo ten arba sutiko su užsienio teismo jurisdikcija. Buvo manoma, kad tai atitiko tarptautinėje privatinėje teisėje nustatytus pagarbos ir informavimo principus, kurie, kaip teigiama, yra kitų valstybių pagarba kitų valstybių teisėtai priimtiems sprendimams jos teritorijoje. Kadangi

38 Franco Ferrari, Diego P. Fernández, *Private International Law-Contemporary Challenges and Continuing Relevance*, Edward Elgar, 2019, 363.

39 Kanados Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 18 d. sprendimas byloje *Van Breda prieš Village Resorts Ltd.* 2012 SCC 17, 2012 Carswell Ont 4268.

Angl. *The goal of the modern conflicts system is to facilitate exchanges and communications between people in different jurisdictions that have different legal systems. In this sense, it rests on the principle of comity. But comity itself is a very flexible concept. It cannot be understood as a set of well-defined rules, but rather as an attitude of respect for and deference to other states <...>.*

*valstybė, kurioje buvo priimtas teismo sprendimas, turėjo galią ginčo šalims, jos teismų sprendimai turėtų būti gerbiami.*⁴⁰

Pagarbos doktrina apibrėžiama kaip pagarba ir pripažinimas vienos valstybės dėl kitos valstybės teritorijoje teisėtai atliktų veiksmų.⁴¹ Kitų šalių praktikoje taip pat pripažįstama, kad pagarba yra tarptautinės teisės principas.⁴² Be to, pripažįstama, kad šis principas yra teismo proceso esmė.⁴³

JAV teismų praktikoje nurodoma, kad užsienio valstybių teismų sprendimai pripažįstami pagarbos pagrindu, nebent jie būtų priimti apgaule ar pažeistų valstijos viešąją tvarką.⁴⁴ Taip pat nurodoma, kad pagarba negali egzistuoti tarptautinėje privatinėje teisėje be taisyklių, kurios reikalauja tam tikro stabilumo ir numatomumo taikant taisykles, reglamentuojančias tarptautinius santykius. Teisėtumas ir teisingumas yra būtini teisės sistemos elementai, tačiau negali būti atskirti nuo stabilumo ir nuspėjamumo reikalavimų, kurie užtikrina tvarką ginčų sistemoje.⁴⁵

40 Kanados Aukščiausiojo Teismo 1990 m. gruodžio 20 d. sprendimas byloje *Morguard Investments Ltd. prieš De Savoye* 1990 CarswellBC 28. Angl. *Modern states, however, cannot live in splendid isolation, and do give effect to judgments given in other countries in certain circumstances. Thus a judgment in rem, such as a decree of divorce granted by the courts of one state to persons domiciled there, will be recognized by the courts of other states. In certain circumstances, as well, our courts will enforce personal judgments given in other states. Thus, we saw, our courts will enforce an action for breach of contract given by the courts of another country if the defendant was present there at the time of the action or has agreed to the foreign court's exercise of jurisdiction. This, it was thought, was in conformity with the requirements of comity, the informing principle of private international law, which has been stated to be the deference and respect due by other states to the actions of a state legitimately taken within its territory. Since the state where the judgment was given had power over the litigants, the judgments of its courts should be respected.*

41 Kvebeko apeliacinio teismo 2007 m. rugpjūčio 10 d. sprendimas byloje *Lépine prieš Société Canadienne des postes* QCCA 1092, 2007 CarswellQue 13496. Angl. *<...> deference and respect due by other states to the actions of a state legitimately taken within its territory.*

42 Anglijos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. birželio 16 d. sprendimas byloje I. L. Pr. 4.

43 Ten pat. Angl. *This principle is not one of discretion, but is inherent in the very nature of the judicial process.*

44 Niujorko valstijos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 2 d. sprendimas byloje *Slip Copy66 Misc.3d 1228(A).*

Angl. *Comity should be extended to uphold the validity of a foreign divorce decree absent a showing of fraud in its procurement or that recognition of the judgment would do violence to a strong public policy of New York.*

45 Kanados Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 18 d. sprendimas byloje *Van Breda prieš Village Resorts Ltd.* 2012 SCC 17, 2012 Carswell Ont 4268. Angl. *Comity cannot subsist in private international law without order, which requires a degree of stability and predictability in the development and application of the rules governing international or interprovincial relationships.*

Lietuvos teismų praktikoje taip pat pripažįstama, kad CPK nustatyti užsienio teismo sprendimų pripažinimo pagrindai siejami su valstybės geranoriškumu ir abipusiškumu:

Lietuvos Respublika ir JAV nėra pasirašiusios jokių tarptautinių sutarčių, reglamentuojančių šeimos teisinius santykius, taip pat šios abi valstybės neprisijungusios prie bendrų tarptautinių sutarčių šeimos teisinių santykių srityje, todėl teisėjų kolegija pripažįsta JAV teismo sprendimą geranoriškumo (lot. bona fidei) ir abipusiškumo pagrindais, vadovaudamasi nacionaliniais teisės aktais (lot. lex fori) – Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksu.⁴⁶

Šiuo metu įvairūs teisės šaltiniai reglamentuoja užsienio valstybių teismų sprendimų pripažinimą ir leidimą vykdyti. Pagrindiniai tarptautinės privatinės teisės reglamentuojami klausimai užsienio valstybių teismų sprendimų pripažinimo srityje iš esmės yra procesiniai, susiję su tokių prašymų teikimo ir nagrinėjimo tvarka bei atsisakymo pripažinti užsienio teismo sprendimus pagrindais. Atsižvelgiant į valstybės privatinėje teisėje nustatytus užsienio valstybių teismo sprendimų nepripažinimo pagrindus, valstybių teisinis reglamentavimas skirstomas į labiau ir mažiau palankų užsienio valstybių teismų sprendimų pripažinimui. Atitinkamai pagal valstybių pasirinktą tarptautinio civilinio proceso modelį, toks reguliavimas gali būti skirstomas į „atvirą“ ir „uždarą“ sistemą.⁴⁷ Tačiau toks užsienio teismų sprendimų pripažinimo sistemų išskyrimas yra sąlyginis ir grindžiamas vienu kriterijumi (abipusiškumo principo reikalavimu ar jo atsisakymu).⁴⁸

Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir leidimas vykdyti nėra formalus procesas. Doktrinoje teisingai pastebima, kad šios procedūros yra skirtos teismų darbo krūviui ir šalių bylinėjimosi išlaidoms (užuot pakartotinai bylinėjusis skirtingose valstybėse pakanka priimti sprendimą vienoje valstybėje) sumažinti, taip pat jos yra reikšmingos tarptautiniam

---

Fairness and justice are necessary characteristics of a legal system, but they cannot be divorced from the requirements of predictability and stability which assure order in the conflicts system.

46 Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-301/2010.

47 Laura Gumuliauskienė, *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Mykolo Romerio universitetas, 2008, 49.

48 Ten pat, 52.

bendradarbiavimui bei tarptautinės prekybos vystymuisi (suteikiamas teisinis tikrumas, galimybė, kad teismo sprendimas bus vykdomas).⁴⁹

Įprastai vidaus teisė ir tarptautinės sutartys, reglamentuojančios užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimą bei vykdymą, reikalauja, kad sprendimas būtų galiojantis, galutinis ir juo būtų išsprendžiamas ginčas iš esmės. Galiojimas nustatomas pagal tos šalies, kurioje priimtas sprendimas, teisę. Galutinis sprendimo pobūdis reiškia, kad įprastai dėl tokio sprendimo negali būti paduodamas skundas, t. y. jis negali būti skundžiamas apeliacine tvarka.⁵⁰ Šie reikalavimai laikomi materialiaisiais.

Atsižvelgdamos į tai, kad užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimas ir leidimas vykdyti yra valstybės kišimasis į kitos valstybės suverenitetą, tarptautinėje privatinėje teisėje valstybės nustato tam tikrus „saugiklius“, kuriais ribojamas sprendimų pripažinimas. Valstybės suverenitetas lemia, kad kiekviena valstybė sprendžia dėl užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo tvarkos ir pagrindų.⁵¹ Tokios priemonės laikomos užsienio teismo sprendimo nepripažinimo pagrindais. Todėl valstybių praktikoje pripažįstami reikalavimai, kurių pažeidimas gali lemti sprendimo nepripažinimą, pavyzdžiui, žmogaus teisių ar suvereniteto (viešosios tvarkos) pažeidimai. Tačiau kyla klausimas, kiek tokie ribojimai suderinami su operatyviu sprendimų vykdymu, proceso ekonomiškumu ir šalių interesų apsauga. Pavyzdžiui, Prancūzijos teisėje anksčiau buvo nustatyta, kad užsienio valstybių teismo sprendimai nepripažįstami, jei jie paremti teise, kuri, taikant Prancūzijos kolizines teisės normas, būtų kitokia. Tačiau ši praktika buvo pakeista Prancūzijos kasacinio teismo sprendimu *MX v. Avianca* byloje, kurioje pripažinta, kad teisė, sprendžiant dėl užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo (egzekvatūros), turi nustatyti tris sąlygas: a) ar teismas turėjo jurisdikciją dėl nagrinėto ginčo, b) ar sprendimas atitinka procesinius ir

49 Ten pat, 40.

50 Ralf Michaels, „Recognition and Enforcement of Foreign Judgments“, *Max Planck Institute for Comparative Public Law and International Law*, 2009.

51 Vesna Rijavec, Wendy Kenett, *Remedies Concerning Enforcement of Foreign Judgments*, Wolters Kluwer, 2018, 44.

materialinius tarptautinės viešosios tvarkos aspektus, c) ar sprendimas nėra priimtas dėl apgaulės.⁵²

Kai kurie autoriai nurodo, kad įprasti užsienio teismo sprendimo nepripažinimo pagrindai yra šie: tarptautinės jurisdikcijos nebuvimas, *res judicata*, esminių proceso teisių (pavyzdžiui, teisės būti išklausytam) pažeidimas, aplinkybė, kad sprendimo pažeidimas pažeistų viešąją tvarką, apgaulė (angl. *fraud*), nesuderinamų sprendimų egzistavimas. Kai kurių valstybių teisėje (pavyzdžiui, Graikijos) nustatyta, kad užsienio valstybės teismo sprendimas negali pažeisti moralės.⁵³ Tai reiškia, kad sprendžiant dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti gali būti taikomos ne tik pozityviojoje teisėje nustatytos taisyklės, bet ir savo turiniu abstraktesnės moralės normos.

Užsienio valstybių teismų sprendimų pripažinimo procesui reikšmingas principas, kad teismas, kuriam teikiamas prašymas pripažinti ir leisti vykdyti užsienio valstybės teismo sprendimą, įprastai neturi teisės iš naujo nagrinėti ginčo iš esmės (pranc. *révision au fond*). Tai reiškia, kad užsienio teismo sprendimas pripažįstamas kitoje valstybėje, net jei tos valstybės teismai ginčą būtų išnagrinėję kitaip.⁵⁴ Tokiu būdu užtikrinama, kad teismas, kuriam pateiktas prašymas pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimą, neturi teisės vertinti, kaip užsienio valstybės teismas taikė procesinę ir materialinę teisę.

Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas yra dinamiška ir kintanti sritis. EŽTT byloje *Ateş Mimarlık Mühendislik A.Ş prieš Turkiją* pripažino, kad plėtojimas bendrų teisminių standartų ir vidaus teisės harmonizavimas civilinėse ir komercinėse bylose yra naujas tarptautinės teisės reiškinys. Siekiant šio tikslo, Konvencijos valstybių narių vidaus

52 Prancūzijos kasacinio teismo 2007 m. vasario 20 d. sprendimas byloje 05-14082.

Pranc. <...> *pour accorder l'exequatur hors de toute convention internationale, le juge français doit s'assurer que trois conditions sont remplies, à savoir la compétence indirecte du juge étranger, fondée sur le rattachement du litige au juge saisi, la conformité à l'ordre public international de fond et de procédure et l'absence de fraude à la loi; que le juge de l'exequatur n'a donc pas à vérifier que la loi appliquée par le juge étranger est celle désignée par la règle de conflit de lois française.*

53 Vesna Rijavec, Wendy Kenett, *Remedies Concerning Enforcement of Foreign Judgments*, Wolters Kluwer, 2018, 46.

54 Ralf Michaels, „Recognition and Enforcement of Foreign Judgments“, *Max Planck Institute for Comparative Public Law and International Law*, 2009.

teisėje nustatytos užsienio teismo sprendimo pripažinimo ir vykdymo jų vidaus sistemose taisyklės, siekiant užtikrinti teisinį tikrumą tarptautiniuose privačių šalių santykiuose bei skatinti šiuos santykius reglamentuojančių taisyklių ir procedūrų nuspėjamumą, nuoseklumą.⁵⁵

Išsamus teisinis šios srities reglamentavimas yra nustatytas Europos Sąjungos teisėje. Taip pat sprendimų pripažinimas ir leidimas vykdyti reglamentuojamas tarptautiniuose dokumentuose ir nacionalinėje teisėje. Dėmesys sprendimų pripažinimui civilinėse tarpvalstybinėse bylose skiriamas ir UNIDROIT/ALI Tarptautinio civilinio proceso principuose, kurių tikslas yra suderinti skirtingas nacionalinės teisės aktų nuostatas, reglamentuojančias civilinį procesą, atsižvelgiant į tarpvalstybinių ginčų pobūdį. Šio dokumento 30 principas nustato, kad galutinis sprendimas, priimtas kitos valstybės procese, kuris iš esmės suderinamas su nustatytais principais, privalo būti pripažintas ir vykdomas, nebent viešoji tvarka nustatytų kitaip. Sprendimas dėl laikinųjų priemonių turi būti pripažįstamas tokiu pačiu būdu.⁵⁶ Pripažįstama, kad teismų sprendimų pripažinimas kitose valstybėse yra svarbus tarptautiniam bylinėjimui (angl. *transnational litigation*). Minėtas principas siejamas su vieno do vertinimo principu (angl. *a principle of equal treatment*) ir tuo, kad sprendimai galėtų būti nepripažįstami tik išimtiniais atvejais, kai tai pagrįsta viešosios tvarkos išlyga.

Užsienio valstybės teismų sprendimų vykdymas gali būti sudėtingas ir reikalauti daug laiko. Atsisakymas pripažinti ir vykdyti sprendimus yra neretai esminių teisės sistemų skirtumų, kurie negali būti panaikinti vien procesinės teisės priemonėmis, pasekmė. Be to, klaidos proceso

---

55 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. rugsėjo 25 d. sprendimas byloje *Ateş Mimarlık Mühendislik A.Ş prieš Turkiją*, pareiškimo Nr. 33275/05, par. 46.

Angl. <...> *the development of common judicial standards and harmonisation of national laws in civil and commercial matters is an emerging phenomenon in international law. To this end, the national laws of Convention Contracting States, including Turkey, establish rules on the recognition and enforceability of a foreign judgment in their domestic systems with a view to ensuring legal certainty in international relations between private parties and to fostering predictability and coherence in rules and procedures governing those relations.*

56 Angl. *A final judgment awarded in another forum in a proceeding substantially compatible with these Principles must be recognized and enforced unless substantive public policy requires otherwise. A provisional remedy must be recognized in the same terms.*

pradžioje (pavyzdžiui, išimtinės jurisdikcijos taisyklių pažeidimas, tuo pat metu kelių procesų padėjimas, netinkamas informavimas apie bylos nagrinėjimą ir pan.) gali lemti, kad asmuo, siekdamas pripažinti ir įvykdyti sprendimą kitoje valstybėje, susidurs su ilgomis pripažinimo procedūromis ir vykdymo vilkinimu.⁵⁷ Todėl tarptautinėje teisėje vis dažniau pripažįstamas poreikis harmonizuoti užsienio teismų sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti procedūras, nustatyti bendruosius visuotinus teisių apsaugos standartus šioje srityje.

Vienas pirmųjų dokumentų tarptautinėje teisėje, skirtų užsienio teismų sprendimų pripažinimui ir vykdymui, yra 1971 m. vasario 1 d. Konvencija dėl teismų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo.⁵⁸ Tačiau iki šiol tik penkios valstybės tėra prisijungusios prie šios konvencijos. Dar vienas reikšmingas dokumentas yra 2005 m. Hagos konvencija dėl susitarimų dėl teisingumo⁵⁹, kurios tikslas yra skatinti šalių savarankiškumą tarptautiniuose komerciniuose sandoriuose ir didinti teisminių sprendimų dėl tokių sandorių nuspėjamumą. Prieš šios konvencijos šiuo metu yra prisijungusios 32 valstybės. Sprendimų, susijusių su išlaikymo pareigomis, pripažinimą ir vykdymą reglamentuoja 1973 m. spalio 2 d. Hagos konvencija dėl sprendimų, susijusių su išlaikymo pareigomis, pripažinimo ir vykdymo.

Vienas naujausių tarptautinių dokumentų šioje srityje yra 2019 m. liepos 2 d. priimta Konvencija dėl užsienio teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo civilinėse ir komercinėse bylose⁶⁰, kuria siekiama didinti tarptautinių sandorių stabilumą ir nuspėjamumą, prisidėti prie tarptautinės prekybos ir investicijų plėtros.⁶¹ Pripažįstama, kad ši konvencija

57 UNIDROIT 1999-Study LXXVI-Doc. 1 Transnational Rules of Civil Procedure. Feasibility Study, <https://www.unidroit.org/english/documents/1999/study76/s-76-01-e.pdf>.

58 Angl. *Convention of 1 February 1971 on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil and Commercial Matters*.

59 Angl. *2005 Hague Convention on Choice of Court Agreements*.

60 Angl. *Convention of 2 July 2019 on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil or Commercial Matters*.

61 David P. Stewart, „The Hague Conference Adopts a New Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil or Commercial Matters“, *American Journal of International Law*, 113 (4), 2019.

nustato „minimalius standartus“⁶². Trumpai aptariant šios konvencijos tikslus ir pagrindines nuostatas, pažymėtina, kad konvencija yra sudaryta iš keturių skyrių: I skyrius (taikymo sritis ir apibrėžimai), II skyrius (pripažinimas ir vykdymas), III skyrius (bendrosios nuostatos), IV skyrius (baigiamosios nuostatos).

Konvencija dėl užsienio teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo civilinėse ir komercinėse bylose taikoma tik sprendimų, priimtų civilinėse ir komercinėse bylose, pripažinimui ir leidimui vykdyti ir nėra taikoma ginčams, susijusiems su biudžetu, muitais, administraciniais ir kitais santykiais, nurodytais jos 2 straipsnyje, įskaitant ir arbitražą bei su juo susijusius procesus. Ji taikoma tik tarptautinėse bylose, kai sprendimas, priimtas vienoje susitariančiojoje valstybėje, turi būti pripažintas ir vykdomas kitoje susitariančiojoje valstybėje. Šio akto 3 straipsnio 1 dalies b punkte pateikiamas teismo sprendimo apibrėžimas, pagal kurį sprendimu laikomas bet koks nutarimas dėl ginčo esmės, nepaisant jo pavadinimo. Tačiau į sprendimo sąvoką nepatenka sprendimas dėl laikinųjų apsaugos priemonių. Be to, remiantis šios konvencijos 12 straipsniu, teisminiai susitariami (*transactions judiciaires*), kuriuos susitariančiosios valstybės teismas patvirtino ar kurie buvo sudaryti proceso susitariančiosios valstybės teisme metu ir kurie yra vykdomi kilmės valstybėje tokiu pačiu būdu kaip ir teismo sprendimas, turi būti vykdomi pagal konvenciją tokiu pačiu būdu kaip ir teismo sprendimas.

Konvencijos dėl užsienio teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo civilinėse ir komercinėse bylose 4 straipsnyje nustatytos pagrindinės nuostatos, susijusios su teismo sprendimų pripažinimu ir vykdymu: teismo sprendimas, priimtas valstybėje narėje (kilmės valstybėje), turi būti pripažintas ir vykdomas kitoje valstybėje narėje (valstybėje, į kurią kreipiamasi) pagal šio skyriaus nuostatas. Pripažinti ir atsisakyti galima tik pagal konvencijoje nustatytus pagrindus (pirma dalis). Valstybėje, į kurią kreipiamasi, sprendimas negali būti nagrinėjamas iš esmės. Toks klausimas gali būti svarstomas tik tada, jei jis būtinas dėl konvencijos

62 Ilija Rumenov, „Implications of the New 2019 Hague Convention on Recognition and Enforcement of Foreign Judgments On the National Legal Systems of Countries in South Eastern Europe“, *EU and comparative law issues and challenges series*, 3, 2019.

taikymo (antra dalis), o teismo sprendimas turi būti pripažintas, jei yra įsiteisėjęs kilmės valstybėje, ir turi būti vykdomas, jei yra vykdytinas kilmės valstybėje (trečia dalis). Pripažinimas ar vykdymas gali būti atidėti ar atsisakyti, jei sprendimas pagal 3 dalį yra nagrinėjamas apeliacine tvarka kilmės valstybėje ar jei jo apskundimo terminas nėra suėjęs. Atsisakymas negali paneigti vėlesnių prašymų pripažinti ir vykdyti teismo sprendimą (ketvirta dalis).

Konvencijos dėl užsienio teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo civilinėse ir komercinėse bylose 7 straipsnio 1 dalyje nustatyti atsisakymo pripažinti ar vykdyti teismo sprendimą pagrindai: a) dokumentas, kuriuo pradedamas procesas ar analogiškas dokumentas, įskaitant pranešimą apie esminius ieškinio elementus: i) nebuvo įteiktas atsakovui per pakankamą laiką ir tokiu būdu, kuris jam leistų pasirengti gynybai, nebent atsakovas dalyvavo procese ir neginčydamas kilmės teismo informavimo, kaip kilmės valstybės teisėje nustatyta, kad informavimas gali būti ginčijamas, ar ii) buvo pateiktas atsakovui valstybėje, į kurią kreipiamasis tokiu būdu, kuris nesuderinamas su valstybės, į kurią kreipiamasi, esminiais principais, susijusiais su dokumentų įteikimu; b) teismo sprendimas priimtas apgaule; c) pripažinimas ar vykdymas būtų aiškiai nesuderinami su valstybės, į kurią kreipiamasi, viešąja tvarka, įskaitant situacijas, kai procesas, kuriame priimtas sprendimas, buvo nesuderinamas su esminiais tos valstybės principais ir procedūriniu teisingumu bei situacijomis, susijusiomis su jos suvereniteto ar saugumo pažeidimais; d) procesas kilmės valstybėje buvo nesuderinamas su susitarimu ar nurodymu patikėjimo dokumente, pagal kurį ginčas turėjo būti sprendžiamas kitos nei kilmės valstybės teisme; e) teismo sprendimas yra nesuderinamas su valstybės, į kurią kreipiamasi, teismo sprendimu ginče tarp tų pačių šalių; ar f) teismo sprendimas prieštarauja ankstesniam kitos valstybės teismo sprendimui, priimtam tarp tų pačių šalių tuo pačiu klausimu, su sąlyga, kad ankstesnis teismo sprendimas atitinka sąlygas, būtinas jam pripažinti prašomojoje valstybėje. Konvencijos 7 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad pripažinimas ar vykdymas gali būti atidėtas arba gali būti atsisakyta, jei prašomosios valstybės teisme vyksta bylos tarp tų pačių šalių tuo pačiu klausimu, kai a) prašomosios valstybės teismas kreipėsi į

kilmės teismą ir b) tarp ginčo ir valstybės, į kurią kreipiamasi, yra glaudus ryšys. Tai yra baigtinis sąrašas pagrindų, kuriais remiantis teismo sprendimas gali būti nepripažįstamas ar nevykdomas. Šie pagrindai yra dispozityvaus, o ne imperatyvaus pobūdžio, todėl valstybė gali nepripažinti ar nevykdyti teismo sprendimo remdamasi bet kuriuo iš jų.⁶³

Konvencijos dėl užsienio teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo civilinėse ir komercinėse bylose 12 straipsnyje nustatyti dokumentai, kuriuos turi pateikti asmuo, siekiantis, kad teismo sprendimas būtų pripažintas ar vykdomas. Prašymo nagrinėjimo procesą reglamentuoja šios konvencijos 13 straipsnis: procesas dėl pripažinimo, vykdymo deklaracijos ar vykdymo registravimo ir teismo sprendimo vykdymo yra reglamentuojamas valstybės, į kurią kreipiamasi, teise, nebent ši konvencija nustato kitaip. Valstybės, į kurią kreipiamasi, teismas turi veikti operatyviai. Taip pat jis negali atsisakyti pripažinti leisti vykdyti teismo sprendimą pagal konvenciją tuo pagrindu, kad pripažinimas ar vykdymas turi būti atliekami kitoje valstybėje.

Kitas reikšmingas dokumentas užsienio teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo srityje yra 2019 m. priimtas UNCITRAL modelinis įstatymas, kuris taikomas teismų sprendimų, susijusių su nemokumu ir priimtų kitoje valstybėje, pripažinimui ir leidimui vykdyti. Taigi šis aktas skirtas tik nemokumo procesui, kuris apibrėžiamas kaip kolektyvinis teisminis ar administracinis procesas, įskaitant laikinąjį procesą, pagal teisės aktus ir yra susijęs su nemokumu, kurio procese skolininko turta ir veikla arba kontroliuojama, arba prižiūrima teismo ar kito kompetentingo asmens dėl reorganizavimo ar likvidavimo. Šiame teisės akte „nemokumas“ reiškia tiek fizinių asmenų bankroto procesą, tiek įmonių bankroto ar likvidavimo procesą. Jis neapima įmonių likvidavimo procedūrų, kurios nesusijusios su nemokumu.⁶⁴

63 David P. Stewart, „The Hague Conference Adopts a New Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil or Commercial Matters“, *American Journal of International Law*, 113 (4), 2019.

Angl. *These are exhaustive grounds, in that recognition and enforcement may be refused only on the basis of the enumerated grounds. They are discretionary, not mandatory. Thus, a state “may” refuse recognition and enforcement based on any one of them.*

64 UNCITRAL modelinis įstatymas, 13.

Pažymėtina, kad UNCITRAL modeliniame įstatyme vartojamos pripažinimo ir vykdymo sąvokos. Aiškinamajame rašte nurodoma, kad įprastai šiame akte „pripažinimas ir vykdymas“ suprantamas kaip viena sąvoka (angl. *a single concept*), nors kai kuriuose straipsniuose tarp šių sąvokų daromas skirtumas. Todėl terminas „pripažinimas ir vykdymas“ neturi būti suprantamas kaip reikalaujantis vykdymo visų pripažintų sprendimų, kai jo nėra prašoma.⁶⁵ Taip pat pripažįstama, kad kai kuriais atvejais vien pripažinimas yra pakankamas ir vykdymas nėra reikalingas, pavyzdžiui, dėl teisių pripažinimo ar tam tikrų nepiniginio pobūdžio teismo sprendimų, pavyzdžiui, skolininko atleidimo nuo skolos (angl. *the discharge of a debtor*) ar sprendimo, nustatančio, kad atsakovas nėra skolingas ieškovui. Nors vykdymui visuomet yra būtinas pripažinimas, pripažinimas nebūtinai siejamas su vykdymu.⁶⁶

UNCITRAL modeliniame įstatyme naudojamos teismo sprendimo (angl. *judgment*) ir su nemokumu susijusio sprendimo (angl. *insolvency-related judgment*) sąvokos. Teismo sprendimu laikomas bet koks teismo sprendimas, išskyrus sprendimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių. Su nemokumo procesu susijusiu sprendimu laikomas sprendimas, i) reiškiantis sprendimą, kuris a) gali būti priimtas kaip pasekmė ar yra materialiai susijęs su nemokumo procesu, nepaisant, ar nemokumo procesas yra baigtas, ir b) buvo priimtas prieš nemokumo proceso pradžią ar po jos; ii) nėra teismo sprendimas pradėti nemokumo procesą.

UNCITRAL modelinio įstatymo 7 straipsnis nustato sprendimų nemokumo procese nepripažinimo išlygą, pagal kurią šis įstatymas nedraudžia teismui atsakyti priimti prašymą, reguliuojamą šio teisės akto, jei prašymas būtų aiškiai nesuderinamas su viešąja tvarka, įskaitant pamatinius valstybės procedūrinio teisingumo principus. Šio teisės akto 9 straipsnis nustato, kad su nemokumo procesu susijęs sprendimas turi būti pripažintas, jei jis įsiteisėjo kilmės valstybėje ir turi būti vykdomas kilmės valstybėje. Remiantis 10 straipsniu, su nemokumu susijusio sprendimo pripažinimas ar vykdymas gali būti atidėtas ar atsisakyta tai

65 Ten pat, 19.

66 Ten pat, 20.

daryti, jei sprendimas yra nagrinėjamas apeliacine tvarka kilmės valstybėje ar jei terminas, per kurį galima apeliacijos procedūra, nepraėjo. Tokiais atvejais teismas gali nustatyti, kad pripažinimas ar vykdymas priklauso nuo užtikrinimo priemonės pateikimo. Šio teisės akto 11 straipsnyje nustatyta tvarka, pagal kurią teikiamas prašymas pripažinti ir vykdyti su nemokumu susijusį sprendimą, o 12 straipsnyje nurodyta kreipimosi tvarka dėl laikinųjų apsaugos priemonių, susijusių su nemokumo procesu susijusių veiksmų sustabdymu, siekiant užtikrinti su nemokumu susijusio sprendimo pripažinimą ir vykdymą.

UNCITRAL modelinio įstatymo 14 straipsnyje nustatyti atsisakymo pripažinti ir vykdyti su nemokumu susijusį sprendimą pagrindai: a) procesas šalies, kurios atžvilgiu priimtas teismo sprendimas, buvo pradėtas: i) nebuvo informuota apie proceso pradžią prieš pakankamą laiką ir tokiu būdu, kad ji galėtų pasirengti gynybai, nebent šalis dalyvavo procese ne ginčydamą kilmės teismo pranešimo, kai kilmės valstybės teisė nustato, kad pranešimas gali būti skundžiamas, ar ii) buvo informuota šioje valstybėje tokiu būdu, kuris nesuderinamas su šios valstybės taisyklėmis dėl dokumentų įteikimo, b) teismo sprendimas priimtas apgaule, c) sprendimas nesuderinamas su sprendimu, priimtu šioje valstybėje ginče, kuriame dalyvavo tos pačios šalys, d) teismo sprendimas yra nesuderinamas su ankstesniu sprendimu, priimtu kitoje valstybėje ginče, kuriame dalyvavo tos pačios šalys dėl to paties ginčo dalyko, jei ankstesnis teismo sprendimas atitinka būtinas sąlygas jam pripažinti ir vykdyti, e) pripažinimas ir vykdymas pažeistų (angl. *interfere*) skolininko nemokumo proceso administravimą, įskaitant konfliktą su išieškojimo sustabdymu (angl. *stay*) ar kitu nurodymu, kuris galėtų būti pripažintas ar vykdomas valstybėje, f) sprendimas: i) gali daryti materialinį poveikį bendrai kreditorių teisėms, pavyzdžiui, nustatant, ar restruktūrizavimo ar likvidavimo planas turi būti patvirtintas, skolininkas galėtų būti atleistas nuo skolų arba skolos būtų atleistos ar sudarytas laisvas ar neteisminiu būdu restruktūrizavimo susitarimas, kuris būtų patvirtintas; ir ii) kreditorių ir kitų suinteresuotų asmenų interesai, įskaitant skolininką, nebuvo adekvačiai apginti procese, kuriame priimtas sprendimas, g) kilmės teismas neužtikrino vienos iš šių sąlygų: i) teismas turėjo jurisdikciją pagal aiškų šalies, prieš kurią sprendimas

priimtas, sutikimą; ii) teismas turėjo jurisdikciją, remdamasis šalies, prieš kurią buvo priimtas teismo sprendimas, pareiškimu, būtent, kad ši šalis dalyvavo ginčo nagrinėjame iš esmės, neginčydamą jurisdikcijos ar nepareikšdama prieštaravimų dėl jurisdikcijos per įstatymų numatytą terminą kilmės valstybėje, nebent būtų akivaizdu, kad toks prieštaravimas jurisdikcijai pagal tą teisę nebūtų buvęs sėkmingas; iii) teismas turėjo jurisdikciją pagal pagrindą, pagal kurią teismas toje valstybėje galėjo turėti jurisdikciją; ar iv) teismas turėjo jurisdikciją pagrindu, kuris nebuvo nesuderinamas su tos valstybės teise; h) teismo sprendimas priimtas valstybėje, kurios nemokumo procesas yra ar būtų nepripažįstamas pagal valstybės nurodytą priimtą teisės aktą, nebent: i) nemokumo proceso administratorius, kuris yra ar galėtų būti pripažįstamas pagal valstybės nurodytą priimtą teisės aktą, dalyvavo procese kilmės valstybėje tokiu būdu, kad galėjo dalyvauti sprendžiant klausimą dėl ieškinio, susijusio su procesu, esmės; ir ii) sprendimas susijęs išimtinai su turtu, esančiu kilmės valstybėje tuo metu, kai procesas kilmės valstybėje buvo pradėtas.

UNCITRAL modelinio įstatymo 15 straipsnio 1 dalyje pripažįstamas ekvivalentiškumo principas, pagal kurią su nemokumu susijęs sprendimas, pripažintas ar vykdytas pagal šį įstatymą, turi tokį patį poveikį (angl. *the same effect*), kurią jis turi kilmės valstybėje, ar būtų turėjęs, jei sprendimas būtų priimtas šioje valstybėje. Pagal 16 straipsnį, galimas dalinis sprendimo pripažinimas.

Apibendrinant galima teigti, kad UNCITRAL modelinis įstatymas nustato išsamią užsienio valstybių teismų sprendimų nemokumo byloje pripažinimo tvarką. Atvejai, kada toks sprendimas gali būti nepripažįstamas, yra detaliam išvardyti. Vieni jų yra iš esmės įprasti tarptautinio civilinio proceso teisėje (pavyzdžiui, viešosios tvarkos pažeidimas, netinkamas informavimas apie teismo procesą ir pan.), kiti kyla iš nemokumo bylų ypatumų (pavyzdžiui, jei sprendimo pripažinimas ir vykdymas pažeistų nemokumo proceso administravimą). Be to, šis teisės aktas pripažįsta užsienio teismų sprendimų ekvivalentiškumo principą.

Kalbant apie užsienio valstybių sprendimų pripažinimą ir leidimą vykdyti tarptautinėje privatinėje teisėje vartojami specifiniai terminai: pripažinimas, vykdymas ir leidimas vykdyti (egzekvatura).

Pripažinimas gali būti suprantamas dvejopai. Pirma, tai gali reikšti proceso pripažinimą, t. y. teisinę procedūrą, kai teismas vertina *lex fori* nustatytas sąlygas, kurios yra būtinos norint suteikti užsienio teismo sprendimui teisinę galią (angl. *legal effects*) valstybėje, kurioje sprendimas pripažįstamas. Antra, tai gali reikšti sprendimo pripažinimo proceso rezultata, t. y. teisinės galios suteikimą užsienio teismo sprendimui valstybėje, kurioje siekiama jį pripažinti ir jis gali būti vykdomas.⁶⁷ Taigi, pripažinimas nėra siejamas su priverstinio vykdymo veiksmais.

Vykdytas reiškia užsienio teismo sprendimo vykdymo mechanizmą (angl. *the mechanism of execution*) valstybėje, kurioje jis pripažintas.⁶⁸ Vykdytas, kaip ir pripažinimas, reglamentuojamas *lex fori* normomis. Vykdytas siejamas su valstybėje nustatytų prievartos priemonių taikymu priverstinai vykdam teismo sprendimą.

Vykdyto deklaratija (angl. *declaration of enforceability*) (vadinamoji egzekvatūra). Pripažįstama, kad dažnai (išskyrus ES valstybes nares) vienoje valstybėje priimti sprendimai turi būti pripažįstami valstybėje, į kurią kreipiamasi.⁶⁹ Vykdyto deklaratija yra tarpinis veiksmas tarp pripažinimo ir vykdymo, jis yra reglamentuojamas privatinės tarptautinės teisės normomis. Deklaracija pagrįsta prezumpcija, kad siekiant, jog užsienio valstybės teismo sprendimas būtų vykdomas, jo vykdytinumas turi būti pripažintas.⁷⁰ Egzekvatūra iš esmės reiškia *lex fori* reglamentuojamą teisinį procesą, kurio metu teismas nagrinėja prašymą pripažinti ir leisti vykdyti užsienio teismo sprendimą. Tai reiškia, kad kol nėra atlikta valstybėje nustatyta egzekvatūros procedūra, užsienio teismo sprendimas toje valstybėje neturi teisinės galios.

Užsienio teismo sprendimo pripažinimas reiškia, kad yra pripažįstami sprendimu nustatyti faktai ir sprendimas nereikalauja priverstinio vykdymo priemonių. Todėl sprendimo vykdymo būtinumas priklauso

67 Vesna Rijavec, Wendy Kenett, *Remedies Concerning Enforcement of Foreign Judgments*, Wolters Kluwer, 2018, 40.

68 Ten pat, 42.

69 Peter Hay, *Advanced Introduction to Private International Law and Procedure*, Edward Elgar Publishing, 2018, 109.

70 Vesna Rijavec, Wendy Kenett, *Remedies Concerning Enforcement of Foreign Judgments*, Wolters Kluwer, 2018, 40.

nuo jo pobūdžio. Taip pat sprendimas gali būti apibūdinamas kaip sprendimo vykdymo „tramplynas“, atskaitos taškas (angl. *springboard*).⁷¹ Sprendimo vykdymas reikalingas tuo atveju, kai sprendimui vykdyti reikalinga atlikti tam tikrus veiksmus. Deklaratyvaus pobūdžio sprendimui, pavyzdžiui, dėl teisinio statuso, pakanka ir pripažinimo procedūros, tačiau sprendimui dėl priteisto piniginių reikalavimų gali būti reikalingi priverstinio vykdymo veiksmai, jei skolininkas sprendimo nevykdo.⁷² Teisinis reglamentavimas gali nustatyti, kad užsienio teismo sprendimas pirmiausia būtų pripažįstamas ir tik tada gali būti vykdomas. Pavyzdžiui, JAV teismų praktikoje taikant Bendrąjį užsienio teismų vykdymo aktą (angl. *Uniform Enforcement of Foreign Judgments Act*) nurodoma, kad užsienio valstybės teismo sprendimas dėl pinigų negali būti vykdomas, kol jis nėra pripažintas.⁷³

Egzekvatūros procedūra yra iš esmės siejama tik su užsienio teismo sprendimo pripažinimu ir leidimu vykdyti tik toje valstybėje, į kurią yra kreipiamasi, ir neturi poveikio sprendimo pripažinimui ir vykdymui kitose valstybėje, t. y. vienos valstybės teismo sprendimas pripažinti ir leisti vykdyti užsienio valstybės teismo sprendimą negali riboti kitos (trečiosios valstybės) suvereniteto. Tai Peteris Hay'us iliustruoja pateikdamas tokį pavyzdį: sakykime, valstybėje A yra priimtas teismo sprendimas. Kreditorius kreipiasi į valstybę B pripažinti ir leisti vykdyti šį sprendimą šioje valstybėje ir jam išduodama vykdymo deklaracija. Skolininko turto valstybėje B nepakanka pripažintam užsienio sprendimui vykdyti, tačiau paaiškėja, kad skolininkas turi turto valstybėje C. Ar šioje valstybėje gali būti vykdomas teismo sprendimas remiantis tuo, kad jis buvo pripažintas valstybėje B? Atsakymas neigiamas, nes valstybėje B pripažintas valstybėje A priimtas teismo sprendimas leido vykdyti jį tik valstybėje B, o ne kitose valstybėse. Tokiu atveju kreditorius turi kreiptis į atitinkamą valstybės C instituciją, pripažinti ir leisti vykdyti valstybėje A priimtą

71 Adrian Briggs, *Civil Jurisdiction and Judgments*, Routledge, 2015, 664.

72 Louwrens R. Kiestra, *The Impact of the European Convention on Human Rights on Private International Law*, Springer, 2014, 199–200.

73 Mičigano valstijos apeliacinio teismo 2003 m. gruodžio 23 d. sprendimas byloje *Electrolines, Inc. prieš Prudential Assurance Company, Ltd.* 260 Mich. App. 144677 N. W. 2d 874. Angl. <...> a foreign country money judgment cannot be enforced until it has been recognized <...>.

teismo sprendimą (o ne valstybėje B priimtą sprendimą, kuriuo suteikta egzekvatūra).⁷⁴ Toks pripažinimo individualus pobūdis siejamas su kiekvienos valstybės suvereniteto apsauga ir ribotomis galimybės išplėsti vienoje valstybėje priimto sprendimo teisinį poveikį į kitas valstybes bei apsinkina kreditoriaus galimybės įvykdyti sprendimą.

Teisės doktrijoje pripažįstama, kad šiuo metu galimi keli variantai, kaip valstybės pripažįsta užsienio valstybėse priimtus sprendimus:

- egzekvatūra (valstybė pripažįsta užsienio valstybės teismo sprendimo vykdytinumą esant tam tikroms sąlygoms);
- registracija (valstybė pripažįsta užsienio valstybės teismo sprendimo vykdytinumą, kai jis registruojamas esant konkrečioms sąlygoms);
- transformacija (užsienio valstybės teismo sprendimas turi būti transformuojamas – inkorporuojamas priimant naują sprendimą valstybės teisme; tai reiškia, kad yra vykdomas ne užsienio valstybės teismo sprendimas, o valstybės teismo sprendimas⁷⁵).

Užsienio teismo sprendimo pripažinimo padariniai siejami su teisinės galios tokiam sprendimui suteikimu Lietuvos Respublikoje, jo prilyginimu nacionalinio teismo sprendimui. Tai reiškia, kad tokio teismo sprendimo teisiniai padariniai pripažįstami ir išplečiami į Lietuvos Respublikos teritoriją.⁷⁶ Sprendimas turi *res judicata* ir / ar prejudicinę galią tik tada, kai jis yra pripažįstamas:

[U]žsienio teismo sprendimai (išskyrus CPK 809 straipsnio 2 dalyje nustatytus atvejus) sukelia teisinius padarinius Lietuvoje ir gali būti vykdomi tik tada, kai jie yra pripažinti CPK nustatyta tvarka (CPK 809 straipsnio 1 dalis). Kol užsienio teismo sprendimas nėra pripažintas, jis neturi nei res judicata, nei prejudicinės galios Lietuvos Respublikoje, todėl nėra teisinių kliūčių Lietuvos Respublikos teismams analizuoti ir vertinti net ir tas pačias aplinkybes, kurios

74 Peter Hay, *Advanced Introduction to Private International Law and Procedure*, Edward Elgar Publishing, 2018, 111.

75 Vesna Rijavec, Wendy Kenett, *Remedies Concerning Enforcement of Foreign Judgments*, Wolters Kluwer, 2018, 43–44.

76 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-16-370/2017.

*buvo analizuotos užsienyje vykusiame teismo procese, ar net priimti kitokių sprendimus, nei yra priėmęs užsienio valstybės teismas.*⁷⁷

Sprendžiant dėl Europos Sąjungos valstybėse narėse priimtų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose taikomas atitinkamą teisinį santykį reglamentuojantis teisės aktas. Briuselis Ibis reglamentu pakeistos iki 2015 m. galiojusios sprendimų pripažinimo taisyklės, reglamentuotos Briuselis I reglamente. Minėtu reglamentu panaikinta speciali užsienio valstybėse priimtų teismo sprendimų civilinės ir komercinės bylose pripažinimo procedūra (egzekvatūra), todėl pagal naująjį reglamentą ES valstybėse narėse galioja „laisvo sprendimų judėjimo“ principas, kuris reiškia, kad vienoje valstybėje narėje priimtas sprendimas gali būti vykdomas kitoje valstybėje narėje nereikalaujant jokios papildomos procedūros.⁷⁸

Nagrinėjant prašymus dėl ne ES valstybėse narėse priimtų teismų sprendimų pripažinimo, taikomos tarptautinės sutarties nuostatos arba (ir) nacionalinis teisinis reglamentavimas (CPK, Įgyvendinimo įstatymas). Sudarydamos tarptautines sutartis, valstybės savanoriškai apriboja savo suverenitetą, prisiima viena kitos atžvilgiu tam tikrus įsipareigojimus ir išreiškia pasitikėjimą viena kitos viešąja tvarka bei institucijomis.⁷⁹ Teismų praktikoje nurodoma, kad tarptautinėmis sutartimis dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti išreiškiamas pasitikėjimas kitos valstybės teisės sistema:

*[S]udarydamos tarptautines sutartis, valstybės savanoriškai apriboja savo suverenitetą, prisiima viena kitai tam tikrus įsipareigojimus ir išreiškia pasitikėjimą viena kitos viešąja tvarka ir institucijomis, šis principinis aspektas turi būti įvertinamas aiškinant ir taikant tarptautinių sutarčių nuostatas, be to, tarptautinių sutarčių nuostatos turi būti aiškinamos ir taikomos jų visumos kontekste, atsižvelgiant į tikslus, kurių siekė valstybės, sudarydamos sutartį.*⁸⁰

77 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-544-684/2015.

78 Briuselis Ibis reglamento preambulės 6 punktą, 27 punktą, 36 straipsnio 1 dalis, 39 straipsnis.

79 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-62-370/2018.

80 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-345-916/2019.

Nacionalinis teisinis reglamentavimas dėl užsienio valstybės teismų sprendimų pripažinimo taikomas tais atvejais, kai to nereglamentuoja Europos Sąjungos ar tarptautinė teisė:

[P]agal CPK 810 straipsnį, įtvirtinantį teisės normų konkurencijos taisyklę, taikomą nagrinėjant užsienio valstybių teismų sprendimų pripažinimo Lietuvos Respublikoje klausimus, užsienio teismų sprendimai yra pripažįstami tarptautinių sutarčių pagrindu, o nesant sutarties – CPK 810 straipsnyje nustatytais sąlygomis <...>. Taigi, tais atvejais, kai prašoma pripažinti ir leisti vykdyti ne ES valstybėje narėje priimtą teismo sprendimą ir tarp teismo sprendimo kilmės valstybės bei Lietuvos Respublikos nėra sudaryta arba nėra konkrečiai bylai taikytinų tarptautinių dvišalių arba daugiašalių sutarčių, teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti procedūra atliekama pagal CPK įtvirtintas taisykles.⁸¹

Apibendrinant galima teigti, kad užsienio teismo sprendimo pripažinimas ir leidimas vykdyti yra tarptautinės privatinės teisės dalis, kuri leidžia išplėsti vienoje valstybėje priimto teismo sprendimo galią į kitos valstybės teritoriją. Jau ne vieną šimtmetį formuojama tarptautinė privatinė teisė yra pagrįsta pagarbos ir abipusiškumo principais, kurie reiškia, kad vienoje valstybėje priimti teisėti teismo sprendimai gali turėti galią ir kitose valstybėse. Šiuolaikinė tarptautinė privatinė teisė pripažįsta vis daugiau atvejų, kai speciali užsienio teismų sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti tvarka netaikoma ar taikoma ribotai. Taip siekiama užtikrinti operatyvų vienoje valstybėje priimto teismo sprendimo pripažinimą ir vykdymą, šalių interesų apsaugą, proceso ekonomiškumą.

81 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-70-381/2016.

II. PRAŠYMŲ PRIPAŽINTI IR LEISTI VYKDYTI UŽSIENIO TEISMŲ SPRENDIMUS NAGRINĖJIMAS

Užsienio valstybių teismų sprendimų pripažinimas Lietuvoje yra civilinio proceso teisės institutas.⁸² Šis teisminis procesas yra atliekamas tik tuo atveju, kai užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimui yra taikoma ši procedūra ir teismui pateikiamas prašymas pripažinti ir (ar) leisti vykdyti teismo sprendimą. Atvejai, kai nereikalaujama užsienio valstybių teismo sprendimų pripažinimo, yra nustatyti Europos Sąjungos, tarptautinėje ir nacionalinėje teisėje (CPK). Vienas reikšmingiausių atvejų, kai užsienio valstybių teismo sprendimų pripažinimo procedūra netaikoma, yra tada, kai teismo sprendimas civilinėse ir komercinėse bylose yra priimtas Europos Sąjungos valstybėje narėje ir patenka į Briuselis Ibis reglamento, kuris panaikino egzekvatūrą, taikymo sritį. Toks egzekvatūros atsisakymas (dalinis panaikinimas) pripažįstamas ir kituose Europos Sąjungos civilinį procesą reglamentuojančiuose teisės aktuose.

Užsienio teismo sprendimo pripažinimas Lietuvoje reiškia, kad tokio užsienyje priimto teismo sprendimo padariniai išplečiami į Lietuvos Respublikos teritoriją ir pripažįstami konkretūs to sprendimo sukelti teisiniai padariniai.⁸³ Sprendimas, kuris yra pripažįstamas ir leidžiamas vykdyti, pripažinusioje valstybėje tampa vykdytinas, t. y. turi būti vykdomas vykdymo vietos valstybės teisės aktuose nustatyta tvarka – tokiomis pačiomis sąlygomis kaip vykdymo valstybėje priimtas teismo procesinis sprendimas.⁸⁴

Aptariant Lietuvoje galiojančią užsienio teismo sprendimo pripažinimo sistemą, reikia įvertinti, kokias teisines pasekmes sukelia toks

---

82 CPK 1 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad CPK nustato prašymų dėl užsienio teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo Lietuvos Respublikoje tvarką.

83 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-9-370/2020.

84 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-95-695/2016.

pripažintas sprendimas. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimu aprobuotoje apžvalgoje nurodyta, kad užsienio teismo sprendimo pripažinimas reiškia, kad: 1) pripažįstančioje valstybėje jis įgyja *res judicata* galią; 2) pripažįstančioje valstybėje jis įgyja prejudicinę galią; 3) pripažįstanti užsienio teismo sprendimą valstybė kartu konstatuoja, kad nagrinėjant bylą užsienio valstybėje laikytasi sąžiningo proceso principų; 4) sprendimą pripažinusioje valstybėje jis tampa vykdytinas, t. y. turi būti vykdomas taip pat kaip ir nacionalinio teismo sprendimas.⁸⁵

Vėliau formuojamoje praktikoje kasacinis teismas nurodo, kad pripažintas ir leistas vykdyti užsienio valstybės teismo sprendimas įgyja *res judicata* ir prejudicinę galią ir yra vykdomas kaip nacionalinis teismo sprendimas:

*<...> pripažintas ir leistas vykdyti užsienio valstybės teismo sprendimas įgyja teisinę galią ir sukelia tam tikrų teisinių pasekmių valstybėje, kurioje yra pripažįstamas. Pagal bendrąją taisyklę užsienio teismo sprendimo pripažinimas ir leidimas vykdyti iš esmės reiškia, kad pripažįstančioje valstybėje jis įgyja *res judicata* ir prejudicinę galią, kad sprendimą pripažinusioje valstybėje jis tampa vykdytinas, t. y. turi būti vykdomas taip pat kaip ir nacionalinis teismo sprendimas.⁸⁶*

Pagal CPK 18 straipsnį, įsiteisėję teismo sprendimas, nutartis, įsakymas ar nutarimas yra privalomi valstybės ar savivaldybių institucijoms, tarnautojams ar pareigūnams, fiziniams bei juridiniams asmenims ir turi būti vykdomi visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje. Užsienio teismų sprendimai Lietuvos Respublikos teritorijoje gali būti vykdomi tik po to, kai juos pripažįsta LAPT, kaip valstybės įgaliota institucija pripažinti sprendimą (CPK 809 straipsnio 1 dalis).

Užsienio teismo sprendimo pripažinimo svarbą rodo viena kasacinio teismo byla, kurioje buvo sprendžiami klausimai dėl užsienio valstybės teismo sprendimo iškelti bankroto bylą sukeltamų teisinių padarinių

85 Lietuvos Respublikos teismų praktikos, taikant tarptautinės privatinės teisės normas, apibendrinimo apžvalga, aprobuota Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2000 m. gruodžio 21 d. nutarimu Nr. 28.

86 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. vasario 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-118/2007.

Lietuvos Respublikoje, kol jis dar nėra pripažintas CPK nustatyta tvarka ir užsienio valstybėje vykstančioje bankroto byloje paskirto bankroto administratoriaus įgaliojimų (kreipimosi į Lietuvos Respublikoje veikiančią notarą atlikti notarinius veiksmus) veikti Lietuvos Respublikoje iki teismo sprendimo dėl bankroto bylos iškėlimo pripažinimo.⁸⁷ Teismas šioje byloje sprenddamas dėl notarinių veiksmų teisėtumo nustatė, kad Bosnijoje ir Hercegovinoje priimti teismo procesiniai sprendimai pripažįstami CPK 809–817 straipsniuose nustatyta tvarka. Todėl tol, kol toks teismo sprendimas nėra pripažintas kompetentingos teisminės institucijos (LApT), jis Lietuvos Respublikoje teisinių padarinių nesukelia. Notaras, atlikdamas notarinius veiksmus, neprivalėjo atsižvelgti į minėtoje užsienio valstybėje priimtą, tačiau įstatymų nustatyta tvarka Lietuvos Respublikoje nepripažintą teismo sprendimą. Šis teismo sprendimas Lietuvos Respublikoje teisinę galią įgijo tik įsiteisėjus LApT sprendimui jį pripažinti:

Bankroto administratoriaus paskyrimas yra vienas iš bankroto bylos iškėlimo juridiniam asmeniui teisinių padarinių. Bankroto administratoriaus įgaliojimų pagrindas – teismo procesinis sprendimas, kuriuo jis paskirtas administruoti įmonės bankroto procesą. Teismo sprendimas teisinius padarinius kitoje valstybėje sukelia tik po jo pripažinimo. Todėl tol, kol Lietuvos Respublikoje atitinkamas teismo sprendimas nebuvo pripažintas CPK 809–817 straipsniuose nustatyta tvarka, Lietuvos Respublikoje negalėjo teisinės reikšmės įgyti ir vienas iš bankroto bylos iškėlimo teisinių padarinių – bankroto administratoriaus įgaliojimai.⁸⁸

Apibendrinant galima teigti, kad pripažintas užsienio valstybės teismo sprendimas įgyja *res judicata* ir prejudicinę galią bei yra vykdomas, t. y. gali būti naudojamas priverstinis teismo sprendimų vykdymo mechanizmas. Tačiau tol, kol toks sprendimas nėra pripažintas, jis asmenims nėra privalomas ir nesukelia teisinių pasekmių. Teisinę galią užsienyje priimtas teismo sprendimas įgyja tik jį pripažinus ir leidus vykdyti,

87 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-125-313/2016.

88 Ten pat.

nebent užsienio teismų pripažinimo ir leidimo vykdyti procesą reglamentuojantys teisės aktai nustato kitaip.

1. UŽSIENIO TEISMŲ SPRENDIMŲ PRIPAŽINIMO TEISINIS REGLAMENTAVIMAS

Užsienio valstybių teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo Lietuvos Respublikos teritorijoje tvarką nustato Lietuvos Respublikos įstatymai, Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys⁸⁹, Europos Sąjungos teisė. Pripažįstama, kad tarptautiniam civiliniam procesui, kaip ir visam civiliniam procesui, būdingas mišrus, t. y. tiek dispozityvusis, tiek imperatyvusis, reguliavimo metodas.⁹⁰

Lietuvos Respublikoje užsienio valstybių teismų, išskyrus Europos Sąjungos valstybių narių teismus, sprendimų pripažinimo tvarka reglamentuojama CPK 809–812 straipsniuose, o tokių sprendimų vykdymas Lietuvos Respublikoje reglamentuojamas CPK 813–815 straipsniuose. CPK LX skyriaus pirmojo skirsnio normos nenumato išimčių arba privilegijų dėl atsakovo teisės prašyti taikyti užstato institutą priklausomai nuo to, ar atsakovas yra Lietuvos Respublikos, ar užsienio valstybės fizinis arba juridinis asmuo.⁹¹

CPK 810 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad užsienio teismų sprendimai pripažįstami tarptautinių sutarčių pagrindu, o jei nėra tarptautinės sutarties, užsienio teismų sprendimus atsisakoma pripažinti esant bent vienam iš CPK 810 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų nepripažinimo pagrindų. Tai reiškia, kad kai užsienio teismo sprendimo pripažinimui taikomos tik CPK normos, o LAPT atlieka ribotą teisminį užsienio teismo sprendimo patikrinimą, pagal baigtinį įstatyme nustatytų pagrindų sąrašą. Procedūra, kurios metu pripažįstamas ir leidžiamas vykdyti užsienio teismo sprendimas, yra formali, skirta išimtinai užsienio teismo

89 Teismų įstatymo 9 straipsnio 2 dalis.

90 Laura Gumuliauskienė, *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Mykolo Romerio universitetas, 2008, 23–34; Ramūnas Kontrauskas, „Tarptautinis civilinis procesas: samprata ir vieta nacionalinės teisės sistemoje“, *Jurisprudencija*, 7 (109), 2008, 75.

91 Lietuvos apeliacinio teismo 2006 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-276/2006.

sprendimo nepripažinimo pagrindų patikrinimui ir sudaro tik teises prielaidas atitinkamą užsienio teismo sprendimą priverstinai vykdyti Lietuvos Respublikos teritorijoje.⁹² Todėl teismų praktikoje pripažįstama, kad argumentai dėl palūkanų sumų išieškojimo yra siejami su vykdymo, o ne pripažinimo procesu:

*Jei, suinteresuoto asmens vertinimu, pareiškėjas nesąžiningai siekia, pateikęs pripažinimui ir vėliau priverstiniam vykdymui skirtingus užsienio valstybių teismų sprendimus išsieškoti iš suinteresuotojo asmens didesnę palūkanų sumą, nei pareiškėjui priklausytų, suinteresuotasis asmuo gali šiuos argumentus dėstyti vykdymo procese, skųsdamas atitinkamus antstolio procesinius veiksmus.*⁹³

Tais atvejais, kai prašoma pripažinti ir leisti vykdyti Europos Sąjungos valstybės narės teismo sprendimą, taikomos atitinkamą teisinį santykį reglamentuojančios Europos Sąjungos teisės aktų normos.

Kai sprendžiama ne dėl Europos Sąjungos valstybėse narėse priimto teismų sprendimo pripažinimo, taikomos Lietuvos Respublikos ir atitinkamos užsienio valstybės (-ių) dvišalės ar daugiašalės sutartys, jei tokios yra sudarytos. Tokios tarptautinės sutartys yra skelbiamos viešai. Vienas esminių tokio pobūdžio tarptautinių sutarčių tikslų yra teisinės apsaugos ir sprendimų vykdymo operatyvumo užtikrinimas:

*Pagal dvišalių tarptautinių susitarimų dėl teisinės pagalbos civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose praktiką tokiu teisiniu reglamentavimu siekiama palengvinti susitarančių valstybių suinteresuotiems asmenims įgyvendinti atitinkamas materialiąsias teises civilinių ir šeimos teisinių santykių srityje. Paprastai tarptautinėse sutartyse dėl teisinės pagalbos valstybių tarpusavio pasitikėjimo ir abipusiškumo pagrindu nustatomas supaprastintas kitos valstybės institucijų priimtų sprendimų pripažinimo režimas, lyginant su nacionalinėmis tarptautinio civilinio proceso nuostatomis.*⁹⁴

Teismų praktikoje pripažįstama, kad jei tarp Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybės yra sudaryta tarptautinė sutartis, sprendžiant dėl užsienio

92 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gegužės 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-40-823/2018.

93 Ten pat.

94 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-12-381/2017.

valstybės teismo sprendimo pripažinimo, nenagrinėjami argumentai dėl CPK nustatytų užsienio teismo sprendimo nepripažinimo pagrindų:

<...> kuomet pareiškėjas prašo Lietuvos Respublikoje pripažinti užsienio valstybės (Rusijos Federacijos), su kuria Lietuva yra pasirašiusi tarptautinę dvišalę sutartį, sprendimą, suinteresuotas asmuo nepagrįstai savo atsiliepimą grindžia CPK ir jo 810 straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtintu užsienio teismo sprendimo nepripažinimo pagrindu, todėl plačiau dėl argumentų, susijusių su šio straipsnio taikymu, nepasisakytina, kaip dėl teisiškai nereikšmingų nagrinėjamu atveju.⁹⁵

Jei tarp Lietuvos Respublikos ir konkrečios užsienio valstybės tarptautinė sutartis dėl sprendimų pripažinimo nesudaryta, teismų sprendimų sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti procesui taikomos išimtinai CPK normos. Pavyzdžiui, vienoje byloje buvo prašoma pripažinti ir leisti vykdyti Europos Sąjungos valstybės narės sprendimą, susijusį su globos paskyrimu dėl sveikatos būklės kitoje valstybėje narėje. LAPT konstatavo, kad tokio teisinio santykio nereglamentuoja nei Europos Sąjungos, nei tarptautiniai teisės aktai, todėl taikomos CPK nuostatos:

Lietuvos apeliacinis teismas, atsižvelgęs į šios Europos Sąjungos teismo nutarties turinį, nenustatė, kad procesinio sprendimo dėl globos paskyrimo dėl sveikatos būklės pripažinimui ir leidimui vykdyti kitoje valstybėje narėje (Lietuvoje) būtų taikytinas koks nors tarptautinės teisės aktas, t. y. reglamentas ir (ar) konvencija, ir (ar) tarptautinis teisės aktas (pavyzdžiui, dvišalė sutartis), kurio dalyvėmis būtų Lietuvos Respublika ir Vokietijos Federacinė Respublika. Taigi, nagrinėjamu atveju tokio pobūdžio procesinių sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti procedūroms taikytinos atitinkamos CPK normos.⁹⁶

Doktrinoje pripažįstama, kad, remiantis valstybių praktika, tarptautinė privatinė teisė gali būti sisteminama dviem būdais: arba jos normas kodifikuojant (paprastai įtraukiant į civilinį kodeksą), arba priimant specialų teisės aktą.⁹⁷ Sprendžiant dėl užsienyje priimtų teismo sprendimų

95 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-62-370/2018.

96 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-15-370/2018.

97 Laura Gumuliauskienė, *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Mykolo Romerio universitetas, 2008, 22.

pripažinimo ir leidimo juos vykdyti Lietuvos Respublikoje, taip pat taikomos Įgyvendinimo įstatymo nuostatos, kurios užtikrina tinkamą civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų šio įstatymo priede, ir tarptautinių teisės aktų įgyvendinimą. Įgyvendinimo įstatymas nustato tam tikrus procesinius Europos Sąjungos valstybių narėse priimtų sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti klausimus bei kitus su Europos Sąjungos civilinį procesą reglamentuojančių teisės aktų įgyvendinimu susijusius klausimus. Tai reiškia, kad Lietuvos teisėje pasirinktas modelis, pagal kurį šie klausimai reglamentuojami ir atskirame teisės akte, o ne tik civilinį procesą reglamentuojančiame įstatyme – CPK. Pavyzdžiui, Vokietijoje šie klausimai yra reglamentuojami atskirame Vokietijos civilinio proceso kodekso (vok. *Zivilprozessordnung*) skyriuje, Prancūzijos Respublikos civilinio proceso kodekse (pranc. *Code de procédure civile*) šios nuostatos reglamentuojamos įvairiuose šio teisės akto skyriuose. Latvijos Respublikos civilinio proceso kodekse (lv. *Civilprocesa likums*), Estijos Respublikos civilinio proceso kodekse (est. *Tsiviilkohtumenetluse seadustik*), Baltarusijos Respublikos civilinio proceso kodekse (rus. *Гражданский процессуальный кодекс*) taip pat reglamentuojama užsienio valstybės teismo sprendimo ir leidimo vykdyti tvarka. Kita vertus, pavyzdžiui, Čekijos Respublikoje su užsienio teismų sprendimų pripažinimu ir vykdymu susiję klausimai reglamentuojami specialiaame akte – Čekijos Respublikos įstatyme dėl privatinės tarptautinės teisės (ček. *Zákon o mezinárodním právu soukromém 91/2012 Sb.*).

2. UŽSIENIO TEISMŲ SPRENDIMŲ PRIPAŽINIMO TVARKA

Užsienio valstybių teismų sprendimų pripažinimas yra teisminis procesas.⁹⁸ Kaip minėta, Lietuvos Respublikoje prašymus dėl užsienio valstybių ir tarptautinių teismų pripažinimo ir vykdymo nagrinėja LAPT.⁹⁹ Tačiau prašymo dėl užsienio teismo sprendimo (išskyrus Europos Sąjungos valstybių narių teismus) pripažinimo nagrinėjimas negali būti laikomas

98 CPK 22 straipsnio 2 dalis nustato, kad teismai taip pat nagrinėja prašymus dėl užsienio teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo Lietuvos Respublikoje.

99 Teismų įstatymo 21 straipsnio 2 punktą.

apeliaciniu civilinės bylos nagrinėjimu, nes jis prasideda be proceso pirmosios instancijos teisme ir teismo nutartis dėl pripažinimo įsiteisėja iš karto po to, kai ji paskelbiama. Todėl užsienio teismo sprendimo (išskyrus Europos Sąjungos valstybių narių teismus) pripažinimo nagrinėjimas laikytinas specialiu teisiniu procesu, kuris neatitinka įprastų apeliacinio ginčų nagrinėjimo tikslų ir pobūdžio.

Tam tikri prašymų dėl užsienio teismo sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti nagrinėjimo aspektai pateikiami Konvencijoje dėl užsienio teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo civilinėse ir komercinėse bylose. Šios konvencijos 13 straipsnyje reglamentuojama pripažinimo ir leidimo vykdyti procedūra: teismo pripažinimo, paskelbimo vykdytinu arba registravimo vykdymo procedūra ir tai, kad teismo sprendimo vykdymą reglamentuoja valstybės, į kurią kreipiamasi, įstatymai, jei ši konvencija nenustato kitaip. Prašomosios valstybės teismas veikia operatyviai (pirma dalis); prašomosios valstybės teismas negali atsakyti pripažinti ar vykdyti teismo sprendimą pagal šią konvenciją tuo pagrindu, kad pripažinimo ar vykdymo turėtų būti siekiama kitoje valstybėje (antra dalis). Taigi, minėtoje konvencijoje pripažįstama, kad pripažinimo ir leidimo vykdyti klausimai nagrinėjami *lex fori* nustatyta tvarka ir teismai turi operatyviai nagrinėti tokius klausimus. Taip pat šios konvencijos 14 straipsnis reglamentuoja tokio proceso išlaidas (angl. *costs of proceedings*). Šio straipsnio pirmoje dalyje nustatyta, kad iš šalies, kuri vienoje susitariančioje valstybėje kreipiasi dėl sprendimo vykdymo kitoje susitariančioje valstybėje, negali būti reikalaujama jokio laidavimo, užstato ar depozito vien tuo pagrindu, jog tokia šalis yra užsienio valstybės pilietis ar negyvena, ar neveikia valstybėje, kurioje siekiama vykdymo. Galima teigti, kad šiuo metu pripažįstami užsienio teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti standartai reikalauja, kad tokio pobūdžio klausimai būtų nagrinėjami operatyviai, o šalis, siekianti užsienio teismo sprendimo vykdymo, nebūtų diskriminuojama ir nepatirtų nepagrįstų išlaidų.

Pagrindiniai procesiniai klausimai, susiję su kreipimosi dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo tvarka, reglamentuojami CPK 811 straipsnyje: dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo, taip pat dėl

atsisakymo pripažinti užsienio teismo sprendimą į LAPT turi teisę kreiptis bet kuris asmuo, turintis byloje teisinį suinteresuotumą. Prašymai dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo (atsisakymo pripažinti sprendimą) turi atitikti bendruosius procesiniams dokumentams keliamus reikalavimus (pirma dalis); kartu su prašymu dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo pareiškėjas turi pateikti prašomą pripažinti užsienio teismo sprendimą ir šio sprendimo įstatymų nustatyta tvarka patvirtintą vertimą į lietuvių kalbą, patvirtinimą, kad sprendimas yra įsiteisėjęs, taip pat įrodymus, kad šaliai, kuri nedalyvavo nagrinėjant bylą, buvo tinkamai pranešta apie civilinės bylos nagrinėjimo vietą ir laiką. Jeigu pareiškėjas gyvena ne Lietuvos Respublikoje ir nepaskyrė atstovo byloje arba įgalioto asmens procesiniams dokumentams gauti, gyvenančių (turinčių profesinės veiklos buveinę) Lietuvos Respublikoje (CPK 805 straipsnis), prašyme pripažinti (atsisakyti pripažinti) užsienio teismo sprendimą turi būti nurodytas adresas Lietuvos Respublikoje, kuriuo pareiškėjui būtų įteikiami procesiniai dokumentai (antra dalis); prašymas dėl užsienio teismo (arbitražo) sprendimo pripažinimo žyminiu mokesčiu neapmokestinamas (ketvirta dalis).

Taigi užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo procedūra pradedama suinteresuoto asmens prašymu. Pažymėtina, kad teisę pateikti prašymą dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo (atsisakymo pripažinti sprendimą), turi teisę bet kuris asmuo, turintis byloje teisinį suinteresuotumą. Tai reiškia, kad teisė teikti tokį prašymą yra siejama su **teisiniu suinteresuotumu**. Tokiu būdu įstatymas riboja asmenų, turinčių teisę teikti CPK 811 straipsnio 1 dalyje nustatytą prašymą, ratą. Pagal CPK 37 straipsnio 1 dalį, teisinį suinteresuotumą bylos baigtimi turi dalyvaujantys byloje asmenys. Sistemškai aiškinant CPK nuostatas, galima teigti, kad suinteresuotumas yra bendrasis teisės kreiptis į teismą pagrindas.¹⁰⁰ Tai reiškia, kad asmuo, teikiantis tokį prašymą, turi pagrįsti savo suinteresuotumą. Asmens suinteresuotumas negali būti aiškinamas abstrakčiai ir atsietai nuo pripažinimo ir leidimo vykdyti siekiamų

---

100 CPK 5 straipsnio 1 dalis.

sukurti teisinių padarinių.¹⁰¹ Atitinkamai jei asmuo, teikdamas tokį prašymą, neturi teisinio suinteresuotumo, prašymas paliekamas nenagrinėtas.¹⁰² Doktrinoje pripažįstama, kad suinteresuoto asmens sąvoka turėtų apimti ir tuos asmenis, kurie nors ir nedalyvavo byloje, kurioje priimtą sprendimą prašoma pripažinti, tačiau vėliau tapo suinteresuoti jo pripažinimu (ir vykdymu), pavyzdžiui, asmenys, perėmę reikalavimo teisę.¹⁰³

Kasacinio teismo praktikoje, aiškinant CPK 809–812 straipsnius ir teisinį suinteresuotumą, kai yra teikiamas prašymas pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimą, nurodoma, kad teisinį suinteresuotumą tokiose bylose turi ne tik ginčo šalys (ieškovas ir atsakovas), bet išimtiniais atvejais ir kiti asmenys:

<...> šių normų negalima aiškinti kaip draudžiančių bylą dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo nagrinėjančiam teismui spręsti asmenų, turinčių teisinį suinteresuotumą bylos baigtimi, įtraukimo į bylą klausimą. Ne vien atsakovas, tačiau ir kiti asmenys gali būti teisiškai suinteresuoti užsienio teismo sprendimo pripažinimu ar nepripažinimu. Tokį suinteresuotumą ypač gali turėti asmenys, kuriuos buvo atsisakyta įtraukti į užsienyje vykusį teismo procesą ir kurie laiko, kad užsienio teismo sprendimu nuspręsta dėl jų teisių ir pareigų. Dėl šių priežasčių kasacinio teismo teisėjų kolegija iš esmės pripažįsta pagrįstu kasacinio skundo argumentą, kad byloje dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo gali būti įtrauktas ne tik pareiškėjas ir asmuo, kuris užsienio byloje buvo atsakovas, bet išimtiniais atvejais, atsižvelgiant į CPK LX skyriaus ketvirtą skirsnio normų reguliavimo ypatumus (įvertinant tai, kad sprendžiant klausimą dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo, negali būti tikrinamas šio sprendimo teisėtumas ir pagrįstumas), ir kiti asmenys, turintys teisinį suinteresuotumą šios bylos baigtimi.¹⁰⁴

101 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-109-943/2019.

102 Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-65/2003; Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. spalio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-86/2009.

103 Laura Gumuliauskienė, *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Mykolo Romerio universitetas, 2008, 185.

104 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-191/2011.

Pavyzdžiui, vienoje byloje asmuo pateikė prašymą įtraukti jį į bylą trečiuoju suinteresuotu asmeniu.¹⁰⁵ Asmuo nurodė, kad jis teisiškai suinteresuotas, jog nebūtų pripažintas teismo sprendimas, nes jis yra vienas didžiausių kreditorių atsakovo bankroto byloje ir jo akcininkas (turintis 50 proc. akcijų, o iki bankroto bylos iškėlimo buvęs šios bendrovės vadovas). Jo teises pažeistų pripažintas teismo sprendimas, nes pareiškėjas, pripažinus teismo sprendimą, taptų didžiausiu kreditoriumi atsakovo bankroto byloje. Atsižvelgdamas į tokius teisinius ryšius, kasacinis teismas pripažino, kad toks asmuo gali būti įtrauktas į civilinės bylos nagrinėjimą trečiuoju asmeniu, nepareiškiančiu savarankiškų reikalavimų:

Savo suinteresuotumą Gruzijos teismo sprendimo nepripažinimu kasatorius grindžia tuo, kad jei Gruzijos teismo sprendimas būtų pripažintas, IDS Borjomi Beverages Co. N. V. taptų didžiausiu BUAB „Accuratus“ kreditoriumi. Dėl šios priežasties kasatoriui, kaip BUAB „Accuratus“ akcininkui, nebeliktų jokio turto po šios bendrovės likvidavimo, o kasatorius, kaip BUAB „Accuratus“ kreditorius, nebeturėtų galimybės prieštarauti IDS Borjomi Beverages Co. N. V. reikalavimui, kai šis bus tvirtinamas BUAB „Accuratus“ bankroto byloje. Taigi iš esmės savo suinteresuotumą dalyvauti byloje dėl Gruzijos teismo sprendimo pripažinimo kasatorius grindžia aplinkybe, kad atsakovui yra iškelta bankroto byla, taip pat savo ryšiais su bankrutuojančia bendrove (turi 50 proc. akcijų, iki bankroto bylos iškėlimo buvo šios bendrovės vadovas), bei tuo, kad yra nagrinėjama kita byla tarp tų pačių šalių, dėl tos pačios išimtinės distribucijos sutarties nutraukimo teisinių padarinių.¹⁰⁶

Kitoje byloje asmuo, kuris nebuvo dalyvaujančiu byloje asmeniu užsienio valstybėse teismo procese, pateikė prašymą pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimą ir nurodė, kad byloje dalyvavęs asmuo yra jo sutuoktinė, bet šią aplinkybę pagrindžiančių įrodymų teismui nepateikė. Teismui nebuvo pateikti ir dokumentai, patvirtinantys teisinį pagrindą pareiškėjui kreiptis į teismą už dalyvavusį byloje asmenį. Kadangi

¹⁰⁵ Ten pat.

¹⁰⁶ Ten pat.

prašymą padavė neįgaliotas bylą vesti asmuo, teismas prašymą atsisakė priimti.¹⁰⁷ Apibendrinant galima teigti, kad teisinio suinteresuotumo nustatymas ne visuomet yra paprastas klausimas ir siejamas tik su užsienio valstybės teisme dalyvavusiu ieškovu ar atsakovu. Kiekvienu atveju teismas privalo įvertinti, ar asmuo, teikiantis prašymą pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimą, turi teisinį suinteresuotumą, kuris siejamas ir su tokio sprendimo pripažinimo sukeliomomis materialinėmis ir procesinėmis pasekmėmis.

Prašymas pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimą turi atitikti bendruosius procesiniams dokumentams keliamus reikalavimus, nustatytus CPK 111 straipsnyje. Teismas, nustatęs, kad prašymas dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo paduotas nesilaikant teisės aktuose nustatytos tvarkos, gali nustatyti terminą prašymo formos arba turinio trūkumams pašalinti (CPK 115 straipsnis). Per teismo nustatytą terminą trūkumų nepašalinus, prašymas laikomas nepaduotu ir grąžinamas pareiškėjui, o kai prašymas jau buvo priimtas teismo, jis paliekamas nagrinėtas.¹⁰⁸

Procesiniai dokumentai gali būti pateikiami ir elektroninių ryšių priemonėmis. Elektroninių duomenų ir įrodymų pateikimo problematika analizuota teisės doktrinoje.¹⁰⁹ CPK 812¹ straipsnis nustato procesinių dokumentų įteikimą elektroninių ryšių priemonėmis: 811 straipsnio 1 dalyje numatyttame prašyme, jeigu pareiškėjas gyvena ne Lietuvos Respublikoje ir nepaskyrė atstovo byloje ar įgalioto asmens procesiniams dokumentams gauti, gyvenančių (turinčių profesinės veiklos buveinę) Lietuvos Respublikoje (CPK 805 straipsnis), vietoj pareiškėjo adreso Lietuvos Respublikoje gali būti nurodytas elektroninio pašto adresas, fakso numeris, kitų turimų elektroninių ryšių priemonių adresai, kuriais pareiškėjui būtų įteikiami procesiniai dokumentai, taip pat telefono numeriai (pirma dalis). Be CPK 812 straipsnio 5 dalyje numatytų atvejų,

107 Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. vasario 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-33-370/2015.

108 CPK 812 straipsnio 5 dalis.

109 Remigijus Jokubauskas, Marek Świerczyński, „Impact of the Council of Europe Guidelines on Electronic Evidence in Civil and Administrative Law“, *Global Journal of Comparative Law* 9 (1), 2020; Remigijus Jokubauskas, Marek Świerczyński, „Is Revision of the Council of Europe Guidelines on Electronic Evidence Already Needed?“, *Utrecht Law Review*, 16 (1), 2020.

teismas gali nustatyti terminą CPK 811 straipsnio 1 dalyje numatyto prašymo formos arba turinio trūkumams pašalinti (CPK 115 straipsnis), jeigu pareiškėjas nurodė elektroninio pašto adresą, fakso numerį, kitų turimų elektroninių ryšių priemonių adresus, kuriais pareiškėjui būtų įteikiami procesiniai dokumentai (antra dalis). Teismų praktikoje pripažįstama, kad teismas turi užtikrinti teisės kreiptis į teismą prieinamumą. Jei asmuo prašyme pripažinti užsienio teismo sprendimą nenurodo visų reikalingų duomenų, prašymas neatitinka procesiniams dokumentams keliamų reikalavimų, turi būti nustatytas terminas jo trūkumams pašalinti:

kai pareiškėjas kreipiasi į kompetentingą teismą, prašydamas pripažinti ir leisti vykdyti užsienio teismo sprendimą ir pateikia prašymą, neatitinkantį įstatyme nustatytų formos ar turinio reikalavimų (šiuo atveju nenurodytas suinteresuotas asmuo), teismas turi taikyti ieškinio trūkumų šalinimo institutą ir nustatyti prašymą padavusiam asmeniui terminą nustatytiems trūkumams pašalinti. Taigi teismas, vadovaudamasis pirmiau nurodytomis normomis, turėjo nustatyti kasatoriui terminą, per kurį šis turėtų galimybę patikslinti savo prašymą ir nurodyti, kokių asmenų dispozicijoje yra turtas, iš kurio prašoma išieškoti, jam to nepadarius – palikti pareiškimą nenagrinėtą.¹¹⁰

Vienas esminių reikalavimų tokio pobūdžio procesiniuose dokumentuose yra tinkamai išversto užsienio teismo sprendimo kopijos pateikimas. Pripažįstama, kad teismo sprendimo santrauka negali atstoti viso sprendimo, neatspindi viso sprendimo turinio, todėl tai nėra laikoma tinkamu sprendimo pateikimu.¹¹¹ Todėl teismui turi būti pateiktas visas užsienio valstybės teismo sprendimo vertimas (nebent teisės aktai nuostato kitaip). Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos vidaus teisės aktai nenustato konkrečių reikalavimų vertimui, vertėjo kvalifikacijai ir t. t. Tačiau vertimas, teikiamas teismui, turi būti toks, dėl kurio taisyklingumo, aiškumo, vertėjo kompetencijos teismui neturėtų kilti abejonių.

110 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-304/2012.

111 Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-65/2003.

Lyginamuoju aspektu sprendžiant šį klausimą galėtų būti atsižvelgiama į Vokietijos civilinio proceso kodekso 142 straipsnio 3 dalyje nustatytas taisykles, pagal kurias teismas gali nurodyti, kad įrašus ar dokumentus, parengtus užsienio kalba, išverstų vertėjas, kuris įgaliotas arba viešai paskirtas žemės valdžios pagal žemės įstatymų reikalavimus rengti reikiamo pobūdžio vertimus arba kuris laikomas turinčiu lygiavertę kvalifikaciją. Vertimas laikomas teisingu ir išsamiu, jei tai patvirtina pats vertėjas. Patvirtinimas turi būti nurodytas vertime, taip pat vertimo vieta ir data bei vertėjo įgaliojimas / paskyrimas / atitinkamas dokumentas, o išverstą dokumentą pasirašo vertėjas.¹¹²

Vienoje byloje nustatyta, kad prašomo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti atveju pagal Lietuvos Respublikos procesinės teisės normas turėtų būti išduodamas vykdomasis dokumentas – vykdomasis raštas – vykdyti Lietuvos Respublikoje, tačiau CPK 648 straipsnio normos yra imperatyvaus pobūdžio, jos nustato privalomąjį vykdomojo rašto turinį, tai yra, kad vykdomajame rašte turi būti nurodyta byla, kurioje išduotas vykdomasis raštas, su išieškojimu susijusi rezoliucinė sprendimo dalis pažodžiui, visas išieškotojo ir skolininko pavadinimas ir jų adresai, asmens kodas, juridinio asmens kodas, bankų rekvizitai (jeigu jie žinomi).¹¹³ Tačiau teismas nusprendė, kad pareiškėjo prašymas neatitinka įstatymų keliamų reikalavimų, nes nei prašyme, nei pateiktame pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Baltarusijos Respublikos teismo sprendime nėra nurodyta dalies duomenų: civilinės bylos numerio, jokių skolininko tapatybę identifikuojančių duomenų (gimimo ar paso), sprendimo rezoliucinėje dalyje nurodytas piniginių vienetų pavadinimas (rubliai) neatitinka sprendimo motyvuojamosios dalies – nurodyta JAV doleriai ar Baltarusijos Respublikos nacionalinio banko baltarusiški

112 Vok. *Das Gericht kann anordnen, dass von in fremder Sprache abgefassten Urkunden eine Übersetzung beigebracht wird, die ein Übersetzer angefertigt hat, der für Sprachübertragungen der betreffenden Art in einem Land nach den landesrechtlichen Vorschriften ermächtigt oder öffentlich bestellt wurde oder einem solchen Übersetzer jeweils gleichgestellt ist. Eine solche Übersetzung gilt als richtig und vollständig, wenn dies von dem Übersetzer bescheinigt wird. Die Bescheinigung soll auf die Übersetzung gesetzt werden, Ort und Tag der Übersetzung sowie die Stellung des Übersetzers angeben und von ihm unterschrieben werden. Der Beweis der Unrichtigkeit oder Unvollständigkeit der Übersetzung ist zulässig.*

113 Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-63-370/2015.

rubliai, taip pat nėra pridėta ir duomenų – leistinių įrodymų, kad pareiškėjo nurodomas skolininko turtas (lėšos sąskaitose) priklauso skolininkui nuosavybės teise (CPK 115 straipsnio 1 dalis, 811 straipsnis).¹¹⁴

Vis dėlto formalus pobūdžio procesinių dokumentų trūkumai nėra pagrindas nustatyti terminą trūkumams šalinti. Pavyzdžiui, vienoje byloje nustatyta, kad pateiktame pripažinti užsienio teismo nurodymo vertime netiksliai išverstas šio dokumento pavadinimas, tačiau pateiktas prašomas pripažinti teismo nurodymas patvirtintas specialia *Apostille* žyma ir klausimas dėl šiame dokumente esančių parašų, pasirašiusių asmenų pareigų ir antspaudo tikrumo byloje nekliamas.¹¹⁵ Teismas pripažino procesinio dokumentų trūkumus, bet nurodė, kad byloje esantis teismo nurodymas originalia kalba leidžia vertinti tokį dokumento trūkumą kaip formalų ir jo vertimo į lietuvių kalbą trūkumas nesudaro kliūčių byloje pareiškėjos keliamam klausimui išnagrinėti ir nesudaro pagrindo CPK 296 straipsnio 1 dalies 11 punkte numatytais pasekmėmis taikyti (CPK 811 straipsnio 1 dalis).¹¹⁶

Pažymėtina, kad prašomų pripažinti užsienio teismo sprendimų pateikimo formai keliami specifiniai reikalavimai, kurie yra nurodyti tarptautinėse sutartyse, kurių dalyvė yra Lietuvos Respublika.

Lietuvos Respublikos Seimas 1996 m. rugsėjo 24 d. įstatymu ratifikavo Hagos konvenciją dėl užsienio valstybėse išduotų dokumentų legalizavimo panaikinimo, kuri Lietuvos Respublikoje įsigaliojo nuo 1997 m. liepos 19 d. Šios konvencijos nuostatomis siekiama palengvinti užsienio valstybėse išduotų dokumentų legalizavimo procedūras: išvengti dvigubo – dokumentą išdavusios ir priimančiosios valstybės – įgaliotų institucijų dokumentų legalizavimo. Ji taikoma dokumentams, išduotiems vienos iš susitariančiųjų valstybių teritorijoje ir pateikiamiems kitos susitariančiosios valstybės teritorijoje.

Pagal šios konvencijos antrąjį straipsnį, legalizacija yra tik formalumas, kuriuo šalies, kurioje tas dokumentas turi būti pateiktas, diplomatiniai arba konsuliniai pareigūnai tvirtina parašo tikrumą, dokumentą

114 Ten pat.

115 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-70-381/2016.

116 Ten pat.

pasirašiusio asmens pareigas ir, kai reikia, dokumente esančio antspaudo arba ženklo tapatumą. Vienintelis formalumas, kurio galima reikalauti, kad būtų patvirtintas parašo tikrumas, dokumentą pasirašiusiojo asmens pareigos ir, kai reikia, dokumente esančio antspaudo arba ženklo tapatumas, yra patvirtinimas konvencijos ketvirtajame straipsnyje nurodyta pažyma, kurią išduoda dokumento kilmės valstybės kompetentinga valstybės institucija (3 straipsnio 1 dalis). Pažyma „APOSTILLE“ dedama pačiame dokumente arba prie jo pridedamame lape, ji turi atitikti pridedamą prie konvencijos pavyzdį (4 straipsnis). Ši pažyma yra išduodama pasirašiusiojo arba kiekvieno asmens, kuriam priklauso dokumentas, prašymu ir tinkamai užpildyta, ji patvirtina parašo tikrumą, dokumentą pasirašiusiojo asmens pareigas ir, kai reikia, dokumente esančio antspaudo arba ženklo tapatumą (5 straipsnio 1–2 dalys). Teismų praktikoje pripažįstama, kad užsienio valstybės teismo sprendimas laikomas dokumentu šios konvencijos prasme ir jam taikomas legalizavimo reikalavimas, pateikiant jį kitos konvencijos dalyvės teritorijoje, o jame esančio parašo, antspaudo ir pasirašiusio asmens pareigų tikrumo patvirtinimas yra reikalingas tam, kad vienos valstybės dokumentus ir aktus galėtų svarstyti kitos valstybės institucijos, šie dokumentai įvykdytų ar sukeltų teises pasekmes kitoje valstybėje.¹¹⁷

Bylos dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo nagrinėjimo tvarka reglamentuojama CPK 812 straipsnyje. Šio straipsnio pirmoje dalyje nustatyta, kad prašymus dėl užsienio teismų sprendimų pripažinimo (atsisakymo pripažinti sprendimus) nagrinėja vienas LAPT teisėjas, tačiau LAPT pirmininkas arba Civilinių bylų skyriaus pirmininkas, atsižvelgdamas į bylos sudėtingumą, turi teisę prašymui nagrinėti sudaryti trijų teisėjų kolegiją. Nutartimi perduoti prašymą nagrinėti trijų teisėjų kolegijai turi teisę ir prašymą nagrinėjantis teismas. Prašymai nagrinėjami rašytinio proceso tvarka, išskyrus atvejus, kai teismas, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, nusprendžia prašymą nagrinėti žodinio proceso tvarka. Teismo nutartis dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo įsiteisėja nuo jos priėmimo dienos. Teismo nutartis gali būti skundžiama

117 Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. spalio 21 d. nutartis, civilinėje byloje Nr. 2T-117/2011.

kasaciniu skundu pagal bylų proceso kasaciniame teisme taisyklės. Byloje taip pat galima procesą atnaujinti. Pripažįstama, kad, pagal bendrą taisyklę, šios bylos nagrinėjamos rašytinio proceso tvarka, o nukrypimas nuo šios taisyklės galimas išimtiniais atvejais.¹¹⁸

Kartu su prašymu dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo gali būti sprendžiamas klausimas dėl leidimo šį sprendimą vykdyti.¹¹⁹ Tai reiškia, kad užsienio teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti vertinimas gali būti atliekamas ta pačia teismo nutartimi. Tokių pripažinimo ir leidimo vykdyti klausimų nagrinėjimą kartu pagrindžia ir CPK 814 straipsnyje nustatyta taisyklė, pagal kurią prašymai dėl leidimo vykdyti užsienio teismų sprendimus nagrinėjami CPK 812 straipsnyje nustatyta tvarka.

Įstatymas nustato, kad prašymą dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo nagrinėjantis teismas gali pripažinti tik dalį užsienio teismo sprendimo.¹²⁰ Be to, pareiškėjas turi teisę prašyti dalies užsienio teismo sprendimo pripažinimo, taip pat atsisakymo pripažinti dalį sprendimo.¹²¹

Specialus reglamentavimas nustatytas dėl Europos Sąjungos valstybių narių teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo. Įgyvendinimo įstatymo 4 straipsnio 1 dalis nustato, kad Europos Sąjungos valstybių narių teismų sprendimai ir kiti pagal Europos Sąjungos reglamentus vykdytini dokumentai, kai Europos Sąjungos reglamentuose numatyta šių teismų sprendimų ir kitų vykdytinių dokumentų pripažinimo ir leidimo juos vykdyti procedūrų įgyvendinimo tvarka, Lietuvos Respublikoje pripažįstami ir leidžiama juos vykdyti pagal Europos Sąjungos reglamentų, šio įstatymo ir CPK nustatytą tvarką. Jeigu Europos Sąjungos reglamentai nenustato Europos Sąjungos valstybių narių teismų sprendimų pripažinimo ir leidimo juos vykdyti procedūrų įgyvendinimo tvarkos, tačiau pagal Europos Sąjungos reglamentus yra reikalaujama šiuos sprendimus pripažinti ir leisti juos vykdyti, šie sprendimai pripažįstami ir leidžiama juos vykdyti pagal CPK LX skyriaus ketvirtąjį, penktąjį ir šeštąjį skirsnius.

118 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-56-370/2019.

119 CPK 812 straipsnio 6 dalis.

120 CPK 812 straipsnio 2 dalis.

121 CPK 812 straipsnio 3 dalis.

Pagal Įgyvendinimo įstatymo 4 straipsnio 4 dalį, prašymas dėl leidimo vykdyti Europos Sąjungos valstybės narės teismo sprendimą pateikiamas LAPT. Šį prašymą nagrinėja vienas LAPT teisėjas. Teismas leidimo vykdyti Europos Sąjungos valstybės narės teismo sprendimą klausimą išsprendžia priimdamas nutartį rašytinio proceso tvarka. Šioje nutartyje turi būti nurodyta jos apskundimo ir įsiteisėjimo tvarka, o nutartyje, kuria sprendimą leista vykdyti, taip pat pažymima, kad Europos Sąjungos valstybės narės teismo sprendimą leista vykdyti netikrinant, ar yra Europos Sąjungos reglamentuose nurodyti pagrindai atsisakyti pripažinti Europos Sąjungos valstybės narės teismo sprendimą. Ši nutartis įsiteisėja pasibaigus Europos Sąjungos reglamentuose nustatytam teismo nutarties dėl leidimo vykdyti Europos Sąjungos valstybės narės teismo sprendimą apskundimo terminui.

Taip pat šiame įstatyme nustatyta speciali tvarka, skirta LAPT nutarčiai dėl leidimo vykdyti Europos Sąjungos valstybės narės teismo sprendimą peržiūrėti¹²². Prašymą peržiūrėti nutartį dėl leidimo vykdyti Europos Sąjungos valstybės narės teismo sprendimą nagrinėja LAPT trijų teisėjų kolegija. Šiems prašymams nagrinėti *mutatis mutandis* taikomos atskirųjų skundų nagrinėjimo taisyklės. Į LAPT teisėjų kolegiją, nagrinėjančią prašymą peržiūrėti nutartį dėl leidimo vykdyti Europos Sąjungos valstybės narės teismo sprendimą, negali būti skiriamas teisėjas, priėmęs šią nutartį. Išnagrinėjęs prašymą peržiūrėti nutartį dėl leidimo vykdyti Europos Sąjungos valstybės narės teismo sprendimą ir nutaręs nutartį panaikinti, teismas negali perduoti klausimo nagrinėti iš naujo Įgyvendinimo įstatymo 5 dalyje nustatyta tvarka. Visais atvejais teismas, išnagrinėjęs prašymą peržiūrėti nutartį dėl leidimo vykdyti Europos Sąjungos valstybės narės teismo sprendimą, priima nutartį iš esmės. Ši teismo nutartis įsiteisėja nuo jos priėmimo dienos. Teismo nutartis gali būti skundžiama kasaciniu skundu pagal bylų proceso kasaciniame teisme taisykles.

Tokia nutarties dėl leidimo vykdyti Europos Sąjungos valstybės narės teismo sprendimą peržiūros procedūra taip pat negali būti laikoma bylos nagrinėjimu apeliacine tvarka, nors ji turi keletą apeliacinio bylos

122 Įgyvendinimo įstatymo 4 straipsnio 5 dalis.

nagrinėjimo bruožų. Pirmiausia patikros procesas prasideda pateikiant prašymą peržiūrėti teismo nutartį dėl leidimo vykdyti Europos Sąjungos valstybės narės teismo sprendimą. Taigi pats peržiūros procesas prasideda ginčijant teismo priimto procesinio sprendimo teisėtumą. Kitas apeliaciniam procesui būdingas bruožas tai, kad prašymą nagrinėja apeliacinės instancijos teismo trijų teisėjų kolegija. Be to, šiems prašymams nagrinėti *mutatis mutandis* taikomos atskirųjų skundų nagrinėjimo taisyklės. Taip pat nutartis gali būti skundžiama kasaciniam teismui. Šie požymiai būdingi tik civilinių bylų nagrinėjimui apeliacine tvarka. Kita vertus, yra ir tam tikrų skirtumų. Pavyzdžiui, Lietuvoje veikia instancinė teismo sprendimų patikros sistema, t. y. civilinės bylos nagrinėjamos pirmosios, apeliacinės ir kasacinės instancijos teismuose. Aptariamam atveju byla pradedama nagrinėti ne pirmosios, o apeliacinės instancijos teisme ir priimto sprendimo patikra atliekama tame pačiame teisme, nors ir kitų teisėjų. Tokia sistema nebūdinga apeliaciniam procesui.

Pažymėtina, kad bylos dėl užsienio valstybių teismų sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti pasižymi tam tikra specifika – pareiškėjai tokio pobūdžio bylose neretai yra užsienio valstybių subjektai, siekiantys užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo ir įvykdymo Lietuvos Respublikoje. Procesiniai dokumentai užsienio subjektams dažniausiai yra įteikiami tarptautinių dvišalių ar daugiašalių sutarčių numatyta tvarka, kuri gali užtrukti.¹²³ Tačiau teismas, spręsdamas dėl dokumentų įteikimo tokio pobūdžio bylose turi užtikrinti teisės į teisingą teismą garantijas.¹²⁴

Užsienio teismo sprendimų pripažinimo tvarka taikoma dėl teismo sprendimų, susijusių su civiliniais teisiniais santykiais. Toks vertinimas (ar sprendimas, susijęs su civiliniais teisiniais santykiais) reiškia, kad teismas turi įvertinti ir užsienio valstybėje vykusį procesą bei materialųjį ginčo pobūdį:

Teisingas bylos išsprendimas apima ir tinkamą teisinių santykių, iš kurių buvo kildinami reikalavimai užsienio teisme, kvalifikavimą.

123 Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-40-381/2015.

124 Plačiau žr. Remigijus Jokubauskas, „Dokumentų įteikimas tarpvalstybinėse civilinėse bylose“, *Jurisprudencija* 26 (1), 2019.

Iš administracinių teisinių santykių užsienio teisme kilę ir išspręsti reikalavimai negali būti užsienio teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje dalyku, todėl negali patekti į Lietuvos apeliacinio teismo kompetenciją.¹²⁵

Pavyzdžiui, vienoje byloje teismui pateiktas prašymas pripažinti ir leisti vykdyti Baltarusijos Respublikos teismo sprendimą, kuriuo priteistas muitinis įsiskolinimas ir delspinigiai.¹²⁶ LAPT pripažino ir leido vykdyti sprendimą Lietuvos Respublikoje. Kasacinis teismas su tokiu vertinimu nesutiko ir remdamasis Vienos konvencijoje nustatytomis tarptautinių sutarčių aiškinimo taisyklėmis, nurodė, kaip pagal Baltarusijos ir Lietuvos tarptautinę sutartį suprantama sąvoka „civilinė byla“. Sprendžiant dėl bylos priskyrimo tam tikrai bylų kategorijai, lemiamą reikšmę turi materialinis teisinis byloje nagrinėjamo ginčo santykių pobūdis, o ne procesinis teisinis kriterijus (pagal kokias proceso teisės normas išnagrinėtas kilęs materialinis teisinis ginčas):

Teisėjų kolegija, nagrinėjamos bylos kontekste aiškindama 1992 m. Sutartį laikantis geros valios principų, atsižvelgiant į joje vartojamų sąvokų įprastinę reikšmę sutarties kontekste ir į Sutarties objektą bei jos tikslą, sprendžia, kad, aiškinant Sutartyje vartojamos sąvokos „civilinė byla“ apibrėžtį, lemiamą reikšmę turi materialinis teisinis ginčo pobūdis (prašomu pripažinti ir leisti vykdyti teismo sprendimu išnagrinėto ginčo materialinis teisinis pobūdis), nes tokią išvadą suponuoja šios sąvokos vartojimas Sutarties kontekste, Sutartyje įtvirtintas teisinis reglamentavimas, Sutarties normų, detalizuojančių jos objektą bei tikslą, turinys. Tuo tarpu procesinis teisinis kriterijus – pagal kokias proceso teisės normas išnagrinėtas kilęs materialinis teisinis ginčas, teisėjų kolegijos nuomone, neturi ir negali turėti lemiamos reikšmės.¹²⁷

Teismas pažymėjo, kad įvairių valstybių teisinių sistemų raidos skirtumai gali lemti skirtingas konkrečių ginčų priskirtinumo taisykles:

125 Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. rugsėjo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. A2-2-381/2011.

126 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-374/2010.

127 Ten pat.

[S]uverenių valstybių skirtinga teisės raida, unikalios tradicijos, kitokios aplinkybės gali šiose valstybėse lemti įvairų (skirtingą) tam tikrų bylų priskirtinumą (žinybingumą), bylų rūšinį (dalykinį) teisingumą ir kitas aplinkybes, susijusias su institucijų (tiek teisminių, tiek ir neteisminių) kompetencija: pavyzdžiui, įmanomos situacijos, kad civilinio teisinio pobūdžio ginčas nagrinėjamas netgi neteisminėje institucijoje arba kad civiliniame teisme nagrinėjamas grynai administracinio pobūdžio ginčas.¹²⁸

Minėtos bylos kontekste (pateiktas pripažinti ir leisti vykdyti Baltarusijos Respublikos teismo sprendimas, kuriuo priteistas muitinis įsiskolinimas) kasacinis teismas pripažino, kad ginčo teisiniai santykiai priskiriami ne privatinės, o viešosios teisės sričiai (administracinei teisei):

muitinės funkcijos – muitinės priežiūros priemonėmis užtikrinti muitų teisės aktų įgyvendinimą; administruoti importo ir eksporto muitus ir kitus muitinės administruojamus importo ir eksporto mokesčius; kontroliuoti bendrojo muitų tarifo, muitų ir kitų muitinės administruojamų mokesčių bei jų lengvatų, taip pat muitų teisės aktų nustatytų importo, eksporto ir tranzito draudimų bei apribojimų taikymą; atlikti muitų teisės aktų pažeidimų prevenciją ir tyrimą.¹²⁹

Panaši praktika buvo formuojama ir kitoje byloje, kurioje nuspręsta, kad prašomu pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimu buvo išspręstas administracinio (mokestinio) pobūdžio, o ne civilinio teisinio pobūdžio ginčas (pateiktas prašymas pripažinti ir leisti vykdyti Baltarusijos Respublikos teismo sprendimą dėl maito mokesčių, delspinigių, valstybinės rinkliavos ir teismo išlaidų išieškojimo):

[T]arp Baltarusijos Respublikos Valstybinio muitinės komiteto Ašmenos muitinės bei atsakovės <...> kilę ir prašomu pripažinti Baltarusijos Respublikos Gardino srities Ašmenos rajono teismo sprendimu apibrėžti teisiniai santykiai turi viešojo administravimo, t. y. administracinių teisinių santykių pobūdį, kurių esminis

128 Ten pat.

129 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-374/2010.

požymis yra atsakovės pavaldumas (pareiga paklusti) muito mokesčius reglamentuojančių Baltarusijos Respublikos administracinių teisės aktų nustatyta tvarka.¹³⁰

Vienoje byloje LAPT buvo pateiktas prašymas dėl atsisakymo pripažinti ir leisti vykdyti užsienio valstybės institucijų sprendimus, susijusius su pareiškėjo turto – automobilio konfiskacija. LAPT nustatė, kad iš pareiškėjo prašymo bei pridėtų dokumentų duomenų darytina išvada, jog prašymas teismui dėl teisminės gynybos teikiamas dėl Baltarusijos Respublikos institucijų priimtų sprendimų, o šiuo atveju – dėl atsisakymo pripažinti teismo sprendimą, kuriuo pareiškėjui taikytas automobilio konfiskavimas. Nors pareiškėjas nenurodė, kokiu konkrečiai teismo sprendimu taikyta tokia sankcija (nėra pateiktas sprendimas), iš pridėtų dokumentų turinio galima daryti išvadą, jog pareiškėjui buvo iškelta administracinės teisės pažeidimo byla dėl muitų teisės pažeidimų ir ją išnagrinėjus priimti teismo sprendimai. Atsižvelgdamas į tai, LAPT nustatė, kad pateiktas prašymas nėra susijęs su civiline byla:

[N]ėra pagrindo priimti pareiškėjo prašymo nagrinėti Lietuvos apeliaciniame teisme, nes su Baltarusijos Respublika yra sudaryta dvišalė tarptautinė sutartis, kuri nenumato teismo procesinių sprendimų pripažinimo (nepripažinimo) administracinės teisės byloje. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos sutarties dėl teisinės pagalbos ir teisiųjų santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose 3 ir 52 straipsniais susitariančioje šalyje gali būti pripažįstami ir vykdomi įsiteisėję teisingumo įstaigų sprendimai civilinėse ir šeimos bylose, taip pat nuosprendžiai dėl nusikaltimu padarytos žalos atlyginimo. Šiuo atveju konstatuotina, jog prašymas, kaip nenagrinėtinas Lietuvos apeliaciniame teisme, grąžintinas jį padavusiam asmeniui (CPK 137 straipsnio 2 dalies 1 punktas, 811 straipsnis).¹³¹

Pažymėtina, kad užsienio teismo sprendimo pripažinimo procedūra siejama tik su sprendimu, sukeliančiu teises pasekmes suinteresuotam

¹³⁰ Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-82/2011.

¹³¹ Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-117-370/2019.

asmeniui. Jei teismo sprendimas teisinių pasekmių nesukelia, pripažinimo procedūra nėra taikoma:

[I]vertinus prašomo pripažinti procesinio sprendimo, šiuo atveju Rusijos Federacijos Šiaurės Vakarų apygardos arbitražo teismo nutarimo, turinį matyti, kad tai kasacinės instancijos teismo procesinis sprendimas, kuriuo nutarta dalį Leningrado srities ir Sankt-Peterburgo arbitražo teismo sprendimo bei dalį Sankt-Peterburgo Tryliktojo arbitražo apeliacinio teismo nutarimo palikti nepakeistus, tai yra šiuo procesiniu sprendimu yra patvirtinamas tik žemesniųjų teismo instancijų sprendimų dalių teisėtumas. Tokio sprendimo pripažinimas ir leidimas vykdyti Lietuvoje negali būti nagrinėjimas, nes nesukeltų jokių teisinių pasekmių.¹³²

Užsienio teismo sprendimo pripažinimo procedūros pagrindas (objektas) yra įsiteisėjęs užsienio valstybės teismo sprendimas. Tačiau praktikoje pasitaiko atvejų, kai teismui pateikiamas ne užsienio teismo sprendimas, bet valstybės įgalioto asmens (institucijos) priimtas juridinę galią turintis dokumentas. Pavyzdžiui, vienoje byloje LAPT buvo pateiktas pripažinti Baltarusijos Respublikos Minsko miesto notarės vykdomasis įrašas. Toks dokumentas taip pat pripažįstamas specialia CPK nustatyta tvarka. Kasacinis teismas pripažino, kad tokio prašymo nagrinėjimas pasižymi tam tikra specifika, be kita ko, įvertinant, ar atsakovui buvo užtikrintos procesinės teisės:

Tais atvejais, kai klausimas susijęs ne su teismo sprendimo, o kitos rūšies dokumento pripažinimu ir leidimu vykdyti, teisės normos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į proceso, kuriame priimtas prašomas pripažinti sprendimas, esmę ir specifiką. Tai lemia, kad konkretūs būdai ir priemonės, kuriais byloje dalyvaujantiems asmenims užtikrinamos teisių garantijos, gali skirtis priklausomai nuo konkretaus proceso rūšies. Taigi teismui, sprendžiančiam kitos valstybės teisingumo įstaigos sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti klausimą, priimant pareiškimą būtina atsižvelgti į tai, kokie dokumentai ir procedūros yra būdingi atitinkamam procesui, kuriame priimtas

132 Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. rugsėjo 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-90-370/2015.

*prašomas pripažinti sprendimas (lot. lex non cogit ad impossibilia), o nepripažinimo pagrindai patikrinami atsižvelgiant į proceso, kuriame priimtas prašomas pripažinti sprendimas, ypatybes, įvertinant, ar atsakovui konkrečiame procese, atsižvelgiant į jo specifiką, buvo užtikrintos procesinės teisių garantijos, kurioms apsaugoti skirtas atitinkamas nepripažinimo pagrindas.*¹³³

Teismo sprendimas, kuriuo atitinkamoje valstybėje pripažįstamas ar nepripažįstamas teismo sprendimas, pats savaime nėra pripažinimo kitoje užsienio valstybėje objektas. Vienoje byloje pateiktas pripažinti ir leisti vykdyti JAV teismo sprendimas, kuriuo iš esmės buvo išspręsti du klausimai – arbitražo teismo sprendimo pripažinimo JAV klausimas ir palūkanų po arbitražo sprendimo priteisimo klausimas.¹³⁴ Kasacinis teismas pripažino, kad tokiu atveju taikomas bendrasis tarptautinės privatinės teisės principas *exequatur sur exequatur ne vaut*, kuris reiškia, kad teismo sprendimas, kuriuo atitinkamoje valstybėje pripažįstamas ar nepripažįstamas teismo sprendimas, pats nėra pripažinimo kitoje užsienio valstybėje objektas, ir konstatavo, kad:

pirma, pripažintas (ir leistas vykdyti) teismo sprendimas jį pripažinusioje valstybėje negali sukelti kitokių teisinių pasekmių, nei jis sukelia jo kilmės valstybėje. Antra, teismo sprendimu, kuriuo pripažįstamas (ir leidžiamas vykdyti) užsienio valstybėje priimtas teismo sprendimas, į pripažįstančiąją valstybę išplečiama pripažįstamo procesinio sprendimo teisinė galia. <...> Tačiau teismas vienu procesiniu sprendimu gali išspręsti kelis klausimus, dėl ko gali susiklostyti situacijos, kai dalis vieno užsienio valstybės teismo procesinio sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti tikslais pateks į vieno teisės akto taikymo sritį, kita – į kito teisės akto taikymo sritį. Taip pat galimos situacijos, kai dalis užsienio valstybės teismo sprendimo gali būti pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje objektas, o dalis – savaime negali būti. Tokiais atvejais pripažinimo

133 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-345-916/2019.

134 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-267-611/2017.

*ir leidimo vykdyti klausimą nagrinėjantis teismas kiekvieną užsienio valstybės teismo procesinio sprendimo dalį, kuria išspręsta dėl skirtingo reikalavimo, pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje tikslais vertina atskirai.*¹³⁵

Teismų praktikoje pripažįstama, kad gali būti pripažintas ir procesinio pobūdžio dokumentas, kuriuo ginčas nėra išspręžiamas iš esmės. Vienoje byloje buvo pateiktas pripažinti Talino administracinio teismo sprendimas, kuriuo iš esmės tik buvo patvirtintas faktas, kad konkrečiu laikotarpiu atliktos išmokos yra pateiktos kaip palūkanos ir jos yra deklaruotos specialioje formoje. LAPT konstatavo, kad prašomu pripažinti teismo sprendimu iš esmės buvo ne išspręstas ginčas, o tik patvirtintas šalių sudarytas kompromisas, kuriame šalys ir buvo susitarusios dėl tokio fakto patvirtinimo. Spręsdamas šio užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo klausimą teismas neturi kompetencijos tikrinti, ar patvirtinus šalių kompromisą galutinai buvo išspręstas jų ginčas dėl nurodytiems trims fiziniams asmenims sumokėtų palūkanų perkvalifikavimo dividendais, ar šalys teisingai aiškina patvirtinto fakto esmę ir jo (ne)sukeliamas teises pasekmes.¹³⁶

Teisės doktrinoje pastebima, kad sprendimus valstybėje gali priimti ne tik teismas, bet ir kitos valdžios institucijos. Todėl sprendimą priėmusios institucijos pavadinimas (teismas ar kita institucija) ar kaip yra priimamas (surašomas) sprendimas, nėra svarbūs aspektai, nes esminis elementas yra privalomas sprendimo pobūdis šalims, kaip nustatyta jį priimančiojoje valstybėje.¹³⁷ Taigi pripažinimo ir leidimo vykdyti objektas gali būti ir kitų institucijų (pavyzdžiui, įvairių valstybinių administravimo institucijų) priimti sprendimai, kurie yra privalomojo pobūdžio (sukuria, pakeičia, panaikina teises ir pareigas), t. y. iš esmės atitinka teismo sprendimo sukeltą efektą:

135 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-267-611/2017.

136 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. spalio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-56-381/2017.

137 Peter Hay, *Advanced Introduction to Private International Law and Procedure*, Edward Elgar Publishing, 2018, 105.

Pagal tarptautines sutartis gali būti pripažįstami ne tik užsienio valstybės teismo sprendimai, bet ir užsienio valstybių kitų institucijų, kurios pagal kilmės valstybės įstatymus turi teisę spręsti Lietuvos Respublikos teisinės sistemos teismo kompetencijai priskirtus klausimus, sprendimai, pavyzdžiui, užsienio valstybės administracinių institucijų sprendimai dėl įvaikinimo, globos ir rūpybos, santuokos nutraukimo etc.¹³⁸

Lietuvos Respublikos teismų praktikoje pripažįstamas policijos (Islandijos Respublikos Selfoso miesto policijos komisariato viršininko) sprendimas¹³⁹, savivaldybės (Japonijos Tokijo miesto Sumidos rajono) sprendimas dėl santuokos nutraukimo¹⁴⁰, prokuratūros bei notarų kontoros priimtas dokumentas¹⁴¹. Todėl CPK ir Įgyvendinimo įstatyme vartojama užsienio valstybės teismo sąvoka turi būti suprantama ne vien tik kaip „teismas“ pagal Lietuvos Respublikos teisę, bet aiškinama plačiau, kad apimtų ir kitas institucijas, turinčias kompetenciją priimti sprendimus ginčiuose, kylančiuose iš civilinių teisinių santykių.

Vis dėlto skirtumas yra tarp užsienio teismo (kitų institucijų) ir užsienio arbitražo teismo priimto sprendimo, nes pastarieji yra tarptautinėje praktikoje pripažįstami kitais pagrindais. Įprastai užsienio arbitražų teismų sprendimams pripažinti taikoma plačiai pripažinta Niujorko konvencija. KAĮ 51 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad arbitražo teismo sprendimas, priimtas bet kurioje valstybėje – Niujorko dalyvėje, Lietuvos Respublikoje pripažįstamas ir vykdomas pagal šio straipsnio ir Niujorko konvencijos nuostatas. Šių sprendimų pripažinimo ir vykdymo problematika analizuota teisės doktrinoje.¹⁴²

CPK atskirai išskiriamas užsienio valstybių teismų sprendimų dėl taikos sutarties patvirtinimo ir laikinųjų apsaugos priemonių pripažinimas ir vykdymas. CPK 816 straipsnis, reglamentuojantis taikos sutarčių

138 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-12-381/2017.

139 Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-234/2011.

140 Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-212/2011.

141 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-304/2012; Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. rugpjūčio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-75/2012.

142 Remigijus Jokubauskas, Mykolas Kirkutis, Egidija Tamošiūnienė, Vigintas Višinskis, *Ginčų nagrinėjimas komerciniame arbitraže*, Mykolo Romerio universitetas, 2020.

pripažinimo ir leidimo vykdyti tvarką, nustato, kad užsienio valstybės teisme patvirtinta taikos sutartis gali būti pripažinta ir vykdoma Lietuvos Respublikoje, jeigu ji galėtų būti vykdoma toje valstybėje, kurioje buvo sudaryta, ir jeigu ji neprieštarauja Konstitucijoje įtvirtintai viešajai tvarkai (pirma dalis). Užsienio valstybės teisme patvirtintos taikos sutarties pripažinimo ir vykdymo Lietuvos Respublikoje tvarką reglamentuoja CPK VII dalies LX skyriaus ketvirtasis ir penktasis skirsniai (antra dalis). Taigi užsienio teismo sprendimas, kuriuo patvirtinta taikos sutartis, gali būti nepripažintas tik tuo atveju, jei toks sprendimas pažeistų viešąją tvarką.

CPK 817 straipsnis, reglamentuojantis teismo nutarčių pripažinimo ir leidimo vykdyti tvarką, nustato, kad Lietuvos Respublikos teismai gali pripažinti ir vykdyti užsienio valstybių teismų nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Šiame straipsnyje nurodytos nutartys Lietuvos Respublikoje pripažįstamos ir vykdomos ta pačia tvarka kaip ir užsienio valstybių teismų sprendimai ir tik tuo atveju, jeigu suinteresuotajai šaliai buvo tinkamai pranešta apie teismo posėdžio laiką ir vietą. Sprendžiant dėl užsienio teismo sprendimų (nutarčių) dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, pripažinimo ir leidimo vykdyti, kyla klausimas, ar reikia tikrinti CPK 810 straipsnio 1 dalyje nurodytus nepripažinimo pagrindus, ar pakanka tik patikrinti CPK 817 straipsnyje nurodytą sąlygą (suinteresuotosios šalies informavimą apie posėdį). Doktrinoje pripažįstama, kad, sprendžiant dėl CPK 817 straipsnyje nurodytų sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti, turi būti vertinami ir CPK 810 straipsnio 1 dalyje nurodyti nepripažinimo pagrindai. Toks reikalavimas pateisinamas, nes nėra jokio pagrindo atskirti užsienio teismo sprendimo (nutarties) dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo nuo kitų sprendimų, be to, toks sprendimas (nutartis) sukelia reikšmingas teises pasekmes.¹⁴³

143 Laura Gumuliauskienė, *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Mykolo Romerio universitetas, 2008, 188.

3. UŽSIENIO TEISMŲ SPRENDIMŲ PRIPAŽINIMO IŠIMTYS

Ne visi užsienio valstybių teismų sprendimai reikalauja pripažinimo ir leidimo vykdyti procedūros. CPK 809 straipsnis reglamentuoja užsienio teismų sprendimų pripažinimo sąlygas. Užsienio teismo sprendimo pripažinimo procedūra yra skirta sprendimams, kurie siejami su teismo sprendimo įgyvendinimo priemonėmis, reikalaujančiomis atlikti kokius nors veiksmus Lietuvos Respublikoje. Atitinkamai jei teismui pateikiamas pripažinti sprendimas, nereikalaujantis sprendimo įgyvendinimo priemonių, teismas atsisako priimti prašymą kaip nenagrinėtiną teisme civilinio proceso tvarka (CPK 137 straipsnio 2 dalies 1 punktą, 812 straipsnio 5 dalis).

CPK 809 straipsnio 2 dalyje yra išskirta **neturtinių ginčų** tarp ne Lietuvos Respublikos piliečių kategorija, dėl kurios priimtus užsienio valstybių sprendimus nereikalaujama pripažinti. Tokių užsienio teismų sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti išskyrimą, išimčių nustatymą lemia tai, kad teismo sprendimai pagal savo pobūdį yra skirtingi ir ne visais atvejais teismo sprendimas pagal savo pobūdį yra vykdytinas. Tam tikri teismo sprendimai pagal savo pobūdį gali būti ir nevykdytini.¹⁴⁴ Todėl tokiais atvejais užsienio teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti tvarkos taikymas yra netikslingas. Teismų praktikoje išaiškinta, kad teismas, nagrinėjantis užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo klausimą, taip pat privalo patikrinti, ar nėra atitinkamoje tarptautinėje sutartyje numatytų atsisakymo suteikti teisinę pagalbą pagrindų.¹⁴⁵ Užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo procedūros metu negali būti iš naujo nustatinėjami bylos faktai bei tikrinama, ar užsienio valstybės teismo sprendimas yra teisėtas ir pagrįstas.¹⁴⁶

Pavyzdžiui, vienoje LAPt nagrinėtoje byloje buvo nustatyta, kad teismui buvo pateikta pripažinti Japonijos institucijos – Tokijo miesto Koto seniūnijos seniūno pranešimo priėmimo pažyma (sprendimas) dėl santuokos nutraukimo abipusiu sutikimu. Teismas nustatė, kad prašomoje

144 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. vasario 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-118/2007.

145 Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. gruodžio 10 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2T-75/2013.

146 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-375/2009.

pripažinti pažymoje nėra nustatyta jokių tokio sprendimo dėl santuokos nutraukimo abipusiu sutikimu įgyvendinimo priemonių, reikalaujančių atlikti kokius nors veiksmus Lietuvos Respublikoje, todėl konstatavo, jog dėl atitinkamų civilinės būklės aktų įrašų pakeitimo pareiškėja gali kreiptis tiesiogiai į civilinės metrikacijos įstaigą, netaikant specialios užsienio teismų sprendimų pripažinimo procedūros.¹⁴⁷ Kitoje byloje LApT buvo pateiktas pripažinti JAV teismo sprendimas, kuriuo išspręstas vaiko įvaikinimo ir pavardės pakeitimo klausimas. Teismas prašymą paliko nenagrinėtą ir pripažino, kad tokiu atveju taip pat netaikoma sprendimų pripažinimo procedūra:

*Teismo sprendime nėra nustatyta jokių teismo sprendimo įgyvendinimo priemonių, reikalaujančių atlikti kokius nors veiksmus Lietuvos Respublikoje. <...> dėl atitinkamų vaiko civilinės būklės aktų įrašų pakeitimo pareiškėjai gali kreiptis tiesiogiai į civilinės metrikacijos įstaigą, netaikant specialios užsienio teismų sprendimų pripažinimo procedūros.*¹⁴⁸

Tokią pačią išvadą LApT padarė ir byloje, kurioje teismui buvo pateiktas pripažinti Kazachstano Respublikos teismo sprendimas, kuriuo užsienio valstybės teismas nustatė, kad pareiškėjas įvaikina nepilnametį vaiką, ir nusprendė pakeisti tam tikrus įvaikinto vaiko gimimo akto įrašus bei išsiųsti sprendimo kopiją atsakingoms Kazachstano Respublikos institucijoms. LApT pripažino, kad jokių konkrečių teismo sprendimo įgyvendinimo priemonių, reikalaujančių atlikti vykdymo veiksmus Lietuvos Respublikoje, minėtame teismo sprendime nebuvo nustatyta, t. y. nereikalaujama vykdymo Lietuvos Respublikoje.¹⁴⁹

Pagal CPK 809 straipsnio 3 dalį, užsienio teismų sprendimų dėl santuokos nutraukimo pagrindu civilinės būklės aktų įrašai turi būti sudaromi (keičiami, papildomi) netaikant specialios užsienio teismų sprendimų pripažinimo procedūros. LApT 2014 m. pakeitė iki tol formuotą praktiką tiek, kiek ji susijusi su egzekvatūros procedūros taikymu užsienio teismų sprendimų dėl tėvystės nustatymo pripažinimui Lietuvos

147 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-76-943/2019.

148 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugpjūčio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-83-790/2018.

149 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. liepos 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-80-381/2018.

Respublikoje.¹⁵⁰ Taikydamas CPK 809 straipsnio 3 dalį, kaip įstatymo analogiją, teismas pripažino, kad užsienio teismų sprendimų dėl tėvystės nustatymo pagrindu civilinės būklės aktų įrašai turi būti sudaromi (keičiami, papildomi) netaikant specialios užsienio teismų sprendimų pripažinimo procedūros. LAPT konstatavo, kad minėta išimtis taikytina ir užsienio valstybės teismo sprendimams dėl įvaikinimo:

Šiomis nuostatomis siekiama paspartinti ir padaryti efektyvesniu su fizinio asmens teisine padėtimi (statusu) šeimos teisinių santykių srityje susijusių civilinės būklės aktų registravimą, kartu paliekant suinteresuotiems civilinės būklės akto įrašo panaikinimu asmenims teisę kreiptis į teismą dėl užsienio teismo sprendimo pagrindu padaryto įrašo pripažinimo negaliojančiu, taip užtikrinant jiems galimybę efektyviai pasinaudoti savo pažeistų teisių teismine gynyba. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. rugsėjo 24 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 2T-102/2014 buvo pakeista Lietuvos apeliacinio teismo iki tol formuota praktika tiek, kiek ji susijusi su exequatur procedūros taikymu užsienio teismų sprendimų dėl tėvystės nustatymo pripažinimui Lietuvos Respublikoje <...>. Taikant CPK 809 straipsnio 3 dalį, kaip įstatymo analogiją, pripažinta, jog užsienio teismų sprendimų dėl tėvystės nustatymo pagrindu civilinės būklės aktų įrašai turi būti sudaromi (keičiami, papildomi) netaikant specialios užsienio teismų sprendimų pripažinimo procedūros. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. lapkričio 4 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 2T-65/2014 pasisakyta, jog minėta išimtis taikytina ir užsienio valstybės teismo sprendimams dėl įvaikinimo.¹⁵¹

Civilinės būklės aktų registravimo taisyklės¹⁵² reguliuoja civilinės būklės aktų registravimo civilinės metrikacijos įstaigose ir Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse ir konsulinėse įstaigose tvarką, civilinės būklės aktų įrašų turinį, jų sudarymo, keitimo, taisymo, papildymo,

150 Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. liepos 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-58/2013; Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-48/2013.

151 Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-103/2014.

152 Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2016 m. gruodžio 28 d. įsakymas Nr. 1R-334 „Dėl Civilinės būklės aktų registravimo taisyklių ir civilinės būklės aktų įrašų ir kitų dokumentų formų patvirtinimo“.

atkūrimo ir anuliavimo tvarką, kitų šiose taisyklėse nurodytų civilinės metrikacijos įstaigų paslaugų teikimo tvarką. Šių taisyklių 20 punkte nustatyta, kad civilinės metrikacijos įstaigai gali būti pateikiamas įsiteisėjusio užsienio valstybės teismo sprendimo rezoliucinės dalies vertimas į lietuvių kalbą, jeigu juo remdamasi civilinės metrikacijos įstaiga registruoja arba įtraukia į apskaitą civilinės būklės aktą ir šiam sprendimui netaikoma pripažinimo LAPt procedūra.

Vienoje byloje teismui buvo pateiktas prašymas pripažinti Baltarusijos Respublikos teismo sprendimą, kuriuo Baltarusijos Respublikoje esančiai įmonei iškelta bankroto byla (pradėta konkursinė teisena). Kasacinis teismas nurodė, kad priverstinio vykdymo veiksmai tokio sprendimo pagrindu nėra atliekami:

Pagal tokį teismo sprendimą negalės būti išduotas vykdomasis raštas, kuris galėtų būti pateiktas vykdyti antstoliui CPK nustatyta tvarka (Sutarties 57 straipsnis, CPK 773–779 straipsniai). Taigi šiuo atveju sprendžiant teismo sprendimo pripažinimo klausimą taikytinas Sutarties 53 straipsnis, o ne Sutarties 59 straipsnis, ir tik turi būti patikrinama, ar egzistuoja dvi sąlygos, nustatytos sutarties 53 straipsnyje, būtinos teismo sprendimui pripažinti, t. y. turi būti nustatyta, ar pripažįstančios valstybės teisingumo įstaigos anksčiau nepriėmė šioje byloje įsiteisėjusio sprendimo, taip pat ar tokio pobūdžio byla pagal sutartį, o jei sutartyje nenustatyta, tai pagal pripažįstančios valstybės nacionalinę teisę, nepriklauso išimtinai pripažįstančios valstybės įstaigų kompetencijai.¹⁵³

Apibendrinant galima teigti, kad tam tikrais atvejais užsienio teismo sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti procedūros nėra taikomos. Šios išimtys iš esmės priklauso nuo teismo sprendimo pobūdžio, ginčo objekto, sukiamų teisinių padarinių. Šių išimčių tikslas yra palengvinti asmenų teisių įgyvendinimą. Praktikoje įprastai nereikia pripažinti užsienio teismo sprendimų, nereikalaujančių atlikti kokių nors priverstinio vykdymo veiksnių Lietuvos Respublikoje. Neretai tai yra sprendimai dėl civilinės būklės aktų įrašų pakeitimo.

153 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. vasario 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-118/2007.

4. TEISMO KOMPETENCIJA NAGRINĖJANT PRAŠYMUS

Teismo, sprendžiančio dėl užsienio valstybėje priimto teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti, kompetencija yra ribota, kadangi negali būti tikrinamas šio sprendimo teisėtumas ir pagrįstumas (CPK 810 straipsnio 4 dalis). Taigi teismas, spręsdamas klausimą dėl užsienio valstybėje priimto teismo sprendimo pripažinimo, neturi teisės iš naujo nagrinėti užsienio teismo sprendimo pripažintą ir nustatytas faktines aplinkybes, taikytiną teisę. Kitaip tariant, tokiaime procese negali būti tikrinamas jo teisėtumas ir pagrįstumas.¹⁵⁴

Prašymą dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo nagrinėjantis teismas neturi diskrecijos tikrinti, ar teisingai užsienio valstybės teismas pritaikė materialinius ir procesinius įstatymus, jo diskrecijos ribos – patikrinimas, ar nėra tarptautinėje sutartyje ar kitame teisės akte (įstatyme, reglamente, kt.) nustatytų pagrindų sprendimui nepripažinti ir neleisti jo vykdyti.¹⁵⁵ Esant tarptautinei dvišalei sutarčiai dėl teisinės pagalbos, užsienio teismo sprendimo pripažinimo procedūra reiškia ne ką kita kaip patikrinimą, ar nėra teismo sprendimo nepripažinimo pagrindų.¹⁵⁶

Sprendžiant dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo vertinami tik tie reikšmingi kriterijai, kurie numatyti Europos Sąjungos, tarptautinėje ar nacionalinėje teisėje:

[N]agrinėjant prašymą dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo, neturi būti tikrinama, ar teisingai užsienio valstybės teismas pritaikė materialinius ir procesinius įstatymus. Teismo kompetencijos ribos – patikrinimas, ar nėra tarptautinėje sutartyje ar kitame teisės akte (nagrinėjamu atveju – CPK 810 straipsnio 1 dalyje) nustatytų pagrindų sprendimo nepripažinti ir neleisti jo vykdyti.¹⁵⁷

154 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-62-370/2019.

155 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-375/2009; Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-12/2014.

156 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-375/2009.

157 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-16-370/2017.

Todėl teismas, kuriam pateiktas prašymas pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimą, turėtų at mesti kaip nepagrįstus argumentus, susijusius su užsienio teismo atliktu teisės taikymu.¹⁵⁸

Vien aplinkybė, kad užsienio teismo sprendime aptariamas bylos jurisdikcijos ir sprendimo vykdymo klausimas, nėra pagrindas jo nepripažinti:

[N]esutiktina su suinteresuoto asmens teigimu, kad nagrinėjama atveju užsienio teismo sprendimo rezoliucinėje dalyje nurodyta nuostata, jog „šis teismas aiškiai išlaiko šios bylos jurisdikciją dėl šio sprendimo dėl santuokos nutraukimo sąlygų vykdymo, įskaitant visas šalių pasirašytos sutarties nustatytas sąlygas“ galėtų būti pagrindas atsakyti pripažinti užsienio teismo sprendimą.¹⁵⁹

Atitinkamai kitoje byloje teismas pažymėjo, kad jo kompetencijai nėra priskirta spręsti klausimų dėl užsienio teismo sprendimu priteistų palūkanų dydžio:

Suinteresuoto asmens argumentas, kad prašomu pripažinti Kanados teismo sprendimu palūkanos buvo priteistos nuo didesnės sumos, nei teisėtas pareiškėjo reikalavimas, nes pareiškėjas buvo nesąžiningas ir Kanados teismui nenurodė svarbių faktinių aplinkybių, susijusių su daliniu sprendimo įvykdymu, susijęs su prašomo pripažinti užsienio teismo sprendimo teisėtumo ir pagrįstumo vertinimu.¹⁶⁰

Teismo kompetencija tokiaame procese iš esmės yra siejama su užsienio teismo sprendimo nepripažinimo pagrindų įvertinimu, bet ne vykdymo veiksmis, kuriuos atlieka antstolis:

CPK nėra nustatyta, kad Lietuvos apeliacinis teismas pats galėtų imtis priemonių, siekdamas įvykdyti pripažintus ir leistus vykdyti užsienio teismų sprendimus. Pagal CPK 774 straipsnį, Lietuvos apeliacinis teismas išduoda vykdomąjį raštą pagal pripažintą ir leistą vykdyti Lietuvos Respublikoje užsienio valstybės teismo sprendimą

158 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-14-381/2018.

159 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gegužės 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-59-370/2018.

160 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gegužės 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-40-823/2018.

ir išsiunčia jį išieškotojui, jeigu prašyme pripažinti sprendimą išieškotojas nurodo, kad sprendimo pripažinimas reikalingas jam įvykdyti Lietuvos Respublikoje. Šį vykdomąjį raštą antstoliui vykdyti pateikia pats išieškotojas arba jo atstovas (CPK 650 straipsnio 1 dalis).¹⁶¹

Taigi teismo, nagrinėjančio prašymą dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti, kompetencija yra ribota teisės aktuose nustatytų tokio patikrinimo pagrindų vertinimu. Sprendžiant tokius prašymus neturi būti tikrinama, ar teisingai užsienio valstybės teismas taikė teisę. Užsienio valstybės teismo sprendimas iš esmės neperžiūrimas. Priešingu atveju tai reikštų, kad teismas, spręsdamas dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo, kišasi į tos valstybės suverenitetą.

5. PRAŠYMO NAGRINĖJIMO SUSTABDYMAS

Prašymo dėl užsienio valstybės teismo pripažinimo ir leidimo vykdyti nagrinėjimas gali būti sustabdytas. Teismas, nagrinėjantis prašymą dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo, turi teisę sustabdyti bylos nagrinėjimą, jeigu šis teismo sprendimas yra apskundžiamas įprastinėmis atitinkamos valstybės teismų sprendimų kontrolės formomis arba jeigu terminas šiam skundai paduoti dar nėra pasibaigęs (CPK 812 straipsnio 4 dalis). Tai reiškia, kad LApT turi teisę sustabdyti prašymo dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo nagrinėjimą esant dviem pagrindams:

- teismo sprendimas yra apskundžiamas įprastinėmis atitinkamos valstybės teismų sprendimų kontrolės formomis;
- terminas šiam skundai paduoti dar nėra pasibaigęs.

Iš esmės abiejų prašymo nagrinėjimo sustabdymo pagrindų tikslas yra užtikrinti, kad prašomas pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimas yra galutinis ir įsiteisėjęs.

Teismų praktikoje pripažįstama, kad įstatymas bylos sustabdymo galimybę sieja su prašomo pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimo įsiteisėjimu. CPK 812 straipsnio 4 dalyje nustatyta teismo teisė, bet ne

¹⁶¹ Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-67-790/2019.

pareiga stabdyti bylą tuo atveju, kai prašomas pripažinti teismo sprendimas apskundžiamas įprastinėmis atitinkamos valstybės sprendimų kontrolės formomis.¹⁶² Apeliacinio proceso užsienio valstybėje pradžia savaime nėra pagrindas stabdyti bylos nagrinėjimą, nes net tuo atveju, jei prašomas pripažinti užsienio teismo sprendimas būtų panaikintas (tenkinta apeliacija), suinteresuotas asmuo galėtų savo teises ir interesus ginti pasinaudodamas kitais institutais, pavyzdžiui, sprendimo įvykdymo atgręžimu.¹⁶³ Sprendžiant klausimą dėl prašymo nagrinėjimo sustabdymo, vertinama situacija, esanti prašymo nagrinėjimo dieną:

[B]ylos pagal pareiškėjo prašymą nagrinėjimo dieną CPK 812 straipsnio 4 dalyje nurodyti bylos sustabdymo pagrindai neegzistuoja, t. y. prašomo pripažinti užsienio teismo sprendimo teisėtumas ir pagrįstumas nėra tikrinamas kasacine tvarka, o terminas tokiam skundai paduoti yra suėjęs (šalys šios aplinkybės neginčija). Tai sudaro pagrindą suinteresuoto asmens prašymą sustabdyti bylą atmesti, kaip neatitinkantį nė vienos iš CPK 812 straipsnio 4 dalyje įtvirtintų instituto taikymo sąlygų.¹⁶⁴

Aplinkybė, kad užsienio teismui yra pateiktas prašymas atnaujinti prašomo pripažinti sprendimo apskundimo terminą, taip pat nepatvirtina sprendimo apskundimo fakto:

[S]uinteresuoto asmens pateikti duomenys apie prašymo atnaujinti terminą kasaciniam skundai paduoti pateikimą užsienio valstybės teismui (nepriklausomai nuo prašymo turinio ir jame nurodytų motyvų, kuriuos įvertins užsienio valstybės teismas ir (ar) tokio prašymo (ne)tenkinimo galimybės) patys savaime nepatvirtina prašomo pripažinti užsienio teismo sprendimo apskundimo fakto, nekeičia kasacinio skundo dėl prašomo pripažinti užsienio teismo sprendimo padavimo terminų skaičiavimo, neturi įtakos prašomo pripažinti užsienio teismo sprendimo įsiteisėjimui.¹⁶⁵

162 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugpjūčio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-51-823/2017.

163 Ten pat.

164 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-62-370/2018.

165 Ten pat.

Pažymėtina, kad, sprendžiant klausimą dėl užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo, galima situacija, kad Lietuvoje dar nėra priimtas teismo sprendimas, kurio įsiteisėjimas gali būti pagrindas užsienio teismo sprendimo nepripažinti dėl jų nesuderinamumo. Vienoje byloje buvo nustatyta, kad Lietuvos Respublikos teismo sprendimas, kuris galėtų būti nesuderinamas su Gruzijos Respublikos teismo sprendimu, dar nėra priimtas, todėl byloje kilo klausimas dėl galimo užsienio teismo sprendimo nesuderinamumo su Lietuvoje vykstančiu teismo procesu ir būsimu Lietuvos Respublikos teismo sprendimu. Kasacinis teismas išaiškino, kad jei dėl Lietuvoje galimo teismo sprendimo atsirastų šio sprendimo ir prašomo pripažinti užsienio teismo sprendimo nesuderinamumas, atsižvelgiant į prasidėjusio nacionalinio teismo proceso prioriteto taisyklę (CPK 781 straipsnio 2 dalis, 810 straipsnio 1 dalies 4 punktas), užsienio teismo sprendimo pripažinimo klausimas neturi būti sprendžiamas tol, kol nepaaiškės, ar priimti teismų sprendimai yra tarpusavyje suderinami. Tokiu atveju iš esmės galimas CPK 163 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatytas bylos sustabdymo pagrindo taikymas:

*CPK 163 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtinto civilinės bylos sustabdymo pagrindo (kai negalima nagrinėti tos bylos tol, kol bus išspręsta kita byla, nagrinėjama civiline, baudžiamąja ar administracine tvarka) taikymas užsienio teismų sprendimų pripažinimo procesui iš principo yra galimas. Tačiau šis civilinės bylos sustabdymo pagrindas turi būti taikomas sistemiskai su CPK 810 straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtintu atsisakymo pripažinti užsienio teismo sprendimą pagrindu. Byla dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo CPK 163 straipsnio 1 dalies 3 punkto pagrindu turėtų būti stabdoma tada, kai tarp užsienyje išnagrinėtos bylos ir Lietuvos Respublikos teisme nagrinėjamos bylos yra toks ryšys, dėl kurio užsienio teismo sprendimas galėtų tapti nesuderinamas su būsimu Lietuvos Respublikos teismo sprendimu.*¹⁶⁶

166 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-191/2011.

Pagrindas sustabdyti bylą dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo ir vykdymo sustabdymo gali būti aplinkybė, kad byloje nėra aiškų mirusio fizinio asmens teisių perėmėjas.¹⁶⁷

Praktikoje pasitaiko atvejų, kai asmuo pateikia prašymą atidėti prašymą dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo. Pavyzdžiui, vienoje byloje suinteresuotas asmuo, prašydamas atidėti prašymo nagrinėjimą, savo prašymą grindė tuo, kad dėl šio sprendimo peržiūrėjimo Baltarusijos Respublikos generalinei prokuratūrai yra pateikęs skundą. Teismas atsisakė tenkinti prašymą, grindžiamą šia aplinkybe:

*Tai, kad suinteresuotas asmuo yra pateikęs Baltarusijos Respublikos Generalinei prokuratūrai skundą dėl prašomo pripažinti teismo sprendimo, nesant duomenų, jog tokio skundo pagrindu prašomo pripažinti teismo sprendimo galiojimas galėtų būti / yra panaikintas, nepagrindžia būtinybės atidėti šios civilinės bylos nagrinėjimą.*¹⁶⁸

---

167 Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-3-186/2015.

168 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-88-823/2018.

III. UŽSIENIO TEISMŲ SPRENDIMŲ NEPRIPAŽINIMO PAGRINDAI LIETUVOS TEISĖJE

Valstybės savo nacionalinėje teisėje nustato užsienio teismų sprendimų nepripažinimo pagrindus.¹⁶⁹ Teisės doktrinoje išskiriami šie dažniausiai valstybių teisėje taikomi sprendimų nepripažinimo pagrindai: sprendimas nėra galutinis, pažeidžia procesinę ir materialinę viešąją tvarką, yra nesuderinamas su kitu teismo sprendimu tarp šalių, priimtas dėl apgaulės.¹⁷⁰ Pavyzdžiui, Vokietijos civilinio proceso kodekso 328 straipsnis nustato, kad užsienio valstybės teismo sprendimas nepripažįstamas, jei:

1. valstybės, kuriai priklauso užsienio teismas, neturėjo jurisdikcijos pagal Vokietijos teisę;¹⁷¹
2. atsakovas, kuris nedalyvavo procese ir remiasi šia aplinkybe, nebuvo tinkamai informuotas apie pradėtą procesą ar buvo informuotas per tokį laiką, per kurį negalėjo pasiruošti gynybai;¹⁷²
3. teismo sprendimas yra nesuderinamas su Vokietijoje priimtu sprendimu ar ankstesniu sprendimu, priimtu užsienyje, kurį prašoma pripažinti, ar procesas, kai toks sprendimas buvo priimtas, yra nesuderinamas su procesais, kurie vyksta Vokietijoje;¹⁷³
4. sprendimo pripažinimas reikštų akivaizdų nesuderinamumą su

---

169 Peter Hay, *Advanced Introduction to Private International Law and Procedure*, Edward Elgar Publishing, 2018, 113.

170 Louwrens R. Kiestra, *The Impact of the European Convention on Human Rights on Private International Law*, Springer, 2014, 201.

171 *Vok. wenn die Gerichte des Staates, dem das ausländische Gericht angehört, nach den deutschen Gesetzen nicht zuständig sind.*

172 *Vok. wenn dem Beklagten, der sich auf das Verfahren nicht eingelassen hat und sich hierauf beruft, das verfahrenseinleitende Dokument nicht ordnungsmäßig oder nicht so rechtzeitig zugestellt worden ist, dass er sich verteidigen konnte.*

173 *Vok. wenn das Urteil mit einem hier erlassenen oder einem anzuerkennenden früheren ausländischen Urteil oder wenn das ihm zugrunde liegende Verfahren mit einem früher hier rechtshängig gewordenen Verfahren unvereinbar ist.*

esminiais Vokietijos teisės principais, ypač, jei pripažinimas yra nusuderinamas su esminėmis teisėmis;¹⁷⁴

5. nebuvo užtikrintas abipusiškumas¹⁷⁵.

Iš esmės panašūs užsienio teismo sprendimo nepripažinimo pagrindai nustatyti ir Latvijos Respublikos civilinio proceso kodekso 636 straipsnyje, Estijos Respublikos civilinio proceso kodekso 620 straipsnyje, Čekijos Respublikos įstatymo dėl privatinės tarptautinės teisės 15 straipsnyje, Baltarusijos Respublikos civilinio proceso kodekso 560 straipsnyje.

Lietuvos teisėje yra nustatytas baigtinis užsienio valstybės teismo sprendimo nepripažinimo pagrindų sąrašas. Tai reiškia, kad tais atvejais, kai užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo procesas vykdomas pagal CPK nuostatas, sprendimas gali būti nepripažintas tik CPK nustatytais pagrindais.

Remiantis CPK 810 straipsnio pirma dalimi, užsienio teismų sprendimai yra pripažįstami tarptautinių sutarčių pagrindu. Nesant tarptautinės sutarties, užsienio teismų sprendimus atsisakoma pripažinti, jeigu:

1. sprendimas nėra įsiteisėjęs pagal tos valstybės, kurioje jis yra priimtas, įstatymus;
2. pagal Lietuvos Respublikos teisę ar tarptautinės sutarties nuostatas byla priskirtina išimtinai Lietuvos Respublikos ar trečiosios valstybės teismų kompetencijai;
3. šaliai, kuri nedalyvavo nagrinėjant bylą, nebuvo tinkamai pranešta apie civilinės bylos iškėlimą bei proceso metu nebuvo sudarytos procesinės gynybos galimybės, o tais atvejais, kai ji buvo neveiksni tam tikroje srityje ar jos veiksnumas tam tikroje srityje buvo apribotas, – tinkamo atstovavimo galimybės;
4. užsienio teismo sprendimas, kurio pripažinimo yra prašoma, nėra suderinamas su Lietuvos Respublikos teismo sprendimu, priimtu byloje tarp tų pačių šalių;

174 Vok. *wenn die Anerkennung des Urteils zu einem Ergebnis führt, das mit wesentlichen Grundsätzen des deutschen Rechts offensichtlich unvereinbar ist, insbesondere wenn die Anerkennung mit den Grundrechten unvereinbar ist.*

175 Vok. *wenn die Gegenseitigkeit nicht verbürgt ist.*

5. sprendimas prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintai viešajai tvarkai;
6. užsienio valstybės teismas priimdamas sprendimą išsprendė klausimus dėl Lietuvos Respublikos piliečio veiksnumo ar teismo, atstovavimo pagal įstatymą, šeiminių turtinių ar paveldėjimo teisinių santykių ir tai prieštarauja Lietuvos Respublikos tarptautinei privatinei teisei, išskyrus atvejus, kai Lietuvos teismai byloje būtų priėmę tokį patį sprendimą.

Teismų praktikoje yra suformuotos pagrindinės taisyklės dėl CPK 810 straipsnyje nustatytų pagrindų taikymo. Sprendžiant dėl sprendimo nepripažinimo pagrindų, pagal kurias reikia atsižvelgti į prašomo pripažinti dokumento ypatybes:

*[T]eismui, sprendžiančiam kitos valstybės teisingumo įstaigos sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti klausimą, priimant pareiškimą būtina atsižvelgti į tai, kokie dokumentai ir procedūros yra būdingi atitinkamam procesui, kuriame priimtas prašomas pripažinti sprendimas (lot. *lex non cogit ad impossibilia*), o nepripažinimo pagrindai patikrinami atsižvelgiant į proceso, kuriame priimtas prašomas pripažinti sprendimas, ypatybes, įvertinant, ar atsakovui konkrečiame procese, atsižvelgiant į jo specifiką, buvo užtikrintos procesinės teisių garantijos, kurioms apsaugoti skirtas atitinkamas nepripažinimo pagrindas.¹⁷⁶*

Pripažinus ir leidus vykdyti Lietuvos Respublikoje užsienio teismų sprendimus, jie įgyja teisinę galią ir jų pagrindų gali atsirasti tam tikri teisiniai padariniai (CPK 809 straipsnio 1 dalis). Tai lemia CPK 810 straipsnio 1 dalyje reglamentuojamą atsisakymo pripažinti užsienio teismo sprendimo pagrindų patikros reikšmingumą.¹⁷⁷

Toliau aptariami teismų praktikos pavyzdžiai, kai buvo taikomi CPK 810 straipsnio 1 dalyje nustatyti užsienio teismų sprendimų nepripažinimo pagrindai, atskleidžiamas šių pagrindų turinys.

176 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-345-916/2019.

177 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-18-370/2018.

1. SPRENDIMAS NĖRA ĮSITEISĖJĘS PAGAL TOS VALSTYBĖS, KURIOJE JIS YRA PRIIMTAS, ĮSTATYMUS

CPK 810 straipsnio 1 dalies 1 punktą siejamas su prašomo pripažinti teismo sprendimo įsiteisėjimu pagal kilmės valstybės įstatymus. Daugelyje teisės sistemų pripažįstamas ir vykdomas gali būti tik įsiteisėjęs (angl. *final*) užsienio valstybės teismo sprendimas.¹⁷⁸ Užsienio teismo sprendimo įsiteisėjimas iš esmės reiškia, kad jis nebegali būti skundžiamas kilmės valstybėje ir joje gali būti vykdomas. Pripažinimas užsienio teismo sprendimo, kuris dar gali būti skundžiamas ar kurio apskundimo klausimas dar nagrinėjimas, būtų nesuderinamas su pripažinimo tikslais, pažeistų teisinį tikrumą, teisinių santykių stabilumą.

Praktikoje taikant CPK 810 straipsnio 1 dalies 1 punktą problemų gali kilti nustatant, ar užsienio teismo sprendimas yra įsiteisėjęs kilmės valstybėje, nes tokiu atveju tenka vertinti kilmės valstybės teisę (įstatymus), taip pat nustatyti, ar prašomas pripažinti sprendimas nėra apskųstas. CPK nenustato kriterijų, kuriais remdamasis teismas gali įsitikinti, ar prašomas pripažinti ir leisti vykdyti sprendimas yra įsiteisėjęs, ar ne, sąrašo.¹⁷⁹ Todėl teismas, siekdamas nustatyti, ar užsienio teismo sprendimo yra įsiteisėjęs, vertina šio klausimo sprendimui reikšmingų bylos aplinkybių visumą.

Vienoje byloje pareiškėjas prašyme pripažinti JAV teismo sprendimą nurodė, kad sprendimo įsiteisėjimą ir vykdytinumą patvirtina teismo sprendimo rezoliucija ir advokatų kontoros, licencijuotos teikti teisines paslaugas Floridos valstijoje, raštas:

[I]š byloje esančios medžiagos matyti, kad pareiškėja prašomo pripažinti užsienio teismo sprendimo įsiteisėjimą ir vykdytinumą grindžia ir kitais įrodymais – pačiu teismo sprendimu <...>, advokatų, veikiančių užsienio valstybėje, duotais paaiškinimais su priesaika („affidavit“). Pažymėtina, kad visuose juose pabrėžiama, jog sprendimo apskundimas apeliacine tvarka neturi įtakos teismo

178 Peter Hay, *Advanced Introduction to Private International Law and Procedure*, Edward Elgar Publishing, 2018, 104.

179 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-62-370/2019.

sprendimo įsiteisėjimui ar jo vykdytinumui. Iš šalių pateiktos užsienio teismo (Jungtinių Amerikos Valstijų Floridos Valstijos) taikymo praktikos dėl bylos sustabdymo, matyti, kad bet koks prašymas dėl laikino sustabdymo ir dėl kitų veiksmų turi būti vykdomas pagal Floridos apeliacinės procedūros taisyklę 9.310 <...>, t. y. šalis, kuri nori sustabdyti galutinio arba negalutinio sprendimo persvarstymą, turi pateikti prašymą žemesnės instancijos teismui, kuris turi neatšaukiamą jurisdikciją savo nuožiūra skirti, pakeisti ar atšaukti tokią lengvatą.¹⁸⁰

Kitoje byloje, spręsdamas dėl JAV priimto teismo sprendimo įsiteisėjimo, teismas nurodė, kad suinteresuoto asmens dėstomi argumentai ir įrodymai patvirtina, jog prašomi pripažinti sprendimai pagal JAV teisę yra priverstinai vykdytini, o pradėtas apeliacinis procesas galėtų sustabdyti šių sprendimų vykdymą tik esant tam tikroms sąlygoms. Todėl byloje surinktų įrodymų visetas leido spręsti dėl prašomų pripažinti sprendimų įsiteisėjimo nepaisant galimų apeliacinių procesų, o prašomų pripažinti sprendimų vykdymo sustabdymas dėl apeliacinio proceso pradžios esant nurodytoms sąlygoms galėtų būti tik pagrindas teismui spręsti dėl bylos sustabdymo CPK 812 straipsnio 4 dalies pagrindu, tačiau ne pagrindas atsisakyti pripažinti tokį sprendimą CPK 810 straipsnio 1 dalies 1 punkto pagrindu.¹⁸¹

Teismo sprendimo įsiteisėjimas gali būti patvirtintas ir įmonės likvidatoriaus priesaika. Vienoje byloje teismas pripažino, kad užsienio valstybės teismo sprendimo įsiteisėjimą nebūtinai gali rodyti tik kompetentingos valstybės institucijos patvirtinimas. Tai gali rodyti ir aplinkybė, kad įmonės likvidatorius pateikė informaciją, kad prašomas pripažinti sprendimas yra įsiteisėjęs:

[P]areiškėjos jungtinio likvidatoriaus p. G. J. W., patvirtinimas su priesaika (angl. affidavit) Lietuvos apeliaciniam teismui dėl Meno salos teisės turinio bei prašomų pripažinti Meno salos Aukštojo teismo sprendimų statuso laikytinas

180 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. vasario 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-11-370/2016.

181 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugpjūčio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-51-823/2017.

*pakankamu įrodymu apie prašomų pripažinti sprendimų įsiteisėjimą. Suinteresuoti asmenys šių paaiškinimų ir pateikto užsienio teisės turinio nenuginčijo. Atsižvelgiant į p. G. J. W. teisinį statusą pareiškėjos likvidavimo procedūroje ir byloje esančių duomenų visumą, jais abejoti teismas neturi pagrindo.*¹⁸²

Taigi, remiantis formuojama teismų praktika, užsienio valstybės teismo sprendimo įsiteisėjimą rodo reikšmingų šio klausimo nagrinėjimui aplinkybių visuma. Todėl asmuo, siekdamas pagrįsti šią sąlygą, gali teismui pateikti ir kitus duomenis, patvirtinančius sprendimo įsiteisėjimą arba, priešingai, paneigiančius sprendimo įsiteisėjimą ir vykdytinumą.

Byloje pareiškėja prašė pripažinti JAV teismo 2009 m. liepos 7 d. sprendimą.¹⁸³ Bylos nagrinėjimo metu suinteresuotas asmuo teismui pateikė kitą to paties teismo sprendimą – 2011 m. balandžio 25 d. sprendimą, kuriame nurodyta, kad juo panaikinamas 2009 m. liepos 7 d. sprendimas. LApT, išnagrinėjęs prašymą, padarė išvadą, kad JAV teismo 2009 m. liepos 7 d. sprendimas, kuris buvo prašymo pripažinti ir leisti vykdyti objektas, yra panaikintas. Todėl, išnykus pareiškėjos prašymo pripažinti ir leisti vykdyti objektui, t. y. nesant įsiteisėjusio teismo sprendimo, prašymas negali būti tenkinamas ir reikalavimas pripažinti ir leisti vykdyti JAV teismo 2009 m. liepos 7 d. sprendimą buvo atmestas.

2. PAGAL LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĘ AR TARPTAUTINĖS SUTARTIES NUOSTATAS BYLA PRISKIRTINA IŠIMTINAI LIETUVOS RESPUBLIKOS AR TREČIOSIOS VALSTYBĖS TEISMŲ KOMPETENCIJAI

CPK 810 straipsnio 1 dalies 2 punktą siejamas su išimtinių teisingumo taisyklių taikymu. Sprendžiant užsienio teismo sprendimo pripažinimo klausimą, svarbu atkreipti dėmesį į CPK 784–786 straipsniuose ir 789 straipsnyje nustatytą išimtinę Lietuvos Respublikos teismų

¹⁸² Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-62-370/2019.

¹⁸³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-278/2012.

jurisdikciją. Šiame straipsnyje įtvirtinta vadinamoji netiesioginė jurisdikcija (angl. *indirect jurisdiction*), kai byla išnagrinėjusio ir teismo sprendimą priėmusio teismo kompetenciją tikrina kitos valstybės teismas, sprendžiantis užsienio teismo sprendimo pripažinimo savo valstybėje klausimą. Todėl pagal šią normą tikrinama, ar Lietuvos Respublikos ar trečiosios valstybės teismų išimtinė kompetencija nebuvo pažeista.¹⁸⁴

Užsienio teismo sprendimas nepripažįstamas, jei juo išspręsta byla, kuri priskirtina išimtinai Lietuvos Respublikos ar trečiosios valstybės teismų kompetencijai pagal Lietuvos Respublikos teisę ar tarptautinės sutarties nuostatas. Tai reiškia, kad išimtinės Lietuvos Respublikos ar trečiosios valstybės teismų kompetencija gali būti nustatyta pagal: 1) Lietuvos Respublikos teisę, 2) tarptautinę sutartį. Aiškinant šį sprendimo nepripažinimo pagrindą, nurodoma, kad:

[Š]iame kontekste Lietuvos Respublikos nacionalinės tarptautinio civilinio proceso teisės normos, kaip tarptautinio civilinio proceso teisės šaltinis, turi būti aiškinamos kaip apimančios CPK VII dalyje įtvirtintas kolizines proceso teisės normas, nustatančias bylą su užsienio (tarptautiniu) elementu teismo sprendimo taisyklės. Tu tarpu tarptautinės sutartys, kaip teisės šaltinis, kuris turi būti vertinamas, sprendžiant, ar nebuvo Lietuvos Respublikos ar trečiosios valstybės teismų išimtinės kompetencijos pažeidimo, turi būti aiškinamas kaip apimantis visas tarptautines sutartis, kurių dalyvės yra Lietuvos Respublika ir valstybė, priėmusi prašomą pripažinti užsienio teismo sprendimą. Ratifikuota ir įsigaliojusi tarptautinė sutartis tampa sudėtine Lietuvos teisinės sistemos dalimi, o jos proceso teisės normos, tame tarpe ir tos, kurios reglamentuoja teismų jurisdikcijos klausimus, tampa sudėtine tarptautinį civilinį procesą Lietuvos Respublikoje reglamentuojančių normų dalimi.¹⁸⁵

Konkreto ginčo teismo sprendimo taisyklės gali kisti, t. y. priklausomai nuo teisiškai reikšmingų faktų egzistavimo vienu momentu ginčas gali būti teisingas viena šaliai, o jiems pakitus – kitai. Todėl taikant CPK

184 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-70-381/2016.

185 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-70-381/2016.

810 straipsnio 1 dalies 2 punktą, reikia įvertinti ir jo taikymo laike aspektą:

CPK 781 straipsnyje nustatytas nacionalinio teisingumo prioritetas tais atvejais, kai ieškinio pareiškimo metu byla yra teisinga Lietuvos Respublikos teismams (CPK 781 straipsnio 1 dalis), tačiau ši teisės norma nedetalizuoja, ar ieškinys turi būti pareiškiamas Lietuvos Respublikos teismams. Analizuojant visą CPK 781 straipsnį darytina išvada, kad Lietuvos Respublikos teismai išlaiko prioritetą tais atvejais, kai ieškinys yra pareiškiamas Lietuvos Respublikos teismuose, nepaisant to, kad vėliau aplinkybės pasikeitė ar byla nagrinėjama ir kitame užsienio valstybės teisme, t. y. nacionalinio teisingumo prioritetas siejamas su bylos iškėlimo Lietuvos Respublikos teismuose momentu.¹⁸⁶

Byloje pareiškėja pateikė prašymą pripažinti JAV teismo sprendimą dėl separacijos ir nepilnamečių vaikų globos ir išlaikymo. Byloje buvo nustatyta, kad pareiškėja JAV teisme teisminį procesą dėl separacijos nustatymo inicijavo 2016 m. birželio 28 d.¹⁸⁷ Tą pačią dieną suinteresuotam asmeniui buvo įteiktas ieškinio pareiškimas, į kurį atsiliepimą kartu su priešieškiniu jis pateikė teismui 2016 m. birželio 30 d. Lietuvos Respublikoje teisminis procesas dėl šalių santuokos nutraukimo buvo pradėtas 2016 m. liepos 18 d., suinteresuotam asmeniui pateikus ieškinį Vilniaus rajono apylinkės teismui. Vilniaus rajono apylinkės teismas, spręsdamas klausimą dėl suinteresuoto asmens ieškinio priėmimo, padarė išvadą, kad tiek atsakovės, tiek nepilnamečių vaikų nuolatinė gyvenamoji vieta yra JAV, todėl ieškinys dėl santuokos nutraukimo, nepilnamečių vaikų gyvenamosios vietos nustatymo, išlaikymo nepilnamečiams vaikams priteisimo ir kitų reikalavimų priskirtinas ne Lietuvos Respublikos, o JAV teismų kompetencijai ir teisingumui. Šios išvados pagrindu teismas nutartimi civilinėje byloje atsisakė priimti suinteresuoto asmens ieškinį kaip neteisingą Vilniaus rajono apylinkės teismui (CPK 137 straipsnio 2 dalies 2 punktas).

¹⁸⁶ Ten pat.

¹⁸⁷ Ten pat.

Atsižvelgiant į tai, kad JAV teisme byla dėl separacijos nustatymo buvo iškelta anksčiau nei Lietuvos Respublikoje pradėtas teisminis procesas dėl santuokos nutraukimo, teismas sprendė, jog nagrinėjamu atveju nacionalinio teisingumo prioritetas negali būti siejamas su bylos iškėlimo Lietuvos Respublikos teisme momentu (CPK 137 straipsnis).¹⁸⁸

Kitoje byloje pareiškėjas prašė pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Vokietijos Federacinės Respublikos teismo sprendimą civilinėje byloje, kurioje nustatyta, kad atsakovas yra vaiko tėvas, taip pat iš atsakovo vaikui atstovaujantiems teisėtam atstovui priteisti alimentai. Kasacinis teismas pripažino, kad LAPT nevisiškai išnagrinėjo ginčui reikšmingas aplinkybes ir nustatė, jog kai teismas sprendžia dėl teismo sprendimo pripažinimo, kai galbūt pažeistos išimtinės jurisdikcijos taisyklės, siekiant tokį sprendimo nepripažinimo pagrindą taikyti ne formaliai, tikslinga išsiaiškinti, kokiais teisiniais ir faktiniais pagrindais vadovavosi užsienio valstybės teismas, nustatydamas, kad jis turi jurisdikciją nagrinėti ginčą, ir kokią teisę taikė ginčui išspręsti:

*Teismas, pripažindamas Vokietijos Federacinės Respublikos teismo sprendimą, nevertino to fakto, kad byloje, kurioje buvo priimtas sprendimas, atsakovas (kasatorius) sprendimo priėmimo dieną buvo ir yra Lietuvos Respublikos pilietis, turintis nuolatinę gyvenamąją vietą Lietuvoje. Taip pat liko neįvertinta ir kita aplinkybė, kad nepilnamečio vaiko, kurio tėvystės ir išlaikymo klausimas buvo sprendžiamas, motina – bylos pareiškėja, yra Lietuvos Respublikos pilietė, gyvenamąją vietą deklaravusi Lietuvoje. <...> Nagrinėjamu atveju teismas pripažino Vokietijos Federacinės Respublikos teismo priimtą sprendimą dėl tėvystės nustatymo neišsiaiškinęs tokio sprendimo priėmimo pagrindų ir motyvų, t. y. nepareikalavęs viso teismo sprendimo, o procesinį sprendimą priėmė įvertinęs vien tik jo rezoliucinę dalį.*¹⁸⁹

CPK 784 straipsnyje nustatytos šeimos bylų teisingumo Lietuvos Respublikos teismams taisyklės: Lietuvos Respublikos teismams yra

¹⁸⁸ Ten pat.

¹⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-63/2014.

teisingos šeimos bylos, jeigu nors vienas iš sutuoktinių yra Lietuvos Respublikos pilietis arba asmuo be pilietybės ir šio asmens be pilietybės nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje (pirma dalis). Jeigu abiejų sutuoktinių nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje, jų šeimos bylas nagrinėja išimtinai Lietuvos Respublikos teismai (antra dalis). Lietuvos Respublikos teismai taip pat yra kompetentingi nagrinėti šeimos bylas, jeigu abu sutuoktiniai yra užsieniečiai, bet jų nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje (trečia dalis).

Byloje, kurioje spręstas ginčo dėl santuokos nutraukimo teisingumo klausimas, nustatyta, kad sutuoktiniai turi tiek kilnojamojo, tiek ir nekilnojamojo turto, kurio dalis yra Šveicarijos Konfederacijoje, o dalis – Lietuvos Respublikoje.¹⁹⁰ Kasacinis teismas nurodė, kad, atsižvelgiant į tai, jog Šveicarijos Konfederacija kilnojamojo turto jurisdikcijos klausimų nėra priskyrusi savo išimtinai jurisdikcijai, ieškovo ieškinio reikalavimas dėl jo ir atsakovės kilnojamojo turto padalijimo, nepriklausomai nuo to, kur šis turtas yra (Lietuvoje ar Šveicarijoje), teisingas Lietuvos Respublikos teismams. Kasacinis teismas, spręsdamas dėl CPK 784 straipsnio taikymo, konstatavo:

Kadangi pagal CPK 385 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą bendrąją taisyklę, priimdamas sprendimą nutraukti santuoką, teismas privalo išspręsti pareikštų reikalavimų, be kita ko, dėl turto padalijimo, klausimus, tai CPK 784 straipsnio 1 dalis aiškintina kaip reiškianti, kad teismas, kuriam teisingas santuokos nutraukimo klausimas ir kuris be kita ko privalo išnagrinėti pareikštus reikalavimus dėl turto padalijimo, turi jurisdikciją spręsti dėl kilnojamojo sutuoktinių turto padalijimo. Ši taisyklė taikytina tik papildomai įvertinus, ar valstybė, su kuria yra susijęs byloje esantis užsienio elementas, nėra nustatčiusi išimtinės jurisdikcijos klausimams, susijusiems su tam tikru turtu, nagrinėti arba nėra kitų absoliučių pagrindų nepripažinti Lietuvoje priimto teismo sprendimo.¹⁹¹

190 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-73-378/2018.

191 Ten pat.

Praktikoje pasitaiko atvejų, kai užsienio valstybės teismas, sprenddamas santuokos nutraukimo klausimą, priima sprendimą ir dėl Lietuvos Respublikoje esančio nekilnojamojo daikto. CPK 786 straipsnis numato, kad išimtinai tik Lietuvos Respublikos teismai nagrinėja bylas dėl daiktinių teisinių santykių, susijusių su Lietuvos Respublikoje esančiu nekilnojamoju daiktu.

Nuosekliai formuojamoje teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad tuo atveju, kai užsienio teismo sprendimu dėl santuokos nutraukimo kartu yra išsprendžiamas ir nekilnojamojo turto, esančio Lietuvos Respublikoje, klausimas bei su šiuo turtu susijusių prievolių padalijimo klausimas, tokį sprendimą (jo dalį) atsisakoma pripažinti CPK 810 straipsnio 1 dalies 2 punkto pagrindu dėl pažeistų išimtinio teisingumo taisyklių.¹⁹² Teismas yra nepripažinęs teismo sprendimo dėl santuokos nutraukimo, kuriuo teismas patvirtino šalių sutartį, o joje šalys susitarė, kam atiteks santuokos metu įgytas ir nekilnojamojo turto registre įregistruotas turtas:

Remiantis CPK 786 straipsniu, išimtinai tik Lietuvos Respublikos teismai nagrinėja bylas dėl daiktinių teisinių santykių, susijusių su Lietuvos Respublikoje esančiu nekilnojamoju daiktu. Iš byloje esančio JAV teismo sprendimo matyti, kad juo buvo nutraukta pareiškėjo ir suinteresuoto asmens santuoka. Be to, JAV teismas 2013 m. spalio 29 d. sprendimu taip pat patvirtino šalių sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių. Šia sutartimi, kaip minėta, šalių buvo sulygta, jog pareiškėjo ir suinteresuoto asmens santuokos metu įgytas ir nekilnojamojo turto registre pareiškėjo vardu įregistruotas Lietuvos Respublikos teritorijoje esantis nekilnojamas turtas bei su šiuo turtu susijusios prievolės, nutraukus santuoką, tenka išimtinai pareiškėjui. Taigi JAV teismas, sprenddamas santuokos nutraukimo klausimą, taip pat išsprendė nekilnojamojo turto, esančio Lietuvos Respublikoje, padalijimo klausimą.¹⁹³

192 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-16-370/2017.

193 Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. gegužės 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-46/2014.

Analogiškas sprendimas priimtas ir kitoje byloje, kurioje LAPt konstatavo, kad JAV teismo sprendimo pripažinimas ir leidimas vykdyti negalimas CPK 810 straipsnio 1 dalies 2 punkto pagrindu. Teismas nustatė, kad:

JAV teismo sprendime, kurį prašoma pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvoje, nustatyta, kad pareiškėjai yra paliekamas butas, esantis Lietuvoje, kaip jos vienos asmeninė nuosavybė, nesuvaržyta jokiais atsakovo reikalavimais. Taigi, užsienio teismas sprendimu, kuriuo nutraukta pareiškėjos ir suinteresuoto asmens santuoka, išspręstas ir nekilnojamojo turto, esančio Lietuvoje, padalijimo klausimas.¹⁹⁴

Dar kitoje byloje pareiškėja prašė pripažinti ir leisti vykdyti JAV teismo nutartį, pagal kurią asmuo buvo skolingas vaikams išlaikyti nesumokėtus alimentus. LAPt prašymą tenkino iš dalies, įvertinęs pareiškėjų prašymo tikslą:

Kadangi skolininkas yra miręs, o jo palikimą yra priėmę pareiškėjai (palikėjo vaikai), tiesioginis JAV teismo nutarties vykdymas, net ir tuo atveju, jeigu nutartis reikalautų vykdymo, nebūtų galimas ir dėl šios priežasties. Todėl nagrinėjamu atveju turi būti sprendžiamas skolininko teisių perėmėjų atsakomybės už palikėjo išlaikymo įsiskolinimus jo vaikams klausimas. Šis klausimas nėra šios Lietuvos apeliaciniame teisme nagrinėjamos bylos dalykas. Kadangi pareiškėjų kreipimosi į Lietuvos apeliacinį teismą, prašant pripažinti ir leisti vykdyti JAV teismo priimtus procesinius sprendimus dėl išlaikymo priteisimo ir nesumokėto įsiskolinimo sumos nustatymo, tikslas – palikėjo nesumokėto išlaikymo įsiskolinimo padengimas iš Lietuvos Respublikoje esančio palikėjui priklausiusio ir jo teisių perėmėjų paveldėto turto, prievolės, dėl kurios mokėjimo kilo klausimas – išlaikymo įsiskolinimo – vykdymo vieta yra Lietuvos Respublika.¹⁹⁵

CPK 785 straipsnis nustato išimtinės Lietuvos Respublikos teismų jurisdikcijos tėvų ir vaikų santykių bylose sąlygas: Lietuvos Respublikos teismai išimtinai nagrinėja tėvų ir vaikų teisinių santykių, įvaikinimo

194 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-16-370/2017.

195 Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-76/2014.

teisinių santykių bylas, jeigu nors viena iš šalių yra Lietuvos Respublikos pilietis arba asmuo be pilietybės ir tos šalies nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje (pirma dalis). Jeigu abiejų šalių nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje, jų bylas, nurodytas šio straipsnio 1 dalyje, nagrinėja išimtinai Lietuvos Respublikos teismai (antra dalis). Lietuvos Respublikos teismai taip pat yra kompetentingi nagrinėti bylas dėl tėvų ir vaikų teisinių santykių bei įvaikinimo teisinių santykių, jeigu abi šalys yra užsieniečiai, bet jų nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje (trečia dalis).

CPK 785 straipsnis siejamas su asmens nuolatinės gyvenamosios vietos nustatymu. Teismų praktikoje pripažinta, kad CPK 785 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta išimtinė Lietuvos Respublikos teismų jurisdikcija, remiantis vienos iš bylos šalių Lietuvos Respublikos pilietybe ir gyvenamąja vieta Lietuvoje, pirmiausia siekiama apginti vaiko, kaip vienos iš bylos šalies tėvų ir vaikų santykių bylose, interesus ar vieno iš tėvų, kaip galimai silpnesnės bylos šalies, interesus. Tai nėra savitikslių, formali norma, todėl joje numatyta taisyklė reikalavimams dėl jurisdikcijos aiškinama išimtinai atsižvelgiant į vaiko interesus, ypač į vaiko artumo teismui, kuriame nagrinėjama byla, kriterijų.¹⁹⁶ Atitinkamai šios normos taikymas siejamas su vaiko interesų apsaugos užtikrinimu, todėl siekiant užtikrinti geresnę šalių nepilnamečių vaikų teisių apsaugą ir išvengti skirtingų teisinių sistemų konfliktų, taikant vaiko teisių apsaugos priemones, prioritetas turi būti taikomas nepilnamečių vaikų, kaip socialiai pažeidžiamų ir didesnės apsaugos reikalaujančių asmenų, interesams užtikrinti. Kadangi kiekvieno vaiko nuolatinė (įprastinė) gyvenamoji vieta nustatoma savarankiškai, atsižvelgiant į jo tėvų nuolatinę (įprastinę) gyvenamąją vietą, būtina nustatyti nepilnamečių vaikų tėvų nuolatinės gyvenamosios vietos valstybę bei atitinkamai spręsti dėl konkrečios valstybės artumo vaikui kriterijaus.¹⁹⁷

Vienoje byloje LAPT nustatė, kad vien nepilnamečių vaikų gyvenamosios vietos deklaravimas Lietuvos Respublikoje nenulemia vaikų ir jų

196 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-70-381/2016.

197 Ten pat.

tėvų nuolatinės (įprastinės) gyvenamosios vietos.¹⁹⁸ Taip pat vien fizinio vaikų buvimo Lietuvoje fakto nepakanka vaikų ir jų tėvų nuolatinėi (įprastinei) gyvenamajai vietai nustatyti. Teismas padarė išvadą, kad, remiantis reikšmingų bylai aplinkybių visuma, šalių ir jų nepilnamečių vaikų buvimas JAV negali būti laikomas laikinu ar atsitiktiniu, nes šeimai gyvenant JAV per daugiau nei šešerius metus susiformavo gana stabilūs šeimos ryšiai su šia valstybe, kuri tapo šios šeimos asmeninių, socialinių, ekonominių ir kitų interesų centru. Atitinkamai nutrūko šeimos ryšiai su buvusios nuolatinės gyvenamosios vietos valstybe – Lietuva. Nustačius, kad šalių ir jų nepilnamečių vaikų nuolatinė gyvenamoji vieta yra JAV, sprendžiama, jog šios valstybės teismas labiausiai atitinka artumo nepilnamečiams vaikams kriterijų. O vien šalių pilietybės kriterijus negarantuoja pakankamo bylos šalių ryšio su teismu bei jų įprasto gyvenimo būdo tęstinumo.¹⁹⁹

Remiantis CK 2.12 straipsnio 2 dalimi, fizinis asmuo pripažįstamas turinčiu nuolatinę gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje, jeigu jis Lietuvos Respublikoje savo valia įkuria ir išlaiko savo vienintelę arba pagrindinę gyvenamąją vietą, ketindamas čia įkurti ir išlaikyti savo asmeninių, socialinių ir ekonominių interesų centrą. Šis ketinimas gali būti išreikštas, be kita ko, asmeniui faktiškai būnant Lietuvos Respublikoje, taip pat nustačius asmeninius ar verslo ryšius tarp jo ir Lietuvos Respublikos asmenų arba remiantis kitais kriterijais.²⁰⁰ Kasacinio teismo praktikoje nurodoma, kad asmens gyvenamosios vietos deklaracija yra tik vienas iš kriterijų sprendžiant asmens nuolatinės gyvenamosios vietos klausimą ir jis gali būti paneigtas kitais objektyviais duomenimis ir sprendžiant dėl asmens gyvenamosios vietos nustatymo vertinama reikšmingų aplinkybių visuma:

[A]smens gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje gali rodyti duomenys apie asmens darbą ir socialinį draudimą, banko sąskaitų išrašai, telefono išklotinės, duomenys apie mokamus mokesčius ir

198 Ten pat.

199 Ten pat.

200 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-454-969/2016.

įmokas už komunalines ar kitas paslaugas, asmens turimas nekilnojamas turtas, šioje šalyje asmens vardu registruotos transporto priemonės ir kt. Vien tik gyvenamosios vietos deklaravimo faktas Lietuvos Respublikoje nėra pakankamas gyvenamajai vietai konsultuoti. Vaiko gyvenimą Lietuvoje, be kita ko, gali rodyti informacija apie lankomą ugdymo ar mokymo įstaigą, registraciją sveikatos priežiūros įstaigose ir kt.²⁰¹

Kitoje byloje teismui buvo pateiktas prašymas pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Vokietijos Federacinės Respublikos teismo sprendimą civilinėje byloje, kuriuo buvo nustatyta, kad atsakovas yra vaiko tėvas, taip pat iš atsakovo vaikui atstovaujantiems teisėtai atstovui priteisti alimentai.²⁰² Taigi užsienio teismo sprendimu buvo išspręstas tėvystės nustatymo ir vaiko išlaikymo klausimas. Šioje byloje kasacinis teismas, aiškindamas CPK 785 straipsnio 1 dalies tikslus, nustatė, kad minėtu straipsniu pirmiausia siekiama apginti vaiko, kaip vienos iš bylos šalies tėvų ir vaikų santykių byloje, interesus ar vieno iš tėvų, kaip galimai silpnesnės bylos šalies, interesus.²⁰³ Atsižvelgdamas į CPK 785 straipsnio 1 dalies tikslus, LAT nurodė, kad šioje byloje minėtas straipsnis netaikomas, nes jo taikymas neatitiktų šio straipsnio tikslų:

[N]agrinėjamoje byloje kasatorius neginčija tėvystės fakto, iš bylos medžiagos matyti, kad jis ir yra vaiko tėvas (tikimybė 99,5 procento), apie Vokietijoje vykstantį tėvystės nustatymo procesą kasatoriui buvo žinoma, tačiau kasatorius atsisakė bendradarbiauti su VFR teismu. Kasatorius neįrodinėja savo, kaip vienos iš bylos šalies, didesnio pažeidžiamumo kitos šalies atžvilgiu, dėl ko buvo galimai pažeista jo teisė į teisingą bylos nagrinėjimą ir dėl ko būtų galima pateisinti išimtinį LR teismų jurisdikcijos pobūdį remiantis vien tik ta nuostata, kad kasatorius yra LR pilietis, nuolat gyvenantis Lietuvoje. Kasatorius savo, kaip bylos šalies, „silpnumą“ grindžia

201 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-454-969/2016.

202 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-360-378/2015.

203 Ten pat.

*tik VFR priteisto išlaikymo dydžiu, bet ne paties tėvystės netinkamo nustatymo faktu, todėl šiuo atveju CPK 785 straipsnio 1 dalies norma, sprendžiant VFR teismo sprendimo dalies dėl tėvystės nustatymo pripažinimo klausimą, nėra aktuali.*²⁰⁴

Taip pat šioje byloje kasatorius teigė, kad vaiko išlaikymo klausimą galėjo spręsti tik Lietuvos Respublikos teismai, nes ne tik abi šios bylos šalys yra Lietuvos Respublikos piliečiai, bet taip pat jų abiejų nuolatinė gyvenamoji vieta buvo Lietuvos Respublikoje (kasatorius vaiko motinos nuolatinės gyvenamosios vietos faktą įrodinėjo remdamasis tik jos deklaruota gyvenamąja vieta Lietuvos Respublikoje ir Lietuvoje registruota santuoka). Kasacinis teismas nustatė, kad fizinio asmens nuolatinė gyvenamoji vieta pirmiausia parodo asmens santykį su tam tikra valstybe, kurią jis laiko savo asmeninių, socialinių, ekonominių ir kitų interesų centru. Taigi nustatant asmens nuolatinę gyvenamąją vietą yra svarbūs objektyvūs (trukmė, reguliarumas, gyvenimo sąlygos, nuolatinis darbas, namai ir pan.) ir subjektyvūs (persikėlimo priežastys, ketinimai įsikurti, ryšys su valstybe) veiksniai. Teismas konstatavo, kad šioje byloje nebuvo pagrindo taikyti CPK 785 straipsnio 2 dalį:

*[B]yloje nustatyta, kad vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta buvo Vokietijoje, todėl šios valstybės teismas labiausiai atitiko artumo vaikui kriterijų; kasatorius nepagrindė, kodėl teismo procesas Vokietijoje pažeidžia jo teises; CPK 785 straipsnyje įtvirtinta išimtinio teisingumo taisyklė nėra savitikslė, formali norma, ja visų pirma siekiama apsaugoti vaiko interesus, o kasatoriaus keliamas VFR ir LR teismų jurisdikcijos konkurencijos klausimas yra tik teorinis, jokia panašaus pobūdžio byla, kaip pažymėta pirmiau, Lietuvoje nėra pradėta; esant neginčijamam tėvystės faktui, teisiniai padariniai, nepriklausomai nuo to, kuris teismas būtų nagrinėjęs tėvystės nustatymo bylą, būtų buvę tokie pat, todėl šiuo atveju I. Č., kaip teisingai nustatė apeliacinės instancijos teismas, veikė išimtinai vaiko interesais žinoti savo kilmę.*²⁰⁵

204 Ten pat.

205 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-360-378/2015.

Kitoje byloje LAPt buvo pateiktas prašymas pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikos teritorijoje JAV teismo sprendimą (išskyrus jo dalį dėl santuokos nutraukimo), kuriame, be kita ko, yra pasisakyta ir dėl pareiškėjos bei suinteresuoto asmens nepilnamečio vaiko globos, priežiūros, išlaikymo ir kitų klausimų.²⁰⁶ LAPt nustatė, kad iš į bylą pateikto atsiliepimo spręstina, kad suinteresuotas asmuo tais pačiais atsakymo pripažinti prašomą užsienio teismo sprendimą pagrindais įrodinėjo vienas kitoms prieštaraujančias aplinkybes – viena vertus, suinteresuotas asmuo nurodė, kad užsienio teismo sprendimu, kuriuo nutraukta pareiškėjos ir suinteresuoto asmens santuoka ir kartu išspręstas tėvų bei nepilnamečio vaiko teisinių santykių klausimas, negalėjo būti pripažintas Lietuvos Respublikoje dėl pažeistų išimtinio teismingumo taisyklių, pagal kurias aukščiau nurodytus klausimus turėjo nagrinėti Lietuvos Respublikos teismai. Kita vertus, nurodė, kad tik užsienio teismas, priėmęs prašomą pripažinti ir leisti vykdyti procesinį sprendimą, turi (gali) kontroliuoti santuokos nutraukimo sąlygų vykdymą, apimančią visas šalių pasirašytos sutarties sąlygas, todėl pareiškėjos prašymas negali būti tenkinamas CPK 810 straipsnio 1 dalies 2 pagrindu. LAPt tenkino prašymą pripažinti sprendimą:

[S]uinteresuotas asmuo ne tik neginčijo užsienio teismo jurisdikcijos, tačiau pats JAV teisme ir inicijavo skyrybų procesą, apimančią ir santuokoje gimusio nepilnamečio vaiko globos, priežiūros bei išlaikymo klausimus. Lietuvos apeliacinio teismo vertinimu, šios aplinkybės yra pakankamos spręsti, kad užsienio teismas, spręsdamas šalių santuokos nutraukimo, o kartu ir nepilnamečio vaiko globos, priežiūros bei išlaikymo klausimus, nepažeidė išimtinės jurisdikcijos taisyklių (CPK 785 straipsnis), todėl nėra pagrindo atsakyti tenkinti prašymą pripažinti ir leisti Lietuvoje vykdyti užsienio teismo sprendimą (jo dalį) vadovaujantis CPK 810 straipsnio 1 dalies 2 punkto nuostata.²⁰⁷

206 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gegužės 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-59-370/2018.

207 Ten pat.

CPK 786 straipsnyje nustatyta išimtinė jurisdikcijos taisyklė, pagal kurią išimtinai tik Lietuvos Respublikos teismai nagrinėja bylas dėl daiktinių teisinių santykių, susijusių su Lietuvos Respublikoje esančiu nekilnojamoju daiktu.

CPK nepateikia nekilnojamojo daikto sąvokos. Todėl šiuo atveju reikia remtis CK 1.98 straipsniu, kuris apibrėžia daiktus kaip civilinių teisių objektus: daiktai, kaip civilinių teisių objektai, skirstomi į kilnojamuosius ir nekilnojamuosius (pirma dalis). Nekilnojamieji daiktai yra žemė ir kiti daiktai, kurie susiję su žeme ir kurių negalima perkelti iš vienos vietos į kitą nepakeitus jų paskirties bei iš esmės nesumažinus jų vertės (pastatai, įrenginiai, sodiniai ir kiti daiktai, kurie pagal paskirtį ir prigimtį yra nekilnojamieji) (antra dalis). Nekilnojamiesiems daiktams taip pat prilyginami įstatymuose numatyti laivai ir orlaiviai, kuriems nustatyta privaloma teisinė registracija. Įstatymai gali pripažinti nekilnojamaisiais daiktais ir kitą turtą (trečia dalis). Daiktai, kuriuos galima perkelti iš vienos vietos į kitą nepakeitus jų paskirties ir iš esmės nesumažinus jų vertės, laikomi kilnojamaisiais, jeigu įstatymai nenustato ko kita (ketvirta dalis). CK 4.2 straipsnis nustato, kad nekilnojamaisiais daiktais laikomi daiktai, kurie yra nekilnojami pagal prigimtį ir pagal savo prigimtį kilnojami daiktai, kuriuos nekilnojamaisiais pripažįsta įstatymai (pirma dalis). Nekilnojamieji daiktai pagal prigimtį yra žemės sklypas ir su juo susiję daiktai, kurie negali būti perkelti iš vienos vietos į kitą nepakeitus jų paskirties ir iš esmės nesumažinus jų vertės (antra dalis).

Praktikoje dėl daikto priskyrimo prie nekilnojamųjų kyla ginčų. Pavyzdžiui, vienoje byloje kilo ginčas, ar angaras gali būti laikomas nekilnojamoju daiktu.²⁰⁸ Kasacinis teismas nurodė, kad sprendžiant dėl daikto pripažinimo nekilnojamoju, reikia įvertinti jo požymius, galimybę išmontuoti:

[T]eismai, spręsdami dėl angaro mobilumo ir galimybės lengvai jį perkelti į kitą vietą, rėmėsi angaro gamintojo techninių

208 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-324/2012.

dokumentų nuorodomis, tačiau nepakankamai atsižvelgė į kitus šio objekto požymius, leidžiančius pripažinti jį nekilnojamoju daiktu – galimybę jį naudoti pagal paskirtį išmontavus, perkėlimo į kitą vietą sąnaudas ir kt. Kaip pagrįstai nurodo kasatorius, naudojimo vietoje montuojami ypač didelio ploto sandėliai, angarai ar garažai turi būti laikomi statiniais, nes jų laikančiosios konstrukcijos montuojamos statybvietyje, ir, norint perkelti į kitą vietą, juos būtina išardyti. Tokį objektą išardžius, prarandama jo paskirtis, nes išardyto jo negalima naudoti pagal buvusią paskirtį, jis turi būti iš naujo montuojamas. Be to, didelio ploto angaro montavimas reikalauja nemažų sąnaudų, todėl jį išmontavus likusios konstrukcinės dalys yra mažesnės vertės, nei jau sumontuotas objektas. Taigi, išardžius tokį daiktą sumažėja jo vertė, reikalingos papildomos investicijos tam, kad būtų paruoštas pagrindas, angaras sumontuotas kitoje vietoje ir vėl galėtų būti naudojamas pagal paskirtį.²⁰⁹

Teismų praktikoje taip pat pripažinta, kad teisinė registracija nėra būtinoji nekilnojamojo daikto pripažinimo civilinių teisių objektu sąlyga:

[N]ekilnojamyjū daiktų, daiktinių teisių į tokius daiktus, kitų juridinių faktų teisinė registracija turi konkrečių ir aiškiai apibrėžtą paskirtį – išviešinti ir kartu užtikrinti visuotinį prieinamumą prie teisinių duomenų apie nekilnojamuosius daiktus (CK 4.261 straipsnis). Teisinė registracija nėra tas juridinis faktas, kuris pats savaime lemtų nekilnojamojo daikto ir daiktinių teisių į tokį daiktą teisinį likimą. CK 1.98 straipsnio, reglamentuojančio daiktus, kaip civilinių teisių objektus, antroje dalyje nustatyta, kad nekilnojamieji daiktai yra žemė ir kiti daiktai, kurie susiję su žeme ir kurių negalima perkelti iš vienos vietos į kitą nepakeitus jų paskirties bei iš esmės nesumažinus jų vertės (pastatai, įrenginiai, sodiniai ir kiti daiktai, kurie pagal paskirtį ir prigimtį yra nekilnojamieji). Šios nuostatos, bendriausia prasme reglamentuojančios nekilnojamuosius daiktus, kaip civilinių teisių objektus, patvirtina, kad teisinė registracija

209 Ten pat.

*nera būtinoji nekilnojamojo daikto pripažinimo civilinių teisių objektu sąlyga.*²¹⁰

Kasacinis teismas, aiškindamas CPK 786 straipsnyje nustatytos normos tikslus, konstatavo, kad ja visiškai eliminuojama ne Lietuvos Respublikos teisingumo įstaigų galimybė spręsti dėl daiktinių teisių į Lietuvos Respublikoje esantį nekilnojamąjį turtą. Atsižvelgiant į tarptautinėje teisėje egzistuojančius abipusiškumo bei pagarbos principus, ši taisyklė taip pat reiškia, kad Lietuvos Respublikos teismai, nesant tarptautinių sutarčių (santykiuose su Europos Sąjungos valstybėmis narėmis – Europos Sąjungos teisės aktu), leidžiančių tai daryti, negali spręsti dėl daiktinių teisių į kitose valstybėse esantį nekilnojamąjį turtą.²¹¹

CPK 789 straipsnyje nustatytos išimtinės Lietuvos Respublikos teismų jurisdikcijos taisyklės ypatingojoje teisenoje: išimtinai tik Lietuvos Respublikos teismai gali nagrinėti bylas dėl fizinio asmens pripažinimo neveiksniu tam tikroje srityje ar ribotai veiksnium tam tikroje srityje, paskelbimo mirusiu ar pripažinimo nežinia kur esančiu, jeigu šis asmuo yra Lietuvos Respublikos pilietis arba asmuo be pilietybės, bet jo nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje (pirma dalis). Lietuvos Respublikos teismas turi teisę taip pat pripažinti mirusiu ar nežinia kur esančiu užsieniečių, jeigu: 1) asmens, turinčio teisę kreiptis į teismą su atitinkamu prašymu, nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje; 2) užsieniečio gyvenamoji vieta buvo Lietuvos Respublikoje arba jo turtas buvo Lietuvoje (antra dalis). Lietuvos Respublikos teismų kompetencijai taip pat yra priskiriamos ir kitos ypatingosios teisenos bylos, jeigu nors vienas iš byloje dalyvaujančių asmenų yra Lietuvos Respublikos pilietis (trečia dalis). Teismų praktikoje aiškinant CPK 789 straipsnio 1 dalį bei CPK 810 straipsnio 1 dalies 6 punktą, nurodoma, kad:

tokiu teisiniu reguliavimu siekiama apginti silpnesniosios šalies interesus, todėl ši išimtinio teisingumo taisyklė negali būti taikoma formaliai. Tokia išvada darytina ir atsižvelgiant į CPK 810 straipsnio

210 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-177-687/2019.

211 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-515-687/2015.

1 dalies 6 punkte įtvirtintą užsienio teismo sprendimo nepripažinimo pagrindą, kuriame įtvirtinta išimtis, t. y. užsienio teismo sprendimą atsisakoma pripažinti, jei užsienio valstybės teismas, priimdamas sprendimą, išsprendė klausimus dėl Lietuvos Respublikos piliečio veiksnio ar teisumo, atstovavimo pagal įstatymą, šeiminių turtinių ar paveldėjimo teisinių santykių ir tai prieštarauja Lietuvos Respublikos tarptautinei privatinei teisei, išskyrus atvejus, kai Lietuvos teismai byloje būtų priėmę tokį patį sprendimą²¹².

Vienoje byloje LAPT pateiktas prašymas pripažinti Vokietijos Federacinės Respublikos teismo nutartį, kuria advokatas paskirtas asmens globėju, atsižvelgiant į asmens sveikatos būklę – ekspertizės metu nustatytą organinį psichosindromą, kuriam būdingas didelio laipsnio dėmesio ir koncentracijos nepakankamumas ir kiti visų smegenų veiklos funkcijų sutrikimai bei visiškas negalėjimas bendrauti.²¹³ Nors šiuo atveju užsienio teismas išsprendė išimtinai Lietuvos Respublikos teismų jurisdikcijai priskirtą klausimą, teismas konstatavo, kad nėra pagrindo atsisakyti pripažinti teismo procesinį sprendimą, remiantis išimtinai Lietuvos Respublikos teismų kompetencija. LAPT nenustatė ir kitų pagrindų, dėl kurių turėtų būti atsisakyta pripažinti ir leisti Lietuvos Respublikoje vykdyti prašomą teismo procesinį sprendimą:

[N]ustatyta, kad L. T., dėl kurio globos nuspręsta ES teismo sprendimu, yra Lietuvos Respublikos pilietis (a. k. (duomenys neskelbtini) deklaruota gyvenamoji vieta – (duomenys neskelbtini). Nepaisant to, nagrinėjamu atveju Lietuvos apeliacinis teismas nenustatė pagrindo atsisakyti tenkinti pareiškėjo pateiktą prašymą dėl minėto ES teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvoje, kaip priimtą pažeidžiant išimtinę Lietuvos Respublikos teismų kompetenciją. Teismo vertinimu, nagrinėjamu atveju itin reikšmingos užsienio teismo sprendime nustatytos aplinkybės – pareiškėjo L. T. sveikatos būklė, jos rimtumas, faktas, kad ES teismo procesinio sprendimo priėmimo metu L. T. buvo „Helios“ klinikoje Hatingene

212 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-15-370/2018.

213 Ten pat.

*(Vokietija), taip pat tokiu sprendimu siekiamas tikslas – užtikrinti L. T. poreikius, kurių savarankiškai šis asmuo dėl sveikatos būklės negali atlikti, suponuojančios išvadą, kad nepriklausomai nuo to, kuris teismas – Lietuvos ar Vokietijos, būtų nagrinėjęs globos klausimą pagal nustatytas aplinkybes, tikėtina, kad procesinis sprendimas, atsižvelgiant į pareiškėjo interesų apsaugą, būtų priimtas toks pats.*²¹⁴

Kaip minėta, dėl išimtinės teismų jurisdikcijos gali būti sprendžiama ir pagal kitus teisės aktus. Pavyzdžiui, vienoje byloje teismui pateiktas prašymas pripažinti Baltarusijos Respublikos teismo sprendimą, kuriuo Baltarusijos Respublikos įmonei iškelta bankroto byla. Kasacinis teismas pripažino, kad toks sprendimas nėra priskirtas Lietuvos Respublikos teismų kompetencijai, remiantis, be kita ko, bankroto procesą reglamentuojančiais teisės aktais:

*[N]ei pagal Sutartį, nei pagal Lietuvos Respublikos nacionalinę teisę Lietuvos Respublikos teismų išimtinėi kompetencijai nepriklauso bankroto bylų iškėlimas Baltarusijos Respublikos įmonėms. Pagal Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 1 straipsnio 2 dalį įstatymas taikomas visoms įmonėms, viešosioms įstaigoms, bankams ir kredito unijoms, įregistruotiems Lietuvos Respublikoje įstatymų nustatyta tvarka. Nei Sutartyje, nei CPK nėra normų, reglamentuojančių bankroto bylos iškėlimo jurisdikcijos klausimą kitaip, negu nustatyta įmonių bankroto įstatyme. Taigi Baltarusijos Respublikos Aukštojo Ūkinio Teismo 2005 m. rugsėjo 9 d. nutartis dėl bankroto bylos iškėlimo Baltarusijos Respublikos juridiniam asmeniui priimta byloje, kuri nei pagal Sutartį, nei pagal Lietuvos Respublikos (šalies, kurios teritorijoje sprendimas turi būti pripažintas) teisės aktus nepriklauso išimtinėi Lietuvos Respublikos teismų kompetencijai ir Lietuvos Respublikos teismai anksčiau nepriėmė įsiteisėjusio sprendimo iškelti bankroto bylą.*²¹⁵

214 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-15-370/2018.

215 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. vasario 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-118/2007.

3. ŠALIAI, KURI NEDALYVAVO NAGRINĖJANT BYLĄ, NEBUVO TINKAMAI PRANEŠTA APIE CIVILINĖS BYLOS IŠKĖLIMĄ IR PROCESO METU NEBUVO SUDARYTOS PROCESINĖS GYNYBOS GALIMYBĖS, O TAIS ATVEJ AIS, KAI JI BUVO NEVEIKSNI TAM TIKROJE SRITYJE AR JOS VEIKSNUMAS TAM TIKROJE SRITYJE BUVO APRIBOTAS, – TINKAMO ATSTOVAVIMO GALIMYBĖS

CPK 810 straipsnio 1 dalies 3 punktą skirtas užtikrinti, kad užsienio valstybės teisme būtų sudarytos sąlygos teisingam procesui. Viena pamatinių teisėto proceso sąlygų yra atsakovo realus informavimas apie bylą ir realios galimybės gintis procese užtikrinimas.²¹⁶ Tai reiškia, kad turi būti siekiama visomis protingomis priemonėmis ir būdais realiai informuoti asmenį apie vykstantį teisminį procesą, kad jis galėtų gintis nuo jam pareikštų reikalavimų. Ši nuostata skirta šaliai, kuri nedalyvavo nagrinėjant bylą užsienio valstybės teisme, teisėms ir teisėtiems interesams apsaugoti. Be to, būtina šios normos taikymo sąlyga yra ta, kad šaliai, kuri nedalyvavo procese, nebuvo sudarytos procesinės galimybės efektyviai gintis, t. y. ji neturėjo galimybės gintis ne nuo jos valios priklausančių aplinkybių. Teisės doktrinoje taip pat pripažįstama, kad tinkamas informavimas apie teismo procesą siejamas ne tik su asmens informavimu, bet ir sudarymu galimybės tinkamai pasirengti teisminei gynybai.²¹⁷ Taigi šiame straipsnyje įtvirtinto atsisakymo pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimą pagrindo esmė yra šalies teisės pateikti savo paaiškinimus pažeidimas, taip pažeidžiant vieną iš pagrindinių sąžiningo proceso aspektų – teisės būti išklaustam principą (lot. *audiatur et altera pars*).²¹⁸

Atliekant asmens informavimo apie teismo procesą, bylos iškėlimo ar

216 Remigijus Jokubauskas, „Dokumentų įteikimas tarpvalstybinėse civilinėse bylose“, *Jurisprudencija*, 26 (1), 2019.

217 Peter Hay, *Advanced Introduction to Private International Law and Procedure*, Edward Elgar Publishing, 2018, 116.

218 Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-9-370/2015.

jiems lygiaverčių procesinių dokumentų įteikimo šiam asmeniui tinkamumo vertinimą, turi būti nustatoma, ar konkrečiu atveju buvo pasiekta minėto proceso teisės instituto paskirtis – užtikrintas realus asmens žinojimas apie užsienio valstybėje inicijuotą teismo procesą, ar informavimo ir procesinių dokumentų įteikimo būdas ir laikas neužkirto šiam asmeniui kelio veiksmingai naudotis atitinkamos valstybės proceso teisės aktuose įtvirtintomis teisėmis.²¹⁹

Minėto teisės principo pažeidimo objektyviąją pusę sudaro tinkamas nepranešimas proceso šaliai apie civilinės bylos iškėlimą bei kiti proceso metu padaryti pažeidimai, nulėmę, kad iš šalies buvo atimta galimybė pateikti savo paaiškinimus dėl bylos esmės. Tokiais pažeidimais gali būti: ieškinio atsakovui neįteikimas; nepranešimas šalims apie teismo posėdžio laiką ir vietą; protingumo kriterijaus neatitinkančio termino, kuris leistų šalims pasinaudoti savo procesinėmis teisėmis, nustatymas; priešingos šalies neišklausymas, nesudarant jai galimybės pateikti atsiliepimų į ieškinį arba neleidžiant jai kalbėti teismo posėdžio metu ir kt. Visų šių pažeidimų esmė ir pasekmė – procesinių gynybos galimybių šaliai nesudarymas, kuris yra nustatytinas kiekvienu atveju, kai sprendžiamas užsienio teismo sprendimo nepripažinimo CPK 810 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtintu pagrindu klausimas.²²⁰

Užsienio valstybės teismas, kurio sprendimą prašoma pripažinti, nebūtinai turi taikyti tuos pačius civilinio proceso teisės principus ir vadovautis tomis pačiomis procedūromis, kurias įprasta taikyti pripažįstančiosios valstybės teisinėje sistemoje.²²¹ Teisės į sąžiningą procesą principo pažeidimas gali būti konstatuotas ir tais atvejais, kai bylą išnagrinėjęs užsienio valstybės teismas tik formaliai laikėsi nacionalinėje teisėje nustatytų proceso teisės normų reikalavimų.²²²

219 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. lapkričio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1118/2001; 2009 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-375/200; Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. rugsėjo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-20/2012.

220 Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-55/2012; Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-11-381/2015.

221 Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-12/2014; Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-11-381/2015.

222 Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-11-381/2015.

Informavimas apie teismo procesą yra pripažįstamas tarptautinės ir nacionalinės teisės aktuose. EŽTT praktikoje pažymima, kad Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis nenustato konkretaus procesinių dokumentų įteikimo būdo.²²³ Bendrasis teisės į teisingą teismą principas, apimantis taip pat esminį proceso rungimosi principą, reikalauja, kad visos šalys civiliniame procese turėtų galimybę susipažinti su pastabomis ar pateiktais įrodymais bei juos komentuoti, taip siekdamas daryti įtaką teismo sprendimui. Visa tai suponuoja, kad asmuo, prieš kurį pradėtas teismo procesas, turi būti informuotas apie šį faktą.²²⁴ Jeigu teismo dokumentai, įskaitant teismo šaukimus, nėra įteikiami asmeniškai, asmeniui gali būti užkertamas kelias gintis teismo proceso metu.²²⁵

Tais atvejais, kai civilinės bylos išnagrinėjamos nedalyvaujant vienai iš proceso šalių, reikia įvertinti šias aplinkybes:

1. ar teismas buvo pakankamai rūpestingas informuodamas šalis apie teisminį procesą ir ar šalys gali būti laikomos atsisakiusiomis savo teisės stoti prieš teismą ir gintis;
2. ar nacionalinė teisė suteikia galimybę asmenims, sužinojusiems apie dėl jų priimtą teismo sprendimą, reikalauti naujo teismo proceso, atitinkančio rungimosi principą.²²⁶

Sprendžiant dėl to, ar asmuo gali būti laikomas atsisakiusiu teisės stoti prieš teismą, išankstinė sąlyga yra ta, kad jis turi būti tinkamai informuotas apie tokią turimą teisę bei vykstantį teisminį procesą.²²⁷

Iš Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies išplaukiantis šalių procesinio lygiateisiškumo principas, kaip vienas iš teisingo bylos nagrinėjimo koncepcijos elementų, reikalauja, kad kiekviena šalis turėtų tinkamą

---

223 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. vasario 16 d. sprendimas byloje *Karakutsya prieš Ukrainą*, pareiškimo Nr. 18986/06, par. 53.

224 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. gegužės 21 d. sprendimas byloje *Zavodnik prieš Slovėniją*, pareiškimo Nr. 53723/13, par. 70; Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. birželio 9 d. sprendimas byloje *Gyuleva prieš Bulgariją*, pareiškimo Nr. 38840/08, par. 35.

225 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. spalio 8 d. sprendimas byloje *Aždajić prieš Slovėniją*, pareiškimo Nr. 71872/12, par. 48.

226 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. kovo 4 d. sprendimas byloje *Dilipak ir Karakaya prieš Turkiją*, pareiškimų Nr. 7942/05 ir 24838/05, par. 80.

227 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. birželio 9 d. sprendimas byloje *Gyuleva prieš Bulgariją*, pareiškimo Nr. 38840/08, par. 42.

galimybę pristatyti bylą tokiomis sąlygomis, kad jos padėtis nebūtų kur kas nepalankesnė nei priešingos šalies.²²⁸ Teisė į teisingą bylos nagrinėjimą apima teisę į procesą, atitinkantį rungimosi principą, pagal kurį šalis turi turėti galimybę žinoti ir pasisakyti dėl visų įrodymų ir pateiktų pastabų, siekdamas paveikti teismo sprendimą.²²⁹ Šalių lygybės principas prarastų prasmę, jei vienai iš jų nebūtų pranešta apie teismo posėdį tokiu būdu, kad ji turėtų galimybę jame dalyvauti, norėdama įgyvendinti savo teises, įtvirtintas nacionalinėje teisėje, kai tuo metu kita šalis tokias savo teises veiksmingai įgyvendina.²³⁰

Taigi, pagal formuojamą teismų praktiką, teismas turi įvertinti, ar asmenys buvo tinkamai informuoti apie bylos nagrinėjimą (ar galėjo realiai žinoti apie vykstantį teismo procesą) ir galėjo naudotis teisinės gynybos priemonėmis. Sprendžiant, ar dokumentai asmeniui apie bylos nagrinėjimą buvo įteikti tinkamai, esminis kriterijus yra ne vien formalus taisyklių laikymasis, bet reali galimybė pasirengti efektyviai teisminei gynybai:

[T]uri būti nustatoma, ar konkrečiu atveju buvo pasiekta minėto proceso teisės instituto paskirtis – užtikrintas realus asmens žinojimas apie užsienio valstybėje inicijuotą teismo procesą, ar informavimo ir procesinių dokumentų įteikimo būdas ir laikas neužkirto šiam asmeniui kelio veiksmingai naudotis atitinkamos valstybės procesiniuose teisės aktuose įtvirtintomis teisėmis <...>. Jeigu minėtas tikslas pasiekiamas – asmuo laiku ir tokiu būdu, kuris jam leidžia suprasti teismo procesą inicijavusio asmens reikalavimo esmę, informuojamas apie procesą – laikoma, jog jis turi realią galimybę šiame procese dalyvauti ir jame gintis.²³¹

Pagrindinis kriterijus yra ne formalių dokumentų įteikimo taisyklių laikymasis, bet realus, išankstinis asmens informavimas apie procesą.

228 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. birželio 7 d. sprendimas byloje *Kress prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 39594/98, par. 72.

229 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2002 m. vasario 26 d. sprendimas byloje *Frette prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 36515/97, par. 47.

230 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008 m. lapkričio 25 d. sprendimas byloje *Švenčionienė prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 37259/04, par. 25.

231 Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-42/2014.

Pripažįstama, kad tokio aiškinimo tikslas yra atimti iš šalies galimybę piktnaudžiauti savo procesinėmis teisėmis tokiu būdu, kad ji neįsitraukia į ginčo nagrinėjimą teisme, motyvuodama tuo, jog jos informavimas apie proceso pradžią turėjo formalių procesinių trūkumų.²³² Be to, EŽTT praktikoje pripažįstama, kad ir pati suinteresuota šalis turi būti itin stropi (angl. *particular diligence*) gindama savo interesus ir imtis būtinų veiksmų, siekdama sužinoti apie proceso eigą.²³³

Tokia teismų praktika iš esmės atitinka ir EŽTT formuojamą praktiką, aiškinant Konvencijos 6 straipsnio nuostatas. Pavyzdžiui, byloje *Urbšienė ir Urbšys prieš Lietuvą*²³⁴ teismas, sprendamas klausimą dėl informavimo apie apeliacinės instancijos teismo posėdį, konstatavo, kad teismas turi įvertinti, ar pareiškėjas, kaip civilinio proceso šalis, turėjo realią galimybę sužinoti apie kitos šalies pateiktas pastabas bei įrodymus ir juos pakomentuoti, taip pat pareikšti savo poziciją tokiomis sąlygomis, dėl kurių jis neatsidurtų nepalankesnėje padėtyje, palyginti su jo oponentu. Teismas pripažino, kad teisė į viešą bylos nagrinėjimą netektų prasmės, jeigu bylos šalis nebūtų informuota apie posėdį tokiu būdu, kad galėtų jame dalyvauti, jei nuspręstų pasinaudoti nacionalinėje teisėje įtvirtinta dalyvavimo teise. Informavimo apie teismo posėdį pareiga, suformuota EŽTT praktikoje, buvo apibendrinta kasacinio teismo praktikoje:

[T]am tikri informavimo defektai gali būti vertinami kaip iš esmės nepažeidžiantys Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalies reikalavimų, jei iš proceso visumos matyti, kad asmuo galiausiai turėjo galimybę pateikti savo poziciją, pastabas byloje <...>. Kasacinis teismas, remdamasis pirmiau nurodyta EŽTT jurisprudencija, yra nurodęs, kad net jei ir buvo nustatyti tam tikri informavimo defektai, jie gali būti vertinami kaip neesminiai ir nepažeidžiantys pagrindinių nacionalinio civilinio proceso principų bei žmogaus teisių esmės, jei, analizuojant

232 Ten pat.

233 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. vasario 16 d. sprendimas byloje *Karakutsya prieš Ukrainą*, pareiškimo Nr. 18986/06, par. 53.

234 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. lapkričio 8 d. sprendimas byloje *Urbšienė ir Urbšys prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 16580/09.

*procesą bendrai, matyti, kad asmuo turėjo galimybę pateikti savo poziciją, pastabas byloje ir pirmiau įvardyti trūkumai nelėmė neteisingo teismo sprendimo priėmimo.*²³⁵

Asmens žinojimas apie teismo procesą (santuokos nutraukimo bylą) buvo pripažintas ir tuo pagrindu, kad nors suinteresuotas asmuo nedalyvavo teismo posėdyje, tačiau pasirašė santuokos nutraukimo sutartį.²³⁶ Vienoje byloje LApT atsisakė pripažinti Baltarusijos Respublikos teismo sprendimą, kuriuo nuspręsta iš Lietuvos Respublikoje gyvenančio asmens priteisti pinigų sumą. LApT atsisakė pripažinti sprendimą, nes nenustatė, kad suinteresuotam asmeniui bent kartą būtų laiku ir nustatyta forma pranešta apie procesą Baltarusijos Respublikoje. Teismas nustatė, kad suinteresuotas asmuo siunčiamų procesinių dokumentų negavo, be to, juos siunčiant buvo padaryta rašybos klaida:

*[I]š šio dokumento turinio matyti, kad suinteresuotam asmeniui du kartus buvo siunčiami procesiniai dokumentai (Minsko miesto ekonominio teismo 2017 m. rugsėjo 26 d. nutartis dėl ieškinio priėmimo ir bylos paskyrimo nagrinėti, ieškinio pareiškimas), tačiau suinteresuotam asmeniui nebuvo įteikti, visi procesiniai dokumentai gražinti su nuoroda „neatsiėmė“). Be to, dokumentai suinteresuotam asmeniui buvo siųsti nurodant neteisingus jo asmens duomenis (konkrečiai – pavardę), taip pat ne jo deklaruotos gyvenamosios vietos adresu, t. y. ne (duomenys neskelbtini), o (duomenys neskelbtini), todėl nėra (nebuvo) pagrindo, vadovaujantis CPK 123 straipsnio 3 dalimi, laikyti (preziumuoti), kad suinteresuotam asmeniui buvo įteikti procesiniai dokumentai, t. y. kad jis buvo bent kartą tinkamai informuotas apie užsienio teisme vykusį teismo procesą. Taip pat pažymėtina, kad kartu su prašymu nepateikti ir jokie duomenys, patvirtinantys, jog V. V. buvo siųstas ar įteiktas prašomas pripažinti užsienio teismo sprendimas.*²³⁷

235 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-374-378/2015.

236 Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-248/2011.

237 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-49-943/2019.

Tam tikrais atvejais teismai galimybes asmeniui gintis nuo pareikštų reikalavimų pripažįsta vien dėl to, kad jam buvo tinkamai pranešta apie priimtą sprendimą pagal kilmės valstybės teisinį reguliavimą:

*Teismo sprendime, kurį prašoma pripažinti ir leisti vykdyti, nurodyta, kad priimant sprendimą Jungtinių Amerikos Valstijų teisme suinteresuotas asmuo nedalyvavo, tačiau jam buvo tinkamai pranešta apie prašymą priimti teismo sprendimą už akių, kaip to reikalauja Jungtinių Amerikos Valstijų civilinio proceso taisyklės <...>. Todėl laikytina, kad suinteresuotam asmeniui buvo sudarytos tinkamos procesinės gynybos galimybės.*²³⁸

Pagal formuojamą teismų praktiką, CPK 810 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatytas pagrindas taikomas tik įprastam (ordinariniam) teisminiam procesui. Vienoje byloje pareiškėjas prašė pripažinti Bosnijos ir Hercegovinos teismo nutartį, kuria pareiškėjui iškelta bankroto byla. LAPT prašymą tenkino, atsižvelgdamas į užsienio valstybės teisme vykusio proceso ypatumus (pradėtą bankroto procesą) ir aplinkybę, kad sprendimas buvo tinkamai išviešintas. Teismas pripažino, kad CPK 810 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtinta teisės norma, atsižvelgiant į jos formuluotę, yra pritaikyta ordinariniame procese priimtų užsienio valstybių teismų procesinių sprendimų pripažinimui ir leidimui vykdyti Lietuvos Respublikoje. Atitinkamai tai reiškia, kad:

ši teisės norma, sprendžiant ne ordinariniame, o, pavyzdžiui, sumariniame procese, kuriame procesinių dokumentų įteikimas skolininkui atliekamas teismui jau priėmus sprendimą ex parte ir siekiant suteikti progą skolininkui pareikšti prieštaravimus, bet ne informuoti apie bylos iškėlimą, ar juo labiau, sprendžiant užsienio valstybėje priimto teismo procesinio sprendimo, kuriuo atsakovui iškelta bankroto byla ir kurio priėmimui galioja specifinės dalyvaujančių bylose asmenų informavimo taisyklės, klausimą, minėtas nepripažinimo pagrindas turėtų būti modifikuojamas ir taikomas atsižvelgiant į sprendimo kilmės valstybės teisme vykusio proceso pobūdį bei atitinkamos valstybės procesiniuose teisės aktuose

238 Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. balandžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-10/2012.

*numatytą dalyvaujančių byloje asmenų informavimo tvarką, atsižvelgiant į tarptautinėje teisėje visuotinai pripažintus sąžiningo proceso standartus*²³⁹.

Atsižvelgdamas į tai, teismas nustatė, kad sprendimas dėl įmonės bankroto bylos iškėlimo yra specifinio pobūdžio, kuriam priimti nėra būtinas visų dėl tokio sprendimo galimai suinteresuotumą turinčių asmenų informavimas, ir sprendžiant tokį klausimą asmenų, dalyvaujančių byloje, ratas yra ribotas:

*[T]eismo sprendimas dėl bankroto bylos iškėlimo juridiniam asmeniui yra specifinio pobūdžio teismo sprendimas, kurio priėmimui visų galinčių realiai ar potencialiai turėti materialųjį teisinį suinteresuotumą bylos baigtimi asmenų (kreditorių) informavimas bei procesinių dokumentų įteikimas jiems a priori paprastai nereikalingas. Sprendžiant klausimą dėl bankroto bylos iškėlimo teisme, byloje paprastai dalyvauja tik asmuo, inicijavęs bankroto procedūras (ieškovas), bei įmonė, kuriai pareikštas reikalavimas dėl bankroto bylos iškėlimo (atsakovas). Teismui tokio pobūdžio byloje priėmus sprendimą iškelti bankroto bylą, jis atitinkamos valstybės teisės aktų nustatyta tvarka išviešinamas.*²⁴⁰

Kitoje byloje teismas išsamiai analizavo tarptautinėje teisėje ir JAV bankroto teisėje nustatytus suinteresuotų asmenų informavimo apie bankroto bylos iškėlimą standartus. Pareiškėjai pateikė prašymą pripažinti JAV teismo nutartį. Tačiau suinteresuotas asmuo (kredito įstaiga) ginčijo šios nutarties pripažinimą, kadangi JAV teismas, siųsdamas šiam asmeniui procesinius dokumentus, nesilaikė Hagos konvencijos dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse ir komercinėse bylose įteikimo užsienyje nustatytos procesinių dokumentų įteikimo užsienio valstybių subjektams tvarkos.

Teismas išsamiai vertino tarptautinius kreditorių informavimo apie bankroto procesą standartus ir JAV, Lietuvos Respublikos teisinį reguliavimą šioje srityje bei konstatavo, kad:

239 Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. liepos 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-69/2014.

240 Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. liepos 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-69/2014.

[V]ertinant, ar JAV teismo pasirinktas procesinių dokumentų įteikimo suinteresuotam asmeniui būdas buvo tinkamas, visų pirma akcentuotina, kad pagal JAV teisę, skirtingai, nei pagal Lietuvos Respublikos teisę, teismas neprivalo gauti patvirtinimo nei apie pašto siuntos, nei apie procesinių dokumentų, siunčiamų elektroninių ryšių priemonėmis, įteikimą <...>. Kita vertus, ir Lietuvos Respublikos civilinio proceso teisėje numatyta eilė atvejų, kai teismas gali imtis nagrinėti bylas nesant patvirtintų duomenų apie procesinių dokumentų įteikimą dalyvaujantiems byloje asmeniui (pavyzdžiui, CPK 120 straipsnis, 123 straipsnio 4 dalis, 129 straipsnis, 130 straipsnis, 133 straipsnio 4 dalis ir kt.). Pažymėtina, jog tokia galimybė numatyta ir Lietuvos Respublikos teisės aktuose, reglamentuojančiuose nemokumo teisinius santykius²⁴¹.

LApT pripažino, kad JAV teismas turėjo pagrindą suinteresuotam asmeniui siųsti procesinius dokumentus ne pagal Hagos konvenciją dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo užsienyje, o tiesiogiai paštu, nes tokio procesinių dokumentų įteikimo reikalauja JAV teisės aktuose nustatyti procesiniai terminai bei kreditorių lygiateisiškumo principas. Toks procesinių dokumentų įteikimo būdas atitinka nagrinėjamos bylos ypatumus bei Lietuvos Respublikos ir tarptautinio civilinio proceso teisės principus tokio pobūdžio bylose:

[A]tsižvelgiant į tai, kad pagal JAV teisę kreditorių susirinkimas privalo būti sušauktas ne vėliau kaip per 40 d. nuo bankroto bylos iškėlimo, konstatuotina, kad procesinių dokumentų įteikimas suinteresuotam asmeniui pažeistų minėtą procesinį terminą, be to, pažeistų kreditorių lygiateisiškumo principą, nes dėl vieno iš kreditorių informavimo užsitęsęs bankroto procesas pažeistų kitų 21 pareiškėjų kreditorių <...> teises ir teisėtus interesus. Iš pareiškėjų atstovo Lietuvos apeliaciniam teismui 2013 m. rugsėjo 30 d. pateiktos pašto siuntų preliminarinių pristatymo terminų lentelės matyti, jog pašto siuntos iš Jungtinių Amerikos Valstijų į Lietuvą gabenamos 7–9 darbo dienas <...>. Šis procesinių dokumentų įteikimo būdas

241 Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-12/2014.

leidžia atlikti procesinius veiksmus JAV teisės aktuose nustatytu terminu ir yra tinkamas Lietuvos Respublikos subjekto teisių ir teisėtų interesų apsaugai užtikrinti užsienio valstybėje vykstančiame teismo procese, be to, toks procesinių dokumentų įteikimo būdas, kaip minėta, atitinka UNIDROIT 2004 m. Tarptautinio civilinio proceso principų ir Pavyzdinio įstatymo reikalavimus.²⁴²

4. UŽSIENIO TEISMO SPRENDIMAS, KURIO PRIPAŽINIMO YRA PRAŠOMA, NĖRA SUDERINAMAS SU LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISMO SPRENDIMU, PRIIMTU BYLOJE TARP TŲ PAČIŲ ŠALIŲ

CPK 810 straipsnio 1 dalies 4 punktą siejamas su užsienio valstybės teismo sprendimo suderinamumu su Lietuvos Respublikos teismo sprendimu, priimtu byloje tarp tų pačių šalių. Taigi šis straipsnis įtvirtina *lis pendens* doktriną. *Lis pendens* taisyklės pagrindiniai tikslai yra: 1) išvengti skirtingų sprendimų dėl tų pačių reikalavimų, kurie būtų priimti skirtinguose teismuose, ir 2) išvengti galimo teismų sprendimų nesuderinamumo, kai, reikalavimams esant neatsiejamai susijusiems, vienos valstybės teisme nagrinėjamos bylos rezultatas tampa priklausomas nuo kitos valstybės teisme nagrinėjamos bylos rezultato.²⁴³ Praktikoje gali pasitaikyti atvejų, kai teismui pateikiami sprendimai, kurie yra priimti tarp tų pačių šalių ir dėl to paties ginčo ir yra vienas kitam prieštaraujantys ar nesuderinami.²⁴⁴

Užsienio valstybės teisme priimtas sprendimas negali būti nesuderinamas su Lietuvos Respublikos teismo sprendimu, priimtu byloje tarp tų pačių šalių. Taigi taikant minėtą straipsnį turi būti konstatuotas užsienio teismo sprendimo nesuderinamumas su Lietuvos teismo sprendimu, priimtu tarp tų pačių šalių. Įstatymas draudžia pripažinti užsienio

242 Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-12/2014.

243 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. balandžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-44-611/2020.

244 Peter Hay, *Advanced Introduction to Private International Law and Procedure*, Edward Elgar Publishing, 2018, 117.

teismo sprendimą, kuris paneigtų Lietuvos Respublikos teismo sprendimo, priimto kitoje byloje tarp tų pačių šalių, teisinę galią – jo privalomumą, nenuginčijamumą, išimtinumą, prejudicialumą ir vykdytinumą.²⁴⁵

5. SPRENDIMAS PRIEŠTARAUJA LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJOJE ĮTVIRTINTAI VIEŠAJAI TVARKAI

CPK 810 straipsnio 1 dalies 5 punktą skirtas Lietuvos Respublikos viešosios tvarkos apsaugai. Daugelio valstybių nacionalinėje teisėje yra nustatyta, kad užsienio valstybės teismo sprendimas nepripažįstamas, jei jis pažeidžia valstybės, į kurią kreipiamasi, viešąją tvarką.²⁴⁶ Praktikoje neretai kyla klausimų ne tik dėl pačios viešosios tvarkos sampratos, tačiau ir kiek plačiai ji turi būti taikoma. JAV teisėjas J. Cardozo 1918 m. nagrinėtoje byloje, vertindamas viešosios tvarkos išlygą, teigė, kad teismai nėra laisvi atsisakyti leisti vykdyti užsienyje suteiktą teisę vien dėl teisėjų nuomonės, kuri atitinka jų individualų suvokimą dėl teisingumo operatyvumo sąvokos. Jie „neuždaro durų“, nebent tokia pagalba pažeistų pamatinius teisingumo principus, pagrindines geros moralės sąvokas, giliai išsišaknijusias teisės tradicijas.²⁴⁷

Viešosios tvarkos sąvoka nėra apibrėžta nei Konstitucijoje, nei kituose teisės aktuose. Tačiau viešosios tvarkos pažeidimas reglamentuojamas tiek Europos Sąjungos²⁴⁸, tiek nacionalinėje teisėje²⁴⁹. Todėl viešosios tvarkos sąvoką kiekvienu atveju aiškina teismas. Teismų praktikoje yra suformuoti tam tikri viešosios tvarkos taikymo kriterijai.

245 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-404/2005.

246 Peter Hay, *Advanced Introduction to Private International Law and Procedure*, Edward Elgar Publishing, 2018, 104.

247 Niujorko apeliacinio teismo 1918 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *Loucks prieš Standard Oil Co.* 224 N. Y. 99120 N. E. 198.

Angl. *The courts are not free to refuse to enforce a foreign right at the pleasure of the judges, to suit the individual notion of expediency or fairness. They do not close their doors, unless help would violate some fundamental principle of justice, some prevalent conception of good morals, some deep-rooted tradition of the common weal.*

248 Briuselis Ibis reglamento 45 straipsnio 1 dalies a punktas, Nemokumo bylų reglamento 33 straipsnis, Briuselis IIbis reglamento 23 straipsnio a punktas.

249 CPK 810 straipsnio 1 dalies 5 punktas.

Viešosios tvarkos nuostata gali būti remiamasi tuo atveju, kai užsienio teismo sprendimo pripažinimas ar vykdymas Lietuvos Respublikoje būtų nesuderinamas su jos teisine sistema bei keltų pavojų pagrindiniams principams. Pavojus turi kilti dėl teisės normos, laikomos esmine valstybės teisinėje sistemoje, kurioje keliamas užsienio teismo sprendimo pripažinimo klausimas, akivaizdaus pažeidimo arba teisės, laikomos pagrindine toje teisinėje sistemoje, akivaizdaus pažeidimo.²⁵⁰

Sąvoka viešoji tvarka aiškinama kaip tarptautinė viešoji tvarka, apimanti fundamentalius sąžiningo proceso principus, taip pat imperatyviasias teisės normas, įtvirtinančias pagrindinius ir visuotinai pripažintus teisės principus.²⁵¹ Dėl to ne bet koks prieštaravimas net ir imperatyvioms Lietuvos Respublikos teisės normoms gali būti pakankamas pagrindas atsisakyti pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimą. Viešosios tvarkos pažeidimu pripažįstami atvejai, kai nustatoma, kad užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimas ir vykdymas prieštarautų Konstitucijos įtvirtintiems pagrindiniams teisės principams ir moralės normoms, pripažįstamiems tarptautiniu mastu.²⁵² Viešosios tvarkos tikslas yra apsaugoti pagrindinius, gyvybiškai svarbius valstybės, visuomenės interesus, t. y. viešosios tvarkos sąvoka apima pagrindinius principus, kuriais grindžiama valstybės teisinė sistema, valstybės ir visuomenės funkcionavimas.²⁵³

Kadangi užsienio teismo sprendimas gali būti nepriimtinas Lietuvos, kaip valstybės, kurioje siekiama šio teismo sprendimo pripažinimo ir jo vykdymo, teisės požiūriu, viešosios tvarkos išlyga leidžia valstybei apsaugoti savo pagrindinius, gyvybiškai svarbius vidaus ir užsienio politikos interesus. Tuo tikslu išskiriamas negatyvus viešosios tvarkos doktrinos poveikis, kuris reiškia atsisakymą pripažinti ir leisti vykdyti užsienio teismo sprendimą motyvuojant tuo, kad tokio sprendimo pripažinimas

250 Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. liepos 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-49/2013.

251 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-612/2004; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-179/2006.

252 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-443/2008.

253 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-434/2006; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-443/2008.

sukeltų nepriimtinių padarinių, t. y. lemtų padarinius, visiškai nesuderinamus su Konstitucijoje įtvirtintais esminiais pripažįstančiosios valstybės ekonominio, socialinio, politinio funkcionavimo principais, kuriais grindžiama valstybės teisinė sistema, valstybės ir visuomenės funkcionavimas.²⁵⁴ Viešosios tvarkos pažeidimo pagrindas galėtų būti užsienio valstybės teismo sprendimu nustatyti Lietuvos Respublikos imperatyvioms teisės normoms prieštaraujantys faktai, neprotingos ar nesąžiningos aplinkybės.²⁵⁵

Apibendrinant galima teigti, kad teismo sprendimo atitikties viešajai tvarkai sąlyga, kaip teismo sprendimo nepripažinimo pagrindas, taikomas išimtiniais atvejais, kai tokio pripažinimo ar vykdymo padariniai akivaizdžiai prieštarauja Lietuvos Respublikos viešajai tvarkai, jos pagrindiniams principams arba asmens konstitucinėms teisėms ir laisvėms.²⁵⁶

Viešosios tvarkos išlyga siejama su tik užsienio teismo sprendimo pripažinimo poveikiu Lietuvos Respublikos, bet ne užsienio valstybės viešajai tvarkai:

*[S]prendžiant užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo klausimą, atitikimas Lietuvos Respublikos viešajai tvarkai tikrinamas tik analizuojant pripažinto ir leisto vykdyti užsienio teismo sprendimo pasekmių įtaką Lietuvos Respublikos viešajai tvarkai, t. y., ar pripažinto ir leisto vykdyti užsienio teismo sprendimo vykdymas Lietuvos Respublikoje nepažeistų Lietuvos Respublikos viešosios tvarkos. Viešoji tvarka suprantama siaurai ir apima tik esminius Lietuvos Respublikos visuomenės santvarkos pagrindus. Ji gali būti pažeista tik tais išimtiniais atvejais, kai užsienio teismo sprendimo įvykdymas gali sukelti pasekmes, neleistinas Lietuvos teisinės sistemos požiūriu <...>.*²⁵⁷

Vienoje bylos teismas pripažino, kad sąžiningumo principas yra tarptautinės ir Lietuvos Respublikos teisės viešosios tvarkos dalis. LAPT, aiškindamas CK 1.2 ir 1.5 straipsnių nuostatas ir vienos iš ginčų šalių

254 Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-9-370/2015.

255 Ten pat.

256 Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-53-381/2015.

257 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-18-943/2020.

nepagrįstą praturtėjimą (lupikavimą), pripažino, kad lupikavimas, vienos iš šalių neteisėtas ir nepagrįstas praturtėjimas kitos sąskaita nėra suderinami su šiais Lietuvos Respublikos teisės pamatų sudarančiais teisės principais:

[M]inėtų principų pagrindu yra nustatomos esminės ūkinės-komercinės veiklos gairės Lietuvos Respublikoje. Šie principai ir jų pagrindu susiklostantys civiliniai teisiniai santykiai tiesiogiai įtakoja valstybėje sudarytas verslo sąlygas vidaus ir užsienio subjektams, jos investicinį bei komercinį patrauklumą. Iš minėtų teisės principų išplaukiantis sąžiningos verslo praktikos ir skaidrios verslo aplinkos kūrimo ir vystymo siekis yra nesuderinami su lupikavimu, kuris atsiranda sutarties šalims, pasinaudojusioms teise nustatyti savo teises ir pareigas, nustatant neproporcingo ir neprotingo dydžio netesybas, neturinčias nieko bendro su jų paskirtimi.²⁵⁸

Neretai šalys viešosios tvarkos išlyga remiasi tais atvejais, kai užsienio valstybės teismas sprendimu priteisia netesybas. Tokiais atvejais šalys įrodinėja, kad teismo sprendimu priteistas netesybų dydis yra pernelyg didelis ir iš esmės lemia kitos šalies lupikavimą, todėl nesuderinamas su viešąja tvarka.

Netesybos yra įstatymų, sutarties ar teismo nustatyta pinigų suma, kurią skolininkas privalo sumokėti kreditoriui, jei prievolė neįvykdyta ar netinkamai įvykdyta (bauda, delspinigiai). Netesybos yra tiek prievolės įvykdymo užtikrinimo būdas, tiek sutartinės civilinės atsakomybės forma. Tačiau jos negali leisti nukentėjusiajai šaliai piktnaudžiauti savo teisėmis ir nepagrįstai praturtėti kitos šalies sąskaita. Per didelės netesybos, kaip minėta, gali būti laikomos viešosios tvarkos pažeidimu, tačiau šis klausimas turi būti sprendžiamas atsižvelgiant į reikšmingas konkrečios bylos aplinkybes.²⁵⁹ Spręsdamas klausimą dėl numatytos baudos dydžio atitikties viešajai tvarkai, teismas privalo gerbti sutarčių laisvės principą bei šalių valių ir vertinti aplinkybes, susijusias su sutarties sudarymo aplinkybių sąžiningumu, ar nebuvo piktnaudžiaujama vienos iš šalių

258 Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. gruodžio 10 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2T-75/2013.

259 Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-11/2008.

silpnumu, nepažeistas dispozityvumo principas, kiti viešosios tvarkos reikalavimai, bei patį baudos dydį, lygindamas su užtikrinamos sutarties verte.²⁶⁰

Vienoje byloje kilo klausimas, ar viešajai tvarka neprieštarauja užsienio teismo sprendimu nustatytas netesybų dydis (teismas pardavėjo (pareiškėjo) naudai iš pirkėjo (suirteresuoto asmens) priteisė 8092 Eur skolos, 84 000 Eur baudinių netesybų ir 41 248,03 Rub bylinėjimosi išlaidų).²⁶¹ LApT, spręsdamas dėl viešosios tvarkos taikymo, konstatavo, kad:

[N]egalimumas užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo proceso metu tikrinti jo teisėtumą ir pagrįstumą fakto ir materialiosios teisės taikymo aspektu, lemia tai, jog bylą dėl užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti nagrinėjantis teismas paprastai negali spręsti, koks ginčo šalių nustatytas netesybų dydis galėtų atitikti protingumo kriterijų. Kita vertus, vien tik ta aplinkybė, kad ginčo šalys sutartimi nustatė neproporcingo dydžio netesybas, nėra pagrindas nepripažinti užsienio valstybės teismo sprendimo netesybų priteisimo dalyje visu mastu. Tai prieštarautų Lietuvos Respublikos privatinėje teisėje įtvirtintam prievolių tinkamo vykdymo principui, neatitiktų teisingumo principo, nes kreditorius bet kuriuo atveju patiria nuostolių, skolininkui neteisėtai naudojantis jo pinigais.²⁶²

Kitoje byloje LApT nustatė, kad užsienio valstybių ir Lietuvos Respublikos teismų praktika pripažįsta, kad, pripažįstant ar atsisakant pripažinti užsienio valstybių teismų sprendimus, sąvoka viešoji tvarka turi būti aiškinama siauriau nei nacionalinė viešoji tvarka ir turi apimti tik tarptautinę viešąją tvarką, t. y. tarptautinėje praktikoje priimtus imperatyvius standartus. Priteistų delspinigių dydis nėra ir negali būti laikomas viešosios tvarkos pažeidimu.²⁶³ Panašaus teisės aiškinimo teismas laikėsi ir kitose tokio pobūdžio bylose. Teismas sprendė, kad svarbi aplinkybė yra ta, jog delspinigių dydis buvo nustatytas šalių susitarimu, sutartis

260 Ten pat.

261 Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. gruodžio 10 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2T-75/2013.

262 Ten pat.

263 Lietuvos apeliacinio teismo 2007 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-144/2007.

buvo sudaryta tarp verslo subjektų, kurie, sudarydami sandorius, gali laisva valia susitarti dėl atsakomybės už sutartinių prievolių nevykdymą pobūdžio ir dydžio ir toks jų susitarimas turi būti gerbiamas, todėl teismas suinteresuoto asmens argumentus, jog prašomo pripažinti teismo sprendimo dalis dėl priteistų delspinigių prieštarauja viešajai tvarkai ir negali būti pripažinta ir leista vykdyti, atmetė kaip nepagrįstus.²⁶⁴

Viešosios tvarkos užtikrinimas taip pat siejamas ir su geriausių vaiko interesų apsauga. Konstitucija saugo prigimtines vaiko teises į gyvybę, sveikatą, laisvę, asmens neliečiamybę, teisę į normalų fizinį, protinį, dvasinį, dorovinį, socialinį vystymąsi, teisę į mokslą ir kitas teises. Konstitucijos 39 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad nepilnamečius vaikus gina įstatymas. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad šios nuostatos išreiškia valstybės įsipareigojimą įstatymais ir kitais teisės aktais nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų, kad šeima, taip pat motinystė, tėvystė ir vaikystė, kaip konstitucinės vertybės, būtų visokeriopai puoselėjamos ir saugomos.²⁶⁵ Pagal CPK 177 straipsnį teismas, nagrinėdamas ginčus dėl vaikų, privalo išklausti vaiką, sugebantį išreikšti savo pažiūras, ir išsiaiškinti vaiko norus.

Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatytas geriausių vaiko interesų prioriteto principas. Vaiko teisėtų interesų apsaugos bei vaiko nuomonės išklausymo su jo teisėmis susijusiuose ginčiuose nuosekliai laikomasi Lietuvos teismų praktikoje.²⁶⁶

Šeimos bylose ypatingas dėmesys skiriamas vaiko interesų apsaugai, įvardijant tai kaip viešąjį interesą, kurį turi ginti valstybė (CPK 49 straipsnis). Pirmiausia tai susiję su didesniu vaiko pažeidžiamumu ir priklausymu nuo suaugusiųjų valios, taip pat būtina sėkminga vaiko raida,

264 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-92-943/2019.

265 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2012 m. vasario 27 d. nutarimas, byloje Nr. 15/2008-19/2010-25/2010-106/2010-27/2011-36/2011.

266 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. vasario 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-114/2013; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-255/2013; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-269/2013; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-202/2014.

užtikrinančia geresnę visos visuomenės ateitį. Viešojo intereso, taigi ir vaiko interesų, apsauga apima teisės aktuose įtvirtintas priemonės bei jų įgyvendinimą, siekiant išsaugoti esamas socialiai reikšmingų vaiko poreikių tenkinimo galimybes, sudaryti sąlygas tolesnei jų plėtrai ir užkirsti kelią vaiko teisių ir teisėtų interesų pažeidimams.²⁶⁷

Teismas, nagrinėjantis tokio pobūdžio bylas, turi pareigą užtikrinti, kad bylos, susijusios su vaikų teisėmis ir teisėtais interesais, būtų nagrinėjamos ne formaliai, o atsižvelgiant į geriausių vaiko interesų apsaugos principą, įskaitant tokio pobūdžio bylose kylančių procesinių teisinių klausimų išnagrinėjimą. Taigi visi tokio pobūdžio bylose kompetentingų institucijų priimami sprendimai turi būti suderinti su geriausiais vaiko interesais, kurie nustatomi atsižvelgiant į vaiko poreikius.²⁶⁸

Vienoje byloje asmuo teigė, kad užsienio teismo nurodymo pripažinimas ir leidimas jį vykdyti Lietuvos Respublikoje sukels teisines pasekmes, kurios iš esmės pažeis pamatines Konstitucijos ir įstatymų garantuojamas vaikų teises, nes JAV nepilnamečiai vaikai neturi sveikatos draudimo, gyvenamajame name jiems nesudarytos tinkamos ir saugios gyvenimo sąlygos, pareiškėja finansiškai nepajėgi išlaikyti vaikų, be to, jai baigus studijas vaikai JAV liks be teisinio statuso.²⁶⁹ Teismas tokį prašymą atmetė, nurodydamas, kad byloje nėra duomenų, rodančių galimus vaiko interesų pažeidimus:

[N]agrinėjamoje situacijoje nepilnamečių vaikų teisės į sveikatos paslaugas tinkamas įgyvendinimas negali būti tiesiogiai siejamas vien su nuolatinių JAV sveikatos draudimo dokumentų (ne) turėjimu, kadangi šeimai gyvenant JAV buvo laikomasi kitokios praktikos. Be to, byloje nėra jokių įrodymų, patvirtinančių, kad sveikatos paslaugų vaikams teikimas pagal poreikį neatitinka jų interesų, yra žalingas. <...>

Nesant byloje objektyvių duomenų apie netinkamą nepilnamečių vaikų teisės į sveikatos paslaugas įgyvendinimą bei nepilnamečiams

267 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-70-381/2016.

268 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. kovo 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-92/2014.

269 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-70-381/2016.

sukeltas neigiamas pasekmes, nėra teisiškai reikšmingos aplinkybės kokiam laikotarpiui sudarytas nepilnamečių vaikų draudimas bei kokio pobūdžio paslaugos vaikams gali būti teikiamos. <...> nesant byloje įrodymų, patvirtinančių, jog šalių gyvenamajame name nepilnamečiams vaikams sudarytos netinkamos ir nesaugios gyvenimo sąlygos, vien suinteresuoto asmens argumentai dėl galimai netinkamai atliktų (neatliktų) elektros ir šildymo darbų, negali būti vertinami kaip pakankamas pagrindas galimos žalos vaikams atsiradimui.²⁷⁰

Kitoje byloje pateiktas prašymas pripažinti ir leisti vykdyti Baltarusijos Respublikos teismo sprendimą, kuriuo buvo nuspręsta nepilnametį vaiką perduoti auklėti tėvui.²⁷¹ LAPT, įvertinęs Konvencijos 8 straipsnio taikymą ir EŽTT praktiką, pripažino, kad vaiko, sugebančio suformuluoti savo pažiūras, teisė būti išklaustyam turi būti suprantama kaip valstybės pozityvioji pareiga įvertinti vaiko gebėjimą suformuluoti nepriklausomą nuomonę įmanomai plačiausia apimtimi. Tai reiškia, kad, sprendžiant su vaiko geriausiais interesais susijusius klausimus, negalima pradėti nuo prezumpcijos, kad vaikas nepajėgus išreikšti savo pažiūrų. Priešingai, valstybė turėtų preziumuoti, kad vaikas geba išreikšti savo nuomonę, ir pripažinti jo teisę ją pareikšti. Iš EŽTT jurisprudencijos matyti, kad Vaiko teisių konvencijoje ir kituose tarptautiniuose dokumentuose įtvirtintas vaiko nuomonės išklausymas dėl su juo susijusių klausimų yra fundamentalus principas, tačiau neabsoliutus ir įgyvendinamas atsižvelgiant į vaiko brandos lygį. Todėl sprendžiant teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti klausimą, būtina įvertinti, ar šis sprendimas buvo priimtas laikantis anksčiau paminėtų vaiko geriausių interesų ir vaiko teisės būti išklaustyam bei pareikšti savo norus principų, t. y. ar prašomas pripažinti sprendimas neprieštarauja tarptautiniu mastu pripažintiems, taip pat Lietuvos Respublikoje taikomiems fundamentaliems vaiko teisių apsaugos principams ir nepažeidžia vaiko teisių.²⁷²

---

270 Ten pat.

271 Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-53-381/2015.

272 Ten pat.

Šioje byloje LApT prašymą tenkino iš dalies ir atsisakė pripažinti ir neleisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Baltarusijos Respublikos teismo sprendimo dalį, kuria tenkintas priešiškinis dėl nepilnamečio sūnaus perdavimo auklėti tėvui, nes vaikas nebuvo išklaustas:

[T]am tikrais atvejais vaiko nuomonė gali prieštarauti jo interesams ir teismas, priimdamas sprendimą, šia nuomone gali motyvuotai nesivadovauti, tačiau tai negali būti priežastis apskritai nesvarstyti klausimo dėl vaiko nuomonės išklausymo. Nesant galimybės vaiko išklausti tiesiogiai, jo nuomonė gali būti sužinoma per atstovus arba, kaip yra nagrinėjamu atveju, jei vaikas, bylą nagrinėjant Baltarusijos Respublikoje, yra Lietuvos Respublikoje, Baltarusijos Respublikos teismas galėjo pasinaudoti Tarptautinės sutarties 3 straipsnyje įtvirtintu pavedimo suteikti teisinę pagalbą institutu, kuris apima įstatymuose numatytų procesinių veiksmų atlikimą, tame tarpe ir įrodymų surinkimą (Tarptautinės sutarties 7, 12 straipsniai). Byloje nėra jokių duomenų, kad Baltarusijos Respublikos teismas šiomis galimybėmis pasinaudojo arba kad siekė jomis pasinaudoti, tačiau to nepavyko padaryti dėl objektyvių priežasčių.²⁷³

Atitinkamai kitoje byloje LApT atsisakė pripažinti užsienio teismo sprendimą dėl nepilnamečio vaiko gyvenamosios vietos nustatymo, nes vaiko gyvenamosios vietos nustatymo klausimas buvo sprendžiamas neišklausius jo nuomonės. Teismas pripažino, kad nepilnamečio vaiko teisė pareikšti savo nuomonę, kai sprendžiami su juo susiję klausimai, yra vienas iš pagrindinių vaiko teisių apsaugos principų:

[V]aiko teisių apsauga yra konstituciškai svarbus tikslas, viešasis interesas, o rūpinimasis vaiko teisėmis yra traktuotinas kaip valstybės funkcija. Todėl toks vaiko teisių pažeidimas, kai jo gyvenamosios vietos nustatymo klausimas sprendžiamas neišklausius jo nuomonės, nors, tikėtina, kad vaikas pagal savo amžių galėjo tokią nuomonę išsakyti, savaime yra laikytinas pažeidžiančiu Lietuvos Respublikos Konstitucijos bei kitų įstatymų įtvirtintą viešąją

273 Ten pat.

*tvarką, o tuo labiau – prieštaraujančiu pagrindiniams Lietuvos Respublikos įstatymų principams.*²⁷⁴

Teismo sprendimu priteistos žalos dydis gali būti prilyginamas neprotingai didelėms palūkanoms ar delspinigiams, kurį įvertinus galėtų būti konstatuotas viešosios tvarkos pažeidimas, jei tai reikštų lupikavimo įteisinimą.²⁷⁵ Asmuo ginčijo užsienio valstybės teismo sprendimą, nes sprendimu priteista pinigų suma žalai atlyginti yra neprotingai didelė, nepagrįstai sudaro galimybę pareiškėjui praturtėti suinteresuoto asmens sąskaita.²⁷⁶ Teismas šiuos argumentus atmetė ir nurodė, kad užsienio valstybės teismas, turėdamas kompetenciją nagrinėti ginčą, analizavo byloje esančius įrodymus, susijusius su žalos atsiradimu, žalos dydžiu, atsakingais už žalos atlyginimą asmenimis. Teismo padarytos motyvuotos išvados dėl padarytos žalos atlyginimo dydžio bei suinteresuotų asmenų pareigos atlyginti nukentėjusiajam asmeniui padarytą žalą paremtos išsamiau ir visapusišku įrodymų įvertinimu. Byloje jokių įrodymų, kad užsienio valstybės teismas būtų pažeidęs fundamentalius sąžiningo proceso principus ar imperatyviasias teisės normas, įtvirtinančias pagrindinius ir visuotinai pripažintus teisės principus, nenustatyta.²⁷⁷

Viešosios tvarkos reikalavimai pasižymi gerokai siauresnėmis ribomis nei reikalavimai, išplaukiantys iš tam tikros valstybės teisinės sistemos nacionalinių teisės normų. Tai, kad užsienio valstybės teisė ir ja sureguliuoti teisiniai santykiai yra nesuderinami su tam tikros valstybės teise, savaime neužkerta kelio jiems įgyvendinti toje valstybėje. Priešingu atveju tarptautinės privatinės teisės sistema taptų beprasmė. Taip yra todėl, kad nacionalinės (vidinės) tam tikros valstybės viešosios tvarkos elementą sudarančios teisės normos yra imperatyvios tik toje konkrečioje valstybėje ir tik toje valstybėje nukrypimas nuo jų negalimas. Tarptautinė viešoji tvarka, aktuali už vienos valstybės ribų išeinantiems teisiniams

274 Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. liepos 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-49/2013.

275 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-179/2006;

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-161/2008.

276 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-11-381/2017.

277 Ten pat.

santykiams, yra gerokai siauresnė imperatyviųjų teisės normų sistema, kurių turi būti laikomasi visais atvejais, net ir tada, kai tam tikras teisinis santykis reglamentuojamas užsienio valstybės teisės normomis.²⁷⁸

6. UŽSIENIO VALSTYBĖS TEISMAS PRIIMDAMAS SPRENDIMĄ IŠSPRENDĖ KLAUSIMUS DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS PILIEČIO VEIKSUMO AR TEISNUMO, ATSTOVAVIMO PAGAL ĮSTATYMĄ, ŠEIMINIŲ TURTINIŲ AR PAVELDĖJIMO TEISINIŲ SANTYKIŲ IR TAI PRIEŠTARAUJA LIETUVOS RESPUBLIKOS TARPTAUTINEI PRIVATINEI TEISEI, IŠSKYRUS ATVEJUS, KAI LIETUVOS TEISMAI BYLOJE BŪTŲ PRIĖMĘ TOKĮ PATĮ SPRENDIMĄ

CPK 810 straipsnio 1 dalies 6 punktą taikomas užsienio valstybės teismo sprendimams dėl Lietuvos Respublikos piliečio veiksumo ar teisnumo, atstovavimo pagal įstatymą, šeiminių turtenių ar paveldėjimo teisinių santykių teisėtumo. Tačiau šiame straipsnyje numatyta išlyga dėl minėtų sprendimų priėmimo, pagal kurią toks sprendimas yra teisėtas, jei Lietuvos Respublikos teismai byloje būtų priėmę tokį patį sprendimą. Ši užsienio teismo sprendimo nepripažinimo išlyga siejama su silpnesnios šalies interesų apsauga:

Lietuvos apeliacinio teismo vertinimu, tokiu teisiniu reguliavimu siekiama apginti silpnesnios šalies interesus, todėl ši išimtinio teisingumo taisyklė negali būti taikoma formaliai. Tokia išvada darytina ir atsižvelgiant į CPK 810 straipsnio 1 dalies 6 punkte įtvirtintą užsienio teismo sprendimo nepripažinimo pagrindą, kuriame įtvirtinta išimtis.²⁷⁹

Vienoje byloje LAPT pateiktas prašymas pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Jungtinės Karalystės teismo nutartį, kuria pareiškėja paskirta suinteresuoto asmens (Lietuvos Respublikos pilietės)

²⁷⁸ Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-58/2014.

²⁷⁹ Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gegužės 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-45-370/2019.

atstove turtui ir turtiniams reikalams tvarkyti, ir nutartį, kuria pareiškėjai suteikti įgaliojimai suinteresuoto asmens vardu nupirkti turtą Lietuvoje, atitinkantį atstovaujamosios poreikius, už kainą, neviršijančią 200 000 svarų sterlingų, viešajame registre įregistruojant nustatytus apribojimus. Tai reiškia, kad Jungtinės Karalystės teismas išsprendė klausimą dėl Lietuvos Respublikos piliečio veiksnio. LApT, atsižvelgęs į nutarties turinį, nenustatė, kad procesinio sprendimo dėl atstovo turtiniams reikalams tvarkyti paskyrimo dėl sveikatos būklės pripažinimui ir leidimui vykdyti kitoje valstybėje narėje (Lietuvoje) būtų taikytinas koks nors tarptautinės teisės aktas, t. y. reglamentas ir (ar) konvencija, ir (ar) tarptautinis teisės aktas (pavyzdžiui, dvišalė sutartis), kurio dalyvės būtų Lietuvos Respublika ir Jungtinė Karalystė. Teismas pripažino ir leido vykdyti užsienio valstybės teismo sprendimą, atsižvelgdamas į tai, kad tokį patį sprendimą dėl asmens neveiksnio būtų priėmę ir Lietuvos Respublikos teismai:

[B]yloje esančių įrodymų visuma leidžia spręsti, kad suinteresuotas asmuo dėl sveikatos būklės negali savarankiškai priimti sprendimus ir atlikti veiksmus, susijusius su turtiniais reikalais, todėl darytina išvada, jog nepriklausomai nuo to, kuris teismas – Lietuvos ar Jungtinės Karalystės, būtų nagrinėjęs klausimą dėl veiksnio nustatymo tam tikroje srityje pagal nustatytas aplinkybes, tikėtina, kad procesinis sprendimas, atsižvelgiant į suinteresuoto asmens interesų apsaugą, būtų priimtas toks pats.²⁸⁰

---

280 Ten pat.

IV. UŽSIENIO TEISMO SPRENDIMŲ VYKDYMAS LIETUVOS TEISĖJE

Šioje monografijoje sistemiškai analizuojant užsienio teismo sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti problematiką, tikslinga aptarti ir Lietuvos teisėje nustatytą užsienio teismo sprendimų vykdymo teisinį reguliavimą ir teismų praktikoje kylančius klausimus. Užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimas ir leidimas vykdyti reiškia tai, kad jo galia išplečiama iš kilmės valstybės į pripažįstančiąją valstybę.²⁸¹ Taigi pripažintas užsienio teismo sprendimas gali būti vykdomas Lietuvos Respublikoje (CPK 18 straipsnis). Teisės doktrinoje pripažįstama, kad teismų sprendimų vykdymo procesui būdingas subjektų daugetas, nes valdingi įgaliojimai suteikti ne vienam subjektui (teismui ir antstoliui).²⁸²

Tačiau CPK 18 straipsnyje įtvirtintą teismo įsiteisėjusio procesinio sprendimo privalomumą reikia skirti nuo teismo sprendimo vykdytinumo savybės, kai teismo sprendimas vykdomas priverstinai. Priverstinai teismo sprendimas vykdomas CPK nustatyta priverstinio vykdymo tvarka ir vadovaujantis įstatyme numatytų dokumentų (pavyzdžiui, vykdomųjų raštų) pagrindu. Pagal CPK 587 straipsnio 1 dalies 1 punktą, vykdomuoju dokumentu yra teismo sprendimo pagrindu išduotas vykdomasis raštas. Jis išduodamas vykdytinam teismo sprendimui įsiteisėjus (CPK 646 straipsnio 1 dalis), išskyrus skubius teismo sprendimų vykdymo atvejus. Priverstinai vykdomi ne visi teismo sprendimai, kurie pagal CPK 18 straipsnį privalomi vykdyti. Ar teismo sprendimas yra priverstinai vykdytinas, sprendžiama pagal teismo sprendime taikytą teisės gynimo būdą. Pagal teisės gynimo būdą teismo sprendimai skirstomi į

---

281 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-12-381/2017.

282 Egidija Stauskienė, „Teisinių santykių subjektai vykdymo procese“, *Jurisprudencija*, 7 (109), 2008, 45.

tris rūšis: sprendimus dėl teisinių santykių pripažinimo (patvirtinami ar paneigiami tam tikri teisiniai santykiai), dėl teisinių santykių modifikavimo (pakeičiami ar nutraukiami jau susiklostę tam tikri teisiniai santykiai), dėl priteisimo (iš atsakovo priteisiama tam tikra suma, atsakovas įpareigojamas atlikti arba susilaikyti atlikti ieškovo naudai tam tikrus veiksmus). Iš jų vykdytini yra sprendimai dėl priteisimo, o kiti sukelia teisinius padarinius be jų vykdymo.²⁸³

Užsienio teismo sprendimų vykdytinumas reglamentuojamas CPK 813 straipsnyje: užsienio teismų sprendimai gali būti vykdomi, jeigu: 1) sprendimas gali būti vykdomas valstybėje, kurios teismai jį priėmė; 2) jie yra pripažinti šio kodekso VII dalies LIX skyriaus ketvirtajame skirsnyje nustatyta tvarka (pirma dalis); šio straipsnio 1 dalies reikalavimai taikomi taip pat ir taikos teisėjo sprendimams, priimtiems užsienyje (antra dalis); prie prašymo vykdyti užsienio teismo sprendimą kreditorius turi pridėti dokumentus, nurodytus šio kodekso 811 straipsnio 2 dalyje, bei patvirtinimą, kad šis sprendimas galėtų būti vykdomas toje valstybėje, kurios teismas jį priėmė (trečia dalis); pripažinti užsienio arbitražo sprendimai yra vykdomieji dokumentai ir vykdomi pagal šio kodekso VI dalies taisyklės (ketvirta dalis).

Kasacinio teismo praktikoje nurodoma, kad CPK 813 straipsnyje įtvirtintoje teisės normoje suformuluotos trys reikšmingos taisyklės:

1. užsienio valstybės teismo sprendimo vykdytinumo savybės egzistavimas ar neegzistavimas vertinamas ne pagal pripažįstančiosios, o pagal kilmės valstybės teisę;
2. įrodymus, kad teismo sprendimas gali būti vykdomas kilmės valstybėje, turi pateikti prašantis leisti vykdyti teismo sprendimą subjektas – pareiškėjas;
3. teismo sprendimo vykdytinumo buvimas ar nebuvimas nustatomas kreipimosi dėl jo pripažinimo ir (arba) leidimo vykdyti metu.²⁸⁴

283 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1046/2000; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-238/2007; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-368/2009; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-316/2014.

284 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-95-695/2016.

Taip pat nurodoma, kad sąvoka „gali būti vykdomas“ turi būti suprantama teisine, o ne faktine prasme:

[F]razė „gali būti vykdomas“ turi būti suprantama teisine, bet ne faktine prasme – pagal kilmės valstybės teisę turi egzistuoti teisinės galimybės vykdyti teismo sprendimą, nepaisant faktinių galimybių buvimo ar nebuvimo (pavyzdžiui, faktinių galimybių gali nebūti tais atvejais, kai skolininkas kilmės valstybėje apskritai neturi turto, į kurį galėtų būti nukreiptas vykdymas) jį vykdyti kilmės valstybėje.²⁸⁵

Todėl tam, kad galima būtų nustatyti, ar sprendimas gali būti vykdomas valstybėje, kurios teismas jį priėmė, kyla poreikis įvertinti teismo sprendimo kilmės valstybėje galiojančią teisinę reglamentavimą.²⁸⁶

Lietuvos Respublikoje teismo sprendimų vykdymo procesas reglamentuojamas CPK VI dalyje. Įprastai priverstinai vykdytini sprendimai dažniausiai yra priimami pagal ieškinius dėl priteisimo. Priverstinis sprendimų vykdymas galimas ir tada, kai atsakovas sprendimu įpareigojamas atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus (CPK 273 straipsnis). Teismo sprendimais dėl pripažinimo pažeista subjektinė teisė apginama vien konstatavus, kad vienas iš suinteresuotų asmenų turi tam tikrą teisę, o kitas ją pažeidė. Teismų bei kitų (neteisminių) institucijų sprendimais dėl pripažinimo taip pat pripažįstamos įvairios suinteresuotų asmenų materialiosios teisės ne ginčo (ypatingąja) teiseną (CPK V dalis). Skirtingose valstybėse tokius sprendimus gali būti įgalioti priimti teismai arba administracinės institucijos (pavyzdžiui, dėl santuokos nutraukimo, įvaikinimo, globos ir rūpybos, civilinės būklės aktų ir kt.). Tokio pobūdžio sprendimams jokie priverstinio vykdymo veiksmai nėra reikalingi ir jiems įgyvendinti pakanka, kad atitinkamu sprendimu pripažįstama suinteresuoto asmens teisė. Tokie teismų sprendimai nuo jų įsiteisėjimo momento ar neteisminių institucijų sprendimai nuo jų priėmimo momento tiesiogiai sukelia atitinkamus teisinius padarinius.²⁸⁷

Užsienio teismų sprendimai Lietuvos Respublikoje vykdomi bendra

285 Ten pat.

286 Ten pat.

287 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-12-381/2017.

tvarka, jeigu LVIII skyriuje nenustatyta kitaip (CPK 773 straipsnio 2 dalis). Vykdomuosius raštus pagal pripažintus ir leistus vykdyti Lietuvos Respublikoje užsienio teismų sprendimus išduoda LAPT ir išsiunčia išieškotojui, jeigu prašyme pripažinti sprendimą išieškotojas nurodo, kad sprendimo pripažinimas reikalingas jo vykdymui Lietuvos Respublikoje (CPK 774 straipsnis). CPK nenumato, jog Lietuvos Respublikos teismai patys galėtų imtis priemonių įvykdyti pripažintus ir leistus vykdyti užsienio teismų sprendimus.²⁸⁸

Prie vykdyti perduodamo vykdomojo rašto pridedama nutarties, kuria užsienio teismo sprendimas pripažintas ir leista jį vykdyti Lietuvos Respublikoje, patvirtinta kopija, užsienio teismo sprendimo patvirtinta kopija ir įstatymų nustatyta tvarka patvirtintas vertimas į lietuvių kalbą (jeigu tarptautinėje sutartyje numatyta, kad sprendimas pateikiamas išverstas į lietuvių kalbą) (CPK 775 straipsnis). Šį vykdomąjį raštą pasirinktam antstoliui vykdyti pateikia pats išieškotojas arba jo atstovas (CPK 650 straipsnio 1 dalis). Antstolis, gavęs vykdyti vykdomąjį dokumentą, privalo patikrinti, ar nėra akivaizdžių kliūčių vykdomajam dokumentui priimti ir vykdymo veiksams pradėti (CPK 651 straipsnis). Praktikoje taip pat svarbu tinkamai nustatyti teismo sprendimo vykdymo vietą.²⁸⁹

Nustačius, kad yra kliūčių vykdomąjį dokumentą priimti vykdyti (pavyzdžiui, pateikiami įrodymai, kad prašomas įvykdyti užsienio valstybės teismo sprendimas jau yra įvykdytas), antstolis turi atsisakyti jį priimti ir grąžinti pateikusiam asmeniui. Be to, jeigu antstolis, neturėdamas duomenų apie vykdomojo dokumento įvykdymą, priimtų vykdomąjį dokumentą vykdyti, vykdomoji byla turėtų būti nutraukta, paaiškėjus aplinkybei, jog prievolę skolininkas yra įvykėdęs iki vykdomojo rašto pateikimo vykdyti (CPK 651 straipsnio 2 dalies 8 punktas, 629 straipsnio 1 dalies 9 punktas), arba laikoma baigta, jeigu vykdomasis dokumentas įvykdomas po to, kai vykdomasis dokumentas priimamas vykdyti (CPK 632 straipsnio 1 dalies 1 punktas).²⁹⁰

288 Lietuvos apeliacinio teismo 2004 m. sausio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-10/2004.

289 Vigintas Višinskis, „Teismo sprendimo vykdymo vieta“, *Jurisprudencija*, 1 (79), 2006, 136.

290 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-10-381/2017; Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-14-381/2018.

Sprendimas, kuris yra pripažįstamas ir leidžiamas vykdyti, pripažinusioje valstybėje tampa vykdytinas, t. y. turi būti vykdomas vykdymo vietos valstybės teisės aktuose nustatyta tvarka – tokiomis pačiomis sąlygomis kaip vykdymo valstybėje priimtas teismo procesinis sprendimas (CPK 813 straipsnis). CPK 814 straipsnyje įtvirtinta, kad prašymai dėl leidimo vykdyti užsienio teismų sprendimus nagrinėjami šio kodekso 812 straipsnyje nustatyta tvarka. Vienoje byloje LAPT pateiktas prašymas pripažinti užsienio teismo sprendimą, kuriame nustatytas ir išlaikymo priteisimas. Teismas, spręsdamas dėl įskaitymo galimumo užsienio teismo sprendimo vykdymo procese, nurodė, kad galiojantys civilinio proceso įstatymai nenustato, jog teismas, priimdamas procesinį sprendimą, privalėtų atlikti tarpusavio skolų įskaitymus:

[T]eismo sprendimo vykdymo procese yra galimas priešpriešinių išieškotinių sumų tarpusavio įskaitymas, jeigu (ne)egzistuoja tam tikros sąlygos, pavyzdžiui, išieškomos sumos turi būti toje pačioje išieškojimo eilėje (reikalavimų patenkinimo eilė yra reglamentuota CPK 754 straipsnyje, iš kurio matyti, kad pirmąja eile patenkinami reikalavimai išieškoti išlaikymą, o suinteresuoto asmens nurodomas reikalavimas dėl S. S. skolos išieškojimo, viena vertus, nepatenka į pirmąja eile patenkinamus reikalavimus, kita vertus, nėra duomenų, kad jis būtų pripažintas ir leista jį vykdyti Lietuvos Respublikoje), be to, negalimas įskaitymas išieškant išlaikymą (CPK 687 straipsnis). Taigi priešpriešinių išieškotinių sumų tarpusavio įskaitymo klausimas, kaip ir teismo sprendimo (ne)įvykdymo klausimas spręstinas vykdymo procese.²⁹¹

Kitoje byloje asmuo kreipėsi į LAPT su prašymu, kuriame prašė pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Rusijos Federacijos Čėčėnijos Respublikos Grozno miesto merijos Švietimo departamento įsakymą, kuriuo pareiškėjas paskirtas kelių nepilnamečių vaikų globėju. Teismas nustatė, kad Lietuvos Respublika ir Rusijos Federacija yra sudariusios 1992 m. liepos 21 d. sutartį dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose, taip pat abi valstybės

291 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugpjūčio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-77-381/2018.

yra 1996 m. Hagos konvencijos dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje dalyvės. Pagal 1996 m. Hagos konvencijos 52 straipsnį, ši konvencija nedaro poveikio šalių tarpusavio tarptautiniams susitarimams, todėl tais atvejais, kai valstybė, kuri yra ir 1996 m. Hagos konvencijos dalyvė (pavyzdžiui, Rusija, Ukraina), su Lietuvos Respublika turi sudariusi tarptautinę teisinę pagalbos sutartį, teismo ar neteisminės institucijos sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti procedūrai taikomos atitinkamos tarptautinės teisinės pagalbos sutarties (taigi ir dvišalės sutarties) taisyklės.

Teismas nustatė, kad prašomas pripažinti sprendimas tik nustato suinteresuotų asmenų materialiąsias teises ir pareigas bei įgyja teisinę galią be atskirų vykdymo procedūros veiksmų. Tokio pobūdžio administracinės institucijos sprendimai nereikalauja vykdymo, nes pagal savo pobūdį tiesiogiai sukelia teisinius padarinius suinteresuotiems asmenims. Remdamasis taikomos dvišalės tarptautinės sutarties nuostatomis, teismas atsisakė sprendimą pripažinti ir nurodė:

[]Ieigu suinteresuotas asmuo dėl teisių įgyvendinimo pagal užsienio valstybės institucijos priimtą sprendimą, kuris pripažįstamas Lietuvos Respublikoje be specialios procedūros, tiesiogiai kreipiasi į kompetentingą Lietuvos Respublikos instituciją, ši institucija, nustatiusi Dvišalės sutarties 56 straipsnyje numatytus atsisakymo pripažinti užsienio valstybės institucijos sprendimą pagrindus, turi atsisakyti tokiam asmeniui leisti įgyvendinti sprendime nustatytas teises. Tuo atveju, jeigu suinteresuotas asmuo dėl užsienio valstybės institucijos sprendimo pripažinimo visgi kreipiasi į Lietuvos apeliacinį teismą, nors pagal Dvišalę sutartį tokio pobūdžio sprendimas yra pripažįstamas kitoje valstybėje be specialios procedūros, atsižvelgiant į teisinio apibrėžtumo ir protingumo principus, Lietuvos apeliacinis teismas, nustatęs atsisakymo pripažinti tokį sprendimą požymius, išsaugo jurisdikciją ir suinteresuoto asmens prašymą dėl sprendimo pripažinimo turėtų išnagrinėti iš esmės.²⁹²

292 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-12-381/2017.

Praktikoje neretai kyla klausimas, per kiek laiko asmuo turi kreiptis dėl priverstinio vykdymo pradėjimo LApT leidus vykdyti užsienio teismo sprendimą. Pagal bendrą taisyklę, vykdomieji raštai pagal teismo sprendimus gali būti pateikti vykdyti per 5 metus nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo (CPK 606 straipsnio 2 dalis). Teismas neišduoda vykdomojo rašto, kai yra pasibaigęs CPK 606 straipsnyje nustatytas vykdomojo rašto pateikimo vykdyti senaties terminas (CPK 646 straipsnio 6 dalis). Taigi tik pripažinus nustatyta tvarka užsienio teismo sprendimą Lietuvos Respublikoje, jam pradedamos taikyti CPK VI dalies nuostatos, tarp jų ir CPK 606 straipsnio 2 dalies nuostata dėl vykdomojo rašto pateikimo vykdyti. Kasacinis teismas yra suformulavęs teisės aiškinimo taisyklę:

*CPK 606 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas vykdomųjų dokumentų pateikimo vykdyti terminas užsienio teismo (arbitražo) sprendimams vykdyti pradedamas skaičiuoti nuo kompetentingo Lietuvos Respublikos nacionalinio teismo procesinio sprendimo, kuriuo pripažįstamas užsienio teismo (arbitražo) sprendimas, įsiteisėjimo, kaip tai reglamentuota CPK 811¹ straipsnyje.*²⁹³

Pagal CPK 777 straipsnį, prašymus dėl užsienio teismų ir arbitražų sprendimų įvykdymo išdėstymo ir atidėjimo nagrinėja LApT. Tai procesinė teisės norma, nesuteikianti teisės keisti materialinių teisinių santykių esmės. Ji nereglamentuoja materialinių teisinių santykių ir ją taikant galioja minėtas CPK 810 straipsnio 4 dalis draudimas – sprendžiant klausimą dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo, negali būti tikrinamas šio sprendimo teisėtumas ir pagrįstumas.²⁹⁴

Praktikoje pripažįstama, kad esant išimtinėms aplinkybėms teismas turi teisę taikyti sprendimo sprendimų įvykdymo išdėstymo ir atidėjimo institutus ir dėl užsienio teismo sprendimo.²⁹⁵ Vertinant tokius prašymus dėl užsienio teismo sprendimų išdėstymo, nurodoma, kad paprastai teismo sprendimas vykdomas visas iš karto po to, kai jis įgyja vykdytinumo savybę, šiuo atveju užsienio teismo sprendimas tampa vykdytinas

293 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-267-611/2017.

294 Lietuvos apeliacinio teismo 2007 m. spalio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-14/2007.

295 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugpjūčio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-77-381/2018.

Lietuvos Respublikoje po to, kai jis pripažįstamas ir leidžiama jį vykdyti Lietuvos Respublikoje, todėl įsiteisėjusio sprendimo vykdymo atidėjimas laikomas išimtinė priemone, kuri taikoma esant išimtinėms aplinkybėms:

*[I]siteisėjusio teismo sprendimo vykdymo atidėjimas – išimtinė galimybė, suteiktina tik tais atvejais, kuomet sprendimo įvykdyti iš karto negalima dėl itin sunkios atsakovo turtinės padėties ar kitų ypatingai svarbių aplinkybių. Lengvatinio termino nustatymu siekiama užtikrinti socialinį teisingumą, todėl atidėti ar išdėstyti teismo sprendimo vykdymą galima tada, kai tokį procesinį sprendimą lemia socialiai reikšmingos aplinkybės.*²⁹⁶

LApT, spręsdamas prašymą dėl užsienio teismo sprendimo vykdymo išdėstymo (sprendimas susijęs su išlaikymo vaikui priteisimu; suinteresuotas asmuo prašė leisti sumokėti skolą per dvejus metus nuo LAPT sprendimo dienos), pažymėjo, kad, sprendžiant sprendimo įvykdymo ar išdėstymo klausimą, turi būti išlaikyta išieškotojo ir skolininko teisėtų interesų pusiausvyra.²⁹⁷ Teismas sprendė, kad suinteresuotas asmuo neįrodė, kad jo turtinė padėtis yra tokia sunki, jog jis negalėtų įvykdyti teismo sprendimo iš karto, ir įvertino užsienio teismo sprendimo pobūdį:

*[O]peratyvus tokio pobūdžio teismo sprendimo vykdymas yra itin reikšmingas, kad būtų apsaugoti vaiko interesai, o nuo Rusijos Federacijos Kaliningrado miesto Centrinio rajono 4-ojo apylinkės teismo 2017 m. rugsėjo 28 d. sprendimo priėmimo iki jo pripažinimo ir leidimo jį vykdyti Lietuvos Respublikoje jau praėjo daugiau nei 10 mėnesių. Lietuvos apeliacinio teismo nuomone, leidimas dar labiau ištęsti teismo sprendimo, kuriuo priteistas vaikui išlaikymas, vykdymą neatitiktų išieškotojo ir skolininko teisėtų interesų pusiausvyros ir net galėtų pažeisti vaiko interesus, kuriems šiuo atveju teiktinas prioritetas. Dėl to suinteresuoto asmens prašymas dėl pripažįstamo ir leidžiamo vykdyti užsienio teismo sprendimo įvykdymo išdėstymo netenkinamas.*²⁹⁸

296 Ten pat.

297 Ten pat.

298 Ten pat.

Kitoje byloje LApT atmetė prašymą išdėstyti užsienio teismo sprendimą dėl žalos atlyginimo priteisimo, nes asmuo nenurodė jokių aplinkybių ir neprisidėjo jokių įrodymų, kuriais remiantis būtų galima tenkinti tokį prašymą (pavyzdžiui, jo sunkią turtinę padėtį patvirtinančių įrodymų, kitų ypač svarbių, socialiai reikšmingų aplinkybių).²⁹⁹

---

²⁹⁹ Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-21-370/2019.

V. UŽSIENIO TEISMŲ SPRENDIMŲ PRIPAŽINIMAS IR VYKDYMAS EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMO PRAKTIKOJE

Nagrinėjant užsienio teismų sprendimų pripažinimą ir vykdymą, reikia aptarti ir tarptautinius žmogaus teisių apsaugos standartus, taikomus šiems veiksams atlikti. Konvencija nenustato konkrečių teisių ir laisvių užsienio teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo procese. Tačiau tam tikri Konvencijos taikymo standartai tokio pobūdžio bylose suformuoti EŽTT praktikoje. Teisės doktrinoje EŽTT praktika šioje srityje skirstoma į tris kategorijas: a) bendrąją pareigą užtikrinti teisę į teisingą teismą pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį; b) teisę į privataus gyvenimo apsaugą pagal Konvencijos 8 straipsnį; c) teisę į nuosavybės apsaugą pagal Konvencijos 1 protokolo 1 straipsnį.³⁰⁰ Bylos dėl užsienio teismų sprendimų pripažinimo proceso Konvencijos valstybių narių teismuose yra susijusios ne tik su teisės į teisingą teismą apsauga, bet ir kitomis Konvencijoje ir jos protokoluose nustatytomis teisėmis. Tai paaiškinama tuo, kad užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo procesas gali daryti įtaką ir teisei į privatų (šeimos) gyvenimą ir teisei į nuosavybę.

Byloje *Walchli prieš Prancūziją* nustatyta, kad teismai, taikydami procesines taisykles, turi vengti perdėto formalizmo, kuris gali paveikti proceso teisėtumą, ir perdėto lankstumo, kuris gali lemti teisėje nustatytus procesinius reikalavimus.³⁰¹ Teisė į teisingą teismą pažeidžiama, kai teisinis reguliavimas neatitinka teisinio tikrumo ir gero teisingumo administravimo principų bei užkerta kelią asmeniui išspręsti ginčą teisme.³⁰² Atitin-

---

300 Louwrens R. Kiestra, *The Impact of the European Convention on Human Rights on Private International Law*, Springer, 2014, 202.

301 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. liepos 26 d. sprendimas byloje *Walchli prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 33275/05.

302 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2006 m. liepos 27 d. sprendimas *Efstathiou ir kiti prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 36998/02.

kamai užsienio teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo procesai turi būti suderinami su bendraisiais teisėtam procesui keliamais reikalavimais, užtikrinančiais efektyvią teisinę gynybą.

Konvencijos 6 straipsnis, nustatantis teisę į teisingą procesą, taikomas ir teismo sprendimų vykdymo procese. Šio straipsnio taikymas teismo sprendimų vykdymo procesui pirmiausia kildinamas iš byloje *Hornsby prieš Graikiją* priimto sprendimo³⁰³, kuriame teismas pripažino, kad Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis, išsamiai nustatanti procedūrinės garantijas, suteikiamas bylos šalims (sąžiningos, viešos ir operatyvios procedūros) taikoma ir teismo sprendimų vykdymo procese, o bet kurio teismo priimto sprendimo vykdymas turi būti laikomas neatsiejama teismo proceso dalimi.³⁰⁴

Taigi, remiantis formuojama EŽTT praktika, užsienio valstybių teisių sprendimų pripažinimas turi atitikti bendruosius teisėto teismo proceso reikalavimus, o valstybių narių teismai turi užtikrinti Konvencijos 6 straipsnio reikalavimų taikymą tokio pobūdžio bylose.

Byloje *McDonald prieš Prancūziją* EŽTT pripažino, kad Konvencija taikoma ir dėl užsienio teismo sprendimų pripažinimo. Byla buvo susijusi su pareiškėjo, kuris buvo JAV diplomatas, ir jo prancūzės žmonos skryrybų procesu. Pareiškėjas siekė pradėti skryrybų procesą Prancūzijoje, bet jo ieškinio pirmosios instancijos teismas nepriėmė. Jis šio sprendimo neskundė ir pradėjo naują skryrybų procesą JAV, kurios teisme pareiškėjo ieškinys buvo patenkintas ir santuoka nutraukta. Vėliau pareiškėjas siekė šį sprendimą vykdyti Prancūzijoje ir prašė jį pripažinti, tačiau Prancūzijos teismai šio prašymo nepriėmė. Dėl to pareiškėjas kreipėsi į EŽTT,

303 Louwrens R. Kiestra, *The Impact of the European Convention on Human Rights on Private International Law*, Springer, 2014, 203.

304 Europos Žmogaus Teisių Teismo 1997 m. kovo 19 d. sprendimas byloje *Hornsby prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 18357/91, par. 40.

Angl. *It would be inconceivable that Article 6 para 1 should describe in detail procedural guarantees afforded to litigants – proceedings that are fair, public and expeditious – without protecting the implementation of judicial decisions; to construe Article 6 as being concerned exclusively with access to a court and the conduct of proceedings would be likely to lead to situations incompatible with the principle of the rule of law which the Contracting States undertook to respect when they ratified the Convention. Execution of a judgment given by any court must therefore be regarded as an integral part of the "trial" for the purposes of Article 6.*

kuris nusprendė pareiškimo nepriimti, nes nustatė, kad Prancūzijos teismai atsisakė pripažinti sprendimą dėl paties pareiškėjo neteisėtų veiksmų (pranc. *fraude commise par le requérant*). Tokie veiksmai nustatyti, nes pareiškėjas, nors ir turėdamas teisę skųsti pirmosios instancijos teismo sprendimą Prancūzijoje, pasirinko pradėti naują ginčą kitoje valstybėje. Taigi nors EŽTT pripažino, kad atsisakymas pripažinti užsienio teismo sprendimą gali pažeisti Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, teismas nenustatė šio straipsnio pažeidimo dėl paties pareiškėjo neteisėtų veiksmų.

Kitose dviejose bylose *Jovanoski prieš Buvusiąją Jugoslavijos Respubliką Makedoniją*³⁰⁵ ir *Vrbica prieš Kroatiją*³⁰⁶ EŽTT nustatė Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimą dėl atsisakymo pripažinti ir vykdyti užsienio teismo sprendimą remdamasis teisės kreiptis į teismą ribojimu.

Byloje *Négrépontis-Giannisis prieš Graikiją*³⁰⁷ EŽTT pripažino valstybės teismo pareigą pripažinti užsienio teismo sprendimą (šeimos teisės srityje) pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį. Ši byla buvo susijusi su neteisėtu Graikijos institucijų atsisakymu pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimą. Nustatyta, kad, siekiant pripažinti ir vykdyti užsienio teismo sprendimą pagal Graikijos teisę, turėjo būti nustatytos kelios sąlygos. Viena jų buvo tai, kad užsienio teismo sprendimas negali pažeisti Graikijos viešosios tvarkos. EŽTT nustatė, kad sąvoka viešojo tvarka negali būti aiškinama neteisėtai ir neproporcingai (pranc. *manière arbitraire et disproportionnée*).³⁰⁸ Taigi EŽTT iš esmės sprendė dėl viešosios tvarkos sampratos ir jos taikymo pobūdžio, kuria rėmėsi Graikijos teismai, nepripažindami sprendimo. EŽTT, vertindamas Graikijos Aukščiausiojo Teismo argumentus, kuriais buvo atsisakyta pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimą, nustatė Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimą. Be to, šioje byloje teismas pripažino ir Konvencijos 8 straipsnio bei jos 1 protokolo 1 straipsnio pažeidimus.

305 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. kovo 25 d. sprendimas byloje *Jovanoski prieš Buvusiąją Jugoslavijos Respubliką Makedoniją*, pareiškimo Nr. 40233/03.

306 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. balandžio 1 d. sprendimas byloje *Vrbica prieš Kroatiją*, pareiškimo Nr. 32540/05.

307 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. gegužės 11 d. sprendimas byloje *Négrépontis-Giannisis prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 56759/08.

308 Ten pat, par. 90.

Byloje *Saccoccia prieš Austriją* kilo klausimas dėl teisės į teisingą teismą principo taikymo egzekvatuūros procese ir šio proceso organizavimo (t. y. ar teismui sprendžiant dėl užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo ginčo šalys turi būti kviečiamos į žodinį posėdį ir išklausomos). Pareiškėjas argumentavo, kad šioje byloje Austrijos teismuose (pirmosios ir apeliacinės instancijos) nebuvo surengtas nė vienas posėdis prieš sprendžiant dėl JAV priimto sprendimo konfiskuoti turtą vykdymo, be to, jis teigė, kad nebuvo išklausytas ir negalėjo duoti paaiškinimų dėl užsienio valstybės teismo sprendimų teisėtumo. EŽTT nurodė, kad tokiais atvejais reikia įvertinti, ar bylos aplinkybės buvo tokio pobūdžio, kad teismai turėjo organizuoti posėdžius. Teismas nurodė, kad žodinis bylos nagrinėjimas gali būti nebūtinai, kai nėra klausimų dėl patikimumo ar ginčijamų aplinkybių, kurios lemtų žodinio posėdžio organizavimo būtinumą, ir teismai gali laisvai ir pagrįstai išspręsti ginčą pagal šalių paaiškinimus ir rašytinius dokumentus.³⁰⁹

EŽTT vertinimu, šioje byloje ginčas buvo susijęs su tarpvalstybiniu bendradarbiavimu kovoje dėl pinigų plovimo įgyvendinant užsienio teismo sprendimą konfiskuoti turtą, todėl ginčas buvo susijęs išimtinai su teisiniais klausimais. Austrijos teismai turėjo tik nustatyti, ar sprendimas dėl turto konfiskavimo atitiko teisės aktuose nustatytas sąlygas. Pripažinimo procesas nebuvo susijęs su užsienio valstybės teismo sprendimo vertinimu iš esmės. Be to, šis procesas nereikalavo liudytojų apklausos ar kito kio įrodymų rinkimo. Todėl EŽTT konstatavo, kad teismas galėjo priimti sprendimą vien remdamasis rašytiniais šalių paaiškinimais, neorganizuodamas žodinio nagrinėjimo.³¹⁰ Tai reiškia, kad teismui, sprendžiančiam dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo ir vykdymo, suteikiama teisė nuspręsti dėl posėdžio formos. Tačiau spręsdamas šį klausimą, teismas, atsižvelgęs į nagrinėjamą klausimą, turi įvertinti, kuri forma (rašytine ar žodinė) užtikrins pareiškėjo interesus ir teisę į efektyvią teisminę gynybą.

309 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje *Saccoccia prieš Austriją*, pareiškimo Nr. 69917/01, par. 73.

Angl. *The Court has accepted that a hearing may not be required where there are no issues of credibility or contested facts which necessitate a hearing and the courts may fairly and reasonably decide the case on the basis of the parties' submissions and other written materials.*

310 Ten pat, par. 78–79.

Byloje *Selin Aslı Öztürk prieš Turkiją* pareiškėja siekė pripažinti Vokietijos teismo sprendimą savo tėvo skyrybų byloje. Nustatyta, kad pareiškėjos tėvas mirė nepradėjęs teismo sprendimo pripažinimo procedūros Turkijoje. Pareiškėja kreipėsi į EŽTT, nurodydama, kad jai nebuvo suteikta teisė kreiptis į teismą – vidaus teismai atmetė jos prašymą pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimą, nes ji neturi teisinio suinteresuotumo (pranc. *défaut de qualité pour agir*). Ji nurodė, kad dėl tokio ribojimo jos tėvo buvusi žmona paveldėjo dalį jo turto.

EŽTT nustatė, kad ginčo metu galiojęs privatinės tarptautinės teisės reglamentavimas aiškiai nenustatė, kokie asmenys turi teisę kreiptis dėl sprendimo pripažinimo, tačiau, remiantis suformuota Turkijos kasacinio teismo praktika, vien pirminio proceso šalys turi teisę reikalauti užsienio teismo sprendimo pripažinimo ir vykdymo.³¹¹ Teismas pripažino, kad tokia taisykle siekiama teisėto tikslo, konkrečiai, pradinių ginčų šalių teisių apsaugos. Vis dėlto tokiu atveju reikia įvertinti, ar, apribodamas pareiškėjos galimybes siekti savo mirusio tėvo byloje priimto teismo sprendimo dėl jo skyrybų pripažinimo, teismas nustatė neproporcingą reikalavimą, atsižvelgdamas į teisėtos šalių, kurių byloje priimtas teismo sprendimas, apsaugos ir pareiškėjos teisės kreiptis į teismą pusiausvyrą.³¹² Atsižvelgiant į tai, kad suformuota vidaus teismų praktika užkrito kelią pareiškėjai kreiptis į teismą, EŽTT pripažino Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimą.³¹³ Todėl galima teigti, kad teisę kreiptis į teismą turi asmenys, turintys teisinį suinteresuotumą dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo. Tokiais asmenimis laikomi ne tik asmenys,

311 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. spalio 13 d. sprendimas byloje *Selin Aslı Öztürk prieš Turkiją*, pareiškimo Nr. 39523/03, par. 39.

312 Ten pat, par. 40.

Pranc. *La Cour considère donc que la règle en question avait comme base légale la jurisprudence bien établie de la Cour de cassation. Elle peut également admettre que cette règle poursuivait un but légitime, à savoir la protection des droits des parties à la procédure initiale. Reste à savoir si, en privant la requérante de la possibilité de demander la reconnaissance du jugement de divorce de son père défunt, les tribunaux lui ont imposé une charge disproportionnée ayant emporté rupture du juste équilibre entre, d'une part, le souci légitime de protéger les droits des parties au jugement pour lequel la reconnaissance a été demandée et, d'autre part, le droit d'accès de la requérante à un tribunal.*

313 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. spalio 13 d. sprendimas byloje *Selin Aslı Öztürk prieš Turkiją*, pareiškimo Nr. 39523/03, par. 43.

kurie buvo šalimis užsienio valstybės teisme, bet ir asmenys, kurie turi teisinį suinteresuotumą dėl tokio sprendimo pripažinimo kitoje valstybėje. Toks teisinis suinteresuotumas turėtų būti nustatomas pirmiausia pagal prašomo pripažinti užsienio teismo sprendimo sukeltas asmeniui teisinės pasekmes.

Be to, byloje *Selin Aslı Öztürk prieš Turkiją* pareiškėja taip pat kelė klausimą dėl Konvencijos 1 protokolo 1 straipsnio pažeidimo, nes atsisakymas pripažinti užsienio teismo sprendimą lėmė, kad jai nebuvo suteikta galimybė paveldėti dalį mirusio tėvo turto. EŽTT sprendė, kad kadangi pareiškėjos galimybės paveldėti turto dalį buvo ribotos, Turkijos teismų atsisakymas pripažinti užsienio teismo sprendimą skyrybų byloje sudarė kišimąsi į pareiškėjos teisę į nuosavybę.³¹⁴ Atsižvelgdamas į nustatytą Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimą, teismas pripažino, kad iš esmės pareiškėjos teisės kreiptis į teismą ribojimas atėmė iš jos galimybę paveldėti dalį turto, todėl teismas pripažino ir Konvencijos 1 protokolo 1 straipsnio pažeidimą.³¹⁵

Byloje *Avotiņš prieš Latvija* kilo klausimas dėl Konvencijos taikymo vienoje ES valstybėje narėje priimto sprendimo pripažinimo kitoje ES narėje. Ginčo metu buvo taikomas Briuselis I reglamentas, nustatęs egzekvatūros procedūrą. EŽTT pripažino, kad šis reglamentas yra siejamas su abipusio pripažinimo principu, tačiau toks siekis neturi pažeisti esminių asmens teisių.³¹⁶

Taip pat EŽTT praktikoje suformuoti bendrieji reikalavimai dėl tinkamo teismo sprendimo vykdymo. Pirmiausia teismo sprendimo vykdymas yra teisingo proceso dalis.³¹⁷ Sprendimo vykdymas turi būti visiškas,

---

314 Ten pat, par. 51. Pranc. *La Cour considère que, dans la mesure où la requérante a été privée du quart de la succession de son père, le refus des juridictions turques d'accorder la reconnaissance au jugement de divorce étranger a constitué une ingérence dans le droit de l'intéressée au respect de ses biens.*

315 Ten pat, par. 56.

316 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. gegužės 23 d. sprendimas byloje *Avotiņš prieš Latvija*, pareiškimo Nr. 17502/07, par. 114–115.

317 Europos Žmogaus Teisių Teismo 1997 m. kovo 17 d. sprendimas byloje *Hornsby prieš Graikija*, pareiškimo Nr. 18357/91, par. 40.

Angl. *Execution of a judgment given by any court must therefore be regarded as an integral part of the „trial“ for the purposes of Article 6.*

o ne dalinis.³¹⁸ Nors Konvencijos valstybės narės turi pareigą pripažinti ir vykdyti užsienio valstybių teismo sprendimus, tai nėra absoliuti pareiga. EŽTT praktikoje taikomi įvairūs kriterijai pagal kuriuos vertinamas šios pareigos atlikimas, teismas pirmiausia įvertina, ar nustatyti ribojimai nebuvo neteisėti ir buvo proporcingi (siekiamas teisėtas tikslas).³¹⁹

Konvencijos 1 protokolo 1 straipsnis, kaip ir Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis, EŽTT praktikoje pirmiausia pradėtas taikyti dėl vidaus teismo sprendimo vykdymo.³²⁰ Byloje *Vrbica prieš Kroatiją*³²¹ spręsta dėl Konvencijos 1 protokolo 1 straipsnio taikymo dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo. Pagrindinis šio straipsnio reikalavimas yra tai, kad bet koks valstybės institucijų kišimasis į nuosavybės naudojimą privalo būti teisėtas.³²² Byloje *Negrepointis-Giannisis prieš Graikiją* kilo ginčas dėl teismo sprendimo, susijusio su asmens statusu, pripažinimo, kuris buvo reikšmingas sprendžiant paveldėjimo klausimus.³²³ Teisės doktrinoje nurodoma, kad teisė į nuosavybę ginama tuo atveju, kai užsienio teismo sprendimas yra susijęs su šios teisės taikymo sritimi. Todėl minėtas straipsnis taikomas ne tik dėl sprendimų, susijusių su piniginiiais ginčais, pripažinimu ir vykdymu, bet ir pripažintų teisių statusu (angl. *status*), kuris gali lemti nuosavybės įgijimą (angl. *may lead to possession*), pavyzdžiui, dėl paveldėjimo.³²⁴

Tačiau nors tokiais atvejais Konvencijos 1 protokolo 1 straipsnio ir jos

---

318 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. kovo 31 d. sprendimas byloje *Matheus prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 627400/00, par. 58.

Pranc. <...> *l'exécution doit être complète, parfaite et non partielle.*

319 Louwrens R. Kiestra, *The Impact of the European Convention on Human Rights on Private International Law*, Springer, 2014, 215.

320 Ten pat, 216.

321 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. balandžio 1 d. sprendimas byloje *Vrbica prieš Kroatiją*, pareiškimo Nr. 32540/05.

322 Ten pat, par. 51.

323 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. gegužės 3 d. sprendimas byloje *Negrepointis-Giannisis prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 56759/08, par. 104.

Pranc. *La Cour estime ainsi que le refus des juridictions internes de reconnaître la validité de l'adoption en Grèce et donc la qualité d'héritier qui en découlait, constitue une ingérence dans son droit au respect des biens qui, compte tenu de la conclusion à laquelle elle est arrivée sur le terrain de l'article 8 (paragraphe 76 ci-dessus), est aussi incompatible avec ce droit.*

324 Louwrens R. Kiestra, *The Impact of the European Convention on Human Rights on Private International Law*, Springer, 2014, 218.

6 straipsnio 1 dalies apsauga gali sutapti skiriasi jų pobūdis: 6 straipsnio 1 dalis yra susijusi su procesinėmis teisėmis, o Konvencijos 1 protokolo 1 straipsnis susijęs su materialinėmis teisėmis (teise naudotis nuosavybe ir jos apsauga). Be to, Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies taikymo apimtis yra platesnė ir ne visi sprendimai dėl pripažinimo patenka į Konvencijos 1 protokolo 1 straipsnio taikymo sritį.

Praktikoje pasitaiko atvejų, kai EŽTT taiko Konvencijos 8 straipsnio 1 dalyje nustatytą teisę į privataus ir šeimos gyvenimo apsaugą, kai sprendžia dėl valstybėse narėse taikomo užsienio teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti procedūras.

Byloje *Hussin prieš Belgiją* teismas sprendė, ar užsienio teismo sprendimo nepripažinimas byloje, susijusioje su šeimos teisiniais santykiais, pažeidžia Konvencijos 8 straipsnį.³²⁵ EŽTT nustatė, kad pareiškėja (Belgijos pilietė) gyveno su savo dviem vaikais Vokietijoje, kurioje bylinėjosi su ten gyvenusiu Belgijos piliečiu. Vokietijos teismas priėmė sprendimą, kuriuo pripažino, kad Belgijos pilietis yra vaikų tėvas ir turi mokėti jiems išlaikymą. Vėliau pareiškėja šį sprendimą siekė pripažinti Belgijoje, tačiau Belgijos teismai atsisakė pripažinti sprendimą, motyvuodami tuo, kad Vokietijos teismas neturėjo jurisdikcijos spręsti ginčą. Pareiškėja kreipėsi į EŽTT, nurodydama, kad toks atsisakymas pažeidžia Konvencijos 8 straipsnį ir jos 1 protokolo 1 straipsnį. Vis dėlto teismas nenustatė minėtų straipsnių pažeidimo (įvertino, kad pripažinimo klausimas Belgijos teismuose buvo sprendžiamas per protingą terminą (pranc. *la durée de la procédure n'excède pas les limites du raisonnable*), ir pripažino, kad pareiškėjos pareiškimas nepriimtinas, nes niekas negali turėti naudos iš savo neteisėtų veiksmų (pranc. *nul ne saurait se plaindre d'une situation qu'il a lui-même pu contribuer à créer*). EŽTT nustatė, kad sprendimas buvo nepripažintas dėl pačios pareiškėjos kaltės, nes Vokietijos teismas neturėjo jurisdikcijos priimti sprendimą dėl ginčo esmės.³²⁶

325 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2004 m. gegužės 6 d. sprendimas byloje *Hussin prieš Belgiją*, pareiškimo Nr. 70807/01.

326 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2004 m. gegužės 6 d. sprendimas byloje *Hussin prieš Belgiją*, pareiškimo Nr. 70807/01, par. 5.

Pranc. *Examinant les faits de l'espèce, la Cour observe que le refus d'accorder l'exequatur et les préjudices qui en sont résultés proviendraient de ce que, initialement, les requérantes ne se seraient*

Konvencijos 8 straipsnio 1 dalyje nustatytos teisės į šeimos gyvenimo apsaugą pažeidimas dėl netinkamo užsienio teismo sprendimo pripažinimo procedūros buvo nustatytas byloje *Wagner and J. W. M. L. prieš Liuksemburgą*.³²⁷ Šioje byloje Liuksemburgo institucijos atsisakė pripažinti šeiminius ryšius tarp motinos ir vaiko, kurie buvo pripažinti Peru valstybės teismo sprendimu dėl vaiko įvaikinimo, sprenddami dėl Peru priimto teismo sprendimo vykdymo. EŽTT pripažino, kad šiuo atveju egzistuoja *de facto* ryšys tarp motinos ir įvaikinto vaiko bei sprendė, kad atsisakymas pripažinti Peru teismo sprendimą sudarė kišimąsi į pareiškėjo šeimos gyvenimą. Teismas pažymėjo, kad pareiškėjai susidūrė su kliūtimis kasdiniame gyvenime ir vaikui nebuvo taikoma teisinė apsauga sudarant galimybes vaikui integruotis į šeimą.³²⁸ Be to, teismas pabrėžė, kad vaiko interesai yra esminiai tokioje situacijoje ir Liuksemburgo teismai negalėjo pagrįstai nepaisyti teisinio statuso (angl. *the legal status*), teisėtai pripažinto užsienio valstybėje ir atitinkančio šeimos gyvenimo sampratą pagal Konvencijos 8 straipsnį.³²⁹ Tačiau teisės doktrinoje abejojama, ar šis sprendimas rodo bendrą poziciją dėl užsienio teismų sprendimų, susijusių su šeimos santykiais, pripažinimo. Įprastai valstybės nustato papildomus kriterijus tokio pobūdžio sprendimams pripažinti. Todėl šis sprendimas galėtų būti siejamas tik su sprendimais, susijusiais su įvaikinimu.³³⁰ Konvencijos 8 straipsnio taikymas dėl užsienio teismų sprendimų, susijusių su šeimos teisiniais santykiais ir / ar teisinius statusu, buvo nagrinėti ir kitose bylose, pavyzdžiui, byloje *Mary Green ir Ajad Farhat prieš Maltą*.³³¹

Teisės doktrinoje apibendrinant Konvencijos 8 straipsnio taikymo praktiką tokio pobūdžio bylose pripažįstama, kad Konvencijos 8

---

pas adressées aux juridictions compétentes et n'auraient dès lors pas pu obtenir l'exécution des décisions prononcées.

327 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. birželio 28 d. sprendimas byloje *Wagner and J. W. M. L. prieš Liuksemburgą*, pareiškimo Nr. 76240/01.

328 Ten pat, par. 132.

329 Ten pat, par. 133.

330 Louwrens R. Kiestra, *The Impact of the European Convention on Human Rights on Private International Law*, Springer, 2014, 224.

331 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. liepos 6 d. sprendimas *Mary Green ir Ajad Farhat prieš Maltą*, pareiškimo Nr. 46454/11.

straipsnis iš esmės nustato pareigą pripažinti užsienio teismų sprendimus, priimtus šeimos bylose, kuriais yra pripažįstamas teisinis statusas, bet ši pareiga nėra absoliuti. Todėl tokiais atvejais taikomi ir privatinėje tarptautinėje teisėje nustatyti nepripažinimo standartai, tačiau jie turi būti suderinami su minėto straipsnio reikalavimais (teisėtu tikslu, būtinumu demokratinėje visuomenėje).³³² Tokiais atvejais, taikant Konvencijos 8 straipsnį, turi būti užtikrinamas geriausių vaiko interesų principo tinkamas įgyvendinimas.

Apibendrinant galima teigti, kad užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimas ir vykdymas yra saugomas Konvencijos ir jos protokolų. Kadangi užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimas yra teisminis procesas, jo metu taikoma Konvencijos 6 straipsnyje nustatyta teisė į teisingą teismą apsauga. Tokia apsauga siejama su teisės kreiptis į teismą užtikrinimu, protingu terminu, per kurį prašymas pripažinti užsienio teismo sprendimą turi būti išspręstas ir rungtynišku procesu. Konvencijos 8 straipsnyje nustatyta teisė į privataus (šeimos) gyvenimo apsaugą taikoma tais atvejais, kai prašomas pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimas yra susijęs su šia teise. Įprastai praktikoje tokie yra sprendimai dėl santuokos nutraukimo, įvaikinimo, tėvystės pripažinimo, teisinio statuso modifikavimo. Konvencijos 1 protokolo 1 straipsnyje nustatyta teisė į nuosavybės apsaugą taikoma tais atvejais, kai prašomas pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimas yra susijęs su asmens nuosavybe ar galimybe nuosavybę įgyti (pavyzdžiui, galimybe paveldėti turėtą). Taigi Konvencijos ir jos protokolų taikymas užsienio teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo procese yra reikšminga žmogaus teisių apsaugos dalis, kurią užtikrinti turi šiuos klausimus nagrinėjantis teismas.

---

332 Louwrens R. Kiestra, *The Impact of the European Convention on Human Rights on Private International Law*, Springer, 2014, 235.

VI. EUROPOS SĄJUNGOS VALSTYBIŲ NARIŲ TEISMŲ SPRENDIMŲ PRIPAŽINIMAS IR VYKDYMAS

Europos Sąjungos teisė reglamentuoja teisminių bendradarbiavimą tarpvalstybinėse civilinėse bylose, kuris apima ir vienoje valstybėje narėje priimtų teismų sprendimų vykdymą kitose. SESV 81 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Sąjunga tarpvalstybinio pobūdžio bylose plėtoja teisminį bendradarbiavimą, kuris grindžiamas teisminių ir neteisminių sprendimų tarpusavio pripažinimo principu. Šis bendradarbiavimas gali apimti valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų suderinimo priemonių patvirtinimą. Šio straipsnio antroje dalyje nustatyta, kad, taikant 1 dalį, Europos Parlamentas ir Taryba, spręsdami pagal įprastą teisėkūros procedūrą, patvirtina priemones, ypač kai jos būtinos vidaus rinkos tinkamam veikimui, kuriomis siekiama užtikrinti: a) teisminių ir neteisminių sprendimų tarpusavio pripažinimą ir vykdymą valstybėse narėse; b) teisminių ir neteisminių dokumentų įteikimą kitoje valstybėje; c) valstybėse narėse teisės ir jurisdikcijos kolizijai taikomų teisės normų suderinamumą; d) bendradarbiavimą renkant įrodymus; e) veiksmingą teisę į teisingumą; f) civiliniam procesui tinkamai veikti trukdančių kliūčių šalinimą, jei reikia skatinant civilinio proceso normų suderinamumą valstybėse narėse; g) alternatyvių ginčų sprendimo būdų kūrimą; h) paramą teisėjų ir teisminių institucijų darbuotojų mokymui. Taigi teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas bei veiksminga teisė į teisingumą yra vieni esminių Europos Sąjungos teismo bendradarbiavimo elementų. Šios pamatinės teismo bendradarbiavimo nuostatos yra detalizuojamos atskiruose Europos Sąjungos teisės aktuose.

Europos Sąjungos valstybėse narėse priimti teismų sprendimai civilinės ir komercinės bylose yra pripažįstami ir vykdomi specialia Europos Sąjungos teismo reglamentavimo nustatyta tvarka. Europos Sąjungos

teisės reguliavimo tarpvalstybinėse bylose pradžia siejama su 1968 m. Briuselio konvencija, kuri nustatė jurisdikcijos taisykles tarpvalstybinėse civilinėse ir komercinėse bylose, teismų sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti procedūras. Briuselio konvencija buvo pakeista Briuselis I reglamentu, kuris vėliau pakeistas Briuselis Ibis reglamentu.

Šiuo metu galiojantis Briuselis Ibis reglamentas yra privalomos galios tiesiogiai taikomas aktas, kurio nuostatos neturi būti atskirai perkeliamos į Europos Sąjungos valstybių narių teisės sistemas. Europos Sąjungos civilinį procesą reglamentuojantys teisės aktai aiškinami atsižvelgiant į autonominius reglamentų terminus, sąvokas³³³, reglamentavimu siekiamą tikslą³³⁴. Be to, reglamento tekstas aiškinamas atsižvelgiant į jo preambulę (konstatuojamąją dalį), kuri rodo dokumento tikslus (tačiau preambulė neturi privalomos galios)³³⁵, parengiamuosius darbus, kurie gali leisti įvertinti dokumento kūrimo procesą³³⁶.

Europos Sąjungos valstybių narių sprendimų pripažinimas ir vykdymas yra sudėtinė šios teisės sistemos dalis. Tačiau taikant Europos Sąjungos teisės sistemos nuostatą, būtina atsižvelgti ir į Konvencijos 6 straipsnyje bei Chartijos 47 straipsnyje nustatytą teisės į teisingą teismą principą. ESTT generalinė advokatė Kokott yra nurodžiusi, kad Europos Sąjungos teisėje nustatytas užsienio teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo procesas turi būti suderinamas su teise į teisingą teismą:

[P]rocedūra dėl leidimo vykdyti yra bendros konvencijoje nustatytos sistemos, kuri laisvą sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose judėjimą siekia suderinti su teisės į gynybą apsauga, dalis. Bylos šalies, į kurią nukreiptas vykdymas, teisė į gynybą yra saugoma remiantis Teisingumo Teismo pripažintu teisingo proceso principu, laikomu bendruoju Bendrijos teisės principu. Šis principas remiasi

333 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1992 m. birželio 17 d. sprendimas byloje C-26/91, par. 10.

334 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. balandžio 30 d. sprendimas byloje C-26/13, par. 37.

335 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2009 m. birželio 11 d. sprendimas byloje C-429/07, par. 31.

336 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2000 m. gegužės 25 d. sprendimas byloje C-307/98, par. 40; Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2015 m. lapkričio 11 d. sprendimas byloje C-223/14, par. 35.

*EŽTK 6 straipsniu ir yra įtvirtintas Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje.*³³⁷

Nuorodos į teisės į teisingą teismą tikrinimą yra nustatytos kai kuriuose Europos Sąjungos civilinį procesą reglamentuojančiuose teisės aktuose. Pavyzdžiui, Briuselis Ibis reglamento preambulės 38 punkte nustatyta, kad šiuo reglamentu nepažeidžiamos pagrindinės teisės ir laikomasi principų, pripažintų Chartijoje, ypač jos 47 straipsnyje įtvirtintos teisės į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą. Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamento preambulės 44 punkte nustatyta, kad šiame reglamente laikomasi pagrindinių teisių ir principų, įtvirtintų Chartijoje. Pirmiausia juo siekiama užtikrinti pagarbą privatumui ir šeimos gyvenimui, asmens duomenų apsaugai, teisei į nuosavybę ir veiksmingą teisinę gynybą bei teisingą bylos nagrinėjimą, kaip nustatyta atitinkamai jos 7, 8, 17 ir 47 straipsniuose. Europos vykdomojo rašto reglamento preambulės 11 punkte nustatyta, kad šiuo reglamentu siekiama remti pagrindines teises ir atsižvelgiama į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje pripažintus principus. Ypač juo siekiama užtikrinti visapusišką pagarbą teisei į teisingą teismo procesą, kaip pripažįstama Chartijos 47 straipsnyje.

Iš esmės Europos Sąjungos civilinio proceso teisė yra skirta Europos Sąjungos vidaus rinkos veikimui užtikrinti. To siekiama harmonizuojant kreipimąsi į teismą, pirmiausia nustatant jurisdikcijos taisykles ir vienodą teismų sprendimų vertinimą. Vidaus rinkai užtikrinti ypač svarbu, kad Sąjungos viduje būtų užtikrintas paprastas ir greitas skolų išieškojimas.³³⁸

Neatsitiktinai vienos pagrindinių Briuselis Ibis reglamento konstatuojamosios dalies nuostatų yra susijusios su vidaus rinkos veikimu: Sąjunga yra nustačiusi sau tikslą prižiūrėti ir vystyti laisvės, saugumo ir teisingumo sritį, be kita ko, palengvindama galimybes kreiptis į teismą, visų pirma taikant teismo ir neteisminių sprendimų civilinėse bylose abipusio pripažinimo principą. Siekdama palaipsniui kurti tokią erdvę,

³³⁷ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo generalinės advokatės J. Kokott 2005 m. lapkričio 24 d. išvada byloje C-3/05, par. 39.

³³⁸ Vesna Rijavec, Wendy Kenett, *Remedies Concerning Enforcement of Foreign Judgments*, Wolters Kluwer, 2018, 49.

Sąjunga turi patvirtinti priemones, susijusias su teisiniu bendradarbiavimu tarpvalstybinio pobūdžio civilinėse bylose, ypač kai jos yra būtinos tinkamam vidaus rinkos veikimui.³³⁹ Tam tikri skirtumai tarp jurisdikciją ir teismo sprendimų pripažinimą reglamentuojančių nacionalinių taisyklių trukdo patikimai veikti vidaus rinkai. Nuostatos dėl jurisdikcijos kolizinių normų civilinėse ir komercinėse bylose suvienodinimo, siekiant užtikrinti greitą ir paprastą valstybėse narėse priimtų teismo sprendimų pripažinimą ir vykdymą, yra labai svarbios.³⁴⁰

Europos Sąjungos valstybėse narėse priimtų sprendimų pripažinimą ir vykdymą reglamentuoja įvairūs reglamentai: Briuselis Ibis reglamentas, Briuselis IIbis reglamentas, Išlaikymo reglamentas, Nemokumo bylų reglamentas, Paveldėjimo reglamentas, Europos vykdomojo rašto reglamentas, Europos mokėjimo įsakymo procedūros reglamentas, Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūros reglamentas, Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamentas. Teisės doktrinoje pastebima, kad Europos Sąjungos civiliniame procese teismo sprendimų pripažinimas ir vykdymas, atsižvelgiant į atskirų reglamentų nustatytus mechanizmus, gali būti skirstomas į tris kategorijas:

- *Lengvoji egzekvatūra* (angl. *easy exequatur*). Šis modelis nustatytas Briuselis IIbis ir Paveldėjimo reglamentuose. Taip pat ši procedūra taikoma ir Išlaikymo reglamentui, jei sprendimas priimtas valstybėse narėje, kuriai privalomas Hagos protokolai dėl teisės, taikomos išlaikymo prievolėms. Lengvoji egzekvatūra iš esmės reiškia, kad yra nustatomas tarpinis veiksmas (angl. *an intermediary step*) tarp vienos valstybės narės teismo priimto sprendimo ir realaus vykdymo kitoje valstybėje narėje.
- *Dalinis egzekvatūros panaikinimas* (angl. *partial abolition of exequatur*). Toks reguliavimas nustatytas Briuselis Ibis reglamente, kuris iš esmės panaikina egzekvatūrą, tačiau palieka teisę skolininkui ginčyti sprendimo vykdymą. Tokiu atveju teismas sprendžia, ar egzistuoja reglamente nustatyti sprendimo nepripažinimo pagrindai.

339 Briuselis Ibis reglamento preambulės 3 punktas.

340 Briuselis Ibis reglamento preambulės 4 punktas.

- *Egzekvatūros panaikinimas* (angl. *abolition of exequatur*). Toks reguliavimas nustatytas kai kuriais Briuselis IIbis reglamento reglamentuojamais atvejais (40–42 straipsniai). Tokiais atvejais teismo sprendimas turi tokį patį poveikį visose valstybėse narėse.³⁴¹

Aptariant valstybėse narėse priimtų teismo sprendimų vykdymą kitose valstybėse pažymėtina, kad Europos Sąjungos teisės aktai reglamentuoja tik dalį su teismų sprendimų pripažinimu ir vykdymu susijusių klausimų. Iš esmės teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo procesas yra atliekamas pagal vidaus teisės nustatytą reguliavimą. Europos Sąjungos teisės aktai nustato, kad vykdymo procesui taikoma vidaus teisė. Pavyzdžiui, Briuselis Ibis reglamentas nustato, kad kitoje valstybėje narėje priimtų teismo sprendimų vykdymo procedūrą reglamentuoja valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teisė.³⁴² Kita vertus, reglamentas taip pat nustato, kad valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas, kuris yra vykdytinas valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi, vykdomas tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir toje valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi, priimtas teismo sprendimas.³⁴³ Sprendimų vykdymo procesas yra sudedamoji civilinio proceso dalis ir jo reguliavimas skiriasi valstybėse narėse. Tai reiškia, kad faktinis teismo sprendimo vykdymas nėra harmonizuotas Europos Sąjungos valstybėse narėse ir reglamentuojamas pagal atskiros valstybės teisę.

Sprendžiant dėl konkretaus Europos Sąjungos reglamento taikymo, patikrinama pasirinkto teisės akto taikymo sritis: 1) materialioji, 2) teritorinė, 3) asmenims ir 4) laiko atžvilgiu. Jeigu reikalavimas (reikalavimai) patenka į atitinkamo teisės akto taikymo sritį, tarptautinės jurisdikcijos klausimas turi būti sprendžiamas pagal šį teisės aktą. Atliekant aptariamą vertinimą, būtina analizuoti ir konkrečiame teisės akte įtvirtintas jo taikymo srities išimtis bei aktualią teismų praktiką.³⁴⁴

Pažymėtina, kad Lugano konvencija reglamentuoja jurisdikcijos

341 Thalia Kruger, „The Disorderly Infiltration of EU Law in Civil Procedure“, *Netherlands International Law Review*, 63 (1), 2016.

342 Briuselis Ibis reglamento 41 straipsnio 1 dalis.

343 Ten pat.

344 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-551-915/2016.

ir teismų sprendimų pripažinimo bei vykdymo klausimus civilinėse ir komercinėse bylose, kylančius tarp Europos Sąjungos valstybių narių ir Europos laisvosios prekybos asociacijos (ELPA) narių – Norvegijos Karalystės, Islandijos Respublikos ir Šveicarijos Konfederacijos – bei Danijos Karalystės.³⁴⁵ Teismų praktikoje nurodoma, kad Lugano konvencija iš esmės išplečiamas Briuselis I reglamentas ir jį pakeitusiame Briuselis Ibis reglamente nustatytų principų taikymas ELPA narėms. Lugano konvencijos struktūra pagrįsta Briuselis I reglamento principais, joje atkartojama dauguma šio reglamento nuostatų.³⁴⁶

Taip pat sprendžiant dėl Europos Sąjungos teisės aktų taikymo, svarbu atkreipti dėmesį į Susitarimą dėl išstojoimo, reglamentuojantį Jungtinės Karalystės išstojoimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos tvarką.

Susitarime dėl išstojoimo reglamentuojamas ir tolesnis nebaigtas policijos ir teisminis bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose bei teisminis bendradarbiavimas civilinėse ir komercinėse bylose. Taigi Susitarime dėl išstojoimo reglamentuojama, kokie teisės aktai turi būti taikomi minėtam teisiniam bendradarbiavimui.

Sprendžiant dėl teisės aktų taikymo, svarbus pereinamasis terminas, nes nuo šio termino priklauso taikytina teisė. Susitarimo dėl išstojoimo 126 straipsniu nustatomas pereinamasis, arba įgyvendinimo, laikotarpis, kuris prasideda šio Susitarimo įsigaliojimo dieną ir **pasibaigia 2020 m. gruodžio 31 d.**

Taip pat aiškinant ir taikant Susitarimą dėl išstojoimo, reikšmingi jo ketvirtame straipsnyje nustatyti metodai ir principai, susiję su jo galia, įgyvendinimu ir taikymu:

- Šio Susitarimo nuostatos ir Sąjungos teisės nuostatos, kurios taikytinos pagal šį Susitarimą, Jungtinės Karalystės atžvilgiu ir jos teritorijoje turi tokią pačią teisinę galią kaip ir Sąjungoje bei jos valstybėse narėse. Todėl juridiniai arba fiziniai asmenys gali tiesiogiai

345 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-128-611/2020.

346 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-82-684/2020.

remtis šiame Susitarime išdėstytomis arba nurodytomis nuostatomis, kurios atitinka tiesioginio veikimo sąlygas pagal Sąjungos teisę.

- Jungtinė Karalystė vidaus pirminės teisės aktais užtikrina, kad būtų laikomasi 1 dalies, be kita ko, kiek tai susiję su reikiamais jos teisminių ir administracinių institucijų įgaliojimais netaikyti vidaus nuostatų, kurios yra prieštaraujančios arba nesuderinamos.
- Šio Susitarimo nuostatos, kuriose daroma nuoroda į Sąjungos teisę arba jos sąvokas ar nuostatas, aiškinamos ir taikomos vadovaujantis Sąjungos teisės metodais ir bendraisiais principais.
- Įgyvendinamos ir taikomos šio Susitarimo nuostatos, kuriose daroma nuoroda į Sąjungos teisę arba jos sąvokas ar nuostatas, aiškinamos atsižvelgiant į atitinkamą Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką, suformuotą iki pereinamojo laikotarpio pabaigos.
- Aiškinamos ir taikydamos šį Susitarimą, Jungtinės Karalystės teisminės ir administracinės institucijos tinkamai atsižvelgia į atitinkamą Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką, suformuotą po pereinamojo laikotarpio pabaigos.

Taigi Susitarimas dėl išstojimo yra tiesioginio taikymo aktas, kuriuo gali remtis juridiniai ir fiziniai asmenys, o jo aiškinimas ir taikymas turi būti suderinamas su ESTT praktika.

Sprendžiant dėl Europos Sąjungos teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo, svarbi Susitarimo dėl išstojimo 67 straipsnio pirma dalis, nustatanti jurisdikciją, teismo sprendimų pripažinimą ir vykdymą. Remiantis šiuo straipsniu, iki pereinamojo laikotarpio pabaigos pradėtam teismo procesui ir Briuselis Ibis reglamento 29, 30 ir 31 straipsniuose, Briuselis IIbis reglamento 19 straipsnyje arba Išlaikymo prievolių reglamento 12 ir 13 straipsniuose nurodytam teismo procesui ar ieškiniams, kurie yra susiję su tokiu teismo procesu, Jungtinėje Karalystėje, taip pat valstybėse narėse su Jungtine Karalyste susijusiais atvejais taikomi šie aktai ar nuostatos: a) Reglamento (ES) Nr. 1215/2012 nuostatos dėl jurisdikcijos; b) Reglamento (ES) 2017/1001, Reglamento (EB) Nr. 6/2002, Reglamento (EB) Nr. 2100/94, Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/679 ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 96/71/EB(

nuostatos dėl jurisdikcijos; c) Reglamento (EB) Nr. 2201/2003 nuostatos dėl jurisdikcijos; d) Reglamento (EB) Nr. 4/2009 nuostatos dėl jurisdikcijos.

1. BRIUSELIS IBIS REGLAMENTAS

Bendrosios nuostatos

Briuselis Ibis reglamentas reglamentuoja civilinių ir komercinių ginčų jurisdikcijos, valstybėse narėse priimtų teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo klausimus. Abipusis pasitikėjimas teisingumo vykdytu Sąjungoje pateisina principą, kad valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas turėtų būti pripažintas visose valstybėse narėse netaikant jokios specialios procedūros. Apibusiai pasitikėjimas valstybių narių teisingumo sistemomis laikomas Europos Sąjungos civilinio proceso pagrindu.³⁴⁷ Be to, siekis sumažinti tarptautinio bylinėjimosi laiko sąnaudas ir išlaidas pateisina teismo sprendimo paskelbimo vykdytinu, prieš pradėdam jį vykdyti valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi, panaikinimą. Todėl vienos valstybės narės teismo sprendimas turėtų būti traktuojamas taip, tarsi jis būtų priimtas valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi.³⁴⁸ Siekiant užtikrinti laisvą teismo sprendimų judėjimą, valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas turėtų būti pripažįstamas ir vykdomas kitose valstybėje narėje net ir tuo atveju, kai teismo sprendimas priimtas dėl asmens, kurio nuolatinė gyvenamoji (buveinė) vieta nėra valstybėje narėje.³⁴⁹

Tačiau nepaisant laisvo sprendimų judėjimo principo, įtvirtinto Briuselis Ibis reglamente, valstybės suverenitetas, nors tiesiogiai ir neminimas reglamente, lieka itin svarbus, pripažįstant, kad teismo sprendimas yra valstybės suvereniteto išraiška ir savaime neturi teisinių pasekmių

---

347 Marek Zilinsky, „Mutual Trust and Cross-Border Enforcement of Judgments in Civil Matters in the EU: Does the Step-by-Step Approach Work?“, *Netherlands International Law Review*, 64, 2017, 116.

348 Briuselis Ibis reglamento preambulės 26 punktas.

349 Briuselis Ibis reglamento preambulės 27 punktas.

kitos valstybės narės teritorijoje.³⁵⁰ Todėl Briuselis Ibis reglamento 36 straipsnyje nustatyta pripažinimo taisyklė nereiškia, kad vienoje valstybėje narėje priimtas sprendimas savaime sukelia teisinės pasekmes kitoje valstybėje. Tačiau Briuselis Ibis reglamente nustatytas laisvo sprendimų judėjimo principas palengvina sprendimų pripažinimo ir vykdymo procesą, nes skirtingai nei Briuselis I reglamentas, nereikalauja prašymo pripažinti sprendimą vykdytinu (egzekvatūros).

Užsienio valstybėje priimtas teismo sprendimas gali būti vertinamas kaip konkretaus fakto buvimo įrodymas, pavyzdžiui, konkretaus turto buvimas konkrečioje vietoje atitinkamu metu, kaip nustatyta teismo sprendime.³⁵¹ Pagal Europos Sąjungos teisę, pripažinimas siejamas tik su teismo poveikiu (angl. *effects*). Todėl sprendimo pripažinimas nedaro poveikio sprendimo įrodomajai galiai (angl. *evidentiary value*). Tokiu atveju turi būti remiamasi tos valstybės, kurioje prašoma sprendimą pripažinti, teise (lot. *lex fori*).³⁵²

Vienas esminių užsienio valstybėje priimto teismo sprendimo aspektų yra tas, kad pripažinimas vyksta automatiškai. Toks sprendimų pripažinimas nustatytas įvairiuose Europos Sąjungos teisės aktuose, reglamentuojančiuose Europos Sąjungos civilinį procesą (Briuselis Ibis reglamento 21(1) straipsnis, Išlaikymo reglamento 17(1), 23(1) straipsnis, Paveldėjimo reglamento 39(1) straipsnis). Tai reiškia, kad sprendimo galia ir poveikis kilmės valstybėje narėje gali būti pasitelkiamas visose kitose valstybėse narėse be specialios pripažinimo procedūros. Kreditorius, gavęs teismo sprendimą, turi teisę tiesiogiai kreiptis dėl sprendimo vykdymo ir tai atlieka pagal valstybės, kurioje siekiama sprendimą vykdyti, vidaus teisę.

Kadangi Briuselis Ibis reglamentas pakeičia Briuselis I reglamentą, Europos Sąjungos teisminių institucijų praktika dėl Briuselis I reglamento aiškinimo aktuali ir aiškinant Briuselis Ibis reglamento nuostatas (tiek, kiek ji neprieštarauja šiam reglamentui):

350 Vesna Rijavec, Wendy Kenett, *Remedies Concerning Enforcement of Foreign Judgments*, Wolters Kluwer, 2018, 54.

351 Andrew Dickinson, Eva Lein, *The Brussels I Regulation Recast*, Oxford University Press, 2015, 376.

352 Ten pat.

*Reglamentas 1215/2012 pakeičia reglamentą 44/2001, todėl Teisingumo Teismo pateiktas pastarojo reglamento nuostatų aiškinimas taikomas ir reglamento 1215/2012 nuostatoms, kai šių dviejų Sąjungos teisės aktų nuostatas galima laikyti lygiavertėmis <...>. Nagrinėjamu aspektu minėtų teisės aktų normos, tiek, kiek tai susiję su sąsajomis tarp teismo ir bylos, laikytinos lygiavertėmis, todėl galima remtis minėta Teisingumo Teismo praktika. Dėl šios priežasties Teisingumo Teismo išaiškinimas, kad susitarimui dėl teisingumo nereikalingos sąsajos tarp teismo ir bylos aplinkybių, turėtų būti taikomas ir reglamentui 1215/2012.*³⁵³

Briuselis Ibis reglamentas taikomas civilinėse ir komercinėse bylose. Šios sąvokos aiškinimas siejamas su ginčo teisiniu santykiu ir šalių pobūdžiu:

*Reglamento Nr. 44/2001 taikymo sritis, kaip ir Briuselio konvencijos taikymo sritis, apribota sąvoka „civilinės ir komercinės bylos“. Iš nusistovėjusios Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad šią taikymo sritį iš esmės nulemia aplinkybės, kurios apibūdina teisinių santykių tarp ginčo šalių pobūdį ar šio ginčo dalyką.*³⁵⁴

Sąvokos civilinės ir komercinės bylos negalima aiškinti kaip paprastos nuorodos į vienos ar kitos atitinkamos valstybės vidaus teisę. Todėl ją reikia laikyti savarankiška sąvoka, kurią būtina aiškinti atsižvelgiant į minėto reglamento tikslus, sistemą ir bendruosius principus, išplaukiančius iš nacionalinės teisės sistemų.³⁵⁵ Briuselis Ibis reglamentas netaikomas mokesčių, muitų ar administracinėms byloms arba valstybės atsakomybei už veiksmus ir neveikimą vykdant valstybės įgaliojimus (*acta iure imperii*), taip pat fizinių asmenų statusui arba teismumui ir veiksnumui, nuosavybės teisėms, atsirandančioms iš santuokos ryšių arba ryšių, kurie pagal tokiems ryšiams taikytiną teisę laikomi lygiavertėmis santuokai, bankrotui, su nemokių bendrovių arba kitų juridinių asmenų likvidavimu susijusiems procesams ir panašioms byloms, socialiniam draudimui,

353 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-209-969/2017.

354 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2013 m. rugsėjo 12 d. sprendimas byloje C-49/12, par. 33.

355 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2016 m. liepos 28 d. sprendimas byloje C-102/15, par. 30.

arbitražui, iš šeimos santykių, giminystės, santuokos arba svainystės kylančioms išlaikymo prievolėms, testamentams ir paveldėjimui, įskaitant dėl mirties kylančias išlaikymo prievoles.

Briuselis Ibis reglamentas taikomas civilinėse ir komercinėse bylose. LAPT praktikoje pasitaikė atvejų, kai teismui buvo pateiktas prašymas pripažinti sprendimą, priimtą baudžiamojoje byloje. Byloje pareiškėjas pateikė prašymą pripažinti ir leisti vykdyti Austrijos Respublikos Vienos apygardos baudžiamųjų bylų teismo nuosprendį, priimtą baudžiamojoje byloje, kurioje asmuo buvo pripažintas kaltu dėl sukčiavimo stambiu mastu bei nuteistas laisvės atėmimo bausme, o nukentėjusiajam iš nuteistojo priteistas žalos atlyginimas. Teismas tokį prašymą tenkino ir konstatavo, kad toks reikalavimas savo prigimtimi yra turtinio civilinio pobūdžio ir patenka į reglamento taikymo sritį:

Reglamento (EB) 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo <...> 1 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad šis reglamentas taikomas civilinėse ir komercinėse bylose, neatsižvelgiant į teismo pobūdį. Nagrinėjamu atveju pareiškėjo turtinis reikalavimas dėl nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo patenkintas Austrijos Respublikos Vienos apygardos baudžiamųjų bylų teismo išnagrinėtoje baudžiamojoje byloje, tačiau savo prigimtimi šis reikalavimas yra turtinio civilinio pobūdžio, todėl pripažįstant ir leidžiant vykdyti jį Lietuvos Respublikoje taikomos Reglamento Nr. 44/2001 nuostatos.³⁵⁶

Sprendimų pripažinimas

Briuselis Ibis reglamento III skyrius reglamentuoja teismo sprendimų pripažinimą ir vykdymą. Šio reglamento 36 straipsnyje nustatyta, kad valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas pripažįstamas kitose valstybėse narėse netaikant jokių specialių procedūrų (pirma dalis). Bet kuri suinteresuotoji šalis, vadovaudamasi 3 skirsnio 2 poskirsniumi, gali prašyti priimti sprendimą, kad nėra pagrindu atsisakyti pripažinti teismo

356 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gegužės 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-40-381/2016.

sprendimą, kaip nurodyta 45 straipsnyje (antra dalis). Jei proceso baigtis valstybės narės teisme priklauso nuo to, kaip bus išspręstas šalutinis atsisakymo pripažinti teismo sprendimą klausimas, tas teismas turi jurisdikciją spręsti tokį klausimą (trečia dalis). Pripažįstama, kad Briuselis Ibis reglamento 36 straipsnio 1 dalyje nustatyta taisyklė nenustato jokių reikalavimų pripažinimui, bet nustato, kad pripažinimas vyksta *ipso jure* netaikant jokių specialių priemonių.³⁵⁷

Briuselis I bis reglamentas neapibrėžia pripažinimo ir vykdymo sąvokų. Teisės doktrinoje pažymima, kad pripažinimas plačiausia prasme suprantamas kaip bet koks teismo sprendimo teisinis poveikis (angl. *all legal effects*), įskaitant jo vykdymą.³⁵⁸ Kadangi Briuselis Ibis reglamentas šias sąvokas atskiria, pripažinimas turėtų apimti teismo sprendimo poveikį, išskyrus kiek tai susiję su vykdymu. Pripažįstama, kad vykdymas siejamas su veiksmais, kurie reikalauja tam tikros formos prievartos (angl. *coersion*) taikymo.³⁵⁹

Byloje *Hoffman* nurodyta, kad pripažinimas privalo suteikti sprendimams tokią galią ir veiksmingumą, kokiais jie pasižymi valstybėje narėje, kurioje buvo priimti.³⁶⁰ Užsienio teismo sprendimo poveikis pagal *Hoffman* bylą suprantamas plačiai ir gali būti vertinamas kaip esminis (materialinis) ir procesinis sprendimo poveikis.³⁶¹ Vėlesnėje praktikoje taip pat nurodoma, kad pripažintas užsienio teismo sprendimas prašomojoje valstybėje iš esmės turi turėti tokias pačias pasekmes kaip ir kilmės valstybėje.³⁶²

Teisės doktrinoje pastebimi tam tikri *Hoffman* bylos trūkumai. Šioje byloje teismas nepripažino, kad sprendimas dėl procesinių klausimų,

357 Vesna Rijavec, Wendy Kenett, *Remedies Concerning Enforcement of Foreign Judgments*, Wolters Kluwer, 2018, 67.

358 Andrew Dickinson, Eva Lein, *The Brussels I Regulation Recast*, Oxford University Press, 2015, 375.

359 Ten pat, 376.

360 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1988 m. vasario 4 d. sprendimas byloje C-145/86, para. 10. Angl. *Recognition must therefore „have the result of conferring on judgments the authority and effectiveness accorded to them in the state in which they were given“.*

361 Vesna Rijavec, Wendy Kenett, *Remedies Concerning Enforcement of Foreign Judgments*, Wolters Kluwer, 2018, 71.

362 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2012 m. lapkričio 15 d. sprendimas byloje C-456/11, par. 34.

priimtų vienoje valstybėje narėje, gali būti laikomas sprendimu dėl ginčo esmės kitoje valstybėje narėje. Pavyzdžiui, ieškinio senatį reglamentuojančios nuostatos valstybėse gali būti suprantamos kaip procesinės ar materialinės normos. Todėl to paties sprendimo poveikis gali būti skirtingai suprantamas skirtingose valstybėse narėse.³⁶³

Byloje *Apostolides* pripažinta, kad pripažinimu iš esmės siekiama sprendimams suteikti tokią galią ir veiksmingumą, kokį jie turi valstybėje narėje, kurioje buvo priimti, tačiau nėra jokios priešasties vykdomam sprendimui suteikti galią, kurios jis neturi valstybėje narėje, kurioje buvo priimtas arba poveikį, kurio tokio tipo sprendimas neturėtų, jei būtų priimtas valstybėje narėje, kurioje jį prašoma pripažinti.³⁶⁴

Byloje *Prism Investments BV* teismas nurodė, kad sprendimui tapus nevykdytinam valstybėje narėje, kur jis priimtas, jis negali būti pripažintas vykdytinu valstybėje, kur jį prašoma vykdyti. Sprendimo vykdytinumas valstybėje narėje, kur jis priimtas, yra privaloma sąlyga, kad šis sprendimas būtų vykdomas kitoje valstybėje narėje.³⁶⁵ Užsienio teismo sprendimą integravus į valstybės narės, kurioje prašoma jį vykdyti, teisinę sistemą nacionalinės tos valstybės vykdymo normos jam taikomos taip pat kaip ir nacionalinių teismų priimtiems sprendimams.³⁶⁶

Briuselis Ibis reglamento 36 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad bet kuri suinteresuotoji šalis, vadovaudamasi 3 skirsnio 2 poskirsniumi, gali prašyti priimti sprendimą, kad nėra pagrindų atsisakyti pripažinti teismo sprendimą, kaip nurodyta reglamento 45 straipsnyje.

Šalis, norinti, kad valstybėje narėje būtų pripažintas kitoje valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas, privalo pateikti: a) teismo sprendimo kopiją, atitinkančią sąlygas, būtinas jo autentiškumui patvirtinti, ir b) pagal reglamento 53 straipsnį išduotą pažymą.³⁶⁷

Briuselis Ibis reglamento 37 straipsnyje nustatyti reikalavimai taikomi

363 Vesna Rijavec, Wendy Kenett, *Remedies Concerning Enforcement of Foreign Judgments*, Wolters Kluwer, 2018, 71.

364 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2009 m. balandžio 28 d. sprendimas byloje C-420/07, par. 66.

365 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2011 m. spalio 13 d. sprendimas byloje C-139/10, par. 38.

366 Ten pat, par. 40.

367 Briuselis Ibis reglamento 37 straipsnio 1 dalis.

tik siekiant naudoti sprendimą jo pripažinimui ir sukeliama teisiniame poveikiui. Kai siekiama sprendimą vykdyti, taikomos Briuselis Ibis reglamento 42 straipsnyje nustatytos taisyklės.

Teisės doktrinoje aptarti reikalavimai dokumentams, nustatyti Briuselis Ibis reglamento 37 straipsnio 1 dalyje. Pirma, asmuo turi pateikti sprendimo kopiją, kurio autentiškumas turi būti patvirtintas. Ši taisyklė turėtų būti aiškinama kaip nukreipianti į kilmės valstybėje nustatytus reikalavimus dokumento autentiškumui. Pripažįstama, kad įprastai teismo sprendimo kopija laikoma autentiška, jei ji patvirtinta konkrečios nustatytos institucijos, turinčios teises tai atlikti, antspaudu ar spaudu. Kita vertus, jei mažiau formalūs autentiškumo patvirtinimo reikalavimai yra nustatyti konkrečioje valstybėje narėje, jie turėtų būti laikomi pakankamais norint nustatyti sprendimo autentiškumą pagal Briuselis Ibis reglamento 37 straipsnį. Tol, kol Briuselis Ibis reglamento 37 straipsnio 1 dalies a punkto reikalavimai nėra patenkinti, teismas ar institucija, kuriai pateiktas sprendimas, turėtų laikyti teismo sprendimą nepripažintu.³⁶⁸

Praktikoje gali kilti klausimas, koks terminas turėtų būti suteiktas asmeniui, kad šis ištaisytų trūkumus, kai pateikiamas pripažinti teismo sprendimas, neatitinkantis Briuselis Ibis reglamento 37 straipsnio 1 dalies a punkto reikalavimų? Manytina, kad tokiu atveju institucija ar teismas turėtų taikyti savo valstybės teisėje nustatytas tokio klausimo sprendimo taisykles.³⁶⁹

Kartu su autentiška teismo sprendimo kopija, asmuo turi pateikti Briuselis Ibis reglamento 1 dalies b punkte nustatytą sertifikata, nustatytą 53 straipsnyje. Sertifikato tikslas yra palengvinti laisvą sprendimų judėjimą nustatant viename dokumente daugiakalbę formą, esminę informaciją, susijusią su sprendimu.³⁷⁰ Sertifikato pateikimas turėtų užti-

368 Andrew Dickinson, Eva Lein, *The Brussels I Regulation Recast*, Oxford University Press, 2015, 394.

369 Ten pat.

370 Dariusz Bolzanas, Egidija Tamošiūnienė, Dalia Vasarienė, Remigijus Jokubauskas, „Certification of enforceability in member state of origin: service of certificate“, *Remedies Concerning Enforcement of Foreign Judgements: Brussels I Recast, Remedies Concerning Enforcement of Foreign Judgments*, Wolters Kluwer, 2018.

krinti du interesus: teisėtą interesą suinteresuotosios šalies, kuri siekia, kad užsienio teismo sprendimas būtų kuo greičiau ir paprasčiau pripažintas, ir efektyvų funkcijų, priskirtų valstybės narės, į kurią kreipiamasi dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo, institucijoms, atlikimą.

Briuselis Ibis reglamento 37 straipsnio 2 dalis nustato atvejus, kai nacionaliniai teismai ir kitos institucijos gali nereikalauti pateikti dokumentų vertimo. Tokiu tikslu siekiama palengvinti užsienio teismo sprendimo pripažinimo procedūrą. Toks palengvinimas sudarytas iš keturių žingsnių: a) teismas ar kita institucija turi nuspręsti, ar sprendžiant dėl pripažinimo reikia papildomos informacijos; b) sertifikato vertinimo turi būti prašoma tuo atveju, kai vertimas yra „būtinas“; c) teismas ar institucija turi „negalėti“ spręsti klausimo nesant vertimo, d) valstybės narės turėtų nustatyti, kad jos priims viena ar keliomis oficialiomis Europos Sąjungos kalbomis priimtus dokumentus, kurie parengti ne jos valstybine kalba.³⁷¹ Tokiais reikalavimais siekiama nustatyti, kad sprendimas dėl sertifikato vertimo turėtų būti priimamas atsižvelgiant į individualią bylą, o ne automatiškai.³⁷²

Valstybės narės neturi teisės nustatyti papildomų reikalavimų dėl įrodymų ar kitokių formalumų kaip sąlygos dėl sėkmingo sprendimo panaudojimo kitos valstybės teisme ar institucijoje. Briuselis Ibis reglamento 61 straipsnis nustato, kad pagal šį reglamentą valstybėje narėje išduotų dokumentų nereikia legalizuoti ar taikyti kitą panašų formalumą. Pavyzdžiui, pripažįstama, kad jei sprendimas buvo priimtas už akių (angl. *default judgment*), valstybė narė neturėtų reikalauti pripažinimo stadijoje šalies pateikti įrodymus apie aplinkybę, kad asmeniui, kurio atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, buvo įteiktas dokumentas, kuriuo pradėtas procesas ar kitas atitinkamas dokumentas.³⁷³

Briuselis Ibis reglamento 38 straipsnyje nustatyta teisė sustabdyti visiškai ar iš dalies užsienio teismo sprendimo pripažinimo bylą. Teismas arba institucija, į kurią kreipiamasi dėl kitoje valstybėje narėje priimto

371 Andrew Dickinson, Eva Lein, *The Brussels I Regulation Recast*, Oxford University Press, 2015, 396.

372 Ten pat, 397.

373 Ten pat.

teismo sprendimo pripažinimo, gali visiškai arba iš dalies sustabdyti bylos nagrinėjimą, jei:

- a) teismo sprendimas apskundžiamas kilmės valstybėje narėje; arba
- b) pateiktas prašymas priimti sprendimą, kad nėra pagrindų atsakyti pripažinti teismo sprendimą, kaip nurodyta Briuselis Ibis 45 straipsnyje, arba sprendimą, kad remiantis vienu iš tų pagrindų, teismo sprendimas turi būti nepripažintas.

Sprendimas dėl bylos sustabdymo neturi būti priimamas automatiškai, įvertinus reikšmingas šiam procesui aplinkybes. Sustabdymo poreikis yra pagrįstas konkrečios bylos aplinkybių vertinimu ir sprendimu dėl vieno iš tikslų: sklandaus užsienio teismo sprendimo pripažinimo ir teismų sprendimų suderinamumo (angl. *harmony of decisions*).³⁷⁴ Remiantis byloje *Van Dalfsen* suformuota praktika, toks sustabdymas turėtų būti suprantamas siaurai ir nesudaryti kliūčių automatiniam pripažinimo procesui.³⁷⁵

Šiame straipsnyje nustatytos taisyklės tikslas – išvengti situacijos, kai užsienio teismo sprendimo pripažinimas pagal Briuselis Ibis reglamento 36 straipsnį galėtų lemti sprendimų nesuderinamumą.³⁷⁶ Pažymėtina, kad reglamente nėra apibrėžta sąvoka „apskundžiamas“ ir nenustatyta situacijų, kada gali būti laikoma, kad teismo sprendimas apskūstas.

Aiškinant Briuselio konvenciją, nurodyta, kad sąvoka „įprasta apeliacija“ (angl. *ordinary appeal*) turi būti aiškinama autonomiškai pagal konvenciją, bet ne pagal šalies, kurioje siekiama sprendimo pripažinimo ar vykdymo, teisę.³⁷⁷ Bet koks procesas, kuris gali lemti esminius pasikeitimus (angl. *a substantial change*) šalių teisei pozicijai, palyginti su nustatyta ankstesniame sprendime, turi būti laikomas kaip sprendimo

³⁷⁴ Ten pat, 401.

³⁷⁵ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1991 m. spalio 4 d. sprendimas byloje C-183/90, par. 30. Angl. *It follows that the first paragraph of Article 38 of the Convention, since it constitutes a derogation, must be strictly interpreted so as not to prejudice the effectiveness of Article 31 of the Convention and detract from its object, namely to permit the free movement of judgments by allowing judgments given in a Contracting State and enforceable in that State to be enforced in another Contracting State.*

³⁷⁶ Andrew Dickinson, Eva Lein, *The Brussels I Regulation Recast*, Oxford University Press, 2015, 399.

³⁷⁷ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1977 m. lapkričio 22 d. sprendimas byloje C-43/77, par. 28

apskundimas pagal Briuselis Ibis reglamento 38 straipsnio a punktą nepaisant, ar procesas laikomas „įprasta apeliacija“, ar ne.³⁷⁸ Byloje *Industrial* nustatyta, kad sąvoka „įprasta apeliacija“ turi būti suprantama kaip apskundimas, kuris yra dalis įprasto ginčo proceso ir kuris yra proceso dalis, kurio šalis gali tikėtis.³⁷⁹

Valstybėse narėse priimtų sprendimų vykdymas

Europos Sąjungos valstybėse narėse priimtų teismų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymas reglamentuojamas Briuselis Ibis reglamento 39–44 straipsniuose. Vienas esminių Briuselis Ibis reglamento pakeitimų buvo egzekvatūros panaikinimas, reiškiantis, kad vienoje valstybėje narėje priimtas sprendimas yra pripažįstamas nereikalaujant leidimo suteikimo vykdyti jį kitose valstybėse narėse.³⁸⁰ Laisvo sprendimų judėjimo principą, nustatytą Briuselis Ibis reglamento preambulės 26–27 punktuose, detalizuoja Briuselis Ibis reglamento 39 straipsnis, pagal kurį vienoje valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas, kuris yra vykdytinas toje valstybėje narėje, taip pat yra vykdytinas kitoje valstybėje narėje ir tam nereikia jo skelbti vykdytinu. Šis reglamento straipsnis pakeitė Briuselis I reglamento 38 straipsnį, reikalavusį sprendimo pripažinimo, siekiant jį vykdyti kitoje valstybėje narėje.³⁸¹ Taigi, pagal Briuselis Ibis reglamentą, kreditorius, kurio naudai priimtas teismo sprendimas, turi teisę jam tapus vykdytinam kilmės valstybėje narėje, kreiptis į

378 Andrew Dickinson, Eva Lein, *The Brussels I Regulation Recast*, Oxford University Press, 2015, 400.

379 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1977 m. lapkričio 22 d. sprendimas byloje C-43/77, par. 37.

Angl. *Considered from this point of view, the expression 'ordinary appeal' must be understood as meaning any appeal which forms part of the normal course of an action and which, as such, constitutes a procedural development which any party must reasonable expect.*

380 Vesna Rijavec, Wendy Kenett, *Remedies Concerning Enforcement of Foreign Judgments*, Wolters Kluwer, 2018, 69.

381 Valstybėje narėje priimtas ir joje turintis būti vykdomas teismo sprendimas vykdomas kitoje valstybėje narėje, kai suinteresuotos šalies prašymu jis buvo paskelbtas vykdytinu toje kitoje valstybėje narėje. Tačiau Jungtinėje Karalystėje toks teismo sprendimas vykdomas Anglijoje ir Velse, Škotijoje arba Šiaurės Airijoje, kai suinteresuotosios šalies prašymu jis buvo užregistruotas vykdyti toje Jungtinės Karalystės dalyje.

kitoje valstybėje narėje, kurioje yra skolininko turtas, sprendimų vykdymo funkcijas atliekantį subjektą ir reikalauti įvykdyti sprendimą priverstiniu būdu.

Sistemiškai vertinant Briuselis Ibis reglamente nustatytą teismo sprendimų vykdymo modelį, galima teigti, kad, nepaisant egzekvatūros panaikinimo, vienoje valstybėje narėje priimto teismo sprendimo vykdymas kitoje valstybėje narėje yra gana sudėtingas ir gali reikalauti finansinių ir laiko sąnaudų. Pirma, Briuselis Ibis reglamentas nereglamentuoja faktinių vykdymo veiksmų. Šiuos veiksmus reglamentuoja atskirai kiekvienos valstybės narės teisė. Todėl, pavyzdžiui, jei kreditorius nori priverstinai vykdyti Lietuvos Respublikos teisme priimtą vykdytiną sprendimą Lenkijos Respublikoje, jis turi kreiptis tiesiogiai į priverstinius sprendimo vykdymo veiksmus atliekantį subjektą Lenkijos Respublikoje. Teisės doktrinoje išskiriamos trys teismų sprendimų vykdymo modelių grupės Europos Sąjungos valstybėse narėse:

- administracinė (Švedija, Suomija);
- nepriklausomas, laisvoji profesija (Prancūzija, Olandija);
- teisminė sistema (Austrija, Ispanija).³⁸²

Todėl teismo sprendimo priverstinis vykdymas nėra paprastas, nes tokie veiksmai reikalauja valstybės, kurioje siekiama faktiškai vykdyti sprendimą, teisinės sistemos išmanymo ir galimai teisinio atstovavimo. Todėl nacionalinių teisės sistemų skirtingas priverstinio sprendimų vykdymo reguliavimas, viešai prieinamos aktualios informacijos įvairiomis kalbomis stoka sukelia praktinių sunkumų dėl priverstinio sprendimų vykdymo tarpvalstybinėse civilinėse ir komercinėse bylose. Tam tikra praktinė informacija, susijusi su Europos Sąjungos valstybėse narėse priimtų sprendimų vykdymą, pateikiama oficialioje interneto svetainėje (Europos e. teisingumo portale).³⁸³

Antra, Briuselis Ibis suteikia teisę skolininkui kreiptis dėl atsisakymo vykdyti teismo sprendimą. Jei toks prašymas yra pateikiamas, tai reiškia papildomas išlaidas, nes teismo sprendimo priverstinio vykdymo

382 Vesna Rijavec, Wendy Kenett, *Remedies Concerning Enforcement of Foreign Judgments*, Wolters Kluwer, 2018, 287.

383 Žr. <https://e-justice.europa.eu/home.do?plang=lt&action=home>.

procedūra nėra pradedama ir teismo sprendimą gali būti išvis atsisakyta pripažinti. Tai reikštų, kad vienoje valstybėje priimtas sprendimas iš esmės neturi teisinių pasekmių dėl priverstinio tokio sprendimų vykdymo kitoje valstybėje narėje. Todėl net jei vienoje valstybėje narėje priimtas kreditoriui naudingas teismo sprendimas, kuris galėtų būti vykdomas kilmės valstybėje, skolininkas gali gintis Briuselis Ibis reglamente nustatytais pagrindais kitose valstybėse narėse, kuriose būtų siekiama sprendimą vykdyti, taip sudarydamas kliūtis efektyviam užsienio teismo sprendimo vykdymui.

Taigi nors Briuselis Ibis reglamentas sudaro sąlygas efektyvesniam, operatyvesniam užsienio teismo sprendimo vykdymui, faktinis priverstinis sprendimo vykdymas yra gana sudėtingas ir gali pareikalauti papildomų bylinėjimosi išlaidų.

Vienas esminių reikalavimų laisvo sprendimų judėjimo principo įgyvendinimui yra „teismo sprendimo“ ir „įsiteisėjimo“ sąvokos. Briuselis Ibis reglamento 2 straipsnio a punktas nustato, kad teismo sprendimas yra bet koks valstybių narių teismo sprendimas, neatsižvelgiant į tai, kaip tas sprendimas gali būti įvardijamas, įskaitant nutartį, įsakymą, nutarimą ar vykdomąjį raštą, taip pat teismo pareigūno sprendimą dėl bylinėjimosi išlaidų nustatymo. Briuselis Ibis reglamento III skyriuje „teismo sprendimas“ apima teismo, kuris pagal šį reglamentą turi jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, paskirtas laikinąsias priemones, įskaitant apsaugos priemones. Ši sąvoka neapima laikinosios priemonės, įskaitant apsaugos priemonę, kurią toks teismas paskiria neįteikdamas atsakovui šaukimo į teismą, išskyrus atvejus, kai sprendimas, nustatantis atitinkamą priemonę, prieš jį vykdant buvo įteiktas atsakovui. Iš esmės teismo sprendimo sąvoka yra autonomiška ir turėtų būti suprantama bei aiškinama tik pagal šį reglamentą. Todėl nėra svarbu, kaip yra vadinamas teismo sprendimas, pavyzdžiui, dekretas, įsakymas, nutarimas, vykdymo nurodytas ar sprendimas dėl bylinėjimosi išlaidų ir pan.³⁸⁴

Vykdomas gali būti tik įsiteisėjęs teismo sprendimas. Įsiteisėjimo

384 Andrew Dickinson, Eva Lein, *The Brussels I Regulation Recast*, Oxford University Press, 2015, 411.

sąvoka reglamente nėra apibrėžta. Sprendžiant, ar sprendimas įsiteisėjo, reikia vertinti kilmės valstybės narės teisę. Pavyzdžiui, jei sprendimas yra laikomas vykdytinu kilmės valstybėje narėje, nepaisant pateikto apeliacinio skundo, jis laikomas vykdytinu pagal 39 straipsnį ir vykdymo sustabdymas gali būti atliekamas pagal 44 straipsnį. Jei sprendimas laikomas laikinai vykdytinu (angl. *provisionally enforceable*) pagal kilmės valstybės narės teisę, to pakanka dėl 39 straipsnio taikymo.³⁸⁵

Briuselis Ibis reglamentas taikomas ir sprendimams dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo. Reglamentas laikinųjų apsaugos priemonių sąvokos nepateikia, tačiau teismų praktikoje aiškinant Briuselio konvencijos nuostatas, nurodyta, kad sąvoka „laikinosiomis ir apsaugos priemonėmis“ Briuselio konvencijos 24 straipsnio prasme turi būti laikomos priemonės, kuriomis Briuselio konvencijos taikymo sričiai priklausančiose situacijose siekiama išsaugoti faktinę arba teisinę situaciją tam, kad būtų apsaugotos teisės, kurias, beje, prašoma pripažinti teisme, kurio jurisdikcijai priklauso ieškinio dalykas.³⁸⁶ Pripažinta, kad *actio Pauliana* ieškinys negali būti laikomas laikinąja ar apsaugos priemone pagal Europos Sąjungos teisę.³⁸⁷ Priemonė, kurios tikslas yra suteikti pareiškėjui galimybę įvertinti galimos bylos laimėjimo ar pralaimėjimo tikimybę, nebūtų laikoma laikina arba apsaugos priemone Briuselio konvencijos 24 straipsnio prasme, todėl „laikinosios ir apsaugos priemonės“ neapima nurodymo apklausti liudytoją siekiant suteikti pareiškėjui galimybę įvertinti galimo ieškinio tinkamumą, nustatyti tokio ieškinio pagrindą ir įvertinti pagrindų, kuriais jame gali būti remiamasi, tinkamumą.³⁸⁸

Briuselis Ibis reglamento 40 straipsnis nustato, kad vykdytinas teismo sprendimas *ipso iure* suteikia teisę taikyti apsaugos priemones, numatytas pagal valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teisę. Šios normos tikslas yra užtikrinti valstybėje narėje, kurioje gali būti vykdomas sprendimas, turto apsaugą, iki bus priimtas sprendimas kilmės valstybėje narėje.³⁸⁹

385 Ten pat, 412.

386 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1992 m. kovo 26 d. sprendimas byloje C-261/90, par. 34.

387 Ten pat, par. 36.

388 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2005 m. balandžio 28 d. sprendimas byloje C-104/03, par. 24–25.

389 Andrew Dickinson, Eva Lein, *The Brussels I Regulation Recast*, Oxford University Press, 2015, 413.

Bruselis I reglamentas taip pat nustatė sprendimo dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymą, tačiau esminis skirtumas, palyginti su Bruselis Ibis reglamentu, yra egzekvatūros panaikinimas. Tai reiškia, kad sprendimui dėl laikinųjų apsaugos priemonių, priimtam vienoje valstybėje narėje, taikomas laisvo sprendimų judėjimo principas. Kadangi Bruselis Ibis reglamentas nenustato jokių laikinųjų apsaugos priemonių, konkrečios laikinosios apsaugos priemonės nustatomos pagal valstybės narės teisę. Tačiau sprendžiant dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ir vykdymo, svarbu įvertinti, kad reglamente atskiriami atvejai, kai priemonės taiko valstybės, kurios teismai turi jurisdikciją nagrinėti ginčą iš esmės, teismai ir valstybės, kurios teismai neturi jurisdikcijos nagrinėti ginčą iš esmės, teismai. Bruselis Ibis reglamento preambulės 33 punktas nustato, kad kai laikinąsias priemones, įskaitant apsaugos priemones, skiria teismas, turintis jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, pagal šį reglamentą turėtų būti užtikrinamas laisvas jų judėjimas. Tačiau laikinosios, įskaitant apsaugos, priemonės, kurias toks teismas skyrė, neįteikęs atsakovui šaukimo į teismą, pagal šį reglamentą neturėtų būti pripažįstamos ir vykdomos, išskyrus atvejus, kai teismo sprendimas, kuriame nurodyta tam tikra priemonė, buvo įteiktas atsakovui prieš sprendimo vykdymą. Tai neturėtų kliudyti pripažinti ir vykdyti tokias priemones pagal nacionalinę teisę. Kai laikinąsias priemones, įskaitant apsaugos priemones, skiria valstybės narės teismas, neturintis jurisdikcijos nagrinėti bylą iš esmės, pagal šį reglamentą tokių priemonių poveikis turėtų būti ribojamas tos valstybės narės teritorija.

Bruselis Ibis reglamento 41 straipsnis reglamentuoja vienoje valstybėje narėje priimto sprendimo vykdymą kitoje valstybėje. Šio straipsnio pirmoje dalyje nustatyta, kad, laikantis šio skirsnio nuostatų, kitoje valstybėje narėje priimtų teismo sprendimų vykdymo procedūrą reglamentuoja valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teisė. Valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas, kuris yra vykdytinas valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi, vykdomas tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir toje valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi. Reglamento preambulės 30 punktas nustato, kad šaliai, kuri pateikė skundą dėl kitoje valstybėje narėje priimto teismo sprendimo vykdymo, ir pagal valstybės narės, į kurią

kreipiamasi, teisės sistemą turėtų būti, kiek tai įmanoma, suteikta galimybė vykstant tam pačiam teismo procesui ne tik taikyti šiame reglamente numatytą atsisakymo pagrindą, bet ir remtis pagal nacionalinę teisę numatytais atsisakymo pagrindais laikantis toje teisėje nustatytų terminų.

Remiantis Briuselis Ibis reglamento 41 straipsnio 1 dalimi, vykdymo procesui taikomos procesinės taisyklės tos valstybės narės, kurioje siekiama sprendimo vykdymo. Tai reiškia, kad vykdymo procesui taikomos Briuselis Ibis reglamento nuostatos, tačiau tų santykių, kurių vykdymo procese nereglamentuoja šis reglamentas, taikoma valstybės narės teisė. Panašus teisinis reguliavimas yra nustatytas ir kituose reglamentuose: Europos vykdomojo rašto reglamento 20 straipsnio 1 dalyje, Europos mokėjimo įsakymo procedūros reglamento 21 straipsnio 1 dalyje, Europos smulkių sumų reglamento 21 straipsnio 1 dalyje, Išlaikymo reglamento 41 straipsnyje. Pripažįstama, kad nacionalinės vykdymo procesą reglamentuojančios teisės taikymas yra ribotas Briuselis Ibis reglamentu bei ekvivalentiškumo ir efektyvumo (angl. *equivalence and effectiveness*) principais.³⁹⁰ Reikšmingos taisyklės nustatytos reglamento 42 ir 43 straipsniuose, kurių tikslas nustatyti reikalingų formalumų ir kreditoriaus išlaidų sumažinimo ir skolininko apsaugos pusiausvyrą.

Vienoje valstybėje narėje priimtas sprendimas turi būti vykdomas „pagal tokias pačias sąlygas“, pagal kurias būtų vykdomas tos valstybės narės teismo priimtas sprendimas. Taip užtikrinamas ekvivalentiškumo principas. Kadangi pagal Briuselis Ibis reglamento 41 straipsnio 2 dalį, sprendimo vykdymui taikomos ir valstybės narės teisės taisyklės, šalis, kurios atžvilgiu siekiama vykdyti sprendimą, gali remtis vidaus teisėje nustatytais pagrindais dėl atsisakymo vykdyti ar vykdymo sustabdymo, kaip nustatyta valstybės narės teisėje. Tačiau šie pagrindai negali būti nesuderinami su Briuselis Ibis reglamento 45 straipsnyje nustatytais pagrindais.³⁹¹

390 Ten pat, 418.

391 Ten pat, 420.

Pažymėtina, kad valstybių narių teisė taikoma tik dėl vykdymo, bet negali būti taikomi jos teisėje nustatyti užsienio teismų sprendimų nepripažinimo pagrindai. Briuselis Ibis reglamento preambulės 30 punkte nustatyta, kad sprendimas gali būti nepripažįstamas tik pagal šio reglamento 45 straipsnyje nustatytus pagrindus. Tai reiškia, kad vidaus teisės reguliavimas taikomas tik dėl sprendimų vykdymo.³⁹²

Briuselis Ibis reglamento 41 straipsnio 3 dalyje nustatytos taisyklės³⁹³ iš esmės yra siejamos su egzekvatuūros panaikinimu, laisvo sprendimų judėjimo principu. Pažymėtina, kad panašios nuostatos yra ir Europos mažų sumų reglamento 21 straipsnio dalyje bei Išlaikymo reglamento 41 straipsnio 2 dalyje.

Briuselis Ibis reglamento 42 straipsnyje reglamentuojami duomenys, kuriuos pareiškėjas turi pateikti kompetentingai vykdymo institucijai, siekdamas kitoje valstybėje narėje priimto teismo sprendimo vykdymo. Briuselis Ibis reglamento 43 straipsnis reglamentuoja asmens, kurio atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą, informavimo tvarką.

Briuselis Ibis reglamento 44 straipsnyje reglamentuojamas vykdymo proceso sustabdymas ar ribojimas. Šis straipsnis turėtų būti aiškinamas sistemiškai su Briuselis Ibis reglamento preambulės 31 punktu, nustatančiu, kad kol nagrinėjamas skundas dėl teismo sprendimo vykdymo, valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teismams viso proceso dėl tokio skundo, įskaitant bet kokį apeliacinį skundą, metu turėtų būti suteikta galimybė leisti vykdyti teismo sprendimą, laikantis vykdymo apribojimų arba saugumo užtikrinimo nuostatų.

Aptariant vienoje valstybėje priimto teismo sprendimo teisinės pasekmės ir galimą *res judicata* poveikį, reikšminga byla *Gothaer Allgemeine Versicherung AG*, kurioje kilo klausimas, ar Briuselis I reglamento 32 ir 33 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad teismas, į kurį kreiptasi dėl sprendimo, kuriuo kitos valstybės narės teismas, remdamasis jurisdikcija

392 Ten pat, 421.

393 Nereikalaujama, kad šalis, prašanti vykdyti kitoje valstybėje narėje priimtą teismo sprendimą, valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi, turėtų pašto adresą. Taip pat nereikalaujama, kad ta šalis valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi, turėtų įgaliotą atstovą, išskyrus atvejus, kai tokį atstovą privaloma turėti neatsižvelgiant į šalių pilietybę arba nuolatine gyvenamąją (buveinės) vietą.

suteikiančia sąlyga, konstatavo, jog jis neturi jurisdikcijos, pripažinimo, yra saistomas įsiteisėjusio sprendimo, kuriuo ieškinys pripažintas nepriimtiniu, motyvuojamojoje dalyje pateiktos išvados dėl šios sąlygos galiojimo. Kitaip tariant, reikėjo nustatyti, ar teismas valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi pripažinti sprendimą, yra saistomas užsienio teismo sprendimo nustatytų aplinkybių, kai kilmės teismas atsisakė nagrinėti ginčą esant susitarimui dėl jurisdikcijos.

Atsakydamas į šį klausimą, ESTT nurodė, kad kadangi kilmės valstybės narės teismas, peržiūrėdamas savo jurisdikciją, pripažino tokios jurisdikciją nustatančios sąlygos galiojimą, tarpusavio pasitikėjimo principui, vykdant teisingumą Europos Sąjungoje, prieštarautų tai, jei prašomosios valstybės narės teismas vėl nagrinėtų tą patį klausimą dėl galiojimo.³⁹⁴ Taip pat teismas pažymėjo, kad sprendimu, kuriuo valstybės narės teismas, remdamasis jurisdikciją suteikiančia sąlyga, nusprendė, kad neturi jurisdikcijos, motyvuodamas tuo, kad ši sąlyga galioja, yra saistomi kitų valstybių narių teismai, kiek tai susiję ir su sprendimo rezoliucinėje dalyje pateikta išvada dėl šio teismo jurisdikcijos neturėjimo, ir su išvada dėl šios sąlygos galiojimo, esančia šio sprendimo motyvuojamojoje dalyje, kuri yra būtina priimant sprendimo rezoliucinę dalį.³⁹⁵ Atsižvelgiant į tai, pripažįstama, kad teismas, kurio prašoma pripažinti teismo sprendimą, kuriuo kitos valstybės narės teismas, remdamasis jurisdikciją nustatančia sąlyga, konstatavo, kad neturi jurisdikcijos nagrinėti ginčą iš esmės, yra saistomas įsigaliojusio sprendimo, kuriuo ieškinys pripažintas nepriimtiniu, motyvuojamojoje dalyje pateiktos išvados dėl minėtos sąlygos galiojimo.³⁹⁶

Atsisakymas pripažinti ir vykdyti teismo sprendimą

Briuselis Ibis reglamento 45 straipsnis nustato atsisakymo pripažinti ir vykdyti teismo sprendimą pagrindus. Jais iš esmės yra pakeičiami Briuselis I reglamento 34 ir 35 straipsniai. Briuselis Ibis reglamento 45

394 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2012 m. lapkričio 15 d. sprendimas byloje C-456/11, par. 36.

395 Ten pat, par. 41.

396 Ten pat, par. 43.

straipsnis turi būti aiškinamas sistemiškai su reglamento preambulės 29–30 punktais.

Teisės doktrinoje, aptariant Briuselis I ir Briuselis Ibis reglamentų skirtumus, nurodoma, kad sprendimo nepripažinimo pagrindai yra iš esmės tie patys, išskyrus tai, kad praplečiami nepripažinimo pagrindai dėl jurisdikcijos taisyklių pažeidimo (dėl individualių darbo ginčų) ir naudojama tikslesnė formuluotė dėl jurisdikcijos taisyklių, siejamų su silpnesnės ginčo šalies, ginčiuose, kylančiuose iš draudimo, vartojimo ir individualių darbo santykių, pažeidimo.³⁹⁷

Briuselis Ibis reglamento 45 straipsnio taikymas siejamas su „bet kuria suinteresuotąja šalimi“ (angl. *any interested party*, pranc. *toute partie intéressée*), t. y. sprendimas gali būti nepripažįstamas ir nevykdomas tik suinteresuoto asmens prašymu. Reglamentas šios sąvokos neapibrėžia. Tačiau tai, kad minėto straipsnio taikymams siejamas su „suinteresuotąja šalimi“, rodo šios sąvokos svarbą ir jos tikslą, kuris yra tam tikra atsvara egzekvatūros panaikinimui, siekiant nustatyti asmenų, turinčių teisę naudotis reglamento 45 straipsnyje nustatyta teise, ratą. Sąvoka „suinteresuotoji šalis“ turėtų būti aiškinama autonomiškai. Pripažįstama, kad tie asmenys kurie yra tiesiogiai susiję su sprendimo pripažinimu (vykdymu), kadangi pripažinimo (vykdymo) metu jie yra *de facto ar de jure* skolininko teisių ir pareigų perėmėjai, turėtų būti laikomi suinteresuotais asmenimis, turinčiais teisę kreiptis į teismą pagal Briuselis Ibis reglamento 41 straipsnio 1 dalį.³⁹⁸ Taip pat doktrinoje nurodoma, kad aiškinant „suinteresuotosios šalies“ sąvoką, reikia siekti pusiausvyros tarp laisvo sprendimų judėjimo principo ir tiek pat reikšmingos teisės į teisminę gynybą bei teisės naudotis Briuselis Ibis reglamento 45 straipsnio 1 dalyje nustatyta išimtimi pagal Briuselis Ibis reglamento tikslus.³⁹⁹

Kadangi Briuselis Ibis reglamentas nustato konkrečius sprendimų nepripažinimo pagrindus, toliau aptariamas kiekvienas iš jų atskirai.

397 Vesna Rijavec, Wendy Kenett, *Remedies Concerning Enforcement of Foreign Judgments*, Wolters Kluwer, 2018, 57.

398 Andrew Dickinson, Eva Lein, *The Brussels I Regulation Recast*, Oxford University Press, 2015, 439.

399 Ten pat, 440.

- **pripažinimas aiškiai prieštarauja valstybės narės, į kurią kreipiamasi, viešajai tvarkai (*ordre public*) (Bruselis Ibis 45 straipsnio 1 dalies a punktas)**

Viešosios tvarkos išlyga iš esmės atitinka Bruselis I reglamento 34 straipsnio 1 dalį. Nei Bruselis Ibis reglamentai, nei anksčiau galioję reglamentai viešosios tvarkos sąvokos neapibrėžia.

Doktrinoje analizuojant valstybių narių viešosios tvarkos taikymo praktiką, nurodoma, kad viešosios tvarkos pažeidimu gali būti laikomi sprendimai, pažeidžiantys esmines žmogaus teises, kitus esminius vykdymą atliekančios valstybės narės teisinės sistemos principus, aplinkybės, kad teismo sprendimas priimtas neteisėtai (angl. *procured by fraud*).⁴⁰⁰ Nuo sprendimo byloje *Hoffmann* priėmimo formuojama praktika viešosios tvarkos išlygos taikymą pripažįsta tik išimtiniais atvejais.⁴⁰¹

Nors valstybės narės iš esmės gali laisvai apibrėžti viešosios tvarkos reikalavimus pagal savo nacionalinės teisės koncepcijas, šios sąvokos ribų nustatymas priklauso reglamento aiškinimo sričiai.⁴⁰² Todėl kilus ginčui Europos Sąjungos teisingumo institucijos turi ne apibrėžti valstybės narės viešosios tvarkos turinį, bet patikrinti ribas, kurių neperžengdamas valstybės narės teismas gali remtis šia sąvoka, kai atsisako pripažinti kitos valstybės narės teismo priimtą sprendimą.⁴⁰³ Viešosios tvarkos išlyga galima remtis tik tada, jei kitoje valstybėje narėje priimto teismo sprendimo pripažinimas arba vykdymas būtų toks nesuderinamas su valstybės, kurioje prašoma pripažinti sprendimą, teisine sistema, kad tai pažeistų pagrindinį principą. Pažeidimas turi sudaryti teisės normos valstybės, kurioje prašoma pripažinti sprendimą, teisės sistemoje laikomos esmine, akivaizdų pažeidimą arba teisės, kuri toje teisės sistemoje laikoma pagrindine, akivaizdų pažeidimą.⁴⁰⁴

400 Ten pat, 448–449.

401 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1988 m. vasario 4 d. sprendimas byloje C-145/86, par. 21. Angl. *As far as the second part of the third question is concerned, it should be noted that, according to the scheme of the convention, use of the public-policy clause, which „ought to operate only in exceptional cases“*; Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2012 m. rugsėjo 6 d. sprendimas byloje C-619/10, par. 45.

402 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2000 m. kovo 28 d. sprendimas byloje C-7/98, par. 22.

403 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2012 m. rugsėjo 6 d. sprendimas byloje C-619/10, par. 49.

404 Ten pat, par. 51.

Viešosios tvarkos išlyga turėtų būti remiamasi tik tuomet, kai atitinkamo sprendimo pripažinimu valstybėje, kurioje prašoma ją pripažinti, būtų akivaizdžiai pažeista esminė Europos Sąjungos, taigi ir tos valstybės narės, teisės norma.⁴⁰⁵ Pažymėtina, kad teismų praktikoje pripažinta, jog teisės subjektai iš esmės privalo pasinaudoti visomis teisinės gynybos priemonėmis, prieinamomis sprendimo priėmimo valstybėje narėje. Išskyrus ypatingas aplinkybes, dėl kurių tampa pernelyg sunku arba neįmanoma pasinaudoti teisinės gynybos priemonėmis sprendimo priėmimo valstybėje narėje. Asmenys privalo pasinaudoti visomis šioje valstybėje narėje prieinamomis teisinės gynybos priemonėmis, kad iš anksto užkirstų kelią viešosios tvarkos pažeidimui.⁴⁰⁶ Tai, kad Briuselis Ibis reglamentas neapibrėžia viešosios tvarkos sampratos, leidžia teigti, kad jos apibrėžimas paliekamas kiekvienai valstybei narei:

[V]alstybės narės iš esmės gali laisvai apibrėžti viešosios tvarkos reikalavimus pagal savo nacionalines koncepcijas, šios sąvokos ribų nustatymas priklauso šio reglamento aiškinimo sričiai <...>. Todėl Teisingumo Teismas turi ne apibrėžti valstybės narės viešosios tvarkos turinį, bet patikrinti ribas, kurių neperžengdamas valstybės narės teismas gali remtis šia sąvoka, kai atsisako pripažinti kitos valstybės narės teismo priimtą sprendimą.⁴⁰⁷

Viešosios tvarkos išlyga negali būti taikoma dėl to, kad teismas, sprendžiantis dėl viešosios tvarkos išlygos taikymo, nustato, kad jo valstybėje narėje ginčas būtų spręstas kitaip ir neturi teisės peržiūrėti sprendimo iš esmės:

[S]prendimo vykdymo valstybės narės teismui neleidžiama atsisakyti pripažinti arba vykdyti šį sprendimą vien tuo pagrindu, kad valstybės, kurioje jis priimtas, teismo taikyta taisyklė skiriasi nuo taisyklės, kurią būtų taikęs valstybės, kurioje prašoma pripažinti sprendimą, teismas, jei pats būtų nagrinėjęs bylą. Taip pat valstybės, kurioje prašoma pripažinti sprendimą, teismas negali tikrinti

405 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2016 m. gegužės 25 d. sprendimas byloje byloje C-559/14, par. 46.

406 Ten pat, par. 48.

407 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2012 m. rugsėjo 6 d. sprendimas byloje C-619/10, par. 49.

*valstybės, kurioje sprendimas priimtas, teismo padarytų faktinių ar teisinių išvadų tikslumo.*⁴⁰⁸

Byloje *flyLAL-Lithuanian Airlines AS* ginčas kilo, ar teismo sprendimas taikyti laikinąsias apsaugos neprieštarauja Latvijos Respublikos viešajai tvarkai. Vienu iš prejudicinių klausimų ESTT buvo prašoma išaiškinti, ar taikomos laikinosios apsaugos priemonės, paskirtos sprendimu, kurį prašoma pripažinti ir vykdyti, apskaičiavimo motyvų nebuvimas arba rėmimasis rimtomis ekonominėmis pasekmėmis yra pagrindai, rodantys valstybės narės, kurioje prašoma pripažinti sprendimą, viešosios tvarkos pažeidimą, dėl kurių galima atsisakyti pripažinti ir vykdyti šioje valstybėje narėje tokį kitoje valstybėje narėje priimtą sprendimą. Teismas nustatė, kad iš bylos medžiagos matyti, kad, viena vertus, sprendime dėl priemonių taikymo motyvų netrūksta, nes galima atsekti samprotavimų, lėmusių aptariamą sumą dydžio nustatymą, eigą. Kita vertus, suinteresuotosios šalys turėjo galimybę tokį sprendimą apskūsti ir ją pasinaudojo. Taigi buvo laikytasi elementarių teisingo bylos nagrinėjimo principų, todėl negalima manyti, kad buvo pažeista viešoji tvarka.⁴⁰⁹ Taip pat teismas nurodė, kad paprastas rėmimasis rimtomis ekonominėmis pasekmėmis nėra valstybės narės, kurioje prašoma pripažinti sprendimą, viešosios tvarkos pažeidimas, ir konstatavo, kad:

sąvoka „viešoji tvarka“, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 44/2001 34 straipsnio 1 punktą, siekiama apginti teisės normoje išreikštus teisinius, o ne išimtinai ekonominius interesus. Tai galioja ir tuomet, kaip nurodyta šio sprendimo 37 punkte, kai viešosios valdžios funkcijas atliekantis subjektas veikia kaip rinkos dalyvis, šiuo atveju – kaip akcininkas, ir patiria tam tikrą žalą. Iš Teisingumo Teismui pateiktų pastabų matyti, kad, viena vertus, finansinės pasekmės, susijusios su galimų nuostolių dydžiu, jau buvo aptartos Lietuvos teismuose. Kita vertus, kaip pažymi Europos Komisija, pagrindinėje byloje nagrinėjamomis laikinosiomis apsaugos

408 Ten pat, par. 50.

409 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. spalio 23 d. sprendimas byloje C-302/13, par. 53–54.

*priemonėmis nereikalaujama pervesti tam tikros sumos, o tik siekiama stebėti pagrindinės bylos atsakovo turtą*⁴¹⁰.

ESTT pripažino galimą viešosios tvarkos pažeidimą, kai vidaus teismas neleido už tyčinį nusikaltimą atsakomybėn patrauktam atsakovui pasinaudoti teise būti ginamam jam asmeniškai neatvykus į teismą.⁴¹¹ Kitoje byloje teismas pripažino, kad Briuselio konvencijos 27 straipsnio 1 punktą turi būti aiškinamas taip, kad valstybės, kurioje siekiama sprendimo pripažinimo, teismas, remdamasis šiame straipsnyje nurodyta išlyga dėl viešosios tvarkos, gali atsižvelgti į tai, jog sprendimą priėmusios valstybės teismas priėmė sprendimą dėl ieškovo reikalavimų neišklausęs atsakovo, kuris teisėtai dalyvavo procese, bet nutartimi buvo pašalintas iš proceso, nes neįvykdė tame pačiame procese priimta ankstesne nutartimi nustatytų įpareigojimų, jeigu visapusiškai įvertinus procesą ir atsižvelgus į visas aplinkybes jam matyti, kad ši priemonė dėl pašalinimo buvo akivaizdus ir neproporcingas atsakovo teisės būti išklausytam pažeidimas.⁴¹²

Viešosios tvarkos taikymo klausimas dėl procesinių pažeidimų kilo ir byloje *Trade Agency Ltd.*⁴¹³ Šioje byloje buvo sprendžiamas klausimas, ar teismas gali atsisakyti vykdyti už akių priimtą teismo sprendimą išsprendus bylą iš esmės, kuriame nepateiktas nei ieškinio dalyko, nei jo pagrįstumo vertinimas ir kuriame nėra jokių argumentų dėl jo pagrįstumo, motyvuodamas tuo, kad juo pažeidžiama atsakovo teisė į Chartijos 47 straipsnyje numatytą teisingą procesą.

Teismas pripažino, kad teisę į teisingą procesą lemia bendros valstybių narių konstitucinės tradicijos ir ji buvo patvirtina Chartijos 47 straipsnio antroje pastraipoje, kuri, kaip matyti iš šio straipsnio paaiškinimų, atitinka Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį.⁴¹⁴ Teisės į teisingą procesą paisymas reikalauja, kad visi teismo sprendimai būtų motyvuoti, kad atsakovas suprastų jo nuteisimo priežastis ir dėl tokio sprendimo

410 Ten pat, par. 56–57.

411 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2000 m. kovo 28 d. sprendimas byloje C-7/98, par. 45.

412 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2009 m. balandžio 2 d. sprendimas byloje C-394/07, par. 48.

413 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2012 m. rugsėjo 6 d. sprendimas byloje C-619/10.

414 Ten pat, par. 52.

galėtų veiksmingai ir naudingai kreiptis į aukštesnės instancijos teismą.⁴¹⁵ Sprendimo vykdymo valstybės narės teismas turi teisę iš principo pripažinti, kad už akių priimtas sprendimas, kuriame nėra vertinimo dėl dalyko, ieškinio pagrindo ir pagrindimo, yra pagrindinės teisės šios valstybės narės teisės sistemoje apribojimas.⁴¹⁶ Teismas konstatavo, kad sprendimo vykdymo valstybės narės teismas, remdamasis viešosios tvarkos išlyga, negali atsisakyti vykdyti už akių priimtą teismo sprendimą išsprendus bylą iš esmės, kuriame nepateiktas nei ieškinio dalyko, nei jo pagrįstumo vertinimas ir kuriame nėra jokių argumentų dėl jo pagrįstumo, motyvuodamas tuo, jog juo pažeidžiama atsakovo teisė į Chartijos 47 straipsnyje numatytą teisę į teisingą procesą.⁴¹⁷

Kitas su teisės į teisingą teismą principo užtikrinimu ir viešosios tvarkos išlygos taikymu susijęs klausimas kilo byloje *Rūdolfo Meroni*.⁴¹⁸ Teismas sprendė, ar valstybės narės teismo nutarties, priimtos neišklausius trečiųjų asmenų, kurių teisėms ji galėtų turėti pasekmių, pripažinimas ir vykdymas laikytinas akivaizdžiu vykdančiosios valstybės viešosios tvarkos pažeidimu. Taigi buvo sprendžiama, ar viešosios tvarkos išlyga gali būti taikoma byloje, kai sprendimas buvo priimtas neinformavus trečiųjų asmenų, kuriems sprendimas gali sukelti teises pasekmes.

Teismas pripažino, kad nacionalinis teismas, kuris įgyvendina Europos Sąjungos teisę taikdamas Briuselis I reglamentą, turi laikytis iš Chartijos 47 straipsnio kylančių reikalavimų.⁴¹⁹ Be to, Briuselis I reglamento nuostatos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į pagrindines teises, kurios yra sudedamoji bendrųjų teisės principų, kurių laikymąsi užtikrina ESTT ir kurios įtrauktos į Chartiją, dalis. Visomis Briuselis I reglamento nuostatomis išreiškiamas siekis užtikrinti, kad, atsižvelgiant į šio reglamento tikslus, procesai, per kuriuos priimami teismo sprendimai, vyktų užtikrinant Chartijos 47 straipsnyje nustatytas teises į gynybą.⁴²⁰

415 Ten pat, par. 53.

416 Ten pat, par. 55.

417 Ten pat, par. 62.

418 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2016 m. gegužės 25 d. sprendimas byloje C-559/14.

419 Ten pat, par. 44.

420 Ten pat, par. 45.

Tačiau atsižvelgiant į draudimą nagrinėti kitoje valstybėje narėje priimto teismo sprendimo teisėtumą, teismas pabrėžė, kad jei valstybės narės, kurios prašoma vykdyti sprendimą, teismas galėtų įvertinti, ar egzistuoja trečiojo asmens, kuris nedalyvauja procese nagrinėjant bylą kilmės valstybės teisme, teisės, kuriomis jis remiasi prašydamas nepripažinti ir nevykdyti kitos valstybės teismo sprendimo, minėtas teismas turėtų išnagrinėti tos kitos valstybės teismo sprendimo pagrįstumą.⁴²¹ Atsižvelgiant į tai, teismas šioje byloje konstatavo, kad valstybės narės teismo nutarties, priimtos neišklausius trečiųjų asmenų, kurių teisėms ji galėtų turėti pasekmių, pripažinimas ir vykdymas nelaikytinas akivaizdžiu vykdančiosios valstybės viešosios tvarkos ir teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pažeidimu, nes šie asmenys gali ginti šias teises tame teisme.⁴²²

- **teismo sprendimas buvo priimtas, jei atsakovui, kuris neatvyko į teismą, laiku ir tinkamu būdu nebuvo įteiktas bylos iškėlimo arba lygiavertis dokumentas, kad jis galėtų pasirengti savo gynybai, išskyrus atvejus, kai atsakovas neužginčijo teismo sprendimo, nors turėjo galimybę tai padaryti (Briuselis Ibis 45 straipsnio 1 dalies b punktas)**

Ši išlyga iš esmės atitinka Briuselis I reglamento 34 straipsnio 2 dalį. Šios išlygos taikymas priklauso nuo dviejų sąlygų egzistavimo: a) atsakovas neatvyko į teismą; b) atsakovui laiku ir tinkamu būdu nebuvo įteiktas bylos iškėlimo arba lygiavertis dokumentas, kad jis galėtų pasirengti savo gynybai. Taip pat nustatyta ir šios išlygos taikymo išimtis tais atvejais, kai atsakovas neužginčijo teismo sprendimo, nors turėjo galimybę tai padaryti.

Taigi šios išlygos tikslas yra iš esmės apsaugoti šalies, nedalyvavusios teismo procese, interesus. Tačiau jei sprendimas už akių buvo nustatytas vidaus teisėje, tai savaime negali būti pagrindas sprendimo nepripažinti, nes priešingu atveju būtų pažeistos ir aktyvios proceso šalies teisės. Todėl ši išlyga taikoma tik tuo atveju, kai procese nedalyvavusios šalies interesai buvo pažeisti, nes ji nežinojo apie vykstantį teismo procesą. Už

421 Ten pat, par. 52.

422 Ten pat, par. 54.

akių priimtas sprendimas gali būti pripažįstamas tik tada, jei skolininkas turėjo galimybę gintis iki teismo sprendimo priėmimo. Todėl dokumentas, kuriuo pradedamas procesas, ar analogiškas dokumentas turi būti tinkamai ir laiku (angl. *duly and timeously*) įteiktas atsakovui.⁴²³ Negali būti pripažįstamas ir vykdomas sprendimas, jei skolininkas negalėjo gintis pirmosios instancijos teisme.⁴²⁴ Atitinkamai jei dokumentas atsakovui buvo įteiktas tinkamai ir jam buvo suteikta pakankamai laiko pasiręgti gynybai, laikoma, kad jis dalyvavo procese, todėl minėta išlyga negali būti taikoma.⁴²⁵

Byloje *Klomps* nustatyta, kad sąvoka dokumentas, kuriuo pradedamas procesas, apima bet koki dokumentą, pavyzdžiui, mokėjimo įsakymą (vok. *Zahlungsbefehl*) pagal Vokietijos teisę. Siekiant nustatyti, ar tokiu atveju atsakovas turėjo galimybę pasiręgti gynybai, reikia įvertinti laiką, kurį nustatė Vokietijos teisė, pateikti skolininkui nesutikimą su įsakymu.⁴²⁶

Byloje *Hendrikman* kilo klausimas, ar asmuo gali būti laikomas dalyvaujančiu byloje, kai jam atstovavo tariamas atstovas, kuris neturėjo įgaliojimo teisme. ESTT pripažino, kad kai procesas pradedamas dėl asmens jam nežinant ir atstovas dalyvauja nagrinėjant bylą jo vardu, tačiau nesant įgaliojimo, toks asmens atstovavimas negali būti laikomas tinkamu ir pripažįstama, kad asmuo nedalyvavo byloje.⁴²⁷ Asmens dalyvavimui procese taip pat neturėtų būti laikomi atvejai, kai asmeniui atstovauja paskirtas kuratorius. Vienoje byloje teismas pripažino, kad kai nacionalinis teismas pagal nacionalinės teisės aktus skiria atsakovo, kuriam bylos iškėlimo dokumentas, nežinant jo gyvenamosios vietos, nebuvo įteiktas (nesamo atsakovo), kuratorių, šio nesamo atsakovo kuratoriaus atvykimas neprilygsta atsakovo atvykimui, kaip tai suprantama pagal Briuselis I reglamento 24 straipsnį.⁴²⁸

423 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1995 m. liepos 13 d. sprendimas byloje C-474/93, par. 17.

424 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1993 m. balandžio 21 d. sprendimas byloje C-172/91, par. 38.

425 Andrew Dickinson, Eva Lein, *The Brussels I Regulation Recast*, Oxford University Press, 2015, 445.

426 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1981 m. birželio 16 d. sprendimas byloje C-166/80.

427 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1996 m. spalio 10 d. sprendimas byloje C-78/95, par. 18.

428 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. rugsėjo 11 d. sprendimas byloje C-112/13, par. 61.

- teismo sprendimas nesuderinamas su valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi, priimtu teismo sprendimu byloje tarp tų pačių šalių (Briuselis Ibis 45 straipsnio 1 dalies c punktas)
- teismo sprendimas nesuderinamas su anksčiau kitoje valstybėje narėje arba trečiojoje valstybėje priimtu teismo sprendimu byloje tarp tų pačių šalių dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu su sąlyga, kad ankstesnis teismo sprendimas atitinka būtinas sprendimų pripažinimo sąlygas valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi (Briuselis Ibis 45 straipsnio 1 dalies d punktas)

Šios išlygos iš esmės atitinka Briuselis I reglamento 34 straipsnio 3–4 dalyje nustatytas taisykles. Briuselis Ibis reglamento 45 straipsnio 1 dalies c–d punktai iš esmės yra susiję, nes jie taikomi, dėl keliose valstybėse priimtų sprendimų nesuderinamumo. Taikant abu pagrindus, reikia nustatyti, kad nesuderinamumas yra tarp dviejų sprendimų, o jų pripažinimas lemtų nesuderinamas teisines pasekmes.⁴²⁹

Sprendžiant dėl nesuderinamų sprendimų, svarbu tai, kad nėra būtina, jog abu sprendimai būtų priimti pagal Briuselis Ibis reglamentą ar patektų į jo taikymo sritį. Be to, pripažįstama, kad sprendimas pagal Briuselis Ibis 2(a) straipsnį suprantamas plačiai.⁴³⁰ Pavyzdžiui, byloje *Italian Leather* buvo pripažinta, kad sprendimai dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo gali būti pagrindas taikyti Briuselis Ibis reglamento 45 straipsnio 1 dalies c punktą.⁴³¹

Sprendimų nesuderinamumas ESTT praktikoje aiškintas keliose bylose. Byloje *Hoffmann* nuspręsta, kad sprendimai laikomi nesuderinamais, kai jie sukelia teisines pasekmes, kurios yra nesuderinamos (angl. *entail legal consequences that are mutually exclusive*⁴³²). Byloje *Italian Leather* teismas nustatė, kad sprendimų nesuderinamumas reiškia, kad nesuderinamumas yra susijęs su sprendimo poveikiu (angl. *the effects*

429 Andrew Dickinson, Eva Lein, *The Brussels I Regulation Recast*, Oxford University Press, 2015, 466.

430 Andrew Dickinson, Eva Lein, *The Brussels I Regulation Recast*, Oxford University Press, 2015, 467.

431 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2002 m. birželio 6 d. sprendimas byloje C-80/00, par. 41.

432 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1988 m. vasario 4 d. sprendimas byloje C-145/86, par. 22.

of judgments).⁴³³ Taigi esminis kriterijus sprendžiant dėl sprendimų nesuderinamumo yra sprendimų sukeltos teisinės pasekmės. Tačiau tai nėra susiję su reikalavimais, reglamentuojančiais priimtinumą ir procedūrą, kurie nustato, ar gali būti priimtas teismo sprendimas ir kurie gali skirtis skirtingose susitariančiose valstybėse.⁴³⁴

Briuselis Ibis reglamento 45 straipsnio 1 dalies c punktas taikomas, kai teismo sprendimas nesuderinamas su valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi, priimtu teismo sprendimu byloje tarp tų pačių šalių. Pripažįstama, kad sąvoka „tos pačios šalys“ turi būti aiškinama pagal tai, kaip ši sąvoka suprantama pagal *lis pendens* doktriną (Briuselis Ibis reglamento 29 straipsnis). Todėl nereikalaujama, kad šalys bylinėtusi tokiu pačiu būdu (angl. *in the same manner*).⁴³⁵ Taip pat nėra svarbu, kuris sprendimas priimtas anksčiau ir kuri šalis pradėjo procesą.⁴³⁶

Briuselis Ibis reglamento 45 straipsnio 1 dalies d punktas taikomas, kai teismo sprendimas nesuderinamas su anksčiau kitoje valstybėje narėje arba trečiojoje valstybėje priimtu teismo sprendimu byloje tarp tų pačių šalių dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu su sąlyga, kad anksčiau teismo sprendimas atitinka būtinas sprendimų pripažinimo sąlygas valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi. Taigi šis pagrindas taikomas dėl dviejų nesuderinamų sprendimų: pirma, kai užsienio teismo sprendimas, kuris pateiktas pripažinti valstybėje narėje, yra nesuderinamas su kito užsienio valstybės teismo sprendimu, kuris jau yra priimtas kitoje valstybėje narėje, negu toje, kurioje yra pateiktas prašymas; antra, kai užsienio valstybės teismo sprendimas pateiktas pripažinti yra nesuderinamas su sprendimu, kuris yra priimtas trečiojoje valstybėje (ne valstybėje narėje).⁴³⁷

- **teismo sprendimas prieštarauja: a) II skyriaus 3, 4 arba 5 skirsniams, jeigu atsakovas buvo draudėjas, apdraustasis, draudimo sutarties naudos gavėjas, žalą patyrusi šalis, vartotojas arba**

433 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2002 m. birželio 6 d. sprendimas byloje C-80/00, par. 44.

434 Ten pat.

435 Andrew Dickinson, Eva Lein, *The Brussels I Regulation Recast*, Oxford University Press, 2015, 470–471.

436 Ten pat, 471.

437 Ten pat, 472.

darbuotojas; arba b) II skyriaus 6 skirsnii (Briuselis Ibis 45 straipsnio 1 dalies e punktas)

Briuselis Ibis reglamento 45 straipsnio 1 dalies e punkto išlyga yra susijusi su šio reglamento nustatytais jurisdikcijos taisyklėmis ir sisteminu reglamento aiškinimu.⁴³⁸ Iš esmės ji yra skirta silpnesnės sutartinių santykių šalies interesų ir išimtinės valstybės jurisdikcijos apsaugai. Reglamento II skyriaus 3, 4 arba 5 skirsniai reglamentuoja jurisdikciją ginčiuose dėl draudimo, vartojimo ir individualių darbo sutarčių, o II skyriaus 6 skirsnis susijęs su išimtinė jurisdikcija. Galima teigti, kad šis atsisakymo pripažinti pagrindas iš esmės yra *ex post facto* jurisdikcijos vertinimo pagrindas. Tačiau teismas gali spręsti dėl jurisdikcijos taikymo minėtais pagrindais ir negali spręsti dėl jurisdikcijos tais pagrindais, kurie nenurodyti šiame straipsnyje. Taip pat pripažįstama ribota teismo sprendimo peržiūrėjimo galimybė ir teismui nesuteikta teisė iš naujo vertinti nustatytas aplinkybes.⁴³⁹ Todėl šis pagrindas iš esmės reiškia teisės taikymo peržiūrėjimą tik dėl ginčo jurisdikcijos.

Atsisakymas vykdyti teismo sprendimą

Briuselis Ibis reglamentu panaikinus egzekvatūrą, teismas nepripažįsta užsienio valstybės teismo sprendimo asmeniui, kurio atžvilgiu prašoma vykdyti teismo sprendimą, pateikus prašymą. Sprendimą atsisakoma vykdyti tuo atveju, jei nustatomas vienas iš 45 straipsnyje nurodytų pagrindų (Briuselis Ibis reglamento 46 straipsnis). Ši nuostata siejama su Briuselis Ibis reglamento preambulės 29 punktu, kuris nustato, kad kitoje valstybėje narėje priimto teismo sprendimo tiesioginis vykdymas valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi, neskelbiant teismo sprendimo vykdytinu, neturėtų kelti grėsmės teisės į gynybą užtikrinimui. Taigi asmeniui, kurio atžvilgiu prašoma vykdyti teismo sprendimą, turėtų būti suteikta galimybė prašyti atsisakyti pripažinti arba vykdyti teismo sprendimą, jei jis mano, kad esama vieno iš sprendimo nepripažinimo pagrindų.

⁴³⁸ Ten pat, 474.

⁴³⁹ Ten pat, 475.

Pripažįstama, kad asmenų, turinčių teisę pateikti prašymą pagal Briuselis Ibis reglamento 46 straipsnį, ratas yra siauresnis nei ratas asmenų, turinčių teisę kreiptis pagal Briuselio Ibis reglamento 45 straipsnį. Remiantis Briuselis Ibis reglamento 45 straipsniu, prašymą turi teisę pateikti bet kuri suinteresuotoji šalis, o pagal Briuselis Ibis reglamento 46 straipsnį prašymą turi teisę pateikti asmuo, kurio atžvilgiu prašoma vykdyti teismo sprendimą. Todėl tik tie asmenys, kurių atžvilgiu siekiama įgyvendinti sprendimą, turi *locus standi* pagal šį straipsnį.⁴⁴⁰ Siekiant nustatyti, ar asmuo turi tokią teisę, iš esmės reikia kreditoriaus, kurio naudai priimtas sprendimas, veiksmų, t. y. vykdymo veiksmų pradėjimo.

Briuselis Ibis reglamento 47 straipsnis reglamentuoja procesinius prašymo nepripažinti sprendimą klausimus: prašymas atsisakyti vykdyti teismo sprendimą pateikiamas teismui, kurį atitinkama valstybė narė nurodė Komisijai pagal 75 straipsnio a punktą kaip teismą, kuriam turi būti teikiamas prašymas (pirma dalis); atsisakymo vykdyti teismo sprendimą procedūrą, kiek to nereglamentuoja šis reglamentas, reglamentuoja valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teisė (antra dalis); pareiškėjas teismui pateikia teismo sprendimo kopiją ir prirėkus jo vertimą arba transliteraciją. Teismas gali leisti nepateikti pirmoje pastraipoje nurodytų dokumentų, jei jis juos jau turi arba mano, kad prašyti pareiškėjo juos pateikti yra nepagrįsta. Pastaruoju atveju teismas gali prašyti, kad tuos dokumentus pateiktų kita šalis (trečia dalis); nereikalaujama, kad šalis, prašanti atsisakyti vykdyti kitoje valstybėje narėje priimtą teismo sprendimą, valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi, turėtų pašto adresą. Taip pat nereikalaujama, kad ta šalis valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi, turėtų įgaliojimą atstovą, išskyrus atvejus, kai tokį atstovą privaloma turėti neatšizvelgiant į šalių pilietybę arba nuolatinę gyvenamąją (buveinės) vietą (ketvirta dalis).

Pažymėtina, kad pagal Briuselis Ibis reglamento 47 straipsnio 1 dalį tik teismas sprendžia klausimą dėl nepripažinimo. Taip daromas skirtumas tarp Briuselio Ibis reglamento 38 ir 48 straipsniuose nurodytos „institucijos“ sąvokos. Briuselis Ibis reglamento 75 straipsnio a punkte

440 Ten pat, 481.

nustatyta, kad valstybės narės Europos Komisijai nurodo teismus, kuriems pagal 47 straipsnio 1 dalį turi būti pateikiami prašymai atsisakyti vykdyti teismo sprendimą. Pagal Įgyvendinimo įstatymo 4² straipsnio 1 dalį, Lietuvos Respublikoje tokių prašymų nagrinėjimas priskirtas LAPT kompetencijai.

Briuselis Ibis reglamento 47 straipsnio 2 dalis nustato, kad procedūra dėl sprendimo nepripažino reglamentuojama valstybės narės, į kurios teismą kreipiamasi, teisės. Atitinkamai vidaus teisė taikoma ir pagal Briuselis Ibis reglamento 45 straipsnio 4 dalį, 36 straipsnio 2 dalį.

Pažymėtina, kad pagal Briuselis Ibis reglamento 47 straipsnio 3 dalį, pareiškėjas pateikia teismo sprendimo vertimą tik esant poreikiui. Tokiu būdu siekiama sumažinti vertimų poreikį ir laiko bei finansines sąnaudas.⁴⁴¹ Tokios nuostatos rodo, kad užsienio teismų sprendimų pripažinimo procedūra Europos Sąjungos lygmeniu nėra visiškai harmonizuota ir valstybių narių vidaus teisės taikymas lieka itin svarbus.

Briuselis Ibis reglamento 48 straipsnis nustato, kad teismas nedelsdamas priima sprendimą dėl prašymo atsisakyti vykdyti teismo sprendimą. Tokia norma nebuvo nustatyta Briuselis I reglamente. Pagrindinis šios normos tikslas yra pagreitinti sprendimo priėmimą.⁴⁴² Nors reglamente sąvoka „nedelsdamas“ nėra apibrėžta, ji turėtų būti vertinama atsižvelgiant į teisės į teisingą teismą reikalavimus, proceso operatyvumo principus. Toks terminas turėtų būti protingas, atsižvelgiant į teismų galimybes priimti tokią sprendimą ir sprendimų vykdymo efektyvumo užtikrinimą.

Briuselis Ibis reglamento 49 straipsnis nustato galimybę apskūsti sprendimą dėl atsisakymo pripažinti sprendimą: bet kuri šalis gali apskūsti sprendimą dėl prašymo atsisakyti vykdyti teismo sprendimą (pirma dalis); skundas turi būti pateiktas teismui, kurį atitinkama valstybė narė nurodė Komisijai pagal reglamento 75 straipsnio b punktą kaip teismą, kuriam turi būti teikiamas toks skundas (antra dalis). Nors Briuselis Ibis reglamento 49 straipsnis nenustato, kokia teisė taikoma apeliaciniam procesui, pripažįstama, kad tai turėtų būti valstybės narės vietos teisė

441 Ten pat, 485.

442 Ten pat, 488.

kaip ir pagal reglamento 47 straipsnio 2 dalį.⁴⁴³ Remiantis Briuselis Ibis reglamento 50 straipsniu, sprendimas dėl skundo gali būti užginčytas tik apskundimo tvarka, kai atitinkama valstybė narė pagal reglamento 75 straipsnio c punktą yra nurodžiusi Europos Komisijai teismus, kuriems teikiami bet kurie tolesni apeliaciniai skundai.

Briuselis Ibis reglamento 50 straipsnis nustato galimybę sustabdyti procesą dėl pripažinimo: teismas, kuriam pateikiamas prašymas atsisakyti vykdyti teismo sprendimą, arba teismas, kuris nagrinėja skundą pagal Briuselis Ibis reglamento 49 straipsnį arba 50 straipsnį, gali sustabdyti bylos nagrinėjimą, jeigu kilmės valstybėje narėje teismo sprendimas buvo apskūstas įprastine tvarka arba jeigu tokio skundo pateikimo terminas dar nesibaigė. Pastaruoju atveju teismas gali nurodyti laikotarpį, per kurį toks skundas turi būti pateiktas (pirma dalis); jeigu teismo sprendimas buvo priimtas Airijoje, Kipre arba Jungtinėje Karalystėje, bet kurios formos skundas, kuris gali būti pateikiamas kilmės valstybėje narėje, laikomas 1 dalyje nurodytu įprastine tvarka pateiktu skundu (antra dalis).

Bendrojo pobūdžio nuostatos

Briuselis Ibis reglamento 52–57 straipsniai reglamentuoja bendrojo pobūdžio nuostatas, susijusias su pripažinimo ir vykdymo procesu.

Briuselis Ibis reglamento 52 straipsnis nustato, kad jokiais aplinkybėmis valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi, kitos valstybės narės teismo priimtas sprendimas negali būti peržiūrimas iš esmės (pranc. *révision au fond*). Analogiška norma buvo nustatyta ir Briuselis I reglamento 36 straipsnyje.⁴⁴⁴ Tai yra viena esminių normų užsienio teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo procese. Ši taisyklė yra pripažįstama tarptautinėje privatinėje teisėje ir reiškia, kad reglamentas neleidžia peržiūrėti teismo sprendimo nei procesinės, nei materialinės teisės aspektais. Šiuo draudimu siekiama nustatyti, kad užsienio teismo sprendimo kilmė

⁴⁴³ Ten pat, 490.

⁴⁴⁴ Jokiais aplinkybėmis užsienio teismo sprendimas negali būti peržiūrimas iš esmės.

būtų nereikšminga ir jis kiek galima labiau būtų prilyginamas valstybės, kurioje sprendimą siekiama vykdyti, teismo sprendimui.⁴⁴⁵

Briuselis Ibis reglamento 53 straipsnis nustato, kad kilmės teismas bet kurios suinteresuotosios šalies prašymu išduoda pažymą, naudodamasis I priede nustatyta forma. Šiame straipsnyje nurodyta pažyma yra būtinas dokumentas teismo sprendimui pripažinti ir vykdyti ir iš esmės yra atsvara egzekvatūros panaikinimui.⁴⁴⁶ Briuselis Ibis reglamento I priede patvirtintoje formoje nurodoma informacija apie kilmės teismą, ieškovą ir atsakovą, ar teismo sprendimas vykdytinas kilmės valstybėje narėje ir nereikia laikytis jokių papildomų reikalavimų, trumpai aprašomas bylos dalykas ir sprendimas. Ši informacija turėtų būti pakankama užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo ir vykdymo procesams kitose valstybėse narėse. Vienas svarbių šios formos aspektų yra informacija apie sprendimo įsiteisėjimą kilmės valstybėje narėje, kadangi priešingu atveju sprendimo pripažinimas ir vykdymas negali būti atliekami.

Vienoje byloje kilo klausimas, ar Briuselis Ibis reglamento 53 straipsnis, siejamas su Chartijos 47 straipsniu, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį kilmės teismui, kurio prašoma išduoti 53 straipsnyje nurodytą pažymą dėl galutinio sprendimo, draudžiama *ex officio* patikrinti, ar nebuvo pažeistos šio reglamento II skyriaus 4 skirsnio nuostatos, siekiant informuoti vartotoją apie pažeidimą (jeigu jis būtų nustatytas), kad tas vartotojas, žinodamas visas aplinkybes, galėtų įvertinti galimybę pasinaudoti minėto reglamento 45 straipsnyje nurodytomis teisių gynimo priemonėmis.⁴⁴⁷

Atsakydamas į šį klausimą, ESTT pažymėjo, kad kilmės teismas turi pareigą išduoti pažymą, kai suinteresuotoji šalis pateikia atitinkamą prašymą. Tačiau ši nuostata jokiū būdu nenumato to, kad šis teismas turėtų nagrinėti bylos aspektus, nesusijusius su šios nuostatos taikymu, pavyzdžiui, klausimus dėl bylos esmės ir jurisdikcijos, kurie jau buvo išspręsti teismo sprendime, kurį prašoma įvykdyti. Be to, iš Teisingumo Teismo

445 Andrew Dickinson, Eva Lein, *The Brussels I Regulation Recast*, Oxford University Press, 2015, 498.

446 Ten pat, 501.

447 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2019 m. rugsėjo 4 d. sprendimas byloje C-347/18.

jurisprudencijos matyti, kad minėta pažyma išduodama beveik automatiškai.⁴⁴⁸ Todėl Briuselis Ibis reglamento 53 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad juo kilmės valstybės narės teismui, kurio prašoma išduoti šiame straipsnyje nurodytą pažymą dėl vartotojo atžvilgiu priimto galutinio sprendimo, draudžiama tokioje byloje kaip pagrindinė *ex officio* patikrinti, ar tas sprendimas buvo priimtas laikantis šiame reglamente numatytų jurisdikcijos taisyklių.⁴⁴⁹

Chartijos 47 straipsnyje numatyta teisė į veiksmingą gynybą nėra pažeidžiama, nes Briuselis Ibis reglamento 45 straipsnis leidžia atsakovui remtis galimu jurisdikcijos dėl su vartojimo sutartimis susijusių bylų taisyklių, numatytų šio reglamento II skyriaus 4 skirsnyje, pažeidimu.⁴⁵⁰ Atsižvelgdamas į tai, teismas konstatavo, kad Briuselis Ibis reglamento 53 straipsnis, siejamas su Chartijos 47 straipsniu, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį kilmės teismui, kurio prašoma išduoti reglamento 53 straipsnyje nurodytą pažymą dėl galutinio sprendimo, draudžiama *ex officio* patikrinti, ar nebuvo pažeistos šio reglamento II skyriaus 4 skirsnio nuostatos, siekiant informuoti vartotoją apie pažeidimą (jeigu jis būtų nustatytas), kad tas vartotojas, žinodamas visas aplinkybes, galėtų įvertinti galimybę pasinaudoti minėto reglamento 45 straipsnyje nurodytomis teisių gynimo priemonėmis.⁴⁵¹

Lietuvos teismų praktikoje nurodoma, kad pagal Briuselis Ibis reglamento 53 straipsnį teismo išduota pažyma kartu su teismo sprendimo kopija yra sudėtinė vykdomojo dokumento, pateiktino vykdyti kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje, dalis.⁴⁵² Taip pat pripažįstama, kad Briuselis Ibis reglamente nėra nustatyta teismo procesinių veiksmų, susijusių su pažymos apie teismo sprendimą išdavimu, apskundimo tvarka, todėl šiuo atveju turi būti taikoma valstybės narės, kurioje išduodama teismo pažyma pagal reglamento 53 straipsnį, nacionalinė teisė. Vadinasi, šiuo atveju taikytinos CPK nuostatos, reglamentuojančios teismo

448 Ten pat, par. 38.

449 Ten pat, par. 39.

450 Ten pat, par. 45.

451 Ten pat, par. 46.

452 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 2 d. nutartis byloje Nr. e-293-330/2020.

vykdomųjų dokumentų išdavimo, įskaitant ir klaidų tokiuose dokumentuose taisymą, tvarką.⁴⁵³

Briuselis Ibis reglamento 54 straipsnyje reglamentuojama nauja valstybės narėje, į kurią kreipiamasi, nenustatytų priemonių ar įsakymų pripažinimo procedūra: jei teismo sprendime numatyta priemonė arba įsakymas, kuris pagal valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teisę nėra žinomas, ta priemonė arba įsakymas, kiek tai įmanoma, prilyginami tos valstybės narės teisėje žinomai priemonei arba įsakymui, kurie turi lygiavertį poveikį ir kuriais siekiama panašių tikslų ir interesų. Toks prilyginimas negali sukelti pasekmių, kurios būtų kitokios, nei numatytos kilmės valstybės narės teisėje (pirma dalis); bet kuri šalis gali teisme užginčyti priemonės arba įsakymo prilyginimą (antra dalis); jei tai būtina, gali būti reikalaujama, kad šalis, kuri prašo pripažinti ar vykdyti teismo sprendimą, pateiktų teismo sprendimo vertimą arba transliteraciją (trečia dalis). Šis straipsnis siejamas su Briuselis Ibis reglamento preambulės 28 punktu, kuriame nustatyta, kad jei teismo sprendime numatyta priemonė arba įsakymas, kurie pagal valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teisę nėra žinomi, ta priemonė arba įsakymas, įskaitant bet kokią jame nurodytą teisę, kiek tai įmanoma, turėtų būti pritaikomi prie lygiavertį poveikį turinčių ir panašių tikslų siekiančių tos valstybės narės teisėje numatytų priemonių ir įsakymų. Kas ir kaip turėtų atlikti pritaikymą, turėtų nuspręsti kiekviena valstybė narė.

Briuselis Ibis reglamento 55 straipsnis reglamentuoja teismo sprendimo, kuriame kaip bauda nurodytas mokėjimas, vykdymą. Šis straipsnis nustato, kad valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas, kuriame kaip bauda nurodytas mokėjimas, valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi, yra vykdytinas tik tuo atveju, jeigu kilmės teismas nustatė galutinę mokėtiną sumą. Iš esmės ši nuostata anksčiau buvo nustatyta Briuselis I reglamento 49 straipsnyje.⁴⁵⁴ Byloje *Realchemie Nederland BV*⁴⁵⁵ buvo

453 Ten pat.

454 Užsienio teismo priimtas sprendimas dėl reguliaraus delspinigių mokėjimo vykdomas valstybėje narėje, kurioje prašoma vykdyti sprendimą, tik jeigu galutinį sprendimą dėl mokėtinios sumos dydžio priėmė kilmės valstybės narės teismai.

455 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2011 m. spalio 18 d. sprendimas byloje C-406/09.

keliamas klausimas, ar nutartis, kuri apima įpareigojimą sumokėti baudą pagal nacionalinę nuostatą, patenka į Briuselis I reglamento taikymo sritį, apibrėžtą šio reglamento 1 straipsnyje. Teismas pripažino, kad Briuselis I reglamento taikymo sritis, kaip ir Briuselio konvencijos taikymo sritis, apribota „civilinių ir komercinių bylų“ sąvoka. Šią taikymo sritį iš esmės nulemia teisinių santykių tarp ginčo šalių ar jo dalyko pobūdį apibūdinančios aplinkybės.⁴⁵⁶ Teismas konstatavo, kad sąvoką „civilinės ir komercinės bylos“ reikia aiškinti taip, kad šis reglamentas taikomas teismo sprendimo, kuris apima įpareigojimą sumokėti baudą, siekiant priversti laikytis civilinėje ir komercinėje byloje priimto sprendimo, pripažinimui ir vykdymui.⁴⁵⁷

Briuselis I reglamento 56 straipsnis nustato draudimą reikalauti užtikrinimo priemonių dėl sprendimo pripažinimo ar vykdymo. Šis straipsnis reglamentuoja, kad jeigu šalis vienoje valstybėje narėje kreipiasi dėl kitoje valstybėje narėje priimto teismo sprendimo vykdymo, neturi būti reikalaujama, kad ta šalis pateiktų kokį nors užtikrinimą, garantiją ar depozitą, remiantis tuo, kad ta šalis yra užsienio šalies pilietis arba kad jo nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta arba įprastinė gyvenamoji vieta nėra valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi. Ši nuostata atitinka Briuselis I reglamento 51 straipsnį.⁴⁵⁸

Briuselis I reglamento 57 straipsnyje reglamentuojami dokumentų vertimų ir transliteracijos klausimai. Jei pagal šį reglamentą reikia dokumento vertimo arba transliteracijos, vertimas arba transliteracija atliekami į atitinkamos valstybės narės oficialiąją kalbą arba, jei toje valstybėje narėje yra keletas oficialių kalbų, pagal tos valstybės narės teisę – į vietas, kurioje prašoma pripažinti kitoje valstybėje narėje priimtą teismo sprendimą arba pateikiamas prašymas, oficialiąją proceso kalbą arba vieną iš oficialiųjų kalbų (pirma dalis). Reglamento 53 ir 60 straipsniuose nurodytų formų dokumentų vertimas arba transliteracija gali būti atliekami

456 Ten pat, par. 39.

457 Ten pat, par. 44.

458 Jeigu asmuo vienoje valstybėje narėje kreipiasi dėl teismo sprendimo vykdymo kitoje valstybėje narėje, iš jo neturi būti reikalaujama jokio bet kurios rūšies užtikrinimo, garantijos ar depozito, remiantis tuo, kad minėtas asmuo yra užsienio šalies pilietis arba kad jo nuolatinė arba gyvenamoji vieta nėra valstybėje, kurioje prašoma vykdyti sprendimą.

į bet kurią kitą oficialiąją Sąjungos institucijų kalbą arba kalbas, kurią (-ias) atitinkama valstybė narė nurodė kaip priimtinas (antra dalis). Vertimą pagal šį reglamentą atlieka asmuo, turintis kvalifikaciją atlikti vertimus vienoje iš valstybių narių (trečia dalis).

Autentiški dokumentai ir teisminės taikos sutartys

Briuselis Ibis reglamento 58–60 straipsniuose reglamentuojami autentiškų dokumentų ir teisminių taikos sutarčių pripažinimo ir vykdymo klausimai. Bendrai autentiškų dokumentų vykdymo problematika yra nagrinėta teisės doktrinoje.⁴⁵⁹

Briuselis Ibis reglamento 58 straipsnis nustato, kad autentiškas dokumentas, kuris yra vykdytinas kilmės valstybėje narėje, vykdytinas kitose valstybėse narėse, nereikalaujant jokios vykdytinumo deklaracijos. Autentiškas dokumentas gali būti nevykdomas tik tokiu atveju, jeigu jo vykdymas akivaizdžiai prieštarauja valstybės narės, į kurią kreipiamasi, viešajai tvarkai. Prireikus, autentiškiems dokumentams atitinkamai taikomos 2 skirsnio, 3 skirsnio 2 poskirsnio ir III skyriaus 4 skirsnio nuostatos. Pateiktas autentiškas dokumentas turi atitikti sąlygas, būtinias jo autentiškumui patvirtinti kilmės valstybėje narėje.

Briuselis Ibis reglamento 2 straipsnio c punktas nustato, kad autentiškas dokumentas yra kilmės valstybėje narėje oficialiai parengtas arba kaip autentiškas dokumentas užregistruotas dokumentas, kurio autentiškumas: i) siejamas su parašu ar dokumento turiniu; ir ii) buvo nustatytas valdžios institucijos arba kitos tuo tikslu įgaliotos institucijos. Teisės doktrinoje nurodoma, kad autentiškas dokumentas iš esmės turėtų būti suprantamas kaip oficialus dokumentas ir iš esmės turėtų atitikti šias sąlygas: a) jo turinys teisingas, b) jį išdavė asmuo, kuris pasirašė dokumentą, c) jį išdavęs asmuo turėjo įgaliojimus jį išduoti.⁴⁶⁰ Tačiau sprendžiant dėl autentiško dokumento vykdymo tarpvalstybinėse civilinėse ir

459 Vigtas Višinskis, „Ne teismo išduodami vykdomieji dokumentai“, *Jurisprudencija*, 7 (109), 2008.

460 Vesna Rijavec, Wendy Kenett, *Remedies Concerning Enforcement of Foreign Judgments*, Wolters Kluwer, 2018, 369.

komercinėse bylose, svarbu nustatyti, kad kilmės valstybės narės teisė suteikia autentiškam dokumentui vykdomojo dokumento galią.

Siekianti nustatyti, ar konkretus dokumentas laikomas autentišku dokumentu, reikia įvertinti, ar jis atitinka kilmės valstybėje narėje keliamus reikalavimus (pavyzdžiui, yra tinkamai pasirašytas, antspauduotas ir pan.), dokumentas yra vykdytinas kilmės valstybėje narėje.⁴⁶¹ Pavyzdžiui, Įgyvendinimo įstatymo 15 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad autentiški dokumentai yra notaro užprotestuoti ar neprotestuotini vekseliai, čekiai, hipotekos (įkeitimo) sandoriai, kuriuose padaryti notaro vykdomieji įrašai.

Reglamentas nustato vienintelį autentiškų dokumentų nepripažinimo pagrindą. Toks dokumentas gali būti nepripažintas tik tuo atveju, jei jis *akivaizdžiai* prieštarauja valstybės narės, į kurią kreipiamasi, viešajai tvarkai (*ordre public*). Tai reiškia, kad teismas turi nustatyti ne tik autentiško dokumento nesuderinamumą su viešąja tvarka, bet ir tokio nesuderinamumo akivaizdumą. Tokiu reguliavimu siekiama, kad autentiškas dokumentas būtų nepripažįstamas tik išimtiniais atvejais.

Briuselis Ibis reglamento 59 straipsnis reglamentuoja, kad teisminė taikos sutartis, kuri yra vykdytina kilmės valstybėje narėje, kitose valstybėse narėse vykdoma tokiomis pačiomis sąlygomis kaip autentiški dokumentai. Briuselis Ibis reglamento 2 straipsnio b punktas nustato, kad teisminė taikos sutartis yra valstybės narės teismo patvirtinta arba teismo proceso metu valstybės narės teisme sudaryta sutartis.

Briuselis Ibis reglamento 60 straipsnis reglamentuoja, kad kilmės valstybės narės kompetentinga institucija arba teismas bet kurios suinteresuotosios šalies prašymu išduoda II priede nustatytos formos pažymą, kurioje pateikiama autentiškame dokumente įrašytos vykdytinos prievolės arba teisminėje taikos sutartyje įrašyto šalių susitarimo santrauka.

Įgyvendinimo įstatymo 4¹ straipsnis reglamentuoja prašymų priimti sprendimą, kad nėra pagrindų atsisakyti pripažinti teismo sprendimą, nagrinėjimo tvarką pagal Briuselis Ibis reglamento 36 straipsnio 2 dalį: Briuselis Ibis reglamento 36 straipsnio 2 dalyje nurodytus prašymus

---

⁴⁶¹ Ten pat.

priimti sprendimą, kad nėra pagrindų atsisakyti pripažinti teismo sprendimą, nagrinėja LAPT. Šie prašymai nagrinėjami *mutatis mutandis* taikant Įgyvendinimo įstatymo 4 straipsnio 4, 5 ir 6 dalių nuostatas; prašymas peržiūrėti Lietuvos apeliacinio teismo nutartį, priimtą dėl šio straipsnio 1 dalyje nurodyto prašymo, gali būti paduotas per trisdešimt dienų nuo nutarties įteikimo šaliai dienos. Jeigu šalies, kuri turi teisę paduoti prašymą peržiūrėti Lietuvos apeliacinio teismo nutartį, nuolatinė gyvenamoji vieta yra ne Lietuvos Respublikoje, prašymo peržiūrėti Lietuvos apeliacinio teismo nutartį pateikimo terminas yra šešiasdešimt dienų ir jis skaičiuojamas nuo nutarties įteikimo šiai šaliai asmeniškai arba pristatymo į jos gyvenamąją vietą dienos.

Įgyvendinimo įstatymo 4² straipsnis nustato prašymų atsisakyti vykdyti teismo sprendimą nagrinėjimo tvarką pagal Briuselis Ibis reglamento 47 straipsnį. Briuselis Ibis 47 straipsnio 1 dalyje nurodytus prašymus atsisakyti vykdyti teismo sprendimą nagrinėja LAPT. Šie prašymai nagrinėjami *mutatis mutandis* taikant Įgyvendinimo įstatymo 4 straipsnio 4, 5 ir 6 dalių nuostatas. Briuselis Ibis reglamento 49 straipsnio 2 dalyje nurodytas apeliacinis skundas dėl LAPT nutarties, priimtą dėl šio straipsnio 1 dalyje nurodyto prašymo atsisakyti vykdyti teismo sprendimą, gali būti paduotas per trisdešimt dienų nuo nutarties įteikimo šaliai dienos. Jeigu šalies, kuri turi teisę paduoti Briuselis Ibis reglamento 49 straipsnio 2 dalyje nurodytą skundą, nuolatinė gyvenamoji vieta yra ne Lietuvos Respublikoje, apeliacinio skundo padavimo terminas yra šešiasdešimt dienų ir jis skaičiuojamas nuo nutarties įteikimo šiai šaliai asmeniškai arba pristatymo į jos gyvenamąją vietą dienos.

Įgyvendinimo įstatymo 4³ straipsnis reglamentuoja Briuselis Ibis reglamento 54 straipsnyje numatytos priemonės arba įsakymo prilyginimo tvarką: vadovaujantis Briuselis Ibis reglamento 54 straipsnio 1 dalimi, teismo sprendime numatytą priemonę ar įsakymą prilygina subjektas, kuris turi pripažinti ar vykdyti teismo sprendimą. Priemonės arba įsakymo prilyginimas gali būti užginčijamas teisme Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.

2. IŠLAIKYMO PRIEVOLIŲ REGLAMENTAS

Išlaikymo prievolių reglamentas taikomas išlaikymo prievolėms, atsirandančioms iš šeimos santykių, tėvystės ar motinystės, santuokos ar giminytės.⁴⁶² Šio reglamento tikslas užtikrinti greitą, paprastą, tarptautinę išlaikymo prievolių vykdymo sistemą. Jame nustatyta išsami teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo procedūra.⁴⁶³ Išlaikymo reglamentu siekiama kiek įmanoma palengvinti tarptautinių išlaikymo įsiskolinimų išieškojimą, – nes juo gali būti apsunkintas procesas ir dėl to šalys sugaištų papildomo laiko, kuris nebūtų nereikšmingas.⁴⁶⁴

Išlaikymo prievolių reglamento preambulėje nustatyta, kad išlaikymo kreditorius turėtų galėti vienoje valstybėje narėje lengvai gauti sprendimą, kuris iškart būtų vykdytinas kitoje valstybėje narėje, netaikant papildomų formalumų (9 punktas); vienas iš šio reglamento tikslų yra kuo labiau apriboti teismo sprendimui vykdyti taikytinus formalius reikalavimus, dėl kurių gali padidėti išlaikymo kreditoriaus padengiamos proceso išlaidos (27 punktas). Reglamento preambulės 31 punkte pabrėžtas Sąjungos teisės aktų leidėjo noras nustatyti centrinių institucijų bendradarbiavimą, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos tarpvalstybiniam išlaikymo išmokų išieškojimui ir suteikta pagalba išlaikymo kreditoriams naudojantis savo teise kitoje valstybėje narėje, o 32 punkte naudojamas šia pagalba laikomas „teise“.⁴⁶⁵

Išlaikymo prievolių srityje taip pat aktuali yra Hagos konvencija, kuri 2014 m. rugpjūčio 1 d. įsigaliojo Europos Sąjungos valstybėse. Šios konvencijos šalimis taip pat yra Norvegija, Ukraina, Albanija, Bosnija ir Hercegovina, Baltarusija, Turkija, JAV.⁴⁶⁶ Nors Hagos konvencija iš esmės yra panaši į Išlaikymo prievolių reglamentą, jos taikymo sritis yra

462 Išlaikymo prievolių reglamento 1 straipsnio 2 dalis.

463 Paul Beaumont, Burkhard Hess, Lara Walker, Stefanie Spancken, *The Recovery of Maintenance in the EU and Worldwide*, Hart Publishing, 2014, 276.

464 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. gruodžio 18 d. sprendimas sujungtose bylose C-400/13 ir C-408/13, par. 41.

465 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2017 m. vasario 9 d. sprendimas byloje C-283/16, par. 35.

466 Šalių, prisijungusių prie Hagos konvencijos, sąrašas:

<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=131>.

siauresnė. Išlaikymo reglamentas taikomas visoms išlaikymo prievolėms, atsirandančioms iš šeimos santykių, tėvystės ar motinystės, santuokos ar giminytės, o Hagos konvencijos taikymo sritis apima tik iš tėvų ir vaikų santykių kylančias prievoles išlaikyti jaunesnį kaip 21 metų asmenį, taip pat sprendimų dėl sutuoktinių tarpusavio išlaikymo pripažinimą ir vykdymą.

Teismo sprendimų, teisminių susitarimų ir autentiškų dokumentų pripažinimas ir vykdymas reglamentuojamas Išlaikymo prievolių reglamento IV–V skyriuose. Reglamente taip pat nustatytos pripažįstamų ir vykdytinų dokumentų sąvokos:

- *teismo sprendimas* yra valstybės narės teismo priimtas sprendimas dėl išlaikymo prievolių, neatsižvelgiant į tai, kaip tas sprendimas įvardijamas, įskaitant teismo nutartį, įsakymą, sprendimą ar vykdomąjį raštą, taip pat teismo pareigūno sprendimas dėl proceso išlaidų sumos nustatymo. VII ir VIII skyrių tikslas „teismo sprendimas“ taip pat reiškia trečiojoje valstybėje priimtą sprendimą dėl išlaikymo prievolių⁴⁶⁷;
- *teisminis susitarimas* yra teismo patvirtintas arba proceso metu sudarytas susitarimas dėl išlaikymo prievolių⁴⁶⁸;
- *autentiškas dokumentas* yra a) dokumentas dėl išlaikymo prievolių, kuris kilmės valstybėje narėje buvo formaliai parengtas arba įregistruotas kaip autentiškas dokumentas ir kurio autentiškumas: i) grindžiamas parašu ir dokumento turiniu; ir ii) buvo nustatytas valdžios institucijos arba kitos tuo tikslu įgaliotos institucijos; arba b) susitarimas dėl išlaikymo prievolių, sudarytas su kilmės valstybės narės administracinėmis institucijomis arba jų patvirtintas.⁴⁶⁹

Išlaikymo prievolių reglamento IV skyrius atskiria dvi sprendimų pripažinimų kategorijas:

- teismo sprendimai, priimti valstybėje narėje, kuriai privalomas 2007 m. Hagos protokolas (1 skirsnis);

⁴⁶⁷ Išlaikymo prievolių reglamento 2 straipsnio 1 dalis.

⁴⁶⁸ Išlaikymo prievolių reglamento 2 straipsnio 2 dalis.

⁴⁶⁹ Išlaikymo prievolių reglamento 2 straipsnio 3 dalis.

- teismo sprendimai, priimti valstybėje narėje, kuriai neprivalomas 2007 m. Hagos protokolas (2 skirsnis).⁴⁷⁰

Pagrindinis skirtumas tarp šių pripažinimo pagrindų yra tas, kad tais atvejais, kai teismo sprendimai, priimti valstybėje narėje, kuriai privalomas 2007 m. Hagos protokolas, pagal šio reglamento 17 straipsnį, pripažinimas ir vykdymas vykdomi be egzekvatūros procedūros: teismo sprendimas, priimtas valstybėje narėje, kuriai privalomas 2007 m. Hagos protokolas, turi būti pripažįstamas kitoje valstybėje narėje be jokios specialios procedūros ir nesuteikiant jokios galimybės ginčyti jo pripažinimą. Teismo sprendimas, priimtas valstybėje narėje, kuriai privalomas 2007 m. Hagos protokolas, ir kuris yra joje vykdytinas, yra vykdytinas kitoje valstybėje narėje, nereikalaujant jo paskelbti vykdytinu. 2007 m. Hagos protokolu nustatoma teisė, taikytina išlaikymo prievolėms, kylantioms iš šeimos santykių, tėvystės ar motinystės, santuokos ar giminytės, įskaitant išlaikymo prievolę vaikui, nepaisant tėvų šeiminių padėties. Doktrinoje pripažįstama, kad pripažinimas sprendimo pagal minėto reglamento 17 straipsnį straipsnį reiškia ir kilmės valstybėje priimto sprendimo teisinės galios išplėtimą kitoje valstybėje (vok. *Wirkungserstreckung*). Be to, skirtingai nei Briuselis Ibis, Išlaikymo prievolių reglamentas tokiu atveju nenustato nepripažinimo pagrindų.⁴⁷¹

Tačiau net ir tokiu atveju kilmės valstybės teismo procese nedalyvavęs atsakovas turi teisę kreiptis dėl sprendimo peržiūros. Ši teisė reglamentuojama Išlaikymo prievolių reglamento 19 straipsnyje: kilmės valstybės teismo procese nedalyvavęs atsakovas turi teisę kreiptis į tos valstybės narės kompetentingą teismą dėl teismo sprendimo peržiūros, jeigu: a) procesą pradedantis arba lygiavertis dokumentas jam nebuvo įteiktas tinkamu laiku ir tokiu būdu, kad jis galėtų pasiruošti gynybai; arba b) jis negalėjo užginčyti ieškinio dėl išlaikymo dėl *force majeure* aplinkybių ar išimtinių aplinkybių, susidariusių ne dėl jo kaltės, išskyrus atvejus, kai jis neužginčijo teismo sprendimo tada, kai buvo įmanoma tai padaryti.

470 Marek Zilinsky, „Mutual Trust and Cross-Border Enforcement of Judgments in Civil Matters in the EU: Does the Step-by-Step Approach Work?“, *Netherlands International Law Review*, 64, 2017, 133.

471 Ten pat, 134.

Terminas, per kurį galima kreiptis dėl peržiūros, skaičiuojamas nuo dienos, kai atsakovas faktiškai susipažino su teismo sprendimo turiniu ir kai jis galėjo imtis veiksmų ir ne vėliau kaip nuo pirmos vykdymo priemonės, kuria jam uždrausta visiškai ar iš dalies disponuoti savo turtu, taikymo datos. Atsakovas turi veikti nedelsdamas, bet kuriuo atveju per ne ilgesnį nei 45 dienų terminą. Šis laikotarpis negali būti pratęstas dėl atstumo. Jei teismas atmeta prašymą dėl peržiūros remdamasis tuo, kad nėra taikytinas nė vienas iš 1 dalyje nustatytų peržiūros pagrindų, teismo sprendimas lieka galioti. Jei teismas nusprendžia, kad peržiūra yra pagrįsta dėl vienos iš pirmoje dalyje nustatytų priežasčių, teismo sprendimas panaikinamas ir pripažįstamas negaliojančiu. Tačiau kreditorius nepraranda naudos dėl senaties ar ribojimo terminų nutūkimo, ar teisės reikalauti pirminio bylos nagrinėjimo metu priteistų išmokų už praėjusį laikotarpį.

Taigi pagal Išlaikymo prievolių reglamento 19 straipsnio 1 dalį, atsakovas gali kreiptis dėl sprendimo peržiūrėjimo tik išimtiniais atvejais, kai jis negalėjo dalyvauti teismo procese dėl netinkamo informavimo apie jį ar *force majeure* aplinkybių arba išimtinių aplinkybių, kurios sutrukdė jam gintis (ginčyti ieškinį). Teismo sprendimo vykdymo kitoje valstybėje tvarka reglamentuota šio reglamento 20 straipsnyje.

Tam, kad teismo sprendimas būtų vykdomas kitoje valstybėje narėje, ieškovas kompetentingoms vykdymo institucijoms turi pateikti:

- a. sprendimo kopiją, kuri atitinka sąlygas, būtinas jos autentiškumui nustatyti;
- b. kilmės teismo išduotą teismo sprendimo išrašą, parengtą naudojant I priede pateiktą formą;
- c. reikiamais atvejais dokumentą, kuriame nurodyta bet kokių įsiskolinimų suma ir tos sumos apskaičiavimo data;
- d. kai būtina, b punkte nurodytos formos turinio transliteraciją arba vertimą raštu į vykdymo valstybės narės valstybinę kalbą arba, jei ta valstybė narė turi kelias valstybines kalbas, į tos vietos, kurioje pateiktas prašymas, teismo procese vartojamą valstybinę kalbą arba vieną iš vartojamų valstybinių kalbų, laikantis tos valstybės narės teisės, arba į kitą kalbą, kurią vykdymo valstybė narė nurodė kaip priimtina.

Kiekviena valstybė narė gali nurodyti kitą nei jos valstybinė oficialiąją Europos Sąjungos institucijų kalbą ar kalbas, kuria (-iomis) užpildytą formą ji sutinka priimti. Vykdyimo valstybės narės kompetentingos institucijos negali reikalauti, kad ieškovas pateiktų teismo sprendimo vertimą raštu. Tačiau vertimo raštu gali būti reikalaujama, jeigu teismo sprendimo vykdymas užginčijamas. Visi vertimai raštu pagal šį straipsnį turi būti atlikti asmens, turinčio teisę atlikti vertimus raštu vienoje iš valstybių narių.

Atsisakymo vykdyti ar vykdymo sustabdymo pagrindai ir tvarka reglamentuoti Išlaikymo prievolių reglamento 21 straipsnyje: atsisakymo vykdyti ar vykdymo sustabdymo pagrindai pagal vykdymo valstybės narės teisę galioja tiek, kiek jie nėra nesuderinami su 2 ir 3 dalių taikymu (pirma dalis). Skolininko prašymu vykdymo valstybės narės kompetentinga institucija turi atsisakyti visiškai arba iš dalies vykdyti kilmės teismo sprendimą, jei teisė vykdyti kilmės teismo sprendimą pasibaigė dėl senaties ar ribojimo termino arba pagal kilmės valstybės narės teisę, arba pagal vykdymo valstybės narės teisę, atsižvelgiant į tai, kurioje numatytas ilgesnis senaties terminas. Be to, skolininko prašymu vykdymo valstybės narės kompetentinga institucija gali atsisakyti visiškai arba iš dalies vykdyti kilmės teismo sprendimą, jei jis nesuderinamas su vykdymo valstybėje narėje priimtu teismo sprendimu arba kitoje valstybėje narėje ar trečiojoje valstybėje priimtu teismo sprendimu, kuris atitinka sąlygas, būtinas jam pripažinti vykdymo valstybėje narėje. Teismo sprendimas, kuriuo dėl pasikeitusių aplinkybių iš dalies keičiamas ankstesnis teismo sprendimas dėl išlaikymo, nelaikomas nesuderinamu teismo sprendimu antros pastraipos prasme (antra dalis).

Skolininko prašymu vykdymo valstybės narės kompetentinga institucija gali visiškai arba iš dalies sustabdyti kilmės teismo sprendimo vykdymą, jei kilmės valstybės narės kompetentingam teismui buvo pateiktas prašymas dėl kilmės teismo sprendimo peržiūros pagal reglamento 19 straipsnį. Be to, skolininko prašymu vykdymo valstybės narės kompetentinga institucija turi sustabdyti kilmės teismo sprendimo vykdymą, jeigu jo vykdytinumas sustabdomas kilmės valstybėje narėje (trečia dalis).

Kita sprendimų pripažinimų ir vykdymo tvarka nustatyta tais atvejais, kai teismo sprendimai, priimti valstybėje narėje, kuriai 2007 m.

Hagos protokolas neprivalomas. Pagal Išlaikymo prievolių reglamento 23 straipsnį, teismo sprendimą, priimtą valstybėje narėje, kuriai neprivalomas 2007 m. Hagos protokolas, kitos valstybės narės pripažįsta nereikalaujamos taikyti jokios specialios procedūros (pirma dalis). Bet kuri suinteresuota šalis, kuri iškelia teismo pripažinimo klausimą kaip pagrindinį ginčo klausimą, gali šiame skirsnyje numatyta tvarka kreiptis dėl to teismo sprendimo pripažinimo (antra dalis). Jeigu bylos nagrinėjimo valstybės narės teisme rezultatas priklauso nuo to, kaip bus išspręstas nepagrindinis klausimas dėl pripažinimo, tai tas teismas turi jurisdikciją tuo klausimu (trečia dalis).

Atsisakymo pripažinti teismo sprendimą pagrindų baigtinis sąrašas nustatytas Išlaikymo prievolių reglamento 24 straipsnyje. Šiame straipsnyje nustatyta, kad sprendimas nepripažįstamas:

- a. jei toks pripažinimas akivaizdžiai prieštarauja valstybės narės, kurioje prašoma jį pripažinti, viešajai tvarkai. Atitiktis viešajai tvarkai tikrinimas negali būti taikomas taisyklėms dėl jurisdikcijos;
- b. kai jis priimtas atsakovui nedalyvavus teismo procese, jei atsakovui bylos iškėlimo dokumentas arba lygiavertis dokumentas nebuvo įteiktas tinkamu laiku ir tokiu būdu, kad jis galėtų pasiruošti gynybai, išskyrus atvejus, kai jis neužginčijo teismo sprendimo tada, kai buvo įmanoma tai padaryti;
- c. jei jis nesuderinamas su valstybėje narėje, kurioje prašoma jį pripažinti, priimtu teismo sprendimu dėl tų pačių šalių ginčo;
- d. jei jis yra nesuderinamas su ankstesniu teismo sprendimu, priimtu kitoje valstybėje narėje arba trečiojoje valstybėje, dėl tuo pačiu ieškinio pagrindu tų pačių šalių iškeltos bylos, jeigu ankstesnis teismo sprendimas atitinka būtinas pripažinimo sąlygas valstybėje narėje, kurioje prašoma jį pripažinti.

Valstybės narės, kurioje prašoma pripažinti valstybėje narėje, kuriai 2007 m. Hagos protokolas neprivalomas, priimtą teismo sprendimą, teismas sustabdo procesą, jeigu kilmės valstybėje narėje teismo sprendimo vykdytinumas sustabdytas dėl skundo.⁴⁷² Valstybėje narėje, kuriai 2007

472 Išlaikymo reglamento 25 straipsnis.

m. Hagos protokolais neprivalomas, priimtas teismo sprendimas, vykdytinas toje valstybėje, yra vykdytinas ir kitoje valstybėje narėje, jei bet kurios suinteresuotos šalies prašymu jis buvo paskelbtas vykdytinu joje.⁴⁷³

Prašymo dėl teismo sprendimo paskelbimo vykdytinu tvarka nustatyta Išlaikymo prievolių reglamento 28 straipsnyje. Prie prašymo dėl paskelbimo vykdytinu pridedami šie dokumentai:

- a. teismo sprendimo kopija, atitinkanti sąlygas, būtinas jos autentiškumui nustatyti;
- b. teismo sprendimo išrašas, išduotas kilmės teismo, naudojant II priede pateiktą formą, nedarant poveikio 29 straipsnio taikymui;
- c. kai būtina, b punkte nurodytos formos turinio transliteracija arba vertimas raštu į vykdytą valstybės narės valstybinę kalbą arba, jei ta valstybė narė turi kelias valstybines kalbas, į tos vietos, kurioje pateiktas prašymas, teismo procese vartojamą valstybinę kalbą arba vieną iš vartojamų valstybinių kalbų, laikantis tos valstybės narės teisės, arba į kitą kalbą, kurią vykdytą valstybė narė nurodė kaip priimtina.

Kiekviena valstybė narė gali nurodyti kitą nei jos valstybinė oficialiąją Europos Sąjungos institucijų kalbą ar kalbas, kuria (-iomis) užpildytą formą ji sutinka priimti. Teismas ar kompetentinga institucija, kuriam (-iai) pateiktas prašymas, negali reikalauti, kad ieškovas pateiktų teismo sprendimo vertimą raštu. Tačiau vertimo raštu gali būti reikalaujama skundo pagal 32 arba 33 straipsnius atvejais. Visi vertimai raštu pagal šį straipsnį turi būti atlikti asmens, turinčio teisę atlikti vertimus raštu vienoje iš valstybių narių.

Reglamento 30 straipsnis reglamentuoja teismo sprendimo paskelbimą vykdytinu. Sprendimas paskelbiamas vykdytinu, be jokios peržiūros pagal 24 straipsnį, nedelsiant po to, kai užbaigiami 28 straipsnyje numatyti formalumai, bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo tų formalumų užbaigimo, išskyrus atvejus, kai tai neįmanoma dėl išimtinių aplinkybių. Šalis, kurios atžvilgiu prašoma vykdyti teismo sprendimą, šiame proceso etape neturi teisės teikti jokių pareiškimų dėl prašymo.

---

473 Išlaikymo reglamento 26 straipsnis.

Šio teisės akto 31 straipsnyje nustatyta pranešimo apie sprendimą dėl prašymo paskelbti teismo sprendimą vykdytinu tvarka. Apie sprendimą dėl prašymo paskelbti teismo sprendimą vykdytinu pareiškėjui nedelsiant pranešama vykdymo valstybės narės teisėje nustatyta tvarka. Teismo sprendimo paskelbimas vykdytinu įteikiamas šaliai, kurios atžvilgiu prašoma vykdyti teismo sprendimą, pridodant teismo sprendimą, jei jis šiai šaliai dar nebuvo įteiktas.

Sprendimo dėl prašymo paskelbti teismo sprendimą vykdytinu apskundimo tvarka ir nagrinėjimas reglamentuojami Išlaikymo prievolių reglamento 32–38 straipsniuose, o vykdymo procesas reglamentuojamas 39–43 straipsniuose.

Vienoje byloje kilo klausimas, ar Išlaikymo prievolių reglamento IV skyriaus nuostatos turi būti aiškinamos taip, kad išlaikymo kreditorius, kuris siekia, kad vienoje valstybėje narėje priimtas jam palankus teismo sprendimas būtų įvykdytas kitoje valstybėje narėje, gali pateikti prašymą tiesiogiai pastarosios valstybės narės kompetentingai institucijai, kaip antai specializuotam teismui, arba ar jis turi pateikti prašymą tam teismui per vykdymo valstybės narės centrinę instituciją. Teismas pažymėjo, kad iš 2004 m. balandžio 15 d. Komisijos žaliosios knygos dėl išlaikymo prievolių (COM(2004) 254 final) matyti, kad Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė Briuselis I reglamente esančias nuostatas dėl išlaikymo prievolių pakeisti nuostatomis, kuriomis, atsižvelgiant į tai, kad išlaikymo reikalavimų vykdymas yra ypač skubus, supaprastinamas procesas vykdymą užtikrinančiame teisme, taigi jis tampa greitesnis.⁴⁷⁴ Teismas pripažino, kad nacionalinės teisės nuostatose nustatyta pareiga išlaikymo kreditoriui kreiptis į prašomosios valstybės narės centrinę instituciją, net jeigu jis nori tiesiogiai kreiptis į kompetentingas institucijas remdamasis Išlaikymo prievolių reglamento IV skyriaus nuostatomis, prieštarauja šio reglamento 41 straipsnio 1 daliai, siejamai su minėto reglamento tikslu ir sistema, į kurią įeina ši nuostata.⁴⁷⁵ Todėl Išlaikymo prievolių reglamento IV skyriaus nuostatos, pirmiausia šio reglamento

474 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2017 m. vasario 9 d. sprendimas byloje C-283/16, par. 32.

475 Ten pat, par. 43.

41 straipsnio 1 dalis, turi būti aiškinamos taip, kad išlaikymo kreditorius, kuris siekia, kad vienoje valstybėje narėje priimtas jam palankus teismo sprendimas būtų įvykdytas kitoje valstybėje narėje, gali pateikti prašymą tiesiogiai pastarosios valstybės narės kompetentingai institucijai ir iš jo negalima reikalauti teikti prašymą tam teismui per vykdomo valstybės narės centrinę instituciją.⁴⁷⁶

Sprendimų dėl išlaikymo nepilnamečiams vaikams pripažinimas

Įgyvendinimo įstatymo 31⁷ straipsnis nustato, kad su išlaikymo prievolėmis susijusios bylos nagrinėjamos CPK nustatyta tvarka tiek, kiek Hagos konvencija ir Įgyvendinimo įstatymas nenustato kitaip. Pagal minėto įstatymo 31⁸ straipsnį, prašymus pripažinti ir vykdyti sprendimus dėl išlaikymo prievolių pagal Hagos konvencijos 23 straipsnio 2 ir 3 dalis bei skundus dėl sprendimų, priimtų išnagrinėjus minėtus prašymus pagal Hagos konvencijos 23 straipsnio 6 dalį, nagrinėja LAPT. Pavyzdžiui, LAPT buvo gautas prašymas pripažinti ir leisti vykdyti Norvegijos Karalystės socialinio draudimo institucijos (NAV *National Office for Social Insurance Abroad*) sprendimą, kuriuo asmeniui buvo priteistas išlaikymas periodinėmis išmokomis:

Pagal Konvencijos 23 straipsnio 1, 5 ir 6 dalis, taip pat Įstatymo 4 straipsnio 4 ir 5 dalis bei 318 straipsnį, nagrinėdamas gautą prašymą dėl pripažinimo ir vykdymo, Lietuvos apeliacinis teismas nevertina ir netikrina prašomo pripažinti sprendimo dėl išlaikymo prievolių teisėtumo ir pagrįstumo. Teismas tik formaliai įvertina, ar prašymas atitinka formos ir turinio reikalavimus, nustatytus Konvencijos 23 ir 25 straipsniuose. Šioje stadijoje teismas taip pat nesiaiškina ir netikrina, ar egzistuoja Konvencijos 22 straipsnyje nustatyti pagrindai atsisakyti pripažinti sprendimą.⁴⁷⁷

Kasacinis teismas vienoje byloje sprendė klausimą, koks teisės aktas

⁴⁷⁶ Ten pat, par. 44.

⁴⁷⁷ Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-41-943/2020

(Briuselis I reglamentas ar Išlaikymo prievolių reglamentas) reglamentuoja teismo sprendimo dėl išlaikymo, priimto iki Išlaikymo prievolių reglamento taikymo pradžios dienos, pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje klausimą, kai prašymas pripažinti ir leisti vykdyti tokį teismo sprendimą paduotas po Išlaikymo prievolių reglamento įsigaliojimo datos:

Reglamentas Nr. 4/2009 ir 2007 m. Hagos protokolas yra glaudžiai susiję, kadangi minėto reglamento taikymo pradžia, pagal jo 76 straipsnį, yra susieta su 2007 m. Hagos protokolo taikymo pradžia. Reglamentas Nr. 4/2009 reglamentuoja tarptautinės jurisdikcijos klausimus išlaikymo prievolių srityje, o 2007 m. Hagos protokolas – taikytinos teisės klausimus. Abiem šiais teisės aktais sinchronizuojamas aptariamoms srities teisinis reglamentavimas Europos Sąjungoje, taigi tais atvejais, kai atitinkamos valstybės narės teismas nustato jurisdikciją pagal Reglamento Nr. 4/2009 nuostatas, o taikytiną teisę pagal 2007 m. Hagos protokolo nuostatas, tokiaame teismo procese priimti sprendimai kitose valstybėse narėse pripažįstami ir leidžiami vykdyti supaprastinta tvarka – pagal Reglamento Nr. 4/2009 IV skyriaus 1 skirsnį. Tai reiškia, jog be exequatur procedūros pagal Reglamento Nr. 4/2009 IV skyriaus 1 skirsnį vykdomi tik Europos Sąjungos valstybių narių teismų sprendimai, priimti bylose, iškeltose po Reglamento Nr. 4/2009 ir 2007 m. Hagos protokolo taikymo pradžios dienos.⁴⁷⁸

Vienoje byloje LAPT buvo pateiktas prašymas pripažinti Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės teismo nurodymą, kuriuo išspręstos visos pretenzijos, kurias ieškovė ir atsakovas gali turėti vienas kitam dėl kapitalo ir pajamų arba kito turto paskirstymo. LAPT konstatavo, kad Išlaikymo prievolių reglamentas šiuo atveju netaikomas, atsižvelgiant į jo taikymo laikę taisykles:

[I]š prašomo pripažinti Lietuvos Respublikoje užsienio teismo nurodymo matyti, kad jame pareiškėjui vėliausiai iki 2006 m. spalio 27 d. nustatoma atitinkama suinteresuoto asmens išlaikymo

478 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. spalio 20 d. nutartis byloje Nr. e2T-84-381/2017.

prievolė, tačiau pažymėtina, kad Reglamentas (EB) Nr. 4/2009 įsigaliojo tik 2011 m. birželio 18 d., todėl jo nuostatos nagrinėjamu atveju, atsižvelgiant į prašomo pripažinti užsienio teismo sprendimo priėmimo datą (2004 m. liepos 21 d.), netaikytinos (Reglamento (EB) Nr. 4/2009 76 straipsnis).⁴⁷⁹

Pažymėtina, kad net jei valstybė narė yra prisijungusi prie 2007 m. Hagos protokolo, tačiau prašomas pripažinti teismo sprendimas priimtas iki Išlaikymo prievolių reglamento įsigaliojimo, tokiems sprendimams taikomos egzekvatūros taisyklės, t. y. sprendimai pripažįstami pagal Išlaikymo reglamento IV skyriaus 2 ir 3 skirsnius:

[S]prendžiant klausimą dėl ES valstybės narės teismo sprendimo pripažinimo, net tuo atveju, kai prašomo pripažinti ir leisti vykdyti teismo sprendimo kilmės valstybė yra prisijungusi prie 2007 m. Hagos protokolo, tačiau sprendimas priimtas iki Reglamento Nr. 4/2009 ir 2007 m. Hagos protokolo taikymo pradžios, šio teismo sprendimo pripažinimui turi būti taikomas toks pat teisinis režimas, koks yra taikomas ES valstybių narių, kurioms 2007 m. Hagos protokolas nėra privalomas, teismų sprendimų dėl išlaikymo pripažinimui ir vykdytinumui – tokie teismų sprendimai pripažįstami pagal Reglamento Nr. 4/2009 IV skyriaus 2 skirsnyje nustatytas exequatur taisykles. Remdamasi šia išvada, teisėjų kolegija sprendžia, jog VFR teismo sprendimo dalies dėl išlaikymo pripažinimui ir leidimui vykdyti Lietuvos Respublikoje turėjo būti taikomos Reglamento 4/2009 IV skyriaus 2 ir 3 skirsnių nuostatos.⁴⁸⁰

Teismų praktikoje pasitaikė atvejų, kai teismas nenagrinėjo prašymų dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo. Tokie atvejai galimi tada, kai valstybei narėi yra privalomas 2007 m. Hagos protokolas. Tokiu atveju teismas prašymą atsisako priimti, o suinteresuotas asmuo dėl sprendimo vykdymo turi kreiptis tiesiai į vykdymo valstybės narės kompetentingą instituciją, nes nėra taikoma egzekvatūros procedūra. Pavyzdžiui, LAPt nutraukė bylą pagal prašymą pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos

479 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-98-381/2016.

480 Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-48/2013.

Respublikoje Airijos Respublikos (kuriai privalomas 2007 m. Hagos protokolas) teismo įsakymą, kuriuo atsisakyta priteisti išlaikymą nepilnamečiam vaikui. Teismas konstatavo, kad prašomas pripažinti vykdytinu valstybės narės sprendimas vykdomas nereikalaujant jo paskelbimo vykdytinu.⁴⁸¹

Kitoje byloje teismui buvo pateiktas prašymas pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikos teritorijoje Ispanijos Karalystės (kuriai privalomas 2007 m. Hagos protokolas) teismo nutartį ir dekretą, kuriais iš suinteresuoto asmens priteistas išlaikymas ir išlaikymo įsiskolinimas vaikams. Teismas atsisakė prašymą priimti ir konstatavo, šiuo atveju egzekvatūros procedūra netaikoma, pareiškėjos prašomi pripažinti teismo sprendimai turi būti pripažįstami kitoje valstybėje narėje be jokios specialios procedūros ir nesuteikiant jokios galimybės ginčyti jų pripažinimą.⁴⁸²

3. BRIUSELIS IIBIS REGLAMENTAS

Briuselis Iibis reglamente reglamentuojama užsienio teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo tvarka išsamiai aptarta Eglės Kavoliūnaitės-Ragauskienės ir dr. Agnės Limantės mokslo studijoje „Reglamento „Briuselis IIa“ peržiūra: siūlomos naujovės ir jų įtaka Lietuvos teisei sistemai“.

Pagal Briuselis Iibis reglamento 1 straipsnio 1 dalį, jis taikomas bet kokio pobūdžio teismo civilinėms byloms, susijusioms su: a) su santuokos nutraukimu, gyvenimu skyriumi (separacija) ar santuokos pripažinimu negaliojančia; b) tėvų pareigų skyrimu, naudojimusi jomis, perdavimu, apribojimu ar atėmimu. Šio straipsnio 1 dalies b punkte nurodytos bylos konkrečiai gali būti susijusios su: a) globos teisėmis ir bendravimo teisėmis; b) globos, rūpybos ir panašiomis institucijomis; c) asmens ar institucijos, atsakingos už vaiko asmenį ar turtą, skyrimu ir funkcijomis, atstovavimu vaikui; d) vaiko paskyrimu į šeimą (šeimyną) ar globos

481 Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-98-407/2015.

482 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. liepos 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-70-330/2017.

instituciją; e) vaiko apsaugos priemonėmis, susijusiomis su vaiko turto administravimu, išsaugojimu ar perleidimu.⁴⁸³ Teismų praktikoje pripažinta, kad šio reglamento 1 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, jog „civilinių bylų“ sąvoka šios nuostatos prasme apima sprendimą, kuriuo nurodoma nedelsiant paimti priežiūrai ir apgyvendinti vaiką ne jo paties šeimoje, kai šis sprendimas buvo priimtas pagal vaikų apsaugą reglamentuojančias viešosios teisės normas.⁴⁸⁴

Briuselis IIbis netaikomas tėvystės (motinystės) nustatymui ar nugincijimui, sprendimams dėl įvaikinimo, pasirengimo įvaikinimui priemonėms arba įvaikinimo panaikinimui ar atšaukimui, vardo ir pavardės vaikui suteikimui, nepilnamečio emancipavimui, išlaikymo pareigoms, turto patikėjimo sutartims ar paveldėjimui, taip pat priemonėms, kurių imamasi dėl vaikų padarytų baudžiamosios teisės pažeidimų.⁴⁸⁵

Valstybėje narėje atliekamas teismo sprendimų pripažinimas ir vykdymas turėtų būti grindžiamas abipusiu pasitikėjimu, o nepripažinimo pagrindai turėtų būti minimalūs.⁴⁸⁶ Autentiški dokumentai ir šalių susitarimai, kurie yra vykdytini vienoje valstybėje narėje, turėtų būti laikomi lygiaverčiais „teismo sprendimams“ taikant pripažinimo ir vykdymo taisykles.⁴⁸⁷

Europos Sąjungos valstybėse narėse priimti teismo sprendimai dėl santuokos nutraukimo turi būti pripažinti teismo. Briuselis IIbis reglamentas nustato sprendimų dėl santuokos nutraukimo pripažinimo tvarką ir sąlygas, kurio 28 straipsnyje nurodoma, jog valstybėje narėje priimtas ir joje vykdytinas bei įteiktas teismo sprendimas dėl tėvų pareigų vaikui yra vykdomas kitoje valstybėje narėje tada, kai suinteresuotos šalies prašymu jis buvo pripažintas joje vykdytinu.

Minėtame reglamente atskiriamas sprendimo pripažinimas ir leidimas sprendimą vykdyti. Reglamento 21 straipsnio, reglamentuojančio teismo sprendimų pripažinimo tvarką, 1 dalyje įtvirtinta, kad vienoje

483 „Briuselis IIbis reglamento 1 straipsnio 2 dalis.

484 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2009 m. balandžio 2 d. sprendimas byloje C-523/07, par. 72.

485 Briuselis IIbis reglamento 1 straipsnio 2 dalis.

486 Briuselis IIbis reglamento preambulės 21 punktą.

487 Briuselis IIbis reglamento preambulės 22 punktą.

Europos Sąjungos valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas pripažįstamas kitose valstybėse narėse netaikant jokių specialių procedūrų. Tai reiškia, kad vienoje valstybėje narėje priimtas sprendimas kitoje valstybėje narėje pripažįstamas kaip juridinis faktas, todėl norint tokį sprendimą „panaudoti“ kaip juridinį faktą kitoje valstybėje narėje, pavyzdžiui, pateikti valstybės institucijai, speciali tokio sprendimo pripažinimo procedūra nėra reikalinga. Tačiau kai kyla poreikis tokį sprendimą vykdyti, t. y. realizuoti juo sukuriamas materialines teises ir pareigas, sprendimas turi būti pripažįstamas valstybės narės, kurios teritorijoje ketinama vykdyti tokį sprendimą, teismo. Pavyzdžiui, reglamento 28 straipsnyje nurodoma, kad valstybėje narėje priimtas ir joje vykdytinas bei įteiktas teismo sprendimas dėl tėvų pareigų vaikui yra vykdomas kitoje valstybėje narėje tada, kai suinteresuotos šalies prašymu jis buvo pripažintas joje vykdytinu.

Briuselis IIbis reglamento 2 straipsnio 4 punktą nustato, kad „teismo sprendimas“ yra valstybės narės teismo paskelbtas sprendimas dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacijos) ar santuokos pripažinimo negaliojančia ir teismo sprendimas, susijęs su tėvų pareigomis, nesvarbu, kaip tas sprendimas vadinamas, įskaitant potvarkį, įsakymą ar nutarimą.

Briuselis IIbis reglamento III skyriaus 1 skirsnis reglamentuoja sprendimų pripažinimą (21–27 straipsniai), 2 skirsnis reglamentuoja prašymų paskelbti teismo sprendimą vykdytinu tvarką (28–36 straipsniai), 3 skirsnis reglamentuoja nuostatas, kurios yra bendros 1 ir 2 skirsniams (37–39 straipsnis), 4 skirsnis reglamentuoja tam tikrų teismo sprendimų dėl bendravimo teisių ir tam tikrų teismo sprendimų, reikalaujančių sugrąžinti vaiką, vykdytinumą (40–45 straipsnis), 5 skirsnis reglamentuoja autentiškus dokumentus ir susitarimus (46 straipsnis), 6 skirsnis reglamentuoja kitas nuostatas (47–52 straipsniai).

Pripažįstama, kad Briuselis IIbis reglamento, kaip ir kitų Europos Sąjungos civilinį procesą reglamentuojančių teisės aktų, tikslas yra sukurti „laisvo teismų sprendimų judėjimo“ erdvę, kurioje sprendimai, priimti Europos Sąjungos valstybėje narėje pagal Europos Sąjungos teisės aktus, turėtų būti pripažįstami be formalios pripažinimo procedūros

(egzekvatūros). Todėl neatsitiktinai bendroji Briuselis Ibis reglamento 36 straipsnio 1 dalies nuostata dėl sprendimų pripažinimo yra analogiška Briuselis Ibis reglamento 21 straipsnio 1 daliai.⁴⁸⁸

Teismo sprendimo pripažinimo taisyklės nustatytos reglamento 21 straipsnyje: valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas pripažįstamas kitose valstybėse narėse netaikant jokių specialių procedūrų (pirma dalis); pirmiausia ir nepažeidžiant šio straipsnio 3 dalies, jokia speciali procedūra netaikoma atnaujinant valstybės narės civilinio statuso dokumentus remiantis teismo sprendimu dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacija) ar santuokos pripažinimo negaliojančia, priimtu kitoje valstybėje narėje, ir kuris negali būti apskųstas apeliacine tvarka pagal tos valstybės narės teisę (antra dalis); nepažeisdama šio skyriaus 4 skirsnio, bet kuri suinteresuota šalis gali šio skyriaus 2 skirsnyje nustatyta tvarka paduoti prašymą dėl teismo sprendimo pripažinimo ar nepripažinimo. Teismo, įtraukto į sąrašą, kurį kiekviena valstybė narė praneša Komisijai pagal 68 straipsnį, vietinė jurisdikcija nustatoma pagal valstybės narės, kurioje keliami byla dėl teismo sprendimo pripažinimo ar nepripažinimo, vidaus teisę (trečia dalis); jeigu teismo sprendimo pripažinimo klausimas valstybės narės teisme iškeliamas atsitiktinai, minėtas teismas gali jį išspręsti (ketvirta dalis).

Briuselis Ibis reglamento 21 straipsnis taikomas visiems sprendimams, priimtiems pagal į šį reglamentą, bet neapima sprendimų dėl kitų su santuoka susijusių klausimų, kuriuos reglamentuoja Išlaikymo reglamentas. Sprendžiant dėl sprendimų, susijusių su laikinosios ir apsaugos priemonės taikymu, pagal Briuselis Ibis reglamento 20 straipsnį, turi būti daromas skirtumas tarp kelių sprendimų. Jei sprendimas dėl laikinosios ar apsaugos priemonės priimtas pagal šio reglamento jurisdikciją, tokios priemonės turi būti pripažintos pagal 21 straipsnį. Tačiau jei sprendimas buvo priimtas pagal nacionalinėje teisėje nustatytas jurisdikcijos taisykles, priimtoms priemonės gali būti pripažintos pagal tarptautines sutartis ar nacionalinės teisės nuostatas dėl užsienio teismo sprendimų dėl laikinųjų ar apsaugos priemonių pripažinimo. Problema

488 Ulrich Magnus, Peter Mankowski, *Brussels Ibis Regulation*, Otto Schmidt, 2017, 282.

kykla, jei nėra aišku, kuo remiantis (reglamentu ar tarptautine sutartimi, nacionaline tiese priimtas toks sprendimas). Tokiu atveju siūloma preziumuoti, kad sprendimas priimtas pagal nacionalinę teisę ir kitose valstybėse tokios priemonės pripažįstamos, jei to reikalauja tarptautiniai susitarimai ar nacionalinė teisė.⁴⁸⁹

Pagal Briuselis IIbis reglamentą priimtam sprendimui netaikoma pripažinimo procedūra, tačiau užsienio valstybės teismo sprendimas negali būti prilygintas valstybės teismų sprendimams. Tokią išvadą leidžia daryti tai, kad Briuselis IIbis reglamento 22–26 straipsniai nustato sprendimo nepripažinimo pagrindus.⁴⁹⁰

Aiškinant Briuselis IIbis reglamentą, nurodoma, kad pripažinimas yra tarpvalstybinis užsienio teismo sprendimo poveikio išplėtimas į kitos valstybės nacionalinės teisės sistemą (vok. *Wirkungserstreckung*) ir apima ne tik pripažinimą pagal vidaus teismo sprendimo poveikį (vok. *Gleichstellung der Wirkungen or Wirkungsgleichstellung*). Šis išplėtimas gali būti ginčijamas kitos šalies ir ginčijamas reglamente nustatytais nepripažinimo pagrindais. Jei užsienio teismo sprendimas turi būti vykdomas (angl. *enforced*), suinteresuotas asmuo gali kreiptis dėl prašymo paskelbti teismo sprendimą vykdytinu.⁴⁹¹

Išskiriami trys pagrindiniai principai dėl užsienio teismo sprendimų pripažinimo kitoje valstybėje narėje: a) yra skirtingi sprendimų nepripažinimo pagrindai, susiję su santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacija) ar santuokos pripažinimo negaliojančia ir susiję su tėvų pareigomis; b) sprendimai, priimti vienoje valstybėje narėje, turi būti pripažinti, nebent yra nustatomi nepripažinimo pagrindai. Taikoma pripažinimo prezumpcija ir šalis, prašanti nepripažinti sprendimą, turi įrodyti nepripažinimo pagrindus; c) įsiteisėjimas užsienio teismo sprendimo (angl. *finality*) nėra reikalavimas pripažinimui. Kitaip tariant, užsienio teismo sprendimas yra pripažįstamas, jei jis nėra galutinis ir gali būti skundžiamas.⁴⁹²

489 Ten pat, 284.

490 Ten pat.

491 Ten pat, 285.

492 Ten pat, 290.

Vienoje byloje kilo klausimas, ar pagal Briuselis IIbis reglamento 21 straipsnį suinteresuota šalis gali kreiptis dėl teismo sprendimo nepripažinimo, nesant pateikto prašymo dėl šio sprendimo pripažinimo.⁴⁹³ Atsakydamas į šį prejudicinį klausimą, ESTT nurodė, kad galimybę pateikti prašymą dėl nepripažinimo, kai prieš tai nebuvo pateiktas prašymas dėl pripažinimo, galima naudoti įgyvendinant įvairius tikslus – tiek faktinio pobūdžio, būtent, susijusius pirmiausia su vaiko interesais ar šeimos stabilumu ir ramybe, tiek procesinio, leidžiant paankstinti įrodymų, kurių ateityje nebebūtų galima gauti, pateikimą.⁴⁹⁴ Tačiau prašymas dėl nepripažinimo turi atitikti reglamento III skyriaus 2 skirsnyje nustatytą tvarką ir jis nagrinėtinas pagal vidaus teisės nuostatas tik tada, jeigu jos neapriboja reglamento apimties ir pasekmių.⁴⁹⁵

Atsižvelgdamas į tai, teismas konstatavo, kad, išskyrus atvejus, kai procedūra susijusi su sprendimu, dėl kurio išduotas pažymėjimas taikant reglamento 11 straipsnio 8 dalį ir 40–42 straipsnius, bet kuri suinteresuotoji šalis gali kreiptis dėl teismo sprendimo nepripažinimo, net jei prieš tai nebuvo pateiktas prašymas dėl sprendimo pripažinimo.⁴⁹⁶

Briuselis IIbis reglamento 22 straipsnis nustato, kad teismo sprendimas **dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacijos) ar santuokos pripažinimo negaliojančia** nepripažįstamas, jeigu:

- a. toks pripažinimas akivaizdžiai prieštarauja valstybės narės, kurioje prašoma jį pripažinti, viešajai tvarkai;
- b. jis buvo priimtas neatvykus į teismą, jei bylos iškėlimo ar lygiavertis dokumentas atsakovui nebuvo įteiktas laiku ir tokiu būdu, kad atsakovas turėtų pakankamai laiko pasiruošti savo gynybai, išskyrus tuos atvejus, kai nustatoma, kad atsakovas nedviprasmiškai pritarė teismo sprendimui;
- c. jis yra nesuderinamas su teismo sprendimu, priimtu byloje tarp tų pačių šalių toje valstybėje narėje, kurioje prašoma pripažinti teismo sprendimą; arba

493 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2008 m. liepos 11 d. sprendimas byloje C-195/08 PPU.

494 Ten pat, par. 95.

495 Ten pat, par. 96.

496 Ten pat, par. 97.

d. jis yra nesuderinamas su teismo sprendimu, anksčiau priimtu kitoje valstybėje narėje arba ne valstybėje narėje tarp tų pačių šalių, tačiau tik tuo atveju, jeigu ankstesnis teismo sprendimas atitinka būtinas pripažinimo sąlygas valstybėje narėje, kurioje prašoma jį pripažinti.

Briuselis IIbis reglamento 23 straipsnis nustato, kad teismo sprendimas, **susijęs su tėvų pareigomis**, nepripažįstamas, jeigu:

- a. toks pripažinimas akivaizdžiai prieštarauja valstybės narės, kurioje prašoma jį pripažinti, viešajai tvarkai, atsižvelgiant į tai, kas naudingiausia vaikui;
- b. išskyrus skubius atvejus, jis buvo priimtas nesuteikęs vaikui galimybės būti išklausytam teisme, pažeidžiant pagrindinius valstybės narės, kurioje prašoma pripažinti teismo sprendimą, proceso principus;
- c. jis buvo priimtas asmeniui neatvykus į teismą, jeigu neatvykusiam į teismą asmeniui bylos iškėlimo ar lygiavertis dokumentas nebuvo įteiktas laiku ir tokiu būdu, kad šis asmuo turėtų pakankamai laiko pasiruošti savo gynybai, išskyrus tuos atvejus, kai nustatoma, kad toks asmuo nedviprasmiškai pritarė teismo sprendimui;
- d. to paprašo bet kuris asmuo, teigiantis, kad teismo sprendimas pažeidžia jo tėvų pareigas, jei minėtas teismo sprendimas buvo priimtas pirmiau nurodytam asmeniui nesuteikęs galimybės būti išklausytam;
- e. jis nesuderinamas su teismo sprendimu, susijusiu su tėvų pareigomis, vėliau priimtu valstybėje narėje, kurioje prašoma pripažinti teismo sprendimą;
- f. jis nesuderinamas su teismo sprendimu, susijusiu su tėvų pareigomis, vėliau priimtu kitoje valstybėje narėje arba ne valstybėje narėje, kurioje yra vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta, tačiau tik tuo atveju, jeigu vėliau priimtas sprendimas atitinka būtinas pripažinimo sąlygas valstybėje narėje, kurioje prašoma jį pripažinti; arba g. jei buvo nesilaikoma 56 straipsnyje nustatytos procedūros.

Briuselis IIbis reglamento 26 straipsnyje nustatytas bendrasis Europos Sąjungos teisės aktuose taikomas draudimas, pagal kurį teismo

sprendimas jokiais aplinkybėmis negali būti peržiūrimas iš esmės. Šis draudimas yra būtina sąlyga efektyviam užsienio teismų sprendimų pripažinimui ir vykdymui.⁴⁹⁷ Tai reiškia, kad teismas, sprendžiantis dėl sprendimo pripažinimo, negali vertinti jo teisėtumo (angl. *correctness*) dėl teisės ar fakto klausimų.⁴⁹⁸

Reglamento 27 straipsnyje reglamentuojamas bylos sustabdymo institutas. Valstybės narės, kurioje prašoma pripažinti kitoje valstybėje narėje priimtą teismo sprendimą, teismas gali bylos nagrinėjimą sustabdyti, jeigu teismo sprendimas buvo apskūstas apeliacine tvarka. Valstybės narės, kurioje prašoma pripažinti Airijoje arba Jungtinėje Karalystėje priimtą teismo sprendimą, teismas gali bylos nagrinėjimą sustabdyti, jeigu kilmės valstybėje narėje sprendimo vykdymas sustabdomas dėl apeliacinio skundo. Sustabdymas siejamas su poreikiu užtikrinti, kad pripažįstamas būtų tik įsiteisėjęs sprendimas, t. y. turintis *res judicata* galią.⁴⁹⁹

Briuselis IIbis reglamento III skyriaus 2 skirsnis reglamentuoja prašymų paskelbti teismo sprendimą vykdytinu tvarką. Reglamentu siekiama nustatyti paprastą ir efektyvią sprendimų vykdymo tvarką. Prašymas paskelbti teismo sprendimą vykdytinu teikiamas nustatytam valstybės narės teismui. Reglamentas suteikia tik ribotą galimybę atsakyti vykdyti teismo sprendimą. Kai tik pirmosios instancijos teismas priima sprendimą, jis gali būti skundžiamas apeliaciniu skundu, tačiau reglamentas nustato ribotas apeliacijos galimybes.⁵⁰⁰

Briuselis IIbis reglamento 28 straipsnis nustato vykdytinus teismo sprendimus. Valstybėje narėje priimtas ir joje vykdytinas bei įteiktas teismo sprendimas dėl tėvų pareigų vaikui yra vykdomas kitoje valstybėje narėje tada, kai suinteresuotos šalies prašymu jis buvo pripažintas joje vykdytinu.

Teismas, sprenddamas dėl prašymo paskelbti teismo sprendimą vykdytinu, jį nagrinėja pagal Briuselis IIbis reglamento 30 straipsnyje nustatytą tvarką. Teismas, į kurį kreipiamasi su prašymu, sprendimą priima

497 Ulrich Magnus, Peter Mankowski, *Brussels IIbis Regulation*, Otto Schmidt, 2017, 314.

498 Ten pat.

499 Ten pat, 317.

500 Ten pat, 320.

nedelsdamas. Nei asmuo, kurio atžvilgiu prašoma vykdyti teismo sprendimą, nei vaikas šiame bylos nagrinėjimo etape neturi teisės paduoti jokių teikimų dėl prašymo. Prašymas gali būti atmestas tik dėl vienos iš priežasčių, nurodytų 22–24 straipsniuose. Teismo nutarimas jokiais aplinkybėmis negali būti peržiūrimas iš esmės. Pažymėtina, kad nors pagal šį straipsnį, teismas sprendimą turi priimti nedelsdamas, tačiau reglamentas nenustato jokio konkretaus laiko tarpo, per kurį toks sprendimas turi būti priimamas. Taip pat kitas svarbus procesinis teismo sprendimo priėmimo aspektas susijęs su tuo, kad jis yra priimamas *ex parte*, t. y. procese, kuriame šalys, išskyrus prašymą pareiškusį asmenį, nėra informuojamos. Nors šis straipsnis nedraudžia teismui priimti ir kitų asmenų procese pateiktų prašymų, vien tai, kad reglamentas nurodo, jog kiti asmenys neturi teisės paduoti jokių teikimų dėl prašymo, rodo siekį išvengti, kad procesas taptų *inter partes*.⁵⁰¹

Briuselis IIbis reglamento 31 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad teismas, į kurį kreipiamasi su prašymu, sprendimą priima nedelsdamas. Nei asmuo, kurio atžvilgiu prašoma vykdyti teismo sprendimą, nei vaikas šiame bylos nagrinėjimo etape neturi teisės paduoti jokių teikimų dėl prašymo. Aiškindamas šį straipsnį, ESTT yra nurodęs, kad ji netaikoma procedūrai dėl teismo sprendimo nepripažinimo, pradėtai nesant prieš tai pateikto prašymo dėl to paties sprendimo pripažinimo. Tokioje situacijoje atsakovas, siekiantis pripažinimo, turi teisę paduoti teikimus.⁵⁰²

Apeliacinis procesas dėl teismo sprendimo reglamentuojamas Briuselis IIbis reglamento 33 straipsnyje. Jame nustatyta, kad bet kuri šalis gali apeliacine tvarka apskusti sprendimą dėl prašymo paskelbti teismo sprendimą vykdytinu. Apeliacinis skundas paduodamas teismui, esančiam sąraše, kurį kiekviena valstybė narė praneša Komisijai pagal 68 straipsnį. Apeliacinis skundas nagrinėjamas laikantis taisyklių, reglamentuojančių prieštaraujančių klausimų nagrinėjimo tvarką. Jeigu pareiškėjas paduoda apeliacinį skundą dėl sprendimo paskelbimo vykdytinu, šalis, kurios atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą, kviečiama atvykti į apeliacinį teismą.

501 Ten pat, 330–331.

502 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2008 m. liepos 11 d. sprendimas byloje C-195/08PPU, par. 107.

Minėtam asmeniui neatvykus, taikomos 18 straipsnio nuostatos. Apeliacinis skundas dėl sprendimo paskelbimo vykdytinu turi būti paduotas per vieną mėnesį nuo jo įteikimo. Jeigu šalies, kurios atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą, nuolatinė gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje narėje nei valstybė narė, kurioje sprendimas buvo paskelbtas vykdytinu, terminas apeliaciniam skundui paduoti yra du mėnesiai ir skaičiuojamas nuo įteikimo minėtai šaliai asmeniškai arba pristatymo į jos gyvenamąją vietą dienos. Laikotarpis negali būti pratęstas dėl atstumo.

Reglamento 47 straipsnyje reglamentuojama vykdymo tvarka. Vykdymo tvarką reglamentuoja vykdymo valstybės narės teisė. Bet kuris kitos valstybės narės teismo sprendimas, priimtas ir paskelbtas vykdytinu arba patvirtintas pažymėjimu, yra vykdytinas kitoje valstybėje narėje tomis pačiomis sąlygomis, lyg jis būtų priimtas toje valstybėje narėje. Atskirais atvejais teismo sprendimas, patvirtintas pažymėjimu, negali būti vykdytinas, jei jis nesuderinamas su paskesniu vykdytinu teismo sprendimu.

Sprendimų dėl nepilnamečių specialiosios globos pripažinimas

Lietuvos teismų praktikoje pasitaiko ginčų dėl užsienio teismo sprendimų dėl nepilnamečių specialiosios globos nustatymo pripažinimo. Užsienio teismų sprendimai dėl specialios globos skyrimo turi būti pripažinti LAPT. Tokiu atveju LAPT įvertina nustatytus tokio prašymo formos ir turinio reikalavimus, ar šalys procese buvo atstovaujamos, ar žinojo apie bylos nagrinėjimą. Teismas kiekvienu atveju turėtų įsitikinti, kad priimtas sprendimas dėl specialios globos skyrimo yra vykdytinas sprendimą priėmusioje valstybėje. Remiantis formuojama praktika teismas tokiais atvejais atlieka tik formalų patikrinimą:

[S]pręsdamas kitoje valstybėje narėje priimto teismo sprendimo dėl globos pripažinimo klausimą Lietuvos apeliacinis teismas nepažymi sprendimo iš esmės, tačiau atlieka formalų patikrinimą, ar yra pateikti visi būtini dokumentai (Reglamento Nr. 2201/2003 26, 37 straipsniai).⁵⁰³

503 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-7-407/2016.

Vienoje byloje LApT buvo pateiktas prašymas pripažinti ir leisti vykdyti užsienio teismo sprendimą, kuriuo nuspręsta nepilnametės specialiąją globą suteikti pareiškėjui. Teismas prašymą tenkino, nes prašymas atitiko keliamus formos ir turinio reikalavimus.⁵⁰⁴ Kitoje byloje teismas nagrinėjo prašymą pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės šeimos teismo specialiosios globos įsakymą, kuriuo pareiškėja (vaiko senelė) buvo paskirta specialiąją globėja, iki vaikui sueis 18 metų. Teismas prašymą tenkino, nustatęs, kad nėra užsienio teismo sprendimo nepripažinimo pagrindų:

*Jungtinės Karalystės teismo procesinio sprendimo matyti, kad abu suinteresuotus asmenis užsienio valstybėje vykusiame teismo procese atstovavo advokatas. Dėl šių priežasčių Lietuvos apeliacinis teismas konstatuoja, jog pareiškėjos prašymas dėl Jungtinės Karalystės teismo specialiosios globos įsakymo pripažinimo vykdytinu Lietuvos Respublikoje atitinka formos ir turinio reikalavimus, nustatytus Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse, Įstatyme bei Reglamente Nr. 2201/2003, todėl yra tenkintinas netikrinant Reglamente Nr. 2201/2003 įtvirtintų teismo sprendimo nepripažinimo pagrindų (Įstatymo) 4 straipsnio 5 dalis).*⁵⁰⁵

Kitoje byloje teismui buvo pateiktas prašymas pripažinti ir leisti vykdyti Jungtinės Karalystės teismo priimtą specialiosios globos įsakymą, kuriuo teismas paskyrė nepilnametės globėją, nustatė nepilnametės gyvenamąją vietą su globėja, leido globėjai išvežti nepilnametę iš Anglijos ir Velso jurisdikcijos, kad vaikas galėtų su ja gyventi Lietuvoje:

[B]ylos nagrinėjimo metu iš Jungtinės Karalystės Swansea šeimos bylų teismo buvo išreikalauti papildomi dokumentai – prašymo pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Jungtinės Karalystės Swansea šeimos bylų teismo 2015 m. sausio 8 d. specialiosios globos įsakymo originalas ir šio teismo Reglamento Nr. 2201/2003 39 straipsnyje nurodytas pažymėjimas, iš kurio matyti, jog pagal

504 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-34-381/2018.

505 Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-113/2014.

*kilmės valstybės narės teisę minėtas teismo specialiosios globos įsakymas yra vykdytinas.*⁵⁰⁶

Nagrinėjant bylas dėl globos nustatymo, neretai kyla skubaus sprendimo vykdymo klausimas. Pagal formuojamą praktiką, tokiu atveju teismas turėtų įvertinti geriausių vaiko interesų apsaugos principą, atsižvelgdamas į teismų praktikoje suformuotus vaiko interesų apsaugos kriterijus:

*Atsižvelgiant į faktą, jog tinkamai ir visapusiškai vaiko raidai ir vystymuisi reikalinga užtikrinti jo teisę augti sveikoje aplinkoje, kurios įgyvendinimo būdas nustatytas Jungtinės Karalystės teismo specialiosios globos įsakymu, teismas, atsižvelgdamas į geriausių vaiko interesų apsaugos principą bei poreikius, sprendžia, kad pareiškėjos prašymas dėl leidimo skubiai vykdyti Lietuvos apeliacinio teismo nutartį, kuria pripažintas vykdytinu Jungtinės Karalystės teismo procesinis sprendimas, yra pagrįstas ir todėl tenkinamas. Vaiko geriausių interesų apsauga bei faktinė su šio vaiko gyvenimu susijusi situacija reikalauja itin skubių veiksmų, nes delsiant užtikrinti šiam vaikui minėtas kasacinio teismo ir EŽTT praktikoje išvardintas teises, jam galėtų būti padaryta nepataisoma žala. Todėl šia nutartimi pripažinus vykdytinu Lietuvos Respublikoje Jungtinės Karalystės teismo sprendimą, ji vykdoma skubiai.*⁵⁰⁷

Įgyvendinimo įstatymas 9 straipsnis reglamentuoja Europos Sąjungos valstybių narių teismų sprendimų vykdymą. Europos Sąjungos valstybių narių teismų sprendimai dėl bendravimo teisių ir dėl vaiko grąžinimo yra vykdytini dokumentai, vykdomi pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso VI dalyje išdėstytas taisykles tiek, kiek šis įstatymas nenustato kitaip. Europos Sąjungos valstybėse narėse išduoti pažymėjimai, nurodyti Briuselis IIbis reglamento 41 ir 42 straipsniuose, yra vykdomieji dokumentai. Įgyvendinimo įstatymo 10 straipsnis reglamentuoja Europos Sąjungos valstybių narių teismų sprendimų vykdymo praktinius nurodymus: Jeigu Europos Sąjungos valstybės narės teismo

506 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-7-407/2016.

507 Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-113/2014.

sprendime dėl bendravimo teisių nėra reikalingų nurodymų arba jų nepakanka, vykdymo veiksmus atliekantis antstolis kreipiasi su pareiškimu į vykdymo vietos apylinkės teismą dėl praktinių nurodymų dėl naudojimosi bendravimo teisėmis. Šis pareiškimas nagrinėjamas CPK 593 straipsnyje nustatyta tvarka tiek, kiek Įgyvendinimo įstatymas nenustato kitaip. Vaikas, kuris sugeba išreikšti savo nuomonę ir suformuluoti savo pažiūras, dėl naudojimosi bendravimo teisėmis turi būti išklaustas teismo posėdyje *mutatis mutandis* taikant CPK 380 straipsnyje nustatytą tvarką. Teismas, rengdamasis nagrinėti minėtą pareiškimą, paveda vaiko gyvenamosios vietos valstybinei vaiko teisių apsaugos institucijai pateikti išvadą. Dėl teismo nutarties, kurioje išdėstyti praktiniai nurodymai dėl naudojimosi bendravimo teisėmis, gali būti duodamas atskirasis skundas. Apeliacinės instancijos teismo nutartis, priimta išnagrinėjus atskirąjį skundą, kasacine tvarka neskundžiama.

4. NEMOKUMO BYLŲ REGLAMENTAS

Nemokumo bylų reglamentas reglamentuoja tarpvalstybines nemokumo bylas Europos Sąjungoje. Šis teisės aktas taikomas viešai nagrinėjamiems kolektyvinėms byloms, įskaitant laikino pobūdžio bylas, kurios grindžiamos teisės aktais dėl nemokumo ir kuriose sanavimo, skolos sureguliuavimo, reorganizavimo arba likvidavimo tikslais: a) iš skolininko visiškai arba iš dalies atimama teisė disponuoti savo turtu ir paskiriamas nemokumo specialistas; b) skolininko turtą ir reikalus kontroliuoja ar prižiūri teismas arba c) teismo nurodymu ar teisės aktų nustatyta tvarka laikinai sustabdomi atskiri vykdymo procesai, kad galėtų įvykti skolininko ir jo kreditorių derybos, jeigu šiose bylose, kurios yra sustabdomos, numatomos tinkamos priemonės visiems kreditoriams bendrai apsaugoti ir, jei nepasiekiami susitarimo, jos yra preliminarios bylos vienos iš a arba b punkte nurodytų bylų atžvilgiu.⁵⁰⁸ Nemokumo bylų reglamentas panaikino anksčiau galiojusį Reglamentą Nr. 1346/2000.⁵⁰⁹

⁵⁰⁸ Nemokumo bylų reglamento 1 straipsnio 1 dalis.

⁵⁰⁹ Nemokumo bylų reglamento 91 straipsnis.

Nemokumo bylų reglamentas turi numatyti, kad teismo sprendimai dėl juo reglamentuojamų nemokumo bylų iškelimo, eigos ir užbaigimo bei teismo sprendimai, tiesiogiai susiję su nemokumo bylomis, būtų pripažįstami nedelsiant. Dėl to automatiškas pripažinimas turėtų reikšti, kad pagal valstybės narės, kurioje buvo iškelta byla, teisę kylančios bylos nagrinėjimo pasekmės turės tokią pat teisinę galią visose kitose valstybėse narėse. Valstybių narių teismų priimti sprendimai turėtų būti pagrįsti tarpusavio pasitikėjimo principu. Todėl nepripažinimo pagrindų turi būti tik tiek, kiek yra minimaliai reikalinga. Tuo remiantis turėtų būti sprendžiamas ir kiekvienas ginčas, kuriame dviejų valstybių narių teismai pareiškia turintys kompetenciją iškelti pagrindinę nemokumo bylą. Teismo sprendimas iškelti bylą turėtų būti pripažįstamas kitose valstybėse narėse, nesuteikiant joms teisės tikrinti to teismo sprendimo.⁵¹⁰

Automatiškas nemokumo bylų, kurioms paprastai taikoma valstybės, kurioje iškelta byla, teisė, pripažinimas gali prieštarauti taisyklėms, pagal kurias kitose valstybėse narėse turi būti vykdomi sandoriai. Siekiant apsaugoti teisėtus lūkesčius ir tikrumą dėl kitose valstybėse narėse sudarytų sandorių nei ta valstybė narė, kurioje iškelta byla, reikėtų priimti tam tikras bendrosios taisyklės išimtis.⁵¹¹

Greitas ir automatinis pripažinimas reiškia, kad kai tik sprendimas, kuriuo pradedamas nemokumo procesas, įsiteisėja, nepaisant to, ar jis galutinis, ar ne, yra pripažįstamas kitose valstybėse narėse netaikant jokių formalumų (egzekvatūros). Greitas ir automatinis pripažinimas yra pagrįstas abipusio pasitikėjimo principu.⁵¹²

Nemokumo bylų reglamente išskiriamos dvi nemokumo bylų kategorijos: **pagrindinė** ir **šalutinė**. Pagrindinė nemokumo byla kelia valstybės narės, kurios teritorijoje yra skolininko pagrindinių interesų vieta, teismai. Pagrindinių interesų vieta – tai vieta, kurioje skolininkas nuolat administruoja savo interesus ir kurią gali nustatyti trečiosios šalys.⁵¹³

510 Nemokumo bylų reglamento preambulės 65 punktas.

511 Nemokumo bylų reglamento preambulės 67 punktas.

512 Reinhard Bork, Kristin van Zwieten, *Commentary on the European Insolvency Regulation*, Oxford University Press, 2016, 308.

513 Nemokumo bylų reglamento 3 straipsnio 1 dalis.

Pagrindinių interesų vietos nustatymo problemos analizuotos teisės doktrinoje.⁵¹⁴ Jei skolininko pagrindinių interesų vieta yra valstybės narės teritorijoje, kitos valstybės narės teismai turi jurisdikciją iškelti tam skolininkui nemokumo bylą tik tuo atveju, jei tos kitos valstybės narės teritorijoje yra jo įsisteigimo vieta. Tokios bylos pasekmės gali apimti tik tą skolininko turtą, kuris yra pastarosios valstybės narės teritorijoje. Tokia byla laikoma šalutine bankroto byla.⁵¹⁵ Toks nemokumo bylą skirstymas reiškia, kad jei yra pradėta pagrindinė nemokumo byla, tokią teismo sprendimą turi pripažinti visų kitų valstybių narių teismai ir jie gali tik esant reglamente nustatytiems pagrindams iškelti šalutinę nemokumo bylą.

Be to, teismų praktikoje nurodoma, kad valstybės narės teismo iškeltą pagrindinę bankroto bylą kitų valstybių narių teismai turi pripažinti negalėdami patikrinti iškėlusios valstybės narės teismo jurisdikcijos.⁵¹⁶ Taip pat pagrindinė nemokumo byla neturi poveikio turtui ir teisiniams santykiams, kurie patenka į šalutinės bylos procesą.⁵¹⁷ Leidžiama iškelti šalutinę bankroto bylą valstybėje narėje, kurioje yra skolininko įmonė, net jei pagrindinė byla yra apsauginio pobūdžio. Teismai, turintys jurisdikciją iškelti šalutinę bylą, turi atsižvelgti į pagrindinės bylos tikslus ir reglamento struktūrą ir nepažeisti lojalios bendradarbiavimo principo.⁵¹⁸

Nemokumo bylą reglamento 19 straipsnis nustato, kad bet kuris sprendimas iškelti nemokumo bylą, kurį priima jurisdikciją turintis valstybės narės teismai, pripažįstamas visose kitose valstybėse narėse nuo to momento, kai sprendimas įsiteisėja valstybėje, kurioje iškelta byla. Nustatyta taisyklė taikoma ir tuomet, kai kitose valstybėse narėse nemokumo byla skolininkui negali būti iškelta atsižvelgiant į jo procesinį

514 Remigijus Jokubauskas, „The concept of Center of Main Interests under the EU insolvency law“, *European Journal of Public Matters*, 2, 2018.

515 Nemokumo bylą reglamento 3 straipsnio 2 dalis.

516 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2006 m. gegužės 2 d. sprendimas byloje C-341/04, par. 44.

517 Reinhard Bork, Kristin van Zwieten, *Commentary on the European Insolvency Regulation*, Oxford University Press, 2016, 319.

518 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2012 m. lapkričio 22 d. sprendimas byloje C-116/11, par. 63

veiksnumą. 3 straipsnio 1 dalyje nurodytos bylos (pagrindinės nemokumo bylos) pripažinimas nekliaudo kitos valstybės narės teismui išskelti 3 straipsnio 2 dalyje nurodytą bylą (šalutinę nemokumo bylą). Ši byla yra šalutinė nemokumo byla.

Aiškinant Nemokumo bylą reglamento 19 straipsnį, svarbu apibrėžti teismo sprendimą, kuriuo iškelta nemokumo byla. Teismo sprendimas, kuriuo iškeliamas nemokumo byla, apima: a) bet kurio teismo sprendimą išskelti nemokumo bylą arba patvirtinti tokios bylos iškėlimą ir b) teismo sprendimą paskirti nemokumo specialistą.⁵¹⁹ Nemokumo bylos yra reglamento A priede išvardytos bylos.⁵²⁰ Bylos iškėlimo momentas – tai momentas, nuo kurio įsiteisėja teismo sprendimas, kuriuo iškeliamas nemokumo byla, neatsižvelgiant į tai, ar teismo sprendimas yra galutinis.⁵²¹ Pažymėtina, kad teismo sprendimas pagal Nemokumo bylą reglamento 19 straipsnio 1 dalį apima ir teismo sprendimus dėl laikinųjų ar apsaugos priemonių taikymo bei laikinojo administratoriaus paskyrimo.⁵²² Be to, nemokumo bylos nebūtinai yra nagrinėjamos teisminėse institucijose. Todėl šio reglamento tam tikrose nuostatose vartojama sąvoka „teismas“ turėtų būti aiškinama plačiai – ji turėtų apimti ir asmenis arba institucijas, pagal nacionalinę teisę įgaliotus išskelti nemokumo bylas. Siekiant taikyti šį reglamentą, bylos (kurias sudaro teisės aktuose nustatyti veiksmai ir formalumai) ne tik turėtų atitikti šio reglamento nuostatas, jos taip pat turėtų būti oficialiai pripažįstamos ir turėti teisinę galią valstybėje narėje, kurioje iškelta nemokumo byla.⁵²³

Nemokumų bylą reglamento 20 straipsnyje nustatytos pripažinimo pasekmės. Jei šiame reglamente nenumatyta kitaip, 3 straipsnio 1 dalyje nurodytas teismo sprendimas išskelti nemokumo bylą be tolesnių formalumų bet kurioje kitoje valstybėje narėje turės tokias pat pasekmes kaip ir bylą iškėlusioje valstybėje tol, kol toje kitoje valstybėje narėje neiškeliama 3 straipsnio 2 dalyje nurodyta byla (šalutinė nemokumo byla).

519 Nemokumo bylą reglamento 2 straipsnio 7 dalis.

520 Nemokumo bylą reglamento 2 straipsnio 4 dalis.

521 Nemokumo bylą reglamento 2 straipsnio 8 dalis.

522 Reinhard Bork, Kristin van Zwieten, *Commentary on the European Insolvency Regulation*, Oxford University Press, 2016, 309.

523 Nemokumo bylą reglamento preambulės 20 punktas.

3 straipsnio 2 dalyje nurodytos bylos (šalutinės nemokumo bylos) pasekmės kitose valstybėse narėse negali būti ginčijamos. Bet koks kreditorių teisių apribojimas, ypač mokėjimo sustabdymas ar atleidimas nuo pareigos mokėti turi *vis-à-vis* poveikį kitos valstybės narės teritorijoje esančiam turtui, tik savo sutikimą davusių kreditorių atžvilgiu.

Nemokumo bylų reglamento 7, 19 ir 20 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinami kartu nustatant universalų pagrindinės nemokumo bylos poveikį. Pagrindinė nemokumo byla pasižymi universalumu (angl. *a universal scope*) ir ji apima visą skolininko turtą ir kreditorius.⁵²⁴ Nemokumo bylų reglamentas nustato pripažinimo modelį, pagrįstą sprendimo, kuriuo pradamas procesas poveikio išplėtimu visai teritorijai, kuriai taikomas šis reglamentas, vadinamasis „išplėtimo modelis“ (angl. „*extension model*“). Išplėtimo modelis reiškia, kad užsienio teismo sprendimai suprantamas pagal teisę tos valstybės, kurioje jis buvo priimtas. Jis užtikrina, kad sprendimo poveikis yra toks pats visose valstybėse narėse ir visos šalys turi tokias pačias teises ir pareigas. Pagal Nemokumo bylų reglamento 7 straipsnio 1 dalį, išskyrus atvejus, kai šiame reglamente numatyta kitaip, nemokumo byloms ir jų pasekmėms taikoma valstybės narės, kurios teritorijoje iškelta tokia byla, teisė (lot. *lex concursus*). Šis poveikis taikomas nemokumo bylos iškėlimo procesinėms ir materialinėms pasekmėms.⁵²⁵

Atsižvelgiant į tai, kad teismo sprendimo iškelti nemokumo bylą netaikomi formalumai, tai reiškia, jog toks sprendimas yra pripažįstamas *ipso jure* ir jis sukelia pasekmes kitose valstybėse narėse netaikant egzekvatūros.⁵²⁶

Tačiau universalus pagrindinės nemokumo bylos poveikis nėra absoliutus. Pirma, Nemokumo bylų reglamentas nurodo, kad pagrindinė nemokumo byla nedaro poveikio konkrečioms teisėms ar pagrindinės bylos poveikis turi tam tikrą teisinį ryšį ne su *lex concursus*, bet kita teise. Antra, pagrindinės nemokumo bylos poveikis, nemokumo administratorių

524 Reinhard Bork, Kristin van Zwieten, *Commentary on the European Insolvency Regulation*, Oxford University Press, 2016, 316.

525 Ten pat, 317.

526 Ten pat.

įgaliojimai neapima turto ar teisinių santykių, kurie patenka į šalutinį (teritorinį) procesą, pradėtą kitoje valstybėje narėje.⁵²⁷ Minėta, kad pagal bendrą taisyklę, nemokumo procesui taikoma *lex concursus* teisė, kaip nustatyta Nemokumo bylų reglamento 7 straipsnyje. Šio reglamento 8–18 straipsniuose nustatytos šios bendrosios taisyklės išimty.

Nemokumo bylų reglamento 32 straipsnis reglamentuoja kitų teismo sprendimų pripažinimą ir vykdymą. Teismo, kurio sprendimas dėl bylos iškėlimo yra pripažintas pagal 19 straipsnį, priimti sprendimai, susiję su nemokumo bylos eiga bei jos užbaigimu, ir to teismo patvirtinti susitarimai taip pat pripažįstami nereikalaujant jokių papildomų formaliųjų. Tokie teismo sprendimai vykdomi pagal Briuselis Ibis reglamento 39–44 ir 47–57 straipsnius. Pirma pastraipa taip pat taikoma teismo sprendimams, kylantiems tiesiogiai iš nemokumo bylos ir glaudžiai su ja susijusiems, net jei juos priėmė kitas teismas. Pirma pastraipa taip pat taikoma teismo sprendimams dėl apsaugos priemonių, priimtiems po to, kai pateiktas pareiškimas dėl nemokumo bylos iškėlimo, arba su juo susijusiems (pirma dalis). Teismo sprendimų, išskyrus šio straipsnio 1 dalyje nurodytus teismo sprendimus, pripažinimą ir vykdymą reglamentuoja Briuselis Ibis reglamentas su sąlyga, kad tas reglamentas yra taikytinas (antra dalis).

Nemokumo bylų reglamento 19 straipsnis nustato pripažinimo taisyklę tik dėl sprendimo iškelti nemokumo bylą, o 32 straipsnis reglamentuoja kitus nemokumo procese priimamus teismo sprendimus. Be to, pastarasis straipsnis reglamentuoja pripažinimą ir vykdymą. Nemokumo bylų reglamento 32 straipsnis iš esmės nustato tą patį principą dėl užsienio valstybių teismų sprendimų pripažinimo kaip ir Briuselis Ibis reglamentas, t. y. nėra taikoma egzekvatorios procedūra. Pažymėtina, kad Nemokumo bylų reglamentas neapibrėžia „sprendimo“ sąvokos, todėl ji turėtų būti taikoma pagal Briuselis Ibis reglamentą.⁵²⁸

Nemokumo bylų reglamento 32 straipsnio 1 dalies 1 pastraipa nustato sprendimų, priimtų pagal reglamento 19 straipsnį, pripažinimą. Tokie

⁵²⁷ Ten pat, 318.

⁵²⁸ Ten pat, 370.

sprendimai turi būti pripažįstami pradėjus nemokumo procesą, t. y. taikomas automatinis pripažinimas.⁵²⁹

Nemokumo bylų reglamento 32 straipsnio 1 dalies 2 pastraipa nustato sprendimų, kylančių tiesiogiai iš nemokumo bylos ir glaudžiai su ja susijusiems, net jei juos priėmė kitas teismas, pripažinimą. Pagal reglamento 2 straipsnio 4 dalį, nemokumo bylos yra A priede išvardytos bylos. Tačiau reglamentas nepaaiškina sąvokos „glaudžiai su nemokumo byla susijusi byla“. Ši sąvoka kildinama iš ESTT praktikos.⁵³⁰ Ieškinys susijęs su bankroto byla, kai tiesiogiai iš jos išplaukia ir yra glaudžiai susijęs su turto likvidavimo arba taikos sutarties sudarymo procedūromis.⁵³¹ Byloje *Seagon* teismas pripažino, kad valstybės narės, kurios teritorijoje buvo iškelta bankroto byla, teismai yra kompetentingi priimti sprendimą dėl bankrotu pagrįsto ieškinio dėl nuginčijimo, pareikšto atsakovui, turinčiam savo registruotą buveinę kitoje valstybėje narėje.⁵³² Vien fakto, kad bankroto administratorius yra bylos šalis, nepakanka kvalifikuoti iškeltą bylą kaip tiesiogiai kylančią iš bankroto bylos ir glaudžiai susijusią su turto likvidavimo procedūra.⁵³³

Su nemokumo byla nėra glaudžiai susijusi byla, kurioje pateiktas pardavėjo ieškinys, pareikštas bankrutuojančiam pirkėjui remiantis nuosavybės teisės išlaikymo išlyga, jeigu turtas, kuriam taikoma ši išlyga, bankroto bylos iškėlimo pirkėjui momentu yra valstybėje narėje, kurioje iškelta ši byla.⁵³⁴ Taip pat byloje *F-Tex SIA* pripažinta, kad su nemokumo byla nėra glaudžiai susijusi byla, kurioje ieškinį, kurį trečiajam asmeniui pareiškė ieškovas, remdamasis bankroto byloje paskirto bankroto administratoriaus atliktu reikalavimu, suteikiančio teisę ginčyti sandorius, kurią šis bankroto administratorius turi pagal šiai bylai taikomą nacionalinį įstatymą, perleidimu.⁵³⁵ Byloje *ÖFAB* nurodyta, kad vienas esmi-

529 Ten pat, 372.

530 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1979 m. vasario 22 d. sprendimas byloje C-133/78.

531 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2009 m. rugsėjo 10 d. sprendimas byloje C-292/08, par. 26

532 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2009 m. vasario 12 d. sprendimas byloje C-339/07, par. 28

533 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2009 m. rugsėjo 10 d. sprendimas byloje C-292/08, par. 33.

534 Ten pat, par. 38.

535 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2012 m. balandžio 19 d. sprendimas byloje C-213/10, para. 49.

nių kriterijų, sprendžiant dėl tokių bylų priskirtinumo, yra tai, ar ieškinyis yra ar nėra bankroto administratoriaus išimtinė prerogatyva veikiant grupės kreditorių interesais.⁵³⁶

Šioje srityje reikšminga byla *Nickel & Goeldner Spedition GmbH*, kurioje teismas aptarė formuojamą praktiką šioje srityje. Teismas nurodė, kad lemiamas kriterijus, kurį teismas taiko siekdamas nustatyti, prie kurios srities priskirtinas ieškinyis, yra jo teisinis pagrindas, o ne procesinės aplinkybės, kuriomis šis ieškinyis pareiškiamas. Laikantis tokio požiūrio reikia nustatyti, ar teisė arba prievolė, dėl kurios pareiškiamas ieškinyis, numatyta bendrosiose civilinės ir komercinės teisės normose, ar nukrypti leidžiančiose normose, taikomose bankroto byloms.⁵³⁷ Pagrindinėje byloje nustatyta, kad nagrinėjamas ieškinyis yra ieškinyis, kuriuo reikalaujama sumokėti skolą už vykdant vežimo sutartį suteiktas paslaugas. Šį ieškinį galėjo pareikšti pats kreditorius, kol neprarado šios reikalavimo teisės iškėlus bankroto bylą, ir tokiu atveju dėl šio ieškinio būtų taikytos civilinėms ar komercinėms byloms taikomos jurisdikcijos taisyklės.⁵³⁸ Atsižvelgdamas į tai, teismas konstatavo, kad į Briuselis I reglamento taikymo sritį patenka ieškinyis, kuriuo reikalaujama sumokėti skolą už suteiktas pervežimo paslaugas, valstybėje narėje iškėlus bankroto bylą paskirto bankrutuojančios įmonės administratoriaus pareikštą kitoje valstybėje narėje įsteigtam šių paslaugų gavėjui.⁵³⁹

Byloje *H* teismas konstatavo, kad valstybės narės, kurios teritorijoje iškelta bankroto byla dėl bendrovės turto, teismai turi jurisdikciją bankroto byloje nagrinėti šios bendrovės bankroto administratoriaus ieškinį, kurį šis pareiškė šios bendrovės direktoriui dėl mokėjimų, atliktų po to, kai ta pati bendrovė tapo nemoki ar buvo pripažinta įsiskolinusia, gražinimo.⁵⁴⁰

Byloje *Comité d'entreprise de Nortel Networks SA ir kt.* teismas

536 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2013 m. liepos 18 d. sprendimas byloje C-147/12, par. 25–26.

537 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. rugsėjo 4 d. sprendimas byloje C-157/13, par. 27.

538 Ten pat, par. 28.

539 Ten pat, par. 32.

540 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje C-295/13, par. 26.

pripažino, kad ginčai dėl turto paskirstymo tarp pagrindinės ir šalutinės nemokumo bylos tiesiogiai kyla iš nemokumo proceso.⁵⁴¹

Nemokumo bylų reglamento 32 straipsnio 1 dalies 3 pastraipa nustato pripažinimą sprendimams dėl apsaugos priemonių, priimtiems po to, kai pateiktas pareiškimas dėl nemokumo bylos iškėlimo, arba su juo susijusiems. Taigi ši norma taikoma sprendimams, priimtiems iki nemokumo proceso pradėjimo. Todėl šis straipsnis turi būti aiškinamas sistemaiškai su Nemokumo bylų reglamento 2 straipsnio 7–8 punktais.⁵⁴²

Nemokumo bylų reglamento 33 straipsnis nustato, kad bet kuri valstybė narė gali atsisakyti pripažinti kitoje valstybėje narėje iškeltą nemokumo bylą arba vykdyti tokioje byloje priimtą teismo sprendimą, jei tokio pripažinimo ar vykdymo pasekmės akivaizdžiai prieštarautų tos valstybės viešajai tvarkai, ypač jos pagrindiniams principams, arba asmens konstitucinėms teisėms ir laisvėms. Taigi vienintelis teismo sprendimo nepripažinimo pagrindimas pagal Nemokumo bylų reglamentą yra viešosios tvarkos pažeidimas.⁵⁴³ Pripažįstama, kad šiame straipsnyje nustatyta viešoji tvarka siejama su pamatiniais teisinės sistemos principais (angl. *fundamental principles of a legal system*).⁵⁴⁴ Viešosios tvarkos pagrindas gali būti siejamas su valstybių narių vidaus teise ar bendraisiais Europos Sąjungos teisės principais, pavyzdžiui, draudimu diskriminuoti dėl pilietybės.⁵⁴⁵

Byloje *Eurofood*⁵⁴⁶ buvo sprendžiamas klausimas, ar valstybė narė turi pripažinti kitoje valstybėje narėje iškeltą bankroto bylą, jei sprendimas dėl šios bylos iškėlimo buvo priimtas nesilaikant proceso formos (teisės būti išklausytam užtikrinimas), kurią užtikrina pirmoji valstybė dėl savo viešosios tvarkos reikalavimų. Teismas pažymėjo, kad pagal formuojamą praktiką, viešosios tvarkos išlyga turi būti taikoma išimtiniais atvejais.⁵⁴⁷

541 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2015 m. birželio 11 d. sprendimas byloje C-649/13, par. 30.

542 Reinhard Bork, Kristin van Zwieten, *Commentary on the European Insolvency Regulation*, Oxford University Press, 2016, 383.

543 Ten pat, 387.

544 Ten pat.

545 Ten pat, 389.

546 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2006 m. gegužės 2 d. sprendimas byloje C-341/04.

547 Ten pat, par. 62.

Teismas pažymėjo, kad teisė būti išklaustam yra svarbi teisingo proceso organizavimui ir vykdymui. Bankroto bylos atveju kreditorių ar jų atstovų teisė dalyvauti procese yra ypač svarbi dėl adekvačių teisinės gynybos priemonių principo laikymosi. Jei teisės būti išklaustam konkrečios savybės gali skirtis atsižvelgiant į tai, kaip skubiai reikia priimti sprendimą, visi šios teisės apribojimai turi būti deramai pateisinti ir lydimi procesinių garantijų, užtikrinančių susijusių su tokiu procesu asmenų galimybę veiksmingai ginčyti skubos tvarka priimtas priemones. Atsižvelgdamas į tai, teismas pripažino, kad valstybė narė gali atsakyti pripažinti kitoje valstybėje narėje iškeltą bankroto bylą, jei sprendimas ją iškelti buvo priimtas akivaizdžiai pažeidžiant susijusio su ta byla asmens pagrindinę teisę būti išklaustam.⁵⁴⁸ Viešosios tvarkos išlyga gali būti taikoma dėl nemokumo administratoriaus šališkumo trūkumų, aiškaus piktnaudžiavimo procesu, apgaulės.⁵⁴⁹

Sprendimų, priimtų nemokumo byloje, pripažinimas

Lietuvos teismų praktikoje kyla klausimų, ar konkrečiam ginčui taikomas Briuselis I reglamentas (Briuselis Ibis reglamentas) ar Nemokumo bylų reglamentas (Reglamentas Nr. 1346/2000). Klausimas, ar ieškinys tiesiogiai išplaukia iš bankroto bylos ir (ar) yra glaudžiai su ja susijęs, sprendžiamas autonomiškai, t. y. vadovaujantis Europos Sąjungos teise ir suformuluotais minėtų dviejų reglamentų taikymo sričių atskyrimo kriterijais:

[K]lausimas, ar ieškinys tiesiogiai išplaukia iš bankroto bylos ir (ar) yra glaudžiai su ja susijęs, turi būti sprendžiamas vadovaujantis šiais Reglamento „Briuselis I“ ir Bankroto reglamento atskyrimo kriterijais: 1) ar ieškinį gali pareikšti tik bankroto administratorius, taip preziumuojant, kad esama bankroto bylos, ar priešingai, ieškinį galėjo pareikšti skolininkas nepriklausomai nuo bankroto bylos egzistavimo; 2) ar ieškinys grindžiamas taisyklėmis,

⁵⁴⁸ Ten pat, par. 66–68.

⁵⁴⁹ Reinhard Bork, Kristin van Zwieten, *Commentary on the European Insolvency Regulation*, Oxford University Press, 2016, 394.

nukrypstančiomis nuo bendrųjų civilinės teisės taisyklių; 3) ar ieškinio pateikimo senaties terminas yra nustatomas atsižvelgiant į konkretų bankroto bylos etapą; 4) ar sėkmingas sprendimas yra palankus kreditorių visumai, nes padidėja įmonės, kuriai iškelta bankroto byla, aktyvai.⁵⁵⁰

Vienoje byloje LAPT buvo pateiktas prašymas pripažinti Lietuvos Respublikoje Vokietijos teismo sprendimą dėl bankroto fiziniam asmeniui nutraukimo ir atleidimo nuo likusios skolos. Teismas atsisakė sprendimą pripažinti ir nurodė, kad taip yra įgyvendinamas valstybių narių tarpusavio pasitikėjimo principas, kuris, be kita ko, lemia supaprastintą jose priimtų teismų sprendimų pripažinimą bei leidimą vykdyti.⁵⁵¹

Kitoje byloje buvo gautas prašymas leisti vykdyti Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės teismo bankroto įsakymą byloje dėl asmens bankroto skolininko prašymu. LAPT nusprendė civilinę bylą nutraukti, nes minėtas įsakymas pripažįstamas visose kitose valstybėse narėse nuo to momento, kai jis įsiteisėja kilmės valstybėje.⁵⁵²

Teismų praktikoje kyla klausimų dėl fizinio asmens nemokumo procedūrų. Vienoje byloje pareiškėjas pateikė prašymą leisti vykdyti Latvijos Respublikos teismo sprendimą, kuriuo iškelta civilinė byla dėl fizinio asmens nemokumo. LAPT bylą nutraukė ir pripažino, kad remiantis Reglamento Nr. 1346/2000 16 ir 17 straipsnių normomis nereikalaujama specialios pripažinimo procedūros dėl teismo procesinio sprendimo iškelti bankroto bylą, t. y. nebūtina atlikti ne tik įprastų, bet ir supaprastintų procedūrų.⁵⁵³ Tokios praktikos LAPT laikėsi vėlesnėse bylose.⁵⁵⁴

Vienoje naujausių tokio pobūdžio bylų pareiškėjas kreipėsi į LAPT, prašydamas pripažinti Didžiosios Britanijos teismo bankroto orderį. LAPT atsisakė priimti pareiškėjo prašymą nepaisant skolininko kreditorių pareikštos nuomonės procese ir nurodė, kad automatinis pripažinimas reiškia, kad pagal valstybės narės, kurioje buvo iškelta bankroto

550 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-192-241/2016.

551 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-35-823/2017.

552 Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. balandžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-43/2013.

553 Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. liepos 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-75/2014.

554 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-35-823/2017.

byla, teisę, bylos nagrinėjimo padariniai turi tokią pat teisinę galią kitose valstybėse narėse.⁵⁵⁵

Kitoje byloje LApT buvo pateiktas atskirasis skundas dėl Vilniaus apygardos teismo nutarties, kuria atsakovų prašymas dėl laikinųjų apsaugos priemonių panaikinimo paliktas nenagrinėtas. Nustatyta, kad Vilniaus apygardos teismas ieškovės reikalavimui užtikrinti taikė laikinąsias apsaugos priemones – areštavo atsakovams nuosavybės teise priklausantį kilnojamąjį ir / ar nekilnojamąjį turtą, o jo nesant ar nepakankant – pinigines lėšas. Išnagrinėjus bylą, ieškovės ieškinys buvo patenkintas Vilniaus apygardos teismo nutartimi, kuri iš dalies buvo pakeista LApT nutartimi. Pirmosios instancijos teismas nurodė, kad visus su nemokumo procedūra susijusius veiksmus, įskaitant tarpinių procesinių klausimų sprendimą, atlieka bankroto bylą nagrinėjantis Latvijos Respublikos teismas, o jo procesiniai sprendimai dėl laikinųjų apsaugos priemonių panaikinimo turi būti pripažįstami pagal ES proceso teisės taisykles. LApT šioje byloje konstatavo, kad:

nagrinėjamu atveju Latvijos Respublikos teismas, iškėlęs atsakovams pagrindines bankroto bylas, turi spręsti visus su bankroto bylomis susijusius klausimus (kreditorių reikalavimų tvirtinimo, priverstinio vykdymo užtikrinimo priemonių (areštų) turtui bankroto bylas nagrinėjančio teismo vietos valstybėje ir kitose valstybėse narėse panaikinimo klausimus ir kt.) <...> . Jeigu tokie atsakovų bankroto bylas nagrinėjančio teismo sprendimai reikalauja vykdymo kitoje valstybėje narėje, jie vykdomi pagal Europos Sąjungos reglamentų nustatytas proceso teisės taisykles <...>. Tokiu atveju Lietuvos Respublikos teismai procesiniais sprendimais dėl tam tikrų bankroto bylai aktualių procesinių klausimų neturi kompetencijos įsiterpti į kitos valstybės teismo nagrinėjamas fizinių asmenų bankroto bylas, kas sudaro pagrindą išvadai, jog Lietuvos teismai neturi jurisdikcijos spręsti tam tikrus su kitoje valstybėje narėje nagrinėjamomis pagrindinėmis fizinių asmenų bankroto bylomis susijusius klausimus⁵⁵⁶.

555 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-37-381/2018.

556 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1657-381/2017.

Lietuvos teismų praktikoje taip pat pasitaikė atvejų, kai buvo sprendžiama dėl viešosios tvarkos išlygos taikymo tarpvalstybinėse nemokumo bylose. Kasacinis teismas pažymėjo, kad viešosios tvarkos išlyga paprastai yra laikoma Europos Sąjungos valstybių narių nacionalinių teismų turimu saugikliu prieš didelį neteisingumą, leidžiančiu taikyti Europos privatinės teisės bei nacionalinius sąžiningumo standartus tarptautiniame kontekste. Remdamasis *Eurofood* byloje pateikti išaiškinimu, teismas nurodė, kad rimti esminių procesinių garantijų, pavyzdžiui, teisės dalyvauti procese ir būti jame išklaustytam, pažeidimai leidžia teismui atsisakyti pripažinti arba leisti vykdyti teismo sprendimus dėl nemokumo bylos iškėlimo arba su nemokumo procesu susijusius teismo procesinius sprendimus. Toks teismo procesinis sprendimas, be kita ko, gali būti nepripažįstamas visas ar iš dalies.⁵⁵⁷

Sprendžiant dėl ne Europos Sąjungos valstybėje narėje priimto teismo sprendimo dėl bankroto bylos iškėlimo ir laikinųjų apsaugos priemonių taikymo reikšminga LAPT nagrinėta byla, kurioje Bosnijos ir Hercegovinos bendrovė pateikė prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo civilinėje byloje pagal pareiškėjo prašymą pripažinti Lietuvos Respublikoje Bosnijos ir Hercegovinos teismo nutartį byloje dėl bankroto bylos iškėlimo. Pareiškėjas prašė taikyti laikinąsias apsaugos priemones.

Teismas pripažino, kad kreditorių lygiateisiškumo principas bankroto teisinių santykių kontekste yra fundamentalus teisės principas, atspindintis tarptautinę viešąją tvarką atitinkamoje srityje, tačiau pažymėjo, kad pareiškėjas nepagrįstai sutapatina šį principą su universalumo bei unitarizmo principais. Taip pat teismas atkreipė dėmesį, kad teritorialumo bei pliuralizmo principais pagrįstos nemokumo teisės sistemos savaime nepažeidžia kreditorių lygiateisiškumo principo, nes šio principo esminis tikslas – užtikrinti vienodą tos pačios kategorijos kreditorių traktavimą, esant vienodai faktinei situacijai ir konstatavo, kad:

<...> Bosnijos ir Hercegovinos teismo sprendimo pripažinimas, jam taikant maksimaliai palankų teisinį režimą, nelemtu,

557 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-197-611/2015.

jog kreditoriai įkaito turėtojai dėl šių prievolių privalėtų reikšti finansinius reikalavimus skolininko bankroto byloje. Esant tokioms aplinkybėms, teismas konstatuoja, kad pareiškėjo prašomos laikinosios apsaugos priemonės dėl BAB Ūkio bankas įkeistų AB „Birač Europe“ akcijų apskritai nėra susijusios su Bosnijos ir Hercegovinos teismo nutarties, kuria pareiškėjui iškelta bankroto byla ir kurią prašoma pripažinti Lietuvos Respublikoje, pagrindu atsirasiančiais teisiniais padariniais, todėl nėra pagrindo jas taikyti. <...> Todėl pareiškėjui, kaip minėta, įvykdžius reikalavimus, sąlygojančius galimybę taikyti laikinąsias apsaugos priemones, bei teisės aktuose nesant įtvirtintų šio klausimo išnagrinėjimui aktualių išimčių (pavyzdžiui, jau minėtas Reglamento 5 straipsnis), teismas sprendžia, kad nėra kliūčių taikyti laikinąsias apsaugos priemones kito turto, esančio Lietuvos Respublikoje, atžvilgiu⁵⁵⁸.

5. PAVELDĖJIMO REGLAMENTAS

Europos Sąjungoje tarpvalstybinius paveldėjimo klausimus reglamentuoja Paveldėjimo reglamentas ir Paveldėjimo reglamento įgyvendinimo reglamentas, kuris nustato Paveldėjimo reglamente nurodytas formas, įskaitant Europos paveldėjimo pažymėjimo formą. Pripažįstama, kad rengiant Paveldėjimo reglamentą buvo siekiama užtikrinti palikėjo teises ir užtikrinti įpėdinių, kitų asmenų, susijusių su palikėju, bei kreditorių teises. Todėl minėtas reglamentas turi būti aiškinamas atsižvelgiant į šiuos tikslus.⁵⁵⁹ Paveldėjimo reglamentas taikomas visiems paveldėjimo aspektams: nuo palikimo atsiradimo dienos iki palikimo realizavimo.⁵⁶⁰

Paveldėjimo reglamentas taikomas palikėjų palikimų paveldėjimui. Jis netaikomas mokesčių, maitų ar administraciniams klausimams⁵⁶¹ ir reglamento 1 straipsnio 2 dalyje nustatytoms išimtims. Pripažįstama,

558 Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-69/2014.

559 Laura Augytė-Kamarauskienė, Sandra Bradaitė, Eglė Čaplinskienė et al. *Paveldėjimo teisė*, Lietuvos notarų rūmai, 2018, 446.

560 Ten pat, 447.

561 Paveldėjimo reglamento 1 straipsnio 1 dalis.

kad reikėtų sudaryti palankesnes sąlygas vidaus rinkai tinkamai veikti, šalinant kliūtis laisvam asmenų, kurie šiuo metu patiria sunkumų įgyvendindami savo teises tarpvalstybinio pobūdžio paveldėjimo atvejais, judėjimui. Europos teisingumo erdvėje piliečiai turi turėti galimybę iš anksto organizuoti paveldėjimą. Turi būti veiksmingai užtikrintos įpėdinių ir testamentinės išskirtinės gavėjų, kitų palikėjo artimųjų ir palikėjo kreditorių teisės.⁵⁶²

Reglamente nustatyta, kad būtų pasiekti tie tikslai, šiame reglamente turėtų būti kartu pateiktos nuostatos dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų, autentiškų dokumentų ir teisminių susitarimų pripažinimo (arba, priklausomai nuo atvejo, priėmimo), vykdytinumo ir vykdymo bei Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo.⁵⁶³

Atsižvelgiant į šio reglamento bendrąjį tikslą – užtikrinti valstybėse narėse priimtų teismo sprendimų paveldėjimo klausimais tarpusavio pripažinimą, neatsižvelgiant į tai, ar tokie sprendimai priimami ginčo ar ne ginčo proceso tvarka, šiame reglamente turėtų būti nustatytos teismo sprendimų pripažinimo, vykdytinumo ir vykdymo taisyklės, panašios į kituose Sąjungos teisės aktuose, susijusiuose su teisiniu bendradarbiavimu civilinėse bylose, numatytas taisykles.⁵⁶⁴ Pripažįstama, kad reglamentu siekiama užtikrinti, kad paveldėjimo bylose priimti teismų sprendimai bet kurioje jų taikančioje Europos Sąjungos valstybėje narėje galiotų, būtų vykdomi ir, laikantis galių išplėtimo teorijos, sukeltų tokias pačias teises pasekmes kaip ir jų priėmusioje valstybėje narėje bet kurioje kitoje valstybėje narėje.⁵⁶⁵

Šiame reglamente paveldėjimas suprantamas kaip palikėjo palikimo paveldėjimas, apimantis visas turto, teisių ir pareigų perdavimo dėl mirties formas, neatsižvelgiant į tai, ar tai yra savanoriškas perdavimas pagal paskutinę valią dėl turto palikimo, ar perdavimas netestamentinio paveldėjimo atveju.⁵⁶⁶

562 Paveldėjimo reglamento preambulės 7 punktas.

563 Paveldėjimo reglamento preambulės 8 punktas.

564 Paveldėjimo reglamento preambulės 59 punktas.

565 Laura Augytė-Kamarauskienė, Sandra Bradaitė, Eglė Čaplinskienė *et al.* *Paveldėjimo teisė*, Lietuvos notarų rūmai, 2018, 475.

566 Paveldėjimo reglamento 3 straipsnio 1 dalies a punktas.

Pažymėtina, kad šiame reglamente apibrėžiama teismo sąvoka. Ši sąvoka reiškia bet kokią teisminę instituciją ir visas kitas institucijas bei teisės specialistus, turinčius kompetenciją paveldėjimo klausimais, kurie vykdo teismines funkcijas arba vykdo veiklą vadovaudamiesi teisminės institucijos suteiktais įgaliojimais, arba vykdo veiklą prižiūrimi teisminės institucijos su sąlyga, kad tokios kitos institucijos ir teisės specialistai užtikrina nešališkumo garantijas ir visų šalių teisę būti išklausytoms, ir su sąlyga, kad jų sprendimai pagal valstybės narės, kurioje jie vykdo veiklą, teisę: a) gali būti apskūsti teisminei institucijai arba jos peržiūrimi; ir b) turi panašią galią ir poveikį kaip ir teisminės institucijos sprendimas dėl to paties klausimo.⁵⁶⁷ Todėl pripažįstama, kad taikant Paveldėjimo reglamentą sąvoka „teismas“ turi būti suprantama plačiai ir apima ne tik neteismines institucijas tiesiogine prasme, bet ir notarus ar registravimo tarnybas, kai tam tikrais paveldėjimo klausimais vykdomo teismines funkcijas.⁵⁶⁸ Tačiau pagal Lietuvos Respublikoje nustatytą teisinį reguliavimą, notariai į Paveldėjimo reglamente nustatytą „teismo“ sąvoką nepatenka.⁵⁶⁹

Pagrindinės teismo sprendimų pripažinimo taisyklės nustatytos Paveldėjimo reglamento 39 straipsnyje: vienoje valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas turi būti pripažintas kitose valstybėse narėse nereikalaujant pradėti kokio nors specialaus proceso (pirma dalis); bet kuri suinteresuotoji šalis, kuri iškelia teismo sprendimo pripažinimo klausimą kaip pagrindinį ginčo klausimą, gali 45–58 straipsniuose numatyta tvarka kreiptis dėl to teismo sprendimo pripažinimo (antra dalis); jei proceso valstybės narės teisme rezultatas priklauso nuo to, kaip bus išspręstas nepagrindinis klausimas dėl pripažinimo, tas teismas turi jurisdikciją tuo klausimu (trečia dalis). Taigi jei teismo sprendimas, priimtas pagal Paveldėjimo reglamentą (1 straipsnis), visose kitose reglamentą pripažįstančiose valstybėse pripažįstamas ir vykdomas be egzekvatūros procedūros, t. y. nereikalaujant jokių papildomų veiksmų dėl jo pripažinimo ir vykdymo.⁵⁷⁰

567 Paveldėjimo reglamento 3 straipsnio 2 dalis.

568 Laura Augytė-Kamarauskienė, Sandra Bradaitė, Eglė Čaplinskienė et al. *Paveldėjimo teisė*, Lietuvos notarų rūmai, 2018, 449.

569 Ten pat, 449.

570 Ten pat, 475.

Teismo sprendimas nepripažįstamas Paveldėjimo reglamento 40 straipsnyje nustatytais pagrindais: a) jei toks pripažinimas akivaizdžiai prieštarauja valstybės narės, kurioje siekiama jį pripažinti, viešajai tvarkai (*ordre public*); b) kai jis priimtas atsakovui neatvykus į teismą, jei atsakovui dokumentas, kuriuo pradamas procesas, arba lygiavertis dokumentas nebuvo įteiktas laiku ir tokiu būdu, kad jis galėtų pasiręngti gynybai, išskyrus atvejus, kai atsakovas nepradėjo proceso teismo sprendimui užginčyti tada, kai buvo įmanoma tą padaryti; c) jei jis nesuderinamas su valstybėje narėje, kurioje prašoma jį pripažinti, priimtu teismo sprendimu procese tarp tų pačių šalių; d) jei jis yra nesuderinamas su ankstesniu teismo sprendimu, priimtu kitoje valstybėje narėje arba trečiojoje valstybėje, procese dėl to paties ieškinio pagrindo tarp tų pačių šalių, su sąlyga, kad ankstesnis teismo sprendimas atitinka būtinas pripažinimo sąlygas valstybėje narėje, kurioje prašoma jį pripažinti.

Valstybėje narėje priimti ir toje valstybėje vykdytini teismo sprendimai yra vykdytini ir kitose valstybėse narėse, kai kurios nors suinteresuotosios šalies prašymu jie buvo paskelbti vykdytiniais kitoje valstybėje narėje 45–58 straipsniuose numatyta tvarka.⁵⁷¹ Teismo sprendimo vykdymo procedūra reglamentuojama Paveldėjimo reglamento 45–58 straipsniuose.

Paveldėjimo reglamento 59–61 straipsniai reglamentuoja autentiškų dokumentų ir teisminių susitarimų priėmimą ir vykdymą.

Reglamento 59 straipsnis reglamentuoja autentiškų dokumentų priėmimą. Vienoje iš valstybių narių sudarytas autentiškas dokumentas kitoje valstybėje narėje turi tokią pačią įrodomąją galią kaip ir kilmės valstybėje narėje arba kuo panašesnę galią su sąlyga, kad tai akivaizdžiai nepažeidžia atitinkamos valstybės narės viešosios tvarkos (*ordre public*). Asmuo, pageidaujantis pasinaudoti autentišku dokumentu kitoje valstybėje narėje, gali prašyti institucijos, kuri sudaro autentišką dokumentą kilmės valstybėje narėje, užpildyti formą, nustatytą laikantis 81 straipsnio 2 dalyje nurodytos patariamiosios procedūros, aprašant įrodomąją galią, kurią autentiškas dokumentas turi kilmės valstybėje

⁵⁷¹ Paveldėjimo reglamento 43 straipsnis.

narėje (pirma dalis); ieškiniai, susiję su autentiško dokumento autentiškumu, pateikiami kilmės valstybės narės teismuose, o sprendimai dėl jų priimami pagal tos valstybės teisę. Užginčytas autentiškas dokumentas kitoje valstybėje narėje neturi jokios įrodomosios galios, kol ieškiny nagrinėjamas kompetentingame teisme (antra dalis); ieškiniai, susiję su autentiškuose dokumentuose užfiksuotais teisiniais veiksmais arba teisiniais santykiais, pateikiami teismuose, turinčiuose jurisdikciją pagal šį reglamentą, o sprendimai dėl jų priimami pagal teisę, taikytiną pagal III skyrių. Užginčytas autentiškas dokumentas valstybėje narėje, kuri nėra kilmės valstybė narė, neturi jokios įrodomosios galios užginčyto klausimo atžvilgiu, kol ieškiny nagrinėjamas kompetentingame teisme (trečia dalis); jei proceso rezultatai valstybės narės teisme priklauso nuo to, kaip bus išspręstas nepagrindinis klausimas, susijęs su teisiniais veiksmais arba teisiniais santykiais, užfiksuotais su paveldėjimu susijusiame autentiškame dokumente, tas teismas turi jurisdikciją to klausimo atžvilgiu (ketvirta dalis).

Reglamento 60 straipsnyje nustatytas autentiškų dokumentų vykdytinumas: autentiškas dokumentas, kuris yra vykdytinas kilmės valstybėje narėje, paskelbiamas vykdytinu kitoje valstybėje narėje bet kurios suinteresuotosios šalies prašymu 45–58 straipsniuose numatyta tvarka (pirma dalis); taikant 46 straipsnio 3 dalies b punktą, autentišką dokumentą sudariusi institucija bet kurios suinteresuotosios šalies prašymu išduoda liudijimą, naudodama formą, nustatytą laikantis 81 straipsnio 2 dalyje nurodytos patariamąsios procedūros (antra dalis); teismas, kuriame pateiktas skundas pagal 50 arba 51 straipsnius, atsisako paskelbti dokumentą vykdytinu arba tokį paskelbimą atšaukia tik tuo atveju, jei autentiško dokumento vykdymas akivaizdžiai pažeidžia vykdymo valstybės narės viešąją tvarką (*ordre public*) (trečia dalis). Taigi vienoje valstybėje sudarytas autentiškas dokumentas turi tokią pačią įrodomąją galią kitose valstybėse narėse, kaip ir kilmės valstybėje.⁵⁷² Pripažįstama, kad pagal reglamentą autentišku dokumentu Lietuvos Respublikoje laikomi notaro

⁵⁷² Laura Augytė-Kamarauskienė, Sandra Bradaitė, Eglė Čaplinskienė et al. *Paveldėjimo teisė, Lietuvos notarų rūmai*, 2018, 476.

išduodami paveldėjimo ir nuosavybės teisės liudijimai, kiti paveldėjimo bylose notarų tvirtinami dokumentai.⁵⁷³

Reglamento 61 straipsnyje nustatytas teisminių susitarimų vykdytinumas: teisminiai susitarimai, kurie yra vykdytini kilmės valstybėje narėje, paskelbiami vykdytinais kitoje valstybėje narėje bet kurios suinteresuotosios šalies prašymu 45–58 straipsniuose numatyta tvarka (pirma dalis); taikant 46 straipsnio 3 dalies b punktą, susitarimą patvirtinęs teismas arba teismas, kuriame jis buvo sudarytas, bet kurios suinteresuotosios šalies prašymu išduoda liudijimą, naudodamas formą, nustatytą laikantis 81 straipsnio 2 dalyje nurodytos patariamąsios procedūros (antra dalis); teismas, kuriam pateiktas skundas pagal 50 arba 51 straipsnius, atsisako paskelbti teisminius susitarimus vykdytinais ar tokį paskelbimą atšaukia tik tuo atveju, jei teisminis susitarimas akivaizdžiai pažeidžia vykdymo valstybės narės viešąją tvarką (*ordre public*) (trečia dalis).

Tarpvalstybiniam paveldėjimui Europos Sąjungoje svarbus Europos paveldėjimo pažymėjimas (toliau – pažymėjimas). Paveldėjimo reglamente nurodoma, kad siekiant užtikrinti, kad tarpvalstybinio pobūdžio paveldėjimo klausimai Sąjungoje būtų sprendžiami greitai, sklandžiai ir veiksmingai, įpėdiniais, testamentinės išskirtinės gavėjams, testamentu vykdytojams arba palikimo administratoriams turėtų būti suteikta galimybė lengvai įrodyti savo statusą ir (arba) teises bei įgaliojimus kitoje valstybėje narėje, pavyzdžiui, valstybėje narėje, kurioje yra paveldimas turtas. Siekiant suteikti jiems šią galimybę, šiame reglamente turėtų būti numatyta sukurti vienodą pažymėjimą, kuris būtų išduodamas naudoti kitoje valstybėje narėje. Siekiant atsižvelgti į subsidiarumo principą, šis pažymėjimas neturėtų pakeisti valstybėse narėse panašiais tikslais naudojamų vidaus dokumentų.⁵⁷⁴

Pažymėjimas skirtas tam, kad juo naudotūsi įpėdiniai, testamentinės išskirtinės gavėjai, turintys tiesioginių teisių į palikimą, ir testamentu vykdytojai ar palikimo administratoriai, kuriems kitoje valstybėje narėje reikia pasinaudoti savo statusu arba atitinkamai kaip įpėdinių ar

⁵⁷³ Ten pat, 477–478.

⁵⁷⁴ Paveldėjimo reglamento preambulės 67 straipsnis.

testamentinės išskirtinės gavėjų teisėmis ir (arba) savo kaip testamentinio vykdytojų ar palikimo administratorių įgaliojimais.⁵⁷⁵

Pažymėjimas pirmiausia gali būti naudojamas siekiant įrodyti vieną ar daugiau iš toliau išvardytų faktų: a) kiekvieno pažymėjime nurodyto įpėdinio arba atitinkamai testamentinės išskirtinės gavėjo statusą ir (arba) teises ir jiems tenkančias atitinkamas palikimo dalis; b) nustatyto turto ar konkrečių turto dalių, sudarančių palikimą, priskyrimui pažymėjime nurodytam (-iems) įpėdiniui (-iams) arba atitinkamais atvejais testamentinės išskirtinės gavėjui (-ams); c) pažymėjime nurodyto asmens įgaliojimus vykdyti testamentą arba administruoti palikimą.⁵⁷⁶

Pažymėjimo naudojimas yra neprivalomas.⁵⁷⁷ Pažymėjimo sukūrimo, paskirties, išdavimo, turinio ir kiti klausimai reglamentuojami Paveldėjimo reglamento 62–73 straipsniuose. Išduoti pažymėjimą Lietuvoje yra pavesta palikimo atsiradimo vietos notarui.⁵⁷⁸

6. EUROPOS VYKDOMOJO RAŠTO REGLAMENTAS

Europos vykdomojo rašto reglamentas nustato Europos vykdomojo rašto išdavimo ir vykdymo procedūras. Europos vykdomojo rašto vykdymo problemos taip pat analizuotos teisės doktrinoje.⁵⁷⁹

Europos vykdomojo rašto reglamento tikslas yra sukurti Europos vykdomąjį raštą neginčytiniams reikalavimams, kad, nustačius minimalius reikalavimus, teismo sprendimai, susitarimai ir autentiški dokumentai galėtų laisvai judėti visose valstybėse narėse, iki pripažinimo ir sprendimo vykdymo neatliekant tarpinių procedūrų valstybėje narėje, kurioje turi būti vykdomas sprendimas.⁵⁸⁰ Tačiau pripažįstama, kad šio tikslo negalima įgyvendinti koku nors būdu susilpninant teisę į

575 Pavedėjimo reglamento preambulės 63 straipsnio 1 dalis.

576 Pavedėjimo reglamento preambulės 63 straipsnio 2 dalis.

577 Pavedėjimo reglamento preambulės 62 straipsnio 2 dalis.

578 Laura Augytė-Kamarauskienė, Sandra Bradaitė, Eglė Čaplinskienė et al. *Paveldėjimo teisė*, Lietuvos notarų rūmai, 2018, 484.

579 Vigtas Višinskis, Egidija Stauskienė, „Teismo išduodami vykdomieji dokumentai“, *Jurisprudencija*, 11 (101), 2007, 62–63.

580 Europos vykdomojo rašto reglamento 1 straipsnis.

gynybą.⁵⁸¹ Europos vykdomojo rašto reglamentu siekiama, kad neginčytinų reikalavimų atveju būtų užtikrintas laisvas teismo sprendimų judėjimas visose valstybėse narėse, iki pripažinimo ir vykdymo, nesant reikalo atlikti tarpinės procedūros vykdymo valstybėje narėje.⁵⁸² Teisės doktrinoje pripažįstama, kad notaro patvirtintas autentiškas dokumentas gali būti patvirtintas kaip Europos vykdomasis raštas, jei jame nurodyta konkreti mokėtina suma, ir šis dokumentas yra vykdytinas dokumentas kilmės valstybėje.⁵⁸³

Šis reglamentas taikomas civilinėse ir komercinėse bylose neatsižvelgiant į teismo pobūdį. Jis neišplečiamas, ypač pajamų, muitinių, administracinių byloms arba valstybės atsakomybei už veiksmus ir aplaidumą vykdant valstybės įgaliojimus (*acta iure imperii*).⁵⁸⁴ Europos vykdomojo rašto reglamentas netaikomas fizinių asmenų statusui arba teismumui ir veiksniumi, nuosavybės teisėms, susijusioms su santuokiniais ryšiais, testamentais ir paveldėjimu, bankrotui, nemokių bendrovių arba kitų juridinių asmenų likvidavimo procesams, teisminėms priemonėms, kompromisiniams susitarimams ir panašioms procesams, socialiniams draudimui, arbitražui.⁵⁸⁵

Abipusis pasitikėjimas vykdant teisingumą valstybėse narėse pateisina vienos valstybės narės teismo įvertinimą, kad visos sąlygos Europos vykdomajam raštui pripažinti yra įvykdytos ir visose kitose valstybėse narėse suteikia galimybę vykdyti teismo sprendimą, neatliekant teisinės minimalių procedūrinių reikalavimų tinkamo taikymo peržiūros valstybėje narėje, kurioje turi būti vykdomas teismo sprendimas.⁵⁸⁶ Europos vykdomojo rašto reglamento 5 straipsnyje pripažįstamas egzekvatoros panaikinimas, nes kilmės valstybėje narėje Europos vykdomuoju raštu pripažintas teismo sprendimas kitose valstybėse narėse pripažįstamas ir

581 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2017 m. kovo 9 d. sprendimas byloje C-484/15, par. 39.

582 Ten pat, par. 38.

583 Vigintas Višinskis, „Ne teismo išduodami vykdomieji dokumentai“, *Jurisprudencija*, 7 (109), 2008, 53.

584 Europos vykdomojo rašto reglamento 2 straipsnio 1 dalis.

585 Europos vykdomojo rašto reglamento 2 straipsnio 2 dalis.

586 Europos vykdomojo rašto reglamento preambulės 18 punktas.

vykdomas, nereikalaujant vykdomo patvirtinimo ir nesuteikiant jokiais galimybės nepritarti jo pripažinimui.

Europos vykdomoju raštu pripažintas teismo sprendimas yra vykdomas tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir teismo sprendimas, priimtas valstybėje narėje, kurioje vykdytinas teismo sprendimas.⁵⁸⁷

Valstybės narės, kurioje vykdytinas teismo sprendimas, kompetentingoms vykdymo institucijoms kreditorius turi pateikti: a) autentiškumui nustatyti būtinas sąlygas atitinkančią teismo sprendimo kopiją; ir b) autentiškumui nustatyti būtinas sąlygas atitinkančią Europos vykdomojo rašto pažymėjimo kopiją; ir c) jei būtina, Europos vykdomojo rašto pažymėjimo kopiją arba jo vertimą į valstybės narės, kurioje vykdytinas teismo sprendimas, valstybinę kalbą arba, jei toje valstybėje narėje yra kelios valstybinės kalbos, laikantis tos valstybės narės teisės aktų, į valstybinę kalbą ar vieną iš valstybinių kalbų, vartojamų teismo procese ten, kur reikalaujama vykdyti teismo sprendimą, arba į kitą valstybės narės, kurioje vykdytinas teismo sprendimas, nurodymu jai priimtina kalbą. Kiekviena valstybė narė gali nurodyti kitą nei jos valstybinę Europos bendrijos institucijos kalbą ar kalbas, kurias ji gali pripažinti pažymėjimui užbaigti. Vertimą patvirtina asmuo, įgijęs tam teisę vienoje iš valstybių narių.⁵⁸⁸

Iš šalies, kuri vienoje valstybėje narėje paduoda prašymą, kad būtų vykdomas kitoje valstybėje narėje Europos vykdomoju raštu pripažintas teismo sprendimas, nereikalaujama jokių garantijų, pasižadėjimo ar užstato, kad ir kaip tai apibrėžiama, remiantis tuo, kad jis yra užsienio pilietis arba nėra nuolatinis valstybės narės, kurioje vykdytinas teismo sprendimas, gyventojas ar rezidentas.⁵⁸⁹

Teismų praktikoje nustatyta, kad Europos vykdomojo rašto reglamentą, reikia aiškinti taip, kad remiantis „autentišku dokumentu“ notaro išduotas vykdomasis raštas, kuris nebuvo užginčytas, negali būti pripažintas Europos vykdomoju raštu, nes jis nesusijęs su neginčytinu

587 Europos vykdomojo rašto reglamento 20 straipsnio 1 dalis.

588 Europos vykdomojo rašto reglamento 20 straipsnio 2 dalis.

589 Europos vykdomojo rašto reglamento 20 straipsnio 3 dalis.

reikalavimu, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 3 straipsnio 1 dalį.⁵⁹⁰

Europos vykdomojo rašto reglamento 21 straipsnis reglamentuoja atsisakymą vykdyti teismo sprendimą: skolininko prašymu, valstybės narės, kurioje vykdytinas teismo sprendimas, kompetentingas teismas atsisako vykdyti teismo sprendimą, jei Europos vykdomuoju raštu patvirtintas teismo sprendimas yra nesutaikomas su bet kurioje valstybėje narėje ar trečiojoje šalyje anksčiau priimtu teismo sprendimu, jeigu: a) ankstesnis teismo sprendimas buvo susijęs su ta pačia veiksmo priežastimi ir tomis pačiomis šalimis; ir b) ankstesnis teismo sprendimas buvo priimtas valstybėje narėje, kurioje vykdytinas teismo sprendimas, arba patenkina sąlygas, būtinas jam pripažinti valstybėje narėje, kurioje vykdytinas teismo sprendimas; ir c) kilmės valstybėje narėje teismo proceso metu dėl nesutaikomumo nebuvo ir negalėjo būti prieštaraujama (pirma dalis); valstybėje narėje, kurioje vykdytinas teismo sprendimas, dėl jokių priežasčių teismo sprendimas ar jo patvirtinimas Europos vykdomuoju raštu negali būti peržiūrimi dėl jų esmės (antra dalis).

Igyvendinimo įstatymo 13 straipsnis reglamentuoja Europos vykdomąjį raštą, jo vykdymo tvarką: Europos vykdomasis raštas yra vykdomasis dokumentas (pirma dalis); Europos vykdomojo rašto turiniui netaikomi CPK 648 straipsnyje nustatyti reikalavimai (antra dalis); teismo sprendimai, teismo patvirtintos taikos sutartys, autentiški dokumentai, dėl kurių išduotas Europos vykdomasis raštas, yra vykdytini dokumentai. Jie vykdomi pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso VI dalyje išdėstytas taisykles tiek, kiek Europos vykdomojo rašto reglamentas ir šis įstatymas nenustato kitaip (trečia dalis); Europos vykdomasis raštas ar jo kopija vykdyti Lietuvos Respublikoje pateikiami išversti į lietuvių kalbą ir vykdomi netaikant šio įstatymo 4 straipsnio nuostatų (ketvirta dalis).

Igyvendinimo įstatymo 15 straipsnis apibrėžia autentiškus dokumentus: autentiški dokumentai yra notaro užprotestuoti ar neprotestuoti vekseliai, čekiai, hipotekos (įkeitimo) sandoriai, kuriuose padaryti

590 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2017 m. kovo 9 d. sprendimas byloje C-484/15, par. 59.

notaro vykdomieji įrašai (pirma dalis); kreditoriaus prašymu Europos vykdomąjį raštą dėl šio straipsnio 1 dalyje nurodytų autentiškų dokumentų išduoda vykdomąjį įrašą padaręs notaras. Europos vykdomąjį raštą notaras išduoda ne vėliau kaip per penkias darbo dienas nuo prašymo dėl Europos vykdomojo rašto išdavimo gavimo dienos (antra dalis).

Įgyvendinimo įstatymo 17 straipsnis reglamentuoja atsisakymą vykdyti teismo sprendimą. LAPT Europos vykdomojo rašto reglamento 21 straipsnyje nurodytą skolininko prašymą išsprendžia priimdamas nutartį rašytinio proceso tvarka. Šis prašymas žyminiu mokesčiu neapmokesstinamas.

Įgyvendinimo įstatymo 18 straipsnis nustato teismų sprendimų vykdymo atidėjimą arba apribojimą. Europos vykdomojo rašto reglamento 23 straipsnio 1 dalies a punkte nurodytus sprendimus pagal kompetenciją priima teismo sprendimo, patvirtintos taikos sutarties ar autentiško dokumento vykdymo vietos apylinkės teismas arba antstolis. Europos vykdomojo rašto reglamento 23 straipsnio 1 dalies b punkte nurodytus sprendimus priima teismo sprendimo, patvirtintos taikos sutarties ar autentiško dokumento vykdymo vietos apylinkės teismas. Europos vykdomojo rašto reglamento 23 straipsnio 1 dalies c punkte nurodytus sprendimus pagal kompetenciją priima teismo sprendimo ar autentiško dokumento vykdymo vietos antstolis. Teismas minėto straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytais klausimais pateiktus bylos šalių prašymus nagrinėja *mutatis mutandis* taikydamas CPK 593 straipsnio nuostatas.

7. EUROPOS MOKĖJIMO ĮSAKYMO PROCEDŪROS REGLAMENTAS

Europos mokėjimo įsakymo procedūros reglamentas nustato Europos mokėjimo procedūros įsakymo išdavimo ir vykdymo procedūras. Iš esmės Europos mokėjimo įsakymo išdavimas yra sumarinis procesas tarpvalstybinėse civilinėse ir komercinėse bylose. Šio teisės akto tikslas yra supaprastinti, pagreitinti tarptautinio pobūdžio bylų dėl neginčytinų piniginių reikalavimų procesą bei sumažinti jo išlaidas nustatant Europos mokėjimo įsakymo procedūrą ir sudaryti sąlygas Europos mokėjimo

įsakymų laisvam judėjimui valstybėse narėse nustatant minimalius reikalavimus, kurių laikantis nebėra būtina vykdančioje valstybėje narėje iki pripažinimo ir vykdymo imtis tarpinių procesinių veiksmų.⁵⁹¹ Taigi Europos mokėjimo įsakymo išdavimas ir vykdymas siejami su civilinio proceso operatyvumo principu.

Reglamente nustatyta, kad greitas ir efektyvus skolų, dėl kurių nėra teisinio ginčo, grąžinimas ypač svarbus Europos Sąjungos ūkio subjektams, nes pavėluoti mokėjimai yra viena iš pagrindinių nemokumo priežasčių, keliančių grėsmę įmonių, ypač smulkių ir vidutinių, egzistavimui, ir dėl to prarandama daug darbo vietų.⁵⁹² Šiuo reglamentu siekiama supaprastinti, pagreitinti tarpvalstybinio pobūdžio bylinėjimąsi dėl neginčytinų piniginių reikalavimų bei sumažinti jo išlaidas, nustatant Europos mokėjimo įsakymo procedūrą, ir užtikrinti Europos mokėjimo įsakymų laisvą judėjimą valstybėse narėse nustatant minimalius reikalavimus, kurių laikantis nebėra būtina vykdančioje valstybėje narėje iki pripažinimo ir vykdymo imtis tarpinių procesinių veiksmų.⁵⁹³

Vienoje valstybėje narėje išduotas vykdytinas Europos mokėjimo įsakymas vykdymo tikslais turėtų būti prilyginamas išduotam valstybėje narėje, kurioje prašoma jį įvykdyti. Abipusis pasitikėjimas vykdant teisingumą valstybėse narėse pateisina vienos valstybės narės teismo įvertinimą, kad yra įvykdytos visos Europos mokėjimo įsakymui išduoti būtinos sąlygos ir visose kitose valstybėse narėse jis turi būti vykdomas, neatliekant minimalių procedūrinių reikalavimų tinkamo taikymo teisinės peržiūros valstybėje narėje, kurioje įsakymas turi būti vykdomas. Nepažeidžiant šio reglamento nuostatų, pirmiausia 22 straipsnio 1 ir 2 dalyse ir 23 straipsnyje nustatytų minimalių reikalavimų, Europos mokėjimo įsakymo vykdymo procedūrą ir toliau turėtų reglamentuoti nacionalinės teisės aktai.⁵⁹⁴

Europos mokėjimo įsakymo procedūros reglamentas taikomas tarptautinio pobūdžio civilinėse ir komercinėse bylose, neatsižvelgiant į

591 Europos mokėjimo įsakymo procedūros reglamento 1 straipsnis.

592 Europos mokėjimo įsakymo procedūros reglamento preambulės 6 punktas.

593 Europos mokėjimo įsakymo procedūros reglamento preambulės 9 punktas.

594 Europos mokėjimo įsakymo procedūros reglamento preambulės 27 punktas.

teismo pobūdį. Visų pirma jis netaikomas mokesčių, muitų ar administracinėms byloms arba valstybės atsakomybei už veiksmus ir neveikimą vykdančios valstybės įgaliojimus (*acta iure imperii*).⁵⁹⁵ Taip pat šis reglamentas jo 2 straipsnio 2 dalyje nustatytais atvejais.

Pagal Europos mokėjimo įsakymo procedūros reglamento 4 straipsnį, Europos mokėjimo įsakymo procedūros nustatymo paskirtis yra išieškoti konkrečias pinigų sumas, kurių mokėjimo terminas yra suėjęs tuo metu, kai pateikiamas prašymas išduoti Europos mokėjimo įsakymą.

Europos mokėjimo įsakymo procedūra ir išdavimas reglamentuojami Europos mokėjimo įsakymo procedūros reglamento 6–17 straipsniuose. Reglamento 18 straipsnis reglamentuoja Europos mokėjimo įsakymo vykdytinumą: jei per 16 straipsnio 2 dalyje nustatytą terminą, atsižvelgiant į laiką, kurio reikia, kad pareiškimas pasiektų gavėją, prieštaravimo pareiškimas nepateikiamas kilmės teisme, kilmės teismas nedelsdamas paskelbia Europos mokėjimo įsakymą vykdytinu naudodamas VII priede pateiktą G standartinę formą. Teismas patikrina įteikimo data (pirma dalis); nepažeidžiant 1 dalies, formalius vykdytinumo reikalavimus reglamentuoja kilmės valstybės narės teisės aktai (antra dalis); teismas vykdytiną Europos mokėjimo įsakymą siunčia ieškovui (trečia dalis).

Europos mokėjimo įsakymo procedūros reglamento 19 straipsnyje pripažįstamas egzekvatūros panaikinimams, nes kilmės valstybėje narėje vykdytinas Europos mokėjimo įsakymas kitose valstybėse narėse pripažįstamas ir vykdomas nereikalaujant vykdytinumo patvirtinimo ir nesuteikiant jokios galimybės prieštarauti jo pripažinimui.

Europos mokėjimo įsakymo procedūros reglamento 21 straipsnis nustato vykdymo procesą: nepažeidžiant šio reglamento nuostatų, vykdymo procedūros atliekamos vadovaujantis vykdančiosios valstybės narės teisės aktais. Vykdytinas Europos mokėjimo įsakymas vykdomas tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir vykdytinas sprendimas, priimtas vykdančiojoje valstybėje narėje (pirma dalis). Siekdamas, kad įsakymas būtų vykdomas kitoje valstybėje narėje, ieškovas tos valstybės narės kompetentingoms vykdyimo institucijoms pateikia: a) autentiškumui

⁵⁹⁵ Europos mokėjimo įsakymo procedūros reglamento 2 straipsnio 1 dalis.

nustatyti būtinas sąlygas atitinkančią Europos mokėjimo įsakymo, kuri kilmės teismas paskelbė vykdytinu, kopiją; ir b) jei būtina, Europos mokėjimo įsakymo vertimą į vykdančiosios valstybės narės oficialią kalbą arba, jei toje valstybėje narėje yra kelios oficialios kalbos, laikantis tos valstybės narės teisės aktų, į oficialią kalbą ar vieną iš oficialių kalbų, vartojamų teismo procese toje vietoje, kur prašoma vykdyti įsakymą, arba į kitą vykdančiosios valstybės narės nurodytą jai priimtina kalbą. Kiekviena valstybė narė gali nurodyti ne savo, o kitą oficialią Europos Sąjungos institucijų kalbą ar kalbas, kuri (-ios) jai priimtinos Europos mokėjimo įsakymui vykdyti. Vertimą patvirtina asmuo, turintis teisę tai daryti vienoje iš valstybių narių (antra dalis). Iš ieškovo, kuris vienoje valstybėje narėje pateikia prašymą, kad būtų vykdomas kitoje valstybėje narėje išduotas Europos mokėjimo įsakymas, nereikalaujama jokios garantijos, įsipareigojimo ar užstato, kad ir kaip tai apibrėžiama, remiantis tuo, kad jis yra kitos šalies pilietis arba tuo, kad jis nuolat ar įprastai negyvena vykdančiojoje valstybėje narėje (trečia dalis).

Europos mokėjimo įsakymo procedūros reglamento 22 straipsnis nustato atsisakymo vykdyti pagrindus: atsakovo prašymu vykdančiosios valstybės narės kompetentingas teismas atsisako vykdyti įsakymą, jei Europos mokėjimo įsakymas yra nesuderinamas su bet kurioje valstybėje narėje ar trečiojoje šalyje anksčiau priimtu sprendimu ar įsakymu, jeigu: a) ankstesnis teismo sprendimas ar įsakymas buvo priimtas remiantis tuo pačiu ieškinio pagrindu ir ginčo šalys buvo tos pačios; ir b) ankstesnis teismo sprendimas ar įsakymas atitinka sąlygas, būtinas jam pripažinti vykdančiojoje valstybėje narėje; ir c) kilmės valstybėje narėje teismo proceso metu negalėjo būti prieštaraujama dėl nesuderinamumo (pirma dalis); paprašius taip pat atsisakoma vykdyti įsakymą, jei ir tuo atveju, kai atsakovas sumokėjo ieškovui Europos mokėjimo įsakyme nurodytą sumą (antra dalis).

Vykdančiojoje valstybėje narėje Europos mokėjimo įsakymas dėl jokių priežasčių negali būti peržiūrimas iš esmės.⁵⁹⁶ Taigi vienoje valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas pagal Europos mokėjimo įsakymo

596 Europos mokėjimo įsakymo procedūros reglamento 22 straipsnio 3 dalis.

procedūros reglamentą negali būti peržiūrimas iš esmės kitoje valstybėje narėje ir jį galima atsisakyti vykdyti tik išimtiniais šiame reglamente nustatytais atvejais.

Europos mokėjimo įsakymo procedūros reglamento 23 straipsnis nustato vykdymo sustabdymą ar apribojimą. Atsakovui paprašius peržiūrėti įsakymą pagal 20 straipsnį, vykdančiosios valstybės narės kompetingas teismas atsakovo prašymu gali: a) apriboti vykdymo procesą – vykdyti tik apsaugos priemonės; arba b) nustatyti vykdymo sąlygą – reikalavimą pateikti jo nustatytą garantiją; arba c) esant išimtinėms aplinkybėms – sustabdyti vykdymo procesą.

Įgyvendinimo įstatymo 19 straipsnis nustato, kad tiek, kiek nustato Europos mokėjimo įsakymo procedūros reglamentas, prašymai dėl Europos mokėjimo įsakymo išdavimo nagrinėjami pagal CPK XXIII skyriuje nustatytas taisykles, išskyrus šiame įstatyme nurodytas išimtis.

Įgyvendinimo įstatymo 24 straipsnis reglamentuoja Europos mokėjimo įsakymo vykdymą: Europos mokėjimo įsakymas, patvirtintas Europos mokėjimo įsakymo procedūros reglamento VII priede pateikta standartine G forma, laikomas vykdomuoju dokumentu (pirma dalis); Europos mokėjimo įsakymo procedūros reglamentas 22 straipsnio 1 dalyje nurodytus prašymus dėl atsisakymo vykdyti Europos mokėjimo įsakymą nagrinėja Lietuvos apeliacinis teismas. Šie prašymai nagrinėjami *mutatis mutandis* taikant šio įstatymo 4 straipsnio 4, 5 ir 6 dalių nuostatas (antra dalis); Europos mokėjimo įsakymo procedūros reglamento 23 straipsnyje nurodytus prašymus dėl Europos mokėjimo įsakymo vykdymo sustabdymo ar apribojimo nagrinėja vykdymo vietos apylinkės teismas (trečia dalis).

8. EUROPOS IEŠKINIŲ DĖL NEDIDELIŲ SUMŲ NAGRINĖJIMO PROCEDŪROS REGLAMENTAS

Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūros reglamentas nustato Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą, skirtą supaprastinti ir pagreitinti ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimą tarpvalstybinio pobūdžio bylose ir sumažinti išlaidas. Bylos

šalims Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūra yra alternatyvi valstybių narių įstatymuose numatytoms procedūroms, todėl ji laikoma „papildomu įrankiu“ (angl. „*optional tool*“).⁵⁹⁷ Iš esmės ieškinių dėl nedidelių sumų procedūra yra sumarinis civilinis procesas tarpvalstybinėse bylose Europos Sąjungoje. Šiuo reglamentu taip pat pašalinamos tarpinės procedūros, kurių reikia, kad pagal Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą vienoje valstybėje narėje priimti sprendimai būtų pripažįstami ir vykdomi kitoje valstybėje narėje.⁵⁹⁸ Šio reglamento tikslas yra supaprastinti ir pagreitinti ginčų dėl nedidelių sumų bylinėjimąsi.⁵⁹⁹

Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūros reglamentas taikomas tarpvalstybinio pobūdžio civilinėse ir komercinėse bylose, neatsižvelgiant į teismo pobūdį, kai ieškinio suma, neskaičiuojant palūkanų, išlaidų ir sąnaudų, neviršija 5000 Eur tuo metu, kai kompetentingas teismas gauna ieškinio formą.⁶⁰⁰ Jei ieškinio suma viršija šią sumą, Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūros reglamentas negali būti taikomas.

Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūros reglamentas netaikomas mokesčių, muitų ar administracinėms byloms arba valstybės atsakomybei už veiksmus ir neveikimą vykdant valstybės įgaliojimus (*acta jure imperii*)⁶⁰¹ ir šio reglamento 2 straipsnio 2 dalyje nustatytais atvejais.

Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūra reglamentuojama Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūros reglamento II skyriuje.

597 Eva Storskrubb, *Civil Procedure and EU Law – A Policy Area Uncovered*, Oxford University Press, 2008, 223.

598 Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūros reglamento 1 straipsnio 1 dalis.

599 Eva Storskrubb, *Civil Procedure and EU Law – A Policy Area Uncovered*, Oxford University Press, 2008, 223.

600 Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūros reglamento 1 straipsnio 1 dalis; Europos Parlamento ir Tarybos 2015 m. gruodžio 16 d. reglamento (ES) 2015/2421, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 861/2007, nustatantis Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą, ir Reglamentas (EB) Nr. 1896/2006, nustatantis Europos mokėjimo įsakymo procedūrą, 1 straipsnis.

601 Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūros reglamento 2 straipsnio 1 dalis.

Siekiant palengvinti teismo sprendimų pripažinimą ir vykdymą, sprendimas, priimtas vienoje valstybėje narėje taikant Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą, turėtų būti pripažįstamas ir vykdomas kitoje valstybėje narėje nereikalaujant jo pripažinimo vykdytinu ir nesuteikiant galimybės ginčyti jo pripažinimą.⁶⁰² Kai atsakovas neturėjo galimybės užginčyti ieškinį, turėtų būti nustatyti minimalūs reikalavimai teismo sprendimo peržiūrai.⁶⁰³

Pažymėtina, kad Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūros metu priimtas teismo sprendimas yra vykdytinas, neatsižvelgiant į galimus apeliacinius skundus. Pateikti užstatą nereikalaujama.⁶⁰⁴

Sprendimas, priimtas vienoje valstybėje narėje vykdamas Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą, pripažįstamas ir vykdomas kitoje valstybėje narėje nereikalaujant jo pripažinimo vykdytinu ir nesuteikiant galimybės ginčyti jo pripažinimą.⁶⁰⁵ Bylos šalies prašymu teismas, naudodamas IV priede išdėstytą standartinę D formą, be papildomų išlaidų išduoda pažymą dėl sprendimo pagal Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą.⁶⁰⁶

Vykdomo procedūra reglamentuojama Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūros reglamento 21 straipsnyje: nepažeidžiant šio skyriaus nuostatų, vykdomo procedūras reglamentuoja vykdomo vietos valstybės narės teisė. Sprendimas, priimtas pagal Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą, vykdomas tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir teismo sprendimas, priimtas vykdomo vietos valstybėje narėje (pirma dalis); vykdomo siekianti šalis pateikia: a) autentiškumui nustatyti būtinas sąlygas atitinkančią teismo sprendimo kopiją; ir b) 20 straipsnio 2 dalyje nurodytos pažymos kopiją ir, jei būtina, jos vertimą į vykdomo vietos valstybės narės valstybinę kalbą arba, jei toje valstybėje narėje yra kelios valstybinės kalbos, laikantis tos valstybės

602 Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūros reglamento preambulės 30 punktas.

603 Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūros reglamento preambulės 31 punktas.

604 Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūros reglamento 15 straipsnio 1 dalis.

605 Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūros reglamento 20 straipsnio 1 dalis.

606 Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūros reglamento 20 straipsnio 2 dalis.

narės teisės aktų, į valstybinę kalbą ar vieną iš valstybinių kalbų, vartojamų teismo procese toje vietoje, kur prašoma vykdyti sprendimą, arba į kitą vykdymo vietos valstybės narės nurodytą jai priimtina kalbą. Kiekviena valstybė narė gali nurodyti ne savo, o kitą oficialią Europos Sąjungos institucijų kalbą ar kalbas, kuri (-ios) jai priimtinos vykdant Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą. D formos turinio vertimą atlieka asmuo, turintis teisę atlikti vertimus vienoje iš valstybių narių (antra dalis); sprendimo, priimto pagal Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą, vykdymo siekianti bylos šalis neprivalo turėti: a) įgaliojimo atstovo; arba b) pašto adreso vykdymo vietos valstybėje narėje, išskyrus atstovus, turinčius įgaliojimus veikti vykdymo procedūroje (trečia dalis); iš bylos šalies, kuri vienoje valstybėje narėje prašo vykdyti kitoje valstybėje narėje pagal Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą priimtą sprendimą, nereikalaujama jokios garantijos, įsipareigojimo ar užstato, kad ir kaip tai apibrėžiama, remiantis tuo, kad asmuo yra užsienio pilietis, arba tuo, kad jo nuolatinė gyvenamoji vieta ar nuolatinio buvimo vieta arba įprastinė gyvenamoji vieta yra ne vykdymo vietos valstybėje narėje (ketvirta dalis).

Atsisakymo vykdyti pagrindai nustatyti Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūros reglamento 22 straipsnyje: asmens, kurio atžvilgiu prašoma vykdyti teismo sprendimą, prašymu vykdymo vietos valstybės narės kompetentingas teismas atsisako vykdyti teismo sprendimą, jei pagal Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą priimtas sprendimas yra nesuderinamas su bet kurioje valstybėje narėje ar trečiojoje šalyje anksčiau priimtu teismo sprendimu, jeigu: a) ankstesnis sprendimas buvo priimtas byloje tuo pačiu pagrindu ir tarp tų pačių šalių; b) ankstesnis sprendimas buvo priimtas vykdymo vietos valstybėje narėje arba atitinka sąlygas, būtinas jam pripažinti vykdymo vietos valstybėje narėje; ir c) valstybėje narėje, kurioje buvo priimtas sprendimas pagal Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą, vykusio teismo proceso metu dėl nesuderinamumo nebuvo ir negalėjo būti prieštaraujama (pirma dalis); jokiomis aplinkybėmis sprendimas, priimtas pagal Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą, negali būti iš esmės peržiūrimas vykdymo vietos

valstybėje narėje (antra dalis). Taigi vienoje valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas pagal Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūros reglamentą negali būti peržiūrimas iš esmės kitoje valstybėje narėje ir jį galima atsisakyti vykdyti tik išimtiniais šiame reglamente nustatytais atvejais.

Vykdyimo sustabdymas ar apribojimas reglamentuojamas Ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūros reglamento 23 straipsnyje, kuris nustato, kad kai bylos šalis ginčija pagal Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą priimtą sprendimą ar toks ginčijimas tebėra galimas, arba kai šalis pateikė prašymą jį peržiūrėti, kaip apibrėžta 18 straipsnyje, vykdymo vietos valstybės narės kompetentingas teismas ar kompetentinga valdžios institucija, šalies, kurios atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą, prašymu gali: a) apriboti vykdymo procesą iki apsaugos priemonių; b) nustatyti vykdymo sąlygą – pateikti garantiją, kokią jis nustato; arba c) esant išskirtinėms aplinkybėms – sustabdyti vykdymo procesą.

Įgyvendinimo įstatymo 31 straipsnis reglamentuoja sprendimų vykdymą. Teismo sprendimas, priimtas pagal Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą ir patvirtintas šio reglamento IV priede išdėstyta standartine D forma, laikomas vykdomuoju dokumentu. Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūros reglamento 22 straipsnio 1 dalyje nurodytus prašymus dėl atsisakymo vykdyti sprendimus, priimtus pagal Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą, nagrinėja LApT. Šie prašymai nagrinėjami *mutatis mutandis* taikant Įgyvendinimo įstatymo 4 straipsnio 4, 5 ir 6 dalių nuostatas. Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūros reglamento 23 straipsnyje nurodytus prašymus dėl sprendimų, priimtų pagal Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą, vykdymo sustabdymo ar apribojimo nagrinėja vykdymo vietos apylinkės teismas.

Pažymėtina, kad teisės aktai nenumato, jog Lietuvos Respublikos teismai patys galėtų imtis priemonių įvykdyti užsienio teismų sprendimus pagal kartu su šiais sprendimais išduotus vykdytinus dokumentus. Vienoje byloje asmuo kreipėsi į LApT su prašymu įvykdyti Lietuvos Respublikoje Jungtinės Karalystės teismo sprendimą dėl nedidelės sumos

priteisimo ir pateikė Jungtinės Karalystės teismo sprendimo kopiją bei reglamento 20 straipsnio 2 dalyje nurodytą Jungtinės Karalystės teismo išduotą pažymą pagal standartinę D formą. LApT bylą pagal pareiškėjo prašymą nutraukė ir nurodė, kad asmuo, siekdamas įvykdyti sprendimą, turi kreiptis į sprendimo vykdymo vietos antstolį:

[U]žsienio valstybės teismo išduotą vykdytiną dokumentą pateikti antstoliui vykdyti gali tik pats išieškotojas arba jo atstovas (CPK 650 straipsnio 1 dalis). Siekdamas Jungtinės Karalystės Vileldeno apygardos teismo 2011 m. gegužės 20 d. sprendimą dėl nedidelės sumos priteisimo įvykdyti priverstinai, pareiškėjas turi teisę su autentiškumui nustatyti būtinas sąlygas atitinkančia užsienio teismo sprendimo kopija ir pažyma pagal standartinę D formą su jos vertimu į lietuvių kalbą, kreiptis į sprendimo vykdymo vietos antstolį.⁶⁰⁷

9. EUROPINIO SĄSKAITOS BLOKAVIMO ĮSAKYMO REGLAMENTAS

Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamentas reglamentuoja Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo išdavimo ir vykdymo procedūrą. Šiuo teisės aktu nustatoma Sąjungos procedūra, kuria kreditoriui sudaromos galimybės siekti, kad būtų išduotas europinis sąskaitos blokavimo įsakymas (toliau – blokavimo įsakymas), kuriuo, neviršijant įsakyme nurodytos sumos, užkertamas kelias, kad kiltų pavojus vėlesniam kreditoriaus reikalavimo įvykdymui dėl lėšų, kurias turi skolininkas ar kurios turimos skolininko vardu valstybėje narėje esančioje banko sąskaitoje, pervedimo ar išėmimo.⁶⁰⁸ Kreditorius gali pasinaudoti blokavimo įsakymu kaip alternatyva pagal nacionalinę teisę galiojančioms blokavimo priemonėms.⁶⁰⁹ Taigi blokavimo įsakymas iš esmės yra specifinė laikinoji apsaugos priemonė, kuria gali naudotis kreditorius tarpvalstybinėse civilinėse ir komercinėse bylose, siekdamas užtikrinti galbūt būsimo jam

607 Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. rugsėjo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-238/2011.

608 Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamento 1 straipsnio 1 dalis.

609 Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamento 1 straipsnio 2 dalis.

palankaus teismo sprendimo (ar jau priimto teismo sprendimo) vykdymą.

Vienas pagrindinių Europinio sąskaitos blokavimo reglamento tikslų yra sudaryti geresnes sąlygas efektyviam, ekonomiškam sprendimų tarpvalstybinėse civilinėse bylose vykdymui. Europos Komisija buvo išskyrusi keturis pagrindinius sprendimų vykdymo tokiose bylose padėties trūkumus, kurių sprendimui buvo priimtas šis reglamentas:

- nacionalinių teisės aktų nustatytos įsakymų, kuriais blokuojamas banko sąskaitose laikomas turtas, išdavimo sąlygos visoje ES, skirtumai. Taigi vienoje valstybėje narėje kreditoriams sunkiau siekti, kad būtų išduotas sąskaitos blokavimo įsakymas (arba kad toks įsakymas būtų išduotas prieš tai neišklausius skolininko) nei kitose ir taip skatinama ieškoti palankesnio teisinio reglamentavimo (angl. *forum-shopping*);
- daugelyje valstybių narių yra sunku arba apskritai neįmanoma kreditoriui gauti informacijos apie jo skolininko banko sąskaitos buvimo vietą nesinaudojant privačiųjų tyrimų tarnybų paslaugomis;
- sąskaitos blokavimo įsakymo išdavimo ir įvykdymo išlaidos tarpvalstybinio pobūdžio atvejais paprastai yra didesnės nei nacionalinėse bylose, todėl kreditoriai nesikreipia į teismą, kad išieškotų skolas užsienyje;
- dėl nacionalinių vykdymo procedūrų skirtingumo ir jų trukmės kreditoriai, siekiantys teismo sprendimo įvykdymo, patiria didelių sunkumų.⁶¹⁰

Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamentas taikomas piniginiams reikalavimams tarpvalstybinėse civilinėse ir komercinėse bylose, kaip apibrėžta šio reglamento 3 straipsnyje, neatsižvelgiant į atitinkamo teismo pobūdį.⁶¹¹ Jis netaikomas mokesčių, muitų arba administraciniams byloms arba valstybės atsakomybės už veiksmus ir neveikimą

610 Europos Komisijos Reglamento pasiūlymo KOM(2011) 445 (galutinis) aiškinamasis memorandumas,

<https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2011/LT/1-2011-445-LT-F1-1.Pdf>

611 Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamento 2 straipsnio 1 dalis.

įgyvendinant valstybinės valdžios įgaliojimus (*acta iure imperii*) atveju⁶¹² ir 2 straipsnio 2–4 dalyse nustatytais atvejais. Be to, šis reglamentas neturėtų būti taikomas reikalavimams skolininkui bankroto bylos atveju.⁶¹³ Taip pat pažymėtina, kad blokavimo įsakymas taikomas sąskaitoms, turimoms kredito įstaigose, kurios verčiasi indėlių ar kitų gražintinų lėšų priėmimu iš visuomenės ir paskolų teikimu savo sąskaita. Taigi jis neturėtų būti taikomas finansų įstaigoms, kurios nepriima tokių indėlių, pavyzdžiui, įstaigoms, teikiančioms finansavimą eksporto ir investavimo projektams ar projektams besivystančiose šalyse, arba įstaigoms, teikiančioms finansų rinkos paslaugas. Be to, šis reglamentas neturėtų būti taikomas centrinių bankų ar šiuose bankuose turimoms sąskaitoms, kai tie bankai veikia kaip pinigų institucijos, taip pat sąskaitoms, kurios negali būti užblokuotos blokavimo įsakymui lygiaverčiais nacionaliniais įsakymais arba kurios yra dėl kitų priežasčių neareštuotinos pagal valstybės narės, kurioje yra atitinkama sąskaita, teisę.⁶¹⁴

Blokavimo įsakymas gali būti išduodamas dėl teismo sprendimo, taikos sutarties ar autentiško dokumento:

- *teismo sprendimas* yra bet kuris valstybės narės teismo priimtas sprendimas, nesvarbu, kaip jis gali būti įvardytas, įskaitant teismo pareigūno sprendimą, kuriuo nustatomos sąnaudos ar išlaidos⁶¹⁵;
- *taikos sutartis* yra valstybės narės teismo patvirtintas arba teismo proceso valstybės narės teisme metu sudarytas susitarimas⁶¹⁶;
- *autentiškas dokumentas* yra dokumentas, oficialiai parengtas arba įregistruotas valstybėje narėje kaip autentiškas dokumentas, kurio autentiškumas: a) siejamas su parašu bei dokumento turiniu ir b) buvo nustatytas viešosios valdžios institucijos arba kitos tuo tikslu įgaliotos valdžios institucijos⁶¹⁷.

Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamento 4 straipsnio 8–10 punktuose, kuriuose atitinkamai apibrėžtos sąvokos „teismo

612 Ten pat.

613 Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamento preambulės 8 punktas.

614 Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamento preambulės 9 punktas.

615 Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamento 4 straipsnio 8 punktas.

616 Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamento 4 straipsnio 9 punktas.

617 Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamento 4 straipsnio 10 punktas.

sprendimas“, „taikos sutartis“ ir „autentiškas dokumentas“, aiškiai nenurodyta, kad konkretus dokumentas turi būti vykdytinas. Aiškinant vien lingvistiškai, negalima nustatyti, ar sąvoka „autentiškas dokumentas“, kaip jis suprantamas pagal minėtą reglamentą, suponuoja, jog atitinkamas dokumentas yra vykdytinas.⁶¹⁸ Todėl teismų praktikoje pripažįstama, kad mokėjimo įsakymas, kuris nėra vykdytinas, nėra pripažįstamas autentišku dokumentu.⁶¹⁹

Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamento 5 dalis reglamentuoja, kad blokavimo įsakymu kreditorius gali pasinaudoti šiais atvejais: a) prieš kreditoriui valstybėje narėje pradendant teismo procesą prieš skolininką dėl bylos esmės arba bet kuriuo tokio proceso etapu, kol nėra paskelbtas teismo sprendimas arba nėra patvirtinta ar sudaryta taikos sutartis; b) po to, kai kreditoriui valstybėje narėje išduotas teismo sprendimas, sudaryta taikos sutartis arba išduotas autentiškas dokumentas, pagal kurį reikalaujama, kad skolininkas sumokėtų kreditoriaus reikalavimo sumą. Taigi šis įsakymas gali būti išduodamas prieš teismo procesą ar jau jį pradėjus, ar pasibaigus. Pagal šio reglamento 7 straipsnį, siejamą su jo 14 konstatuojamąja dalimi, siekiama nustatyti tinkamą kreditoriaus ir skolininko interesų pusiausvyrą, numatant skirtingas blokavimo įsakymo išdavimo sąlygas pagal tai, ar kreditorius kilmės valstybėje narėje jau yra gavęs dokumentą, pagal kurį reikalaujama, kad skolininkas sumokėtų kreditoriaus reikalavimo sumą, ar dar nėra jo gavęs. Pirmuoju atveju kreditorius turi įrodyti tik skubų priemonės pobūdį dėl kylančios realios rizikos, o antruoju atveju jis dar turi įtikinti teismą *fumus boni iuris*.⁶²⁰

Blokavimo įsakymo pripažinimas, vykdytinumas ir vykdymas reglamentuojami Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamento 3 skyriuje. Reglamente pripažįstama, kad banko sąskaitų blokavimo vykdymo struktūros valstybėse narėse yra labai skirtingos. Kad būtų išvengta tų struktūrų dubliavimo valstybėse narėse ir kuo labiau laikomasi

618 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2019 m. lapkričio 7 d. sprendimas byloje C-555/18, par. 39.

619 Ten pat, par. 45.

620 Ten pat, par. 40.

nacionalinių procedūrų, šiame reglamente, kalbant apie blokavimo įsakymo vykdymą ir faktinį gyvendinimą, turėtų būti remiamasi valstybėje narėje, kurioje įsakymas turi būti vykdomas, galiojančiais lygiaverčių nacionalinių įsakymų vykdymo ir įgyvendinimo metodais bei struktūromis.⁶²¹ Siekiant užtikrinti greitą išieškojimą, šiame reglamente turėtų būti numatyta, kad kilmės valstybė narė vykdymo valstybės narės kompetentingai institucijai įsakymą perduotų bet kuriomis tinkamomis priemonėmis, kuriomis būtų užtikrinta, kad perduotų dokumentų turinys yra teisingas, patikimas ir lengvai įskaitomas.⁶²²

Gavusi blokavimo įsakymą vykdymo valstybės narės kompetentinga institucija turėtų imtis reikiamų veiksmų, kad įsakymas būtų įvykdytas pagal jos nacionalinę teisę, – perduoti gautą įsakymą bankui ar kitam už tokių įsakymų vykdymą toje valstybėje narėje atsakingam subjektui arba, jei taip nustatyta nacionalinėje teisėje, kitu būdu nurodyti bankui vykdyti tą įsakymą.⁶²³

Atsižvelgiant į vykdymo valstybėje narėje nustatytus lygiaverčių nacionalinių įsakymų vykdymo metodus, blokavimo įsakymas turėtų būti įgyvendinamas užblokuojant blokuotiną sumą skolininko sąskaitoje arba, jei taip nustatyta nacionalinėje teisėje, pervedant tą sumą į blokavimo tikslui skirtą sąskaitą, o tai gali būti kompetentingos vykdymo institucijos, teismo, banko, kuriame skolininkas turi sąskaitą, sąskaita arba banko, paskirto šiuo atveju atlikti sąskaitų blokavimo koordinavimo institucijos funkcijas, sąskaita.⁶²⁴ Šiuo reglamentu neturėtų būti užkirstas kelias prašyti iš anksto sumokėti mokesčių už blokavimo įsakymo vykdymą. Tai turėtų nustatyti valstybės narės, kurioje įsakymas turi būti vykdomas, nacionalinė teisė.⁶²⁵

Blokavimo įsakymo vykdymo eilė yra tokia pati, kaip ir lygiaverčio nacionalinio įsakymo vykdymo eilė vykdymo valstybėje narėje, jei ji yra. Jei-
gu pagal nacionalinę teisę tam tikroms vykdymo priemonėms teikiamas

621 Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamento preambulės 23 punktas.

622 Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamento preambulės 24 punktas.

623 Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamento preambulės 25 punktas.

624 Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamento preambulės 26 punktas.

625 Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamento preambulės 27 punktas.

prioritetas blokavimo priemonių atžvilgiu, toks pat prioritetas joms turėtų būti teikiamas blokavimo įsakymų pagal šį reglamentą atžvilgiu. Šiame reglamente įsakymai *in personam*, esantys kai kuriose nacionalinėse teisinėse sistemose, turėtų būti laikomi lygiaverčiais nacionaliniais įsakymais.⁶²⁶ Reglamente turėtų būti numatyta banko arba kito už blokavimo įsakymo vykdymą vykdyimo valstybėje narėje atsakingo subjekto pareiga pareikšti, ar pagal įsakymą buvo blokuotos skolininko lėšos ir, jeigu buvo, kokia apimtimi, bei kreditoriaus pareiga užtikrinti, kad būtų panaikintas blokavimo įsakyme nurodytą sumą viršijančios sumos blokavimas.⁶²⁷

Šiuo reglamentu turėtų būti apsaugota skolininko teisė į teisingą bylos nagrinėjimą ir jo teisė į veiksmingą teisinę gynybą ir todėl, atsižvelgiant į blokavimo įsakymo išdavimo procedūros *ex parte* pobūdį, jam turėtų būti sudaryta galimybė remiantis šiame reglamente numatytais pagrindais užginčyti įsakymą arba jo vykdymą iškart po įsakymo įgyvendinimo.⁶²⁸

Tačiau reglamente pripažįstama ir skolininko gynyba nuo blokavimo įsakymo vykdymo, kuria jis gali pasinaudoti esant reglamente nustatytiems pagrindams. Todėl skolininkui turėtų būti suteikta galimybė prašyti blokavimo įsakymo peržiūros, visų pirma jei nebuvo laikomasi šiame reglamente nustatytų sąlygų ar reikalavimų, arba jei aplinkybės, kurių pagrindu įsakymas buvo išduotas, pasikeitė taip, kad įsakymo išdavimas būtų nebegrįstas.⁶²⁹

Vienoje valstybėje narėje išduotas blokavimo įsakymas pripažįstamas kitose valstybėse narėse nereikalaujant jokios specialios procedūros ir yra vykdytinas kitoje valstybėje narėje nereikalaujant įsakymo paskelbimo vykdytinu.⁶³⁰ Tai reiškia, kad kreditorius, gavęs blokavimo įsakymą, gali iš karto kreiptis į atitinkamoje valstybėje narėje esančias priverstinio sprendimo vykdymo subjektus ir reikalauti jį vykdyti, t. y. blokuoti skolininko banko sąskaitą. Taigi, šis reglamentas panaikina egzekvatūrą.

626 Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamento preambulės 28 punktas.

627 Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamento preambulės 29 punktas.

628 Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamento preambulės 30 punktas.

629 Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamento preambulės 32 punktas.

630 Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamento 22 straipsnis.

Lietuvos Respublikos blokavimo įsakymo procedūra reglamentuojama Įgyvendinimo įstatymo 31¹⁷–31²³ straipsniuose. Įgyvendinimo įstatymo 31¹⁷ straipsnyje nustatyta, kad blokavimo įsakymo procedūrai taikomos CPK nustatytos taisyklės tiek, kiek blokavimo įsakymo reglamentas ir šis įstatymas nenustato kitaip. Šio įstatymo 31²¹ straipsnis nustato Europinio sąskaitos blokavimo vykdymo proceso ypatumus: blokavimo įsakymas yra vykdomasis dokumentas (pirma dalis); blokavimo įsakymo turiniui netaikomi CPK 648 straipsnyje nustatyti reikalavimai (antra dalis); blokavimo įsakymą vykdo antstolis (trečia dalis); antstolis atlieka Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamento 4 straipsnio 14 punkte nurodytus procesinių dokumentų priėmimo, perdavimo ir įteikimo veiksmus, taip pat Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamento 24 straipsnio 4 dalyje, 25 straipsnio 1, 2 ir 4 dalyse nurodytus veiksmus (ketvirta dalis). Įgyvendinimo įstatymo 31²² straipsnyje nustatytos teisių gynybės priemonės.

Sprendimų vykdymo instrukcija taip pat skirta blokavimo reglamento nuostatoms dėl vykdymo įgyvendinti. Visi su blokavimo įsakymo vykdymu susiję klausimai reglamentuojami Sprendimų vykdymo instrukcijos 12³ straipsnyje. Šiame straipsnyje nustatyta, kad priėmęs vykdyti blokavimo reglamento nustatyta tvarka išduotą europinį sąskaitos blokavimo įsakymą, antstolis Piniginių lėšų apribojimų informacinei sistemai pateikia nurodymą nutraukti piniginių lėšų išmokėjimą iš blokavimo įsakyme nurodytos sąskaitos. Jeigu skolininko sąskaitoje yra mažesnė piniginių lėšų suma nei blokavimo įsakyme nurodyta blokuotinių piniginių lėšų suma, antstolis pakeičia Piniginių lėšų apribojimų informacinei sistemai pateiktą nurodymą nutraukti piniginių lėšų išmokėjimą ir nurodo, kad draudžiama išmokėti piniginių lėšų sumą, atitinkančią tuo metu skolininko sąskaitoje esančią sumą. Jeigu blokavimo įsakyme nurodyta blokuoti kelias skolininko sąskaitas, antstolis Piniginių lėšų apribojimų informacinei sistemai pateikia nurodymą nutraukti piniginių lėšų išmokėjimą iš visų blokavimo įsakyme nurodytų sąskaitų. Jeigu bendra skolininko sąskaitose draudžiamų išmokėti piniginių lėšų suma viršija blokavimo įsakyme nurodytą blokuotinių piniginių lėšų sumą, antstolis pakeičia Piniginių lėšų apribojimų informacinei sistemai pateiktą nurodymą

nutraukti piniginių lėšų išmokėjimą, kad būtų draudžiama išmokėti tik blokavimo įsakyme nurodytą piniginių lėšų sumą.

Jeigu blokavimo įsakyme nurodytas tik bankas, kuriame yra blokuotina skolininko sąskaita, taip pat nurodyta, kad Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamento 24 straipsnio 4 dalyje nustatyta tvarka blokuotinos skolininko sąskaitos duomenys turi būti gauti iš informavimo institucijos, antstolis raštu kreipiasi į Valstybinę mokesčių inspekciją prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos dėl duomenų apie blokuotinas skolininko sąskaitas pateikimo. Visus veiksmus, reikalingus europinio sąskaitos blokavimo įsakymui įvykdyti, antstolis ir Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos atlieka skubiai.

Ne vėliau kaip per tris darbo dienas po europinio sąskaitos blokavimo įsakymo įvykdymo antstolis Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamento 25 straipsnyje nustatyta tvarka pateikia deklaraciją apie blokavimo įsakymo įvykdymą.

Jeigu skolininko gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje, antstolis deklaraciją apie europinio sąskaitos blokavimo įsakymo įvykdymą ir Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamento 28 straipsnio 5 dalyje nurodytus dokumentus, susijusius su europiniu sąskaitos blokavimo įsakymu, Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamento 28 straipsnyje nustatyta tvarka registruotąja pašto siunta išsiunčia skolininkui.

Jeigu skolininkas antstoliui pateikia dokumentus, patvirtinančius, kad vykdant blokavimo įsakymą buvo uždrausta išmokėti pinigines lėšas, į kurias negali būti nukreiptas išieškojimas, antstolis pakeičia Piniginių lėšų apribojimų informacinei sistemai pateiktą nurodymą nutraukti piniginių lėšų išmokėjimą, kad nebūtų uždrausta išmokėti lėšas, į kurias negali būti nukreiptas išieškojimas. Apie skolininko pateiktus dokumentus ir draudžiamos išmokėti sumos pakeitimą antstolis informuoja išieškotoją.

Vykdant europinį sąskaitos blokavimo įsakymą skaičiuojamos Sprendimų vykdymo instrukcijos 2 lentelės 7 punkte nurodytos vykdymo išlaidos, taip pat papildomos išlaidos, kurios patiriamos atliekant atskirus veiksmus vykdomojoje byloje. Visas blokavimo įsakymo vykdymo išlaidas apmoka išieškotojas.

Jeigu vykdomasis dokumentas dėl piniginių sumų išieškojimo byloje, kurioje anksčiau buvo išduotas blokavimo įsakymas, pateikiamas vykdyti ne blokavimo įsakymą vykdžiusiam antstoliui, vykdomąjį dokumentą dėl piniginių sumų išieškojimo priėmęs vykdyti antstolis apie tai informuoja blokavimą vykdžiusį antstolį.

10. SPRENDIMAI DĖL FINANSINIŲ BAUDŲ BAUDŽIAMOSIOSE BYLOSE

Šioje monografijoje nagrinėjama užsienio teismų sprendimų pripažinimo tvarka taikoma sprendimams dėl ginčų, kylančių iš civilinių teisinių santykių. Tačiau tam tikrais atvejais pripažinimo procedūra gali būti taikoma sprendimams dėl finansinių baudų pripažinimo. Įprastai tokiais atvejais turėtų būti taikomos Pamatinio sprendimo nuostatos. Pamatinio sprendimo preambulės 2 punkte nustatyta, kad abipusio pripažinimo principas turėtų būti taikomas teisminių arba administracinių institucijų skiriamoms finansinėms baudoms, siekiant palengvinti sprendimų dėl tokių baudų vykdymą valstybėje narėje, kuri nėra valstybė, kurioje baudos yra paskirtos, o preambulės 4 punkte nustatyta, kad šis pamatinis sprendimas taip pat turėtų būti taikomas finansinėms baudoms, paskirtoms už kelių eismo taisyklių pažeidimus. Teismų praktikoje nurodoma, kad Pamatinio sprendimo nuostatos turi būti perkeliamos į vidaus teisę:

[P]amatinis sprendimas, kaip jau minėta, nėra nei tiesioginio taikymo, nei tiesioginio veikimo teisės aktas – jis sukuria teises ir pareigas ES valstybėms narėms, privalančioms įgyvendinti tokiaame teisės akte suformuluotus tikslus. Kaip visuotinai žinoma, konkretūs tokio pobūdžio teisės aktų įgyvendinimo nacionalinėse teisinėse sistemose būdai palikti Europos Sąjungos valstybių narių diskrecijai. Teisinio poveikio aspektu pamatiniai sprendimai panašūs į direktyvas – siekiant juos įgyvendinti, reikalinga priimti nacionalines priemones, kuriomis tokio Europos Sąjungos teisės akto nuostatos perkeliamos į valstybių narių teisinę sistemą.⁶³¹

631 Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-90/2014.

Igyvendinant Pamatinį sprendimą buvo atlikti BPK pakeitimai. Į BPK buvo įtraukti 17² ir 365¹ straipsniai (atitinkamai Pamatinio sprendimo 1 straipsnio b punktas ir 7 straipsnis), leidžiantys pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Europos Sąjungos valstybių narių teisingumo įstaigų sprendimus dėl piniginių sankcijų paskyrimo. BPK 17² straipsnyje nustatyta, kad Europos Sąjungos valstybės narės kompetentingos institucijos paskirta piniginė sankcija – tai fiziniam ar juridiniam asmeniui už padarytą nusikalstamą veiką Europos Sąjungos valstybės narės teismo ar kitos kompetentingos institucijos priimtu sprendimu nustatyta pareiga sumokėti: 1) sprendime nustatytą pinigų sumą (baudą); 2) sprendime nustatytą kompensaciją nukentėjusiajam, kai nukentėjusysis baudžiamajame procese neturi teisės pareikšti civilinio ieškinio dėl nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo, o teismas šią kompensaciją priteisė vykdydamas jam priskirtą baudžiamąją jurisdikciją; 3) pinigų sumą už proceso išlaidas; 4) sprendime nustatytą sumą (įmoką) į visuomeninį fondą arba nukentėjusių asmenų paramos organizacijai.

BPK 365¹ straipsnyje reglamentuojamas Europos Sąjungos valstybės narės kompetentingos institucijos paskirtos piniginės sankcijos pripažinimas Lietuvos Respublikoje. Šio straipsnio pirmoje dalyje nustatyta, kad Europos Sąjungos valstybės narės kompetentingos institucijos paskirtą piniginę sankciją pripažįsta pinigine sankcija nubausto fizinio asmens gyvenamosios vietos ar juridinio asmens buveinės vietos apylinkės teismas. Jeigu nubaustas fizinis asmuo neturi gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje arba juridinis asmuo neturi buveinės Lietuvos Respublikoje, tada piniginę sankciją pripažįsta turto ar pagrindinės jo dalies, į kurią gali būti nukreiptas išieškojimas, buvimo vietos apylinkės teismas. Teismas atsisako pripažinti piniginę sankciją BPK 365¹ straipsnio trečiojoje dalyje nustatytais pagrindais.

Pagal Pamatinio sprendimo 4 straipsnio 6 dalį, jeigu institucija, kuri gavo sprendimą vykdančiojoje valstybėje, neturi jurisdikcijos jį pripažinti ir imtis būtinų priemonių jį vykdyti, ji *ex officio* perduoda sprendimą kompetentingai institucijai ir apie tai atitinkamai praneša sprendimą priėmusios valstybės kompetentingai institucijai.

Vienoje byloje Latvijos Respublikos Preilių rajono teismas kreipėsi į

LApT su prašymu pripažinti ir leisti vykdyti Latvijos Respublikos Latgalės apygardos teismo 2012 m. spalio 18 d. nutarties dalį, kuria užsienio valstybės teismas iš Lietuvos Respublikos piliečio priteisė 30 LVL valstybės suteikto gynėjo pagalbai baudžiamojame byloje apeliacinės instancijos teisme apmokėti. LApT nustatė, kad prašoma pripažinti ir leisti vykdyti teismo nutarties dalis buvo priimta baudžiamojame byloje pagal baudžiamosios proceso taisykles, be to, ši užsienio valstybės teismo nutarties dalis nėra civilinio teisinio pobūdžio, todėl jos pripažinimui Lietuvos Respublikoje Briuselis I reglamento, Lietuvos, Estijos ir Latvijos sutarties dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių ir CPK nuostatos negali būti taikomos. Tačiau pritaikęs Pamatinio sprendimo nuostatas, LApT bylą nutraukė ir pripažino, kad tokį prašymą iš turimų duomenų negalima nustatyti apylinkės teismo, kuris yra kompetentingas nagrinėti pareiškėjo prašymą ir Teisingumo ministerija turi jį pateikti kompetentingam teismui:

Kadangi Lietuvos Respublikoje centrinė institucija tarptautiniam bendradarbiavimui baudžiamosiose bylose yra Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija <...>, ši ministerija yra paskirta centrine institucija ir sprendimų dėl finansinių sankcijų, gautų iš kitų Europos Sąjungos valstybių, priėmimui ir perdavimui, pagalbai kompetentingoms institucijoms <...>. Todėl gavusi Lietuvos apeliacinio teismo grąžintą prašymą, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija turėtų nustatyti kompetentingą Lietuvos Respublikos teismą, kuriam turi būti perduotas Latvijos Respublikos teismo prašymas.⁶³²

Kitoje byloje LApT buvo gautas Vokietijos teisingumo tarnybos (vok. *Bundesamt für Justz*) prašymas pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Vokietijos Federacinės Respublikos policijos valdybos (vok. *Polizeiprasidium Rheinpfalz*) sprendimą, kuriuo asmeniui buvo paskirta 80 Eur finansinė bauda priėmus apkaltinamąjį nuosprendį už nusikaltimą bei priteista 28,50 Eur teismo proceso išlaidų. Prašymas pateiktas remiantis Pamatinio sprendimo nuostatomis. LApT prašymą atmetė ir persiuntė prašymą nagrinėti kompetentingam teismui:

632 Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. rugpjūčio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-67/2013.

[N]ors prašymas Lietuvos apeliaciniame teisme nebuvo priimtas, dėl ko, nustačius, jog prašymas neteismingas, vadovaujantis nacionalinį civilinį procesą reglamentuojančiomis nuostatomis, jį turėtų būti atsisakyta priimti (CPK 137 straipsnio 1 dalies 2 punktas), tačiau Pamatinio sprendimo 4 straipsnio 6 dalis numato, kad tais atvejais, kai institucija, kuri gavo sprendimą vykdančiojoje valstybėje, neturi jurisdikcijos jį pripažinti ir imtis būtinų priemonių jį vykdyti, ji ex officio perduoda sprendimą kompetentingai institucijai ir apie tai atitinkamai praneša sprendimą priėmusios valstybės kompetentingai institucijai. Atsižvelgiant į aukščiau aptartą reglamentavimą, proceso ekonomiškumo ir koncentruotumo principus, teismas sprendžia, kad yra pagrindas šią civilinę bylą iš Lietuvos apeliacinio teismo perduoti pagal teisingumą nagrinėti Vilniaus miesto apylinkės teismui.⁶³³

Lietuvos Respublikos teismų baudžiamosiose bylose paskirtos piniginės sankcijos perdavimo vykdyti kitoms Europos Sąjungos valstybėms narėms tvarką reglamentuoja Lietuvos Respublikos teismų paskirtų piniginių sankcijų perdavimo vykdyti kitoms Europos Sąjungos valstybėms narėms taisyklės.⁶³⁴

Praktikoje pasitaiko ir kitų atvejų, kai prašoma priteisti su baudžiamuoju proceso susijusias pinigų sumas. Vienoje byloje gauti prašymai pripažinti ir leisti vykdyti Latvijos Respublikos teismo nuosprendžio baudžiamojame byloje dalį dėl nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo priteisimo bei dalį dėl proceso išlaidų (išlaidos advokato pagalbai) priteisimo valstybės naudai. LAPT konstatavo, kad Latvijos Respublikos teismo prašymas dėl proceso išlaidų laikytinas kylančiu ne iš privatinės, o iš viešosios teisės. Valstybės ar jos institucijos, valstybės vardu veikiančio pareigūno dalyvavimas byloje savaime nepaneigia bylos ar atskiros joje išnagrinėto klausimo civilinio ar komercinio pobūdžio su sąlyga,

633 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-100-823/2016.

634 Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. kovo 5 d. nutarimas Nr. 219 „Dėl Lietuvos Respublikos teismų paskirtų piniginių sankcijų perdavimo vykdyti kitoms Europos Sąjungos valstybėms narėms taisyklių patvirtinimo“.

kad toks subjektas joje dalyvauja kaip lygiavertis teisinių santykių subjektas (t. y. nesinaudoja valstybės suverenitetu, imunitetu, nevykdo valdingų įgalinimų ir kt.). Tokių situacijų gali kilti, pavyzdžiui, iš valstybės ar jos institucijos dalyvavimo sandoryje, valstybės deliktinės atsakomybės ir kt. Atsižvelgdamas į tai, teismas konstatavo, kad:

suiklostė situacija, kai valstybės naudai priteista pinigų suma yra atlyginimas už suinteresuotam asmeniui valstybei paskirto gynėjo dalyvavimą byloje ir suinteresuoto asmens teisių gynimą teisme. Tai reiškia, jog konkrečiame teisiniame santykiyje valstybė naudojasi valdingais įgaliojimais suinteresuoto asmens atžvilgiu. Aptariamasis teisinis santykis yra ne privatinės, bet viešosios teisės reguliavimo dalykas, todėl jo pagrindu atsiradęs reikalavimas bei pagal jį valstybei iš suinteresuoto asmens priteista pinigų suma nepatenka į Reglamento Nr. 44/2001 taikymo sritį, nes nėra nei civilinis, nei komercinis. <...> Atsižvelgiant į tai, kad galiojantis Lietuvos Respublikai ir Latvijos Respublikai taikomas tarptautinis teisinis reguliavimas teismų procesinių sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti klausimais nenumato galimybės pripažinti tokio pobūdžio nuosprendžio baudžiamojoje byloje dalies, nacionalinių proceso teisės normų, įtvirtinančių tokią galimybę, taikymas ne apriboja pareiškėjo Latvijos Respublikos Jelgavos teismo teises ir teisėtus interesus, o atvirkščiai – didina jų įgyvendinimo galimybes Lietuvos Respublikoje. Palankesnio, nei įrodinėja pareiškėjas, teisinio režimo nustatymas nacionalinėmis teisės normomis atitinka Europos Sąjungos vienu iš esminių tikslų tapusį laisvės saugumo ir teisingumo erdvės kūrimo siekį bei iš jo tiesiogiai išplaukiančią laisvą teismų sprendimų judėjimo Europos Sąjungoje doktriną. Galiausiai teismas pažymi, jog skirtingai, nei nurodoma Latvijos Respublikos teisingumo ministerijos rašte, pinigų suma už proceso išlaidas bei žalos atlyginimas nuo nusikalstamos veikos nukentėjusiam asmeniui yra skirtingi dalykai. <...> Manytina, jog finansinės sankcijos, kaip pagrindinės sankcijos byloje už atliktą nusikalstamą veiką, paskyrimas už minėtas nusikalstamas veikas, atsižvelgiant į jų sudėtingumą, būtų itin neįprastas. Ši aplinkybė taip pat liudija, jog galimybė

pripažinti ir leisti vykdyti kitoje Europos Sąjungos valstybėje teismo procesinį sprendimą, kuriuo priteista pinigų suma už proceso išlaidas, nepriklauso nuo pagrindinės baudmės, paskirtos byloje, pobūdžio. Susiklosčius tokioms aplinkybėms, teismas konstatuoja, jog pareiškėjo Latvijos Respublikos Jelgavos teismo prašymas yra nenauginėtinas Lietuvos apeliaciniame teisme civilinio proceso tvarka⁶³⁵.

Kitoje byloje LAPt buvo pateiktas Latvijos Respublikos teismo prašymas pripažinti ir leisti vykdyti šios valstybės teismo nuosprendžio dalį, kuria iš nuteistojo (suinteresuoto asmens) Latvijos valstybei priteistos išlaidos, susijusios su nukentėjusiajai iš valstybės biudžeto sumokėtos kompensacijos išieškojimu, ir išlaidos už nuteistojo gynimą baudžiamajame procese; Jelgavos teismo 2014 m. kovo 21 d. nutarimą, kuriuo iš nuteistojo (suinteresuoto asmens) Latvijos valstybei priteistos išlaidos už procesinių dokumentų vertimus baudžiamajame procese. LAPt prašymą tenkino iš dalies ir konstatavo, kad pripažinimas užsienio teismo sprendimo dėl valstybės naudai priteistos pinigų sumos iš fizinio asmens už jam suteiktą teisinę pagalbą ir procesinių dokumentų vertimus baudžiamajame procese yra nagrinėjamas ne civilinio, o baudžiamojo proceso tvarka. Kadangi nurodytų iš nuteistojo priteistų išlaidų pobūdis yra skirtingas – vienos išlaidos siejamos su nukentėjusiajai atlygintos kompensacijos (žalos) išieškojimu, kitos su nuteistojo gynimu baudžiamajame procese ir procesinių dokumentų vertimais, todėl dėl šių išlaidų pripažinimo ir vykdymo Lietuvos Respublikoje LAPt pasisakė atskirai. LAPt konstatavo, kad išlaidos, susijusios su nukentėjusiam mokama kompensacija iš valstybės biudžeto, yra civilinio turbinio pobūdžio, o išlaidos dėl procesinių dokumentų vertimo baudžiamajame procese nėra civilinio turbinio pobūdžio:

[N]agrinėjamu atveju prašoma pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Latvijos Respublikos Žiemgalos apygardos teismo 2012 m. birželio 27 d. nuosprendžio dalis, kuria iš nuteistojo Latvijos valstybei priteistos 853,72 Eur (600 Ls) dydžio išlaidos, susijusios su nukentėjusiajai iš valstybės biudžeto sumokėtos

635 Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-90/2014.

kompensacijos išieškojimu, savo prigimtimi yra civilinio turtinio pobūdžio, todėl sprendžiant Latvijos Respublikos Žiemgalos apygardos teismo 2012 m. birželio 27 d. šios nuosprendžio dalies pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje klausimą taikomos Reglamento Nr. 44/2001 nuostatos. <...> Kadangi Latvijos Respublikos teismo procesinių sprendimų, kuriais valstybės naudai priteistos pinigų sumos iš fizinio asmens už jam suteiktą teisinę pagalbą ir procesinių dokumentų vertimų darymą baudžiamajame procese pripažinimo ir leidimo juos vykdyti Lietuvos Respublikoje klausimas nėra priskirtas nagrinėti civilinio proceso tvarka (CPK 137 straipsnio 2 dalies 1 punktas), o yra priskirtas nagrinėti baudžiamosios jurisdikcijos tvarka, todėl ši civilinės bylos dalis nutraukiama (CPK 293 straipsnio 1 punktas). <...> Kadangi Lietuvos Respublikoje centrinė institucija tarptautiniam bendradarbiavimui baudžiamosiose bylose yra Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, ši ministerija yra paskirta centrine institucija ir sprendimų dėl finansinių sankcijų, gautų iš kitų Europos Sąjungos valstybių, priėmimui ir perdavimui, pagalbai kompetentingoms institucijoms, todėl ši institucija ir turėtų nustatyti kompetentingą Lietuvos Respublikos teismą, kuriam turi būti perduota Latvijos Respublikos teismo prašymo dalis dėl baudžiamosiose bylose valstybės naudai iš fizinio asmens priteistų proceso išlaidų pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje.⁶³⁶

---

636 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-98-381/2017.

VII. UŽSIENIO TEISMŲ SPRENDIMŲ PRIPAŽINIMAS IR VYKDYMAS PAGAL TARPTAUTINES SUTARTIS

Tais atvejais, kai užsienio teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti nereglamentuoja Europos Sąjungos teisė, šie veiksmai gali būti atliekami pagal Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybių sudarytas tarptautines sutartis. CPK 810 straipsnio 1 dalyje reglamentuojama, kad užsienio teismų sprendimai yra pripažįstami tarptautinių sutarčių pagrindu. Nesant tarptautinės sutarties, užsienio teismų sprendimus atsisakoma pripažinti minėtame straipsnyje įtvirtintais pagrindais. Sudarydamos tarptautines sutartis, valstybės savanoriškai apriboja savo suverenitetą, prisiima viena kitos atžvilgiu tam tikrus įsipareigojimus ir išreiškia pasitikėjimą viena kitos viešąja tvarka ir institucijomis.⁶³⁷

Konstitucijos 135 straipsnyje įtvirtinta, kad Lietuvos Respublika, įgyvendindama užsienio politiką, vadovaujasi visuotinai pripažintais tarptautinės teisės principais ir normomis, siekia užtikrinti šalies saugumą ir nepriklausomybę, piliečių gerovę ir pagrindines jų teises bei laisves, prisideda prie teise ir teisingumu pagrįstos tarptautinės tvarkos kūrimo. Remiantis Konstitucijos 138 straipsniu, tarptautinės sutartys, kurias ratiifikavo Lietuvos Respublikos Seimas, yra sudedamoji Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis.⁶³⁸

Pagrindinis tarptautinės teisės dokumentas, reglamentuojantis tarptautinės sutarties sampratą, sudarymą, aiškinimą, nutraukimo pagrindus, yra Vienos konvencija, kuri įtvirtina kiekvienos valstybės teisę sudaryti sutartis⁶³⁹. Tai reikšminga ir tarptautiniu lygiu pripažįstama sutarčių laisvės principo išraiška. Konvencijoje sutartis apibrėžiama kaip raštu

---

637 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-375/2009.

638 Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-58/2014

639 Vienos konvencijos 6 straipsnis.

tarp valstybių sudarytas tarptautinis susitarimas, kuriam taikomos tarptautinės teisės normos, įtvirtintas viename ar keliuose susijusiuose dokumentuose, nesvarbu, koks būtų to susitarimo pavadinimas.⁶⁴⁰ Kiekviena įsigaliojusi sutartis jos šalims yra privaloma ir šalys privalo sąžiningai ją vykdyti (*pacta sunt servanda* principas).⁶⁴¹ Šalis negali pasitelkti savo vidaus teisės nuostatų, kad pasiteisintų dėl sutarties nesilaikymo, išskyrus atvejus, kai buvo padarytas akivaizdus valstybės vidaus teisės nuostatų dėl įgaliojimų sudaryti sutartis pažeidimas ir buvo pažeista itin svarbi vidaus teisės norma. Pažeidimas laikomas akivaizdžiu, jei jis būtų objektyviai matomas kiekvienai valstybei, kuri tokioje situacijoje vadovaujasi įprasta praktika ir gera valia.⁶⁴²

Neretai praktikoje kyla tarptautinių sutarčių aiškinimo poreikis. Vienos konvencijoje įtvirtinta, kad sutartis aiškinama laikantis geros valios principų, atsižvelgiant į joje vartojamų sąvokų įprastinę reikšmę sutarties kontekste ir į sutarties objektą bei jos tikslą. Aiškinant sutartį, jos kontekstą, be teksto, preambulės ir priedų, sudaro: a) visi su ta sutartimi susiję susitarimai, sudaryti tarp visų tos sutarties šalių dėl jos sudarymo; b) visi dokumentai, kuriuos pasirašė viena ar kelios tos sutarties šalys dėl jos sudarymo ir kuriuos kitos tos sutarties šalys priėmė kaip su sutartimi susijusius dokumentus. Be sutarties konteksto, dar atsižvelgiama į: a) visus vėlesnius susitarimus, tos sutarties šalių sudarytus dėl jos aiškinimo ar jos nuostatų taikymo; b) visą vėlesnę tos sutarties taikymo praktiką, kuri išreiškia tos sutarties šalių sutarimą dėl sutarties aiškinimo; c) visas šalių tarpusavio santykiams taikytinas atitinkamas tarptautinės teisės normas. Atskirai sąvokai gali būti suteikta speciali reikšmė, jei yra nustatyta, kad to pageidauja sutarties šalys.⁶⁴³

Jei norima patvirtinti pagal Vienos konvencijos 31 straipsnį nustatytą reikšmę arba jei reikšmė, aiškinama pagal Vienos konvencijos 31 straipsnį, lieka neaiški ar dviprasmiška, arba toks aiškinimas duoda akivaizdžiai beprasmišką ar nepagrįstą rezultatą, gali būti naudojamos papildomos

640 Vienos konvencijos 2 straipsnio 1 dalies 1 punktas.

641 Vienos konvencijos 26 straipsnis.

642 Vienos konvencijos 27 straipsnis, 46 straipsnis.

643 Vienos konvencijos 31 straipsnis.

sutarties aiškinimo priemonės, įskaitant rengiant sutartį atliktą darbą ir sutarties sudarymo aplinkybes.⁶⁴⁴

Nacionaliniu lygmeniu Lietuvos Respublikoje tarptautinės sutarties sampratą, sudarymą, vykdymą reglamentuoja Tarptautinių sutarčių įstatymas. Lietuvos Respublikos tarptautinė sutartis – tarptautinės teisės principų ir normų reglamentuotas susitarimas, kurį raštu sudaro Lietuvos Respublika su tarptautinės teisės subjektais, nesvarbu, koks sutarties pavadinimas ir ar sutartį sudaro vienas, du ar keli tarpusavyje susiję dokumentai (Tarptautinių sutarčių įstatymo 1 straipsnio 1 dalis). Šio įstatymo 11 straipsnis reglamentuoja Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių privalomumą: įsigaliojusias, taip pat laikinai taikomas Lietuvos Respublikos tarptautines sutartis Lietuvos Respublikoje privaloma vykdyti. Jei įsigaliojusi ratifikuota Lietuvos Respublikos tarptautinė sutartis nustato kitokias normas negu Lietuvos Respublikos įstatymai, kiti teisės aktai, galiojantys šios sutarties sudarymo metu arba įsigalioję po šios sutarties įsigaliojimo, taikomos Lietuvos Respublikos tarptautinės sutarties nuostatos. Jeigu Lietuvos Respublikos tarptautinei sutarčiai vykdyti reikia priimti įstatymą ar kitą teisės aktą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė nustatyta tvarka privalo pateikti Seimui atitinkamo įstatymo projektą arba priimti atitinkamą Vyriausybės nutarimą, ar pagal kompetenciją užtikrinti kito teisės akto priėmimą.

Lietuvos Respublika yra sudariusi vienuolika dvišalių tarptautinių sutarčių dėl teisinės pagalbos, kuriose reglamentuojama valstybių teismų sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti tvarka bei pagrindai. Šios sutartys sudarytos su Armėnijos Respublika⁶⁴⁵, Azerbaidžano Respublika⁶⁴⁶, Baltarusijos Respublika⁶⁴⁷, Kazachstano Respublika⁶⁴⁸, Kinijos

---

644 Vienos konvencijos 32 straipsnis.

645 Lietuvos Respublikos ir Armėnijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisiųjų santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose, *Valstybės žinios*, 2005-01-18, Nr. 7-189.

646 Lietuvos Respublikos ir Azerbaidžano Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisiųjų santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose, *Valstybės žinios*, 2002-07-26, Nr. 75-3217.

647 Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisiųjų santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose, *Valstybės žinios*, 1994-06-08, Nr. 43-779.

648 Lietuvos Respublikos ir Kazachstano Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisiųjų santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose, *Valstybės žinios*, 1998-06-03, Nr. 51-1399.

Liaudies Respublika⁶⁴⁹, Lenkijos Respublika⁶⁵⁰, Moldovos Respublika⁶⁵¹, Rusijos Federacija⁶⁵², Turkijos Respublika⁶⁵³, Ukraina⁶⁵⁴ ir Uzbekistano Respublika⁶⁵⁵. Be to, Lietuvos Respublika yra sudariusi ir vieną trišalę tarptautinę sutartį su Latvija ir Estija⁶⁵⁶.

Kiekvienoje su minėtomis valstybėmis sudarytoje tarptautinėje sutartyje reglamentuojama susitariančiųjų valstybių teismų sprendimų pripažinimo tvarka ir atsisakymo pripažinti tokius sprendimus pagrindai. Užsienio valstybių sprendimų pripažinimo institutas yra grindžiamas nuostata, pagal kurią užsienio teismų sprendimai pripažįstami neperžiūrint jų esmės, t. y. nevertinant jų teisėtumo ir pagrįstumo (CPK 810 straipsnio 4 dalis). Tarptautinių sutarčių pagrindu užsienio teismų sprendimai pripažįstami pagal šiose sutartyse nustatytas sąlygas (CPK 810 straipsnio 5 dalis), šiomis sąlygomis valstybės iš esmės susitaria dėl kontrolės, kurią valstybių teisminės institucijos vykdo viena kitos atžvilgiu, ribų; jų tikslas – pamatinių pripažįstančios valstybės vidaus tvarkos nuostatų apsauga.⁶⁵⁷

Pagal minėtose sutartyse įtvirtintų susitariančiųjų valstybių teismų sprendimų pripažinimo sąlygų turinį galima išskirti du modelius.

Vienu atveju valstybės susitaria dėl sąlygų, kurias pripažinimo reikalaujantis sprendimas turi atitikti, kad jis galėtų būti pripažįstamas susitariančiojoje valstybėje. Šis modelis taikomas tik Lietuvos Respublikos su Lenkijos Respublika ir Turkijos Respublika sudarytose sutartyse.

649 Lietuvos Respublikos ir Kinijos Liaudies Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos civilinėse ir baudžiamosiose bylose, *Valstybės žinios*, 2001-08-31, Nr. 75-2642.

650 Lietuvos Respublikos ir Lenkijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos, darbo ir baudžiamosiose bylose, *Valstybės žinios*, 1994-02-23, Nr. 14-234.

651 Lietuvos Respublikos ir Moldovos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose, *Valstybės žinios*, 1995-03-03, Nr. 19-440.

652 Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose, *Valstybės žinios*, 1995-02-10, Nr. 13-296.

653 Lietuvos Respublikos ir Turkijos Respublikos teisinio ir teismo bendradarbiavimo komercinėse ir civilinėse bylose sutartis, *Valstybės žinios*, 1996-02-28, Nr. 18-464.

654 Lietuvos Respublikos ir Ukrainos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose, *Valstybės žinios*, 1994-11-25, Nr. 91-1767.

655 Lietuvos Respublikos ir Uzbekistano Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose, *Valstybės žinios*, 1997-11-07, Nr. 101-2552.

656 Lietuvos Respublikos, Estijos Respublikos ir Latvijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių, *Valstybės žinios*, 1994-04-15, Nr. 28-492.

657 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. vasario 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-14-370/2020.

Kadangi tokiu atveju sprendimai pripažįstami tik tuomet, kai jie atitinka sutartyse nustatytas sąlygas, ji galima būtų vadinti **pozityviuoju** užsienio valstybių sprendimų pripažinimo modeliu.

Kitu atveju valstybės susitaria dėl sąlygų, kurioms esant sprendimą atsisakoma pripažinti. Pastarasis modelis nustatytas kitose Lietuvos Respublikos sudarytose tarptautinėse sutartyse dėl teisinės pagalbos, sudarytose su Armėnijos Respublika, Azerbaidžano Respublika, Baltarusijos Respublika, Kazachstano Respublika, Kinijos Liaudies Respublika, Moldovos Respublika, Rusijos Federacija, Ukraina ir Uzbekistano Respublika. Šį modelį galima įvardinti **negatyviuoju**, nes sprendimo pripažinimo metu turi būti pagrindžiama, jog nėra atsisakymo pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimą pagrindų.

1 lentelė.

Pozityvusis užsienio valstybių teismų sprendimų pripažinimo modelis

Lietuvos ir Lenkijos sutarties 54 straipsnyje nustatytos teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo sąlygos:	Lietuvos ir Turkijos sutarties 20 straipsnyje nustatytos teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo sąlygos:
1) pagal susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje buvo priimtas sprendimas, įstatymus jis yra įsiteisėjęs ir vykdytinas, o byloje dėl alimentų taip pat neįsiteisėjęs sprendimas, jeigu jis yra vykdytinas;	a) vienoje iš susitariančiųjų šalių priimtas sprendimas yra galutinis ir gali būti vykdomas pagal tos šalies nacionalinę teisę;
2) teismas, kuris priėmė sprendimą, buvo kompetentingas pagal šią sutartį, o šioje sutartyje nesant tokio sureguliuavimo – pagal tos susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje sprendimas turi būti pripažintas ir vykdomas, įstatymus;	b) teismas, priėmęs sprendimą, pagal susitariančiosios šalies, kurios prašoma sprendimą pripažinti ir vykdyti, nacionalinę teisę yra laikomas žinybingu nagrinėti bylą;

<p>Lietuvos ir Lenkijos sutarties 54 straipsnyje nustatytos teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo sąlygos:</p>	<p>Lietuvos ir Turkijos sutarties 20 straipsnyje nustatytos teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo sąlygos:</p>
<p>3) iš šalies nebuvo atimta galimybė ginti savo teises, o šaliai esant riboto veiksnumo – tinkamo atstovavimo galimybė, o ypač jei šalis, kuri nedalyvavo teismo procese, gavo šaukimą į teismą nustatytu laiku ir tvarka;</p>	<p>c) bylą pralaimėjusi šalis (bylos šalis), pagal susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje buvo priimtas sprendimas, nacionalinę teisę, turėjo visas galimybes pateikti savo argumentus (atsikirtimus);</p> <p>d) proceso šalims nebuvo atimta teisė gintis, buvo pranešta apie teismo posėdį bei proceso šalių neveiksnumo pateikti ieškinį ar gintis atveju jiems buvo suteikta galimybė būti atstovaujamiems;</p>
<p>4) teismas tos susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje turi būti pripažintas ir įvykdytas sprendimas, dar nėra priėmęs įsiteisėjusio sprendimo tų pačių šalių byloje dėl to paties ginčo ir jeigu tarp tų pačių šalių anksčiau nėra pradėta nagrinėti tokia pat byla teisme tos susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje sprendimas turi būti pripažintas ir įvykdytas;</p> <p>5) trečios valstybės kompetentingos įstaigos sprendimas tarp tų pačių šalių ir dėl to paties ginčo nebuvo pripažintas arba įvykdytas tos Susitariančiosios Šalies teritorijoje, kur sprendimas turi būti pripažintas ir įvykdytas;</p>	<p>e) susitariančiosios šalies, kurios prašoma sprendimą pripažinti ir vykdyti, teritorijoje nebuvo priimtas galutinis sprendimas dėl ginčo tarp tų pačių proceso šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu;</p> <p>f) susitariančiosios šalies, kurios prašoma sprendimą pripažinti ir vykdyti, teritorijoje nėra nagrinėjama tokia pati byla tarp tų pačių proceso šalių, dėl to paties dalyko bei tuo pačiu pagrindu;</p>
<p>6) priimant sprendimą buvo vadovujamasi atitinkamai įstatymais šios sutarties pagrindu, o šioje sutartyje nesant tokio sureguliuavimo – susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje turi būti pripažintas ir įvykdytas sprendimas, įstatymais.</p>	

Lietuvos ir Lenkijos sutarties 54 straipsnyje nustatytos teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo sąlygos:	Lietuvos ir Turkijos sutarties 20 straipsnyje nustatytos teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo sąlygos:
	<p>g) jeigu yra būtina pagal susitariančiosios šalies, kurios prašoma pripažinti ir vykdyti sprendimą, nacionalinę teisę, patvirtinti sprendimą, jis gali būti pripažįstamas ir vykdomas tik tuomet, jeigu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) sprendimas yra priimtas tinkamai; 2) susitariančiosios šalies, kurios prašoma sprendimą pripažinti ir vykdyti, nacionalinė teisė iš esmės nesiskiria nuo kitos Susitariančiosios Šalies teisės;
	<p>h) toks sprendimas neprieštarauja susitariančiosios šalies, kurios prašoma sprendimą pripažinti ir vykdyti, pagrindiniams teisės principams, viešajai tvarkai ar moralei.</p>

Lyginamuoju aspektu vertinant pozityvųjų užsienio valstybių teismų sprendimų pripažinimo modelį pasirinkusių valstybių sutartas teismų sprendimų pripažinimo sąlygas (žr. 1 lentelę), daugelis jų iš esmės sutampa. Todėl galima daryti išvadą, kad sprendžiant užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo klausimą pagal Lietuvos Respublikos su Lenkijos Respublika ir Turkijos Respublikos sudarytas sutartis dėl teisinės pagalbos, atliekamas patikrinimas, kurio metu turi būti nustatoma šių sąlygų visuma:

1. prašomo pripažinti teismo sprendimo įsiteisėjimas ir vykdytinumas;
2. prašomą pripažinti sprendimą priėmusio teismo kompetencija spręsti ginčą;
3. byloje dalyvaujančio asmens informavimas apie užsienio valstybės teismo procesą ir tinkamų sąlygų gintis nuo pareikštų reikalavimų sudarymas;
4. ginčo netapatumas.

Vis dėlto minėtose dvejose tarptautinėse sutartyse yra tik šioms sutartims būdingų sąlygų. Pavyzdžiui, Lietuvos ir Turkijos sutarties 20 straipsnio 6 punkte įtvirtinta, kad šios sutarties 53 straipsnyje nurodyti sprendimai turi būti pripažinti ir vykdomi kitos susitariančiosios šalies teritorijoje, jeigu priimant sprendimą buvo vadovaujama atitinkamais įstatymais šios sutarties pagrindu, o šioje sutartyje nesant tokio sureguliuavimo – susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje turi būti *pripažintas ir įvykdytas sprendimas*, įstatymais. Minėtos tarptautinės sutarties 53 straipsnyje reglamentuojama, kad šioje sutartyje numatytais sąlygomis susitariančiosios šalys pripažįsta ir savo teritorijoje vykdo kitos susitariančiosios šalies teritorijoje civilinėse, šeimos ir darbo bylose priimtus teismų sprendimus (1 dalies 1 punktas), taip pat teismų sprendimus baudžiamosiose bylose dėl nusikaltimų padarytos žalos atlyginimo (1 dalies 2 punktas). Teismo sprendimais laikomos taip pat civilinėse, šeimos ir darbo bylose teismų patvirtintos turtinio pobūdžio taikos sutartys (2 dalis).

Lietuvos ir Turkijos sutartyje reglamentuojama, kad sprendimai, išvardyti šios sutarties 19 straipsnio g punkte, nustatytos papildomos prašomo pripažinti sprendimo pripažinimo ir vykdymo sąlygos, t. y. jeigu pagal susitariančiosios šalies, kurios prašoma pripažinti ir vykdyti sprendimą, pagal nacionalinę teisę yra būtina patvirtinti sprendimą, jis gali būti pripažįstamas ir vykdomas tik tuomet, jeigu: 1) sprendimas yra priimtas tinkamai; 2) susitariančiosios šalies, kurios prašoma sprendimą pripažinti ir vykdyti, nacionalinė teisė iš esmės nesiskiria nuo kitos susitariančiosios šalies teisės. Vis dėlto tarptautinė sutartis nereglamentuoja, kada sprendimas laikomas priimtu tinkamai, taip pat nepateikia kriterijų, pagal kuriuos galima būtų spręsti apie šios sąlygos įgyvendinimą. Be to, 2 punktu nustatoma pareiga patikrinti ir palyginti Lietuvos Respublikos bei Turkijos Respublikos nacionalines teises. Toks reikalavimas ne tik praktiškai sunkiai įgyvendinamas dėl skirtingų kalbų, bet reikalauja ir išmanyti kitos valstybės nacionalinę teisės sistemą, jos ypatumus bei ją aiškinančią teismų praktiką.

Analizuojant negatyvųjį užsienio valstybių teismų sprendimų pripažinimo modelį, taip pat galima rasti iš esmės panašių atsisakymo pripažinti ir vykdyti teismų sprendimus pagrindų. Vienas tokių – jeigu

padavęs prašymą asmuo arba atsakovas nedalyvavo teismo procese dėl to, kad jam arba jo įgaliotam asmeniui nebuvo laiku ir tinkamai įteiktas šaukimas į teismą.⁶⁵⁸ Lietuvos ir Baltarusijos sutartyje įtvirtinta kiek platesnė minėto atsisakymo pripažinti ir vykdyti užsienio valstybės teismų sprendimus formuluotė, papildomai nurodant, kad sprendimą gali būti atsisakoma pripažinti, <...> *arba dėl to, kad šaukimas buvo įvykdytas tik viešai paskelbiant arba būdu, neatitinkančiu šios sutarties nuostatų.*⁶⁵⁹ Lietuvos ir Kinijos sutarties 18 straipsnio 3 punkte įtvirtinta, kad sprendimą galima atsisakyti pripažinti ir vykdyti, jeigu sprendimas priimtas nedalyvaujant vienai iš šalių, jei nedalyvavusiai šaliai nebuvo tinkamai pranešta, arba jei neveiksni šalis nebuvo tinkamai atstovaujama teisme pagal sprendimą priimančios prašymą pateikusios šalies įstatymus. Šis atsisakymo pripažinti užsienio teismo sprendimą pagrindas siejamas su tinkamo teismo proceso garantijomis. Tai reiškia, kad šiuo atsisakymo pripažinti pagrindu siekiama užtikrinti, jog užsienyje vykęs teismo procesas būtų sąžiningas ir teisingas, o asmuo būtų informuojamas apie jį tokiu būdu, kad turėtų galimybę būti išklašytas ir tinkamai gintis nuo jam pareikštų reikalavimų.

Taip pat daugelyje Lietuvos Respublikos su kitomis valstybėmis sudarytose sutartyse dėl teisinės pagalbos atsisakymo pripažinti ir vykdyti užsienio valstybės teismo sprendimą pagrindu laikomas atvejis, kai byla priklauso išimtinai šaliai, kurios teritorijoje prašoma pripažinti ir vykdyti sprendimą, kompetencijai. Doktrinoje pažymima, kad bylose su užsienio elementu teisingai pritaikyti teisingumo nustatymo taisykles bei nustatyti bylą nagrinėti kompetentingą teismą, ypač tais atvejais, kai konkrečiam atvejui nustatomas išimtinis teisingumas, yra svarbu, nes priešingu atveju tokį sprendimą bus atsisakoma vykdyti užsienio

658 Šis atsisakymo pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimą pagrindas įtvirtintas Lietuvos Respublikos ir Armėnijos Respublikos sutarties 57 straipsnio 1 punkte, Lietuvos Respublikos ir Azerbaidžano Respublikos sutarties 54 straipsnio 1 punkte, Lietuvos Respublikos ir Kazachstano Respublikos sutarties 55 straipsnio 1 punkte, Lietuvos Respublikos ir Moldovos Respublikos sutarties 55 straipsnio 1 punkte, Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutarties 56 straipsnio 1 punkte, Lietuvos Respublikos ir Ukrainos sutarties 45 straipsnio 1 punkte, Lietuvos Respublikos ir Uzbekistano Respublikos sutarties 57 straipsnio 1 punkte, taip pat Lietuvos Respublikos, Estijos Respublikos ir Latvijos Respublikos sutarties 55 straipsnio 1 punkte.

659 Žr. Lietuvos ir Baltarusijos sutarties 59 straipsnio 2 punktą.

valstybėje, motyvuojant išimtinio teisingumo pažeidimu, o nukentėjusiojo asmens teisės taip ir nebus atkurtos.⁶⁶⁰ Vis dėlto praktikoje išimtinio teisingumo institutas neretai kelia klausimų, nes išimtinio teisingumo taisyklės įtvirtintos ne tik nacionalinėje teisėje, bet ir tarptautinėse sutartyse. Bylos, kuriose viena iš šalių yra iš užsienio valstybė, su kuria Lietuva sudariusi teisinės pagalbos sutartį, fizinis ar juridinis asmuo, teisminis priklausymas turi būti nustatomas pagal tarptautinės sutarties taisykles.⁶⁶¹

Kitas minėtose tarptautinėse sutartyse įtvirtintas atsisakymo pripažinti ir vykdyti užsienio valstybės teismo sprendimą pagrindas – jeigu dėl to paties teisinio ginčo tarp tų pačių šalių susitariančiosios šalies teritorijoje, kur sprendimas turi būti pripažintas ir vykdomas, jau anksčiau buvo priimtas ir yra įsiteisėjęs sprendimas arba jeigu tos susitariančiosios šalies įstaiga buvo anksčiau pradėjusi procesą šioje byloje. Ši sąlyga iš esmės yra *lis pendens* doktrinos išraiška, kurios tikslas išvengti kelių vienas kitam prieštaraujančių sprendimų vykdymo.

Šios trys minėtos atsisakymo pripažinti ir vykdyti kitos valstybės teismo sprendimą sąlygos yra vienos pagrindinių, jos įtvirtintos iš esmės visoje Lietuvos Respublikos sudarytose tarptautinėse sutartyse dėl teisinės pagalbos. Tai yra pagrindinės plačiai pripažįstamos atsisakymo pripažinti užsienio valstybėje priimtą teismo sprendimą sąlygos, užtikrinančios fundamentalius sąžiningo teismo proceso principus.

Keliose tarptautinėse sutartyse kaip atsisakymo pripažinti ir vykdyti sprendimą pagrindu įvardijamas atvejis, kai pasibaigė sprendimo vykdymo senaties terminas. Toks pagrindas įtvirtintas sutartyse su Azerbaidžano Respublika ir Baltarusijos Respublika. Vis dėlto šios sąlygos praktinis įgyvendinimas kelia nemažai klausimų. Pirma, nėra aišku, pagal kurios valstybės teisę turėtų būti sprendžiamas sprendimo vykdymo senaties terminas. Antra, praktikoje gali susiklostyti situacija, kai vykdant sprendimą jo kilmės teritorijoje, pavyzdžiui, 10 metų ir vėliau prireikus jo vykdymą išplėsti į užsienio valstybę, gali būti susiduriama

660 Laura Gumuliauskienė, *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Mykolo Romerio universitetas, 2008, 74.

661 Valentinas Mikelėnas, *Tarptautinės privatinės teisės įvadas*, Justitia, 2001, 172.

su šios sąlygos įgyvendinimu. Pavyzdžiui, Baltarusijos Respublikos civilinio proceso kodekso 561 straipsnyje nustatyta, kad užsienio valstybės teismo (arbitražo) sprendimai gali būti pateikiami vykdyti priverstinai per trejus metus nuo jų įsiteisėjimo dienos, jeigu kitaip nėra nustatyta Baltarusijos Respublikos tarptautinėse sutartyse.⁶⁶² Šiuo atveju Lietuvos ir Baltarusijos sutartyje nėra reglamentuojami klausimai susiję su sprendimo vykdymo senaties terminu, t. y. nenustatyta, kokiomis aplinkybėmis šio termino skaičiavimo eiga galėtų būti sustabdoma, atnaujinama ar nutraukiama. Taigi jeigu daugiau nei 3 metus sėkmingai priverstinio išieškojimo veiksmus atliekant Lietuvoje, o tik vėliau iškilus poreikiui juos vykdyti Baltarusijos Respublikos (pavyzdžiui, skolininkui persikėlus gyventi į Baltarusijos Respubliką), remiantis minėta Baltarusijos Respublikos civilinio proceso kodekso norma bei tarptautinės sutarties sąlygomis, tokio Lietuvos teismo sprendimo pripažinimas ir vykdymas Baltarusijoje taptų praktiškai negalimas. Dėl valstybėse skirtingai reglamentuojamų senaties terminų skeptiškai vertintinos tarptautinėse sutartyse nustatytos atsisakymo pripažinti sąlygos siejamos su sprendimo vykdymo senaties terminu, šiose sutartyse detaliam neaptarus vykdymo senaties termino skaičiavimo tvarkos. Tokiais atvejais kyla grėsmė nevienodam abipusiam sprendimų pripažinimui ir vykdymui.

Lietuvos ir Baltarusijos sutartyje pagrindu atsisakyti pripažinti ir vykdyti užsienio valstybės teismo sprendimą laikoma sąlyga, jeigu prašomas pripažinti sprendimas nėra įsiteisėjęs arba neturi būti vykdomas.⁶⁶³ Autorių nuomone, ši sąlyga yra perteklinė, nes susitariančiosios šalys tarptautinės sutarties 52 straipsnyje susitarė pripažinti ir vykdyti *įsiteisėjusius* teisingumo įstaigų sprendimus civilinėse ir šeimos bylose, taip pat nuosprendžius dėl nusikaltimų padarytos žalos atlyginimo,

662 Baltarusijos Respublikos civilinio proceso kodekso 561 straipsnis. Rus. *Исполнение решений иностранных судов и арбитражей (третейских судов) Порядок исполнения в Республике Беларусь решений иностранных судов определяется соответствующими международными договорами Республики Беларусь. Решение иностранного суда, арбитража (третейского суда) может быть предъявлено к принудительному исполнению в течение трех лет с момента вступления решения в законную силу, если иное не установлено международным договором Республики Беларусь.*

663 Lietuvos ir Baltarusijos sutarties 59 straipsnio 1 punktą.

įsiteisėjusius teisingumo įstaigų sprendimus civilinėse (ūkinėse) ir šeimos bylose, taip pat globos ir rūpybos įstaigų sprendimus bylose, esančiose jų žinioje, priimtus kitos susitariančiosios šalies teritorijoje ir *įsiteisėjusius* teismo nuosprendžius baudžiamosiose bylose dėl žalos atlyginimo nukentėjusiajam ir civiliniam ieškovui. Tai reiškia, kad, susitardamos dėl abipusio sprendimų pripažinimo principo, šalys susitarė, kad pripažins ir vykdys tik *įsiteisėjusius* teisingumo įstaigų sprendimus.

Tiek tarptautinėse sutartyse, tiek ES teisės aktuose įtvirtinti užsienio teismų sprendimų atsisakymo pripažinti ir vykdyti pagrindai yra pagrindiniai tinkamo teismo proceso kriterijai, kuriais, autorių manymu, turi būti vadovojamasi kiekviename teisminiame procese, nepaisant to, kad byloje nagrinėjamo klausimo metu ginčas yra išimtinai tik nacionalinio pobūdžio (pavyzdžiui, abi ginčo šalys Lietuvos Respublikos piliečiai ar nuolatos gyvenantys Lietuvoje ir pan.). Net ir išnagrinėjus išimtinai nacionalinio pobūdžio ginčą, nereiškia, kad vykdymo proceso metu nekils poreikis tokį sprendimą vykdyti užsienio valstybėje. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos teritorijoje vykdamas Lietuvos teismo priimtą sprendimą, kuriuo išspręstas ginčas dėl skolos priteisimo tarp dviejų Lietuvos Respublikos piliečių, gali paaiškėti, kad skolininkas Lietuvoje turto, iš kurio būtų galima vykdyti priverstinį išieškojimą, neturi ir kad visas skolininkui priklausantis turtas yra užsienio valstybėje. Taip pat vykdymo proceso metu skolininkas gali išvykti gyventi į užsienio valstybę. Šiais atvejais, siekiant įvykdyti teismo sprendimą, gali kilti poreikis vykdyti veiksmus atlikti užsienio valstybėje. Todėl net ir spręsdamas ginčus, kuriuose teismo nagrinėjimo metu dar nėra tarptautinio elemento, teismas turėtų užtikrinti, kad teismo procesas atitiktų tarptautiniu lygmeniu pripažįstamus pagrindinius sąžiningo ir teisingo teismo proceso kriterijus, įtvirtintus tarptautinės teisės normose.

Todėl toliau analizuojamos Lietuvos Respublikos su užsienio valstybėmis sudarytos tarptautinės sutartys, reglamentuojančios užsienio teismų sprendimų pripažinimo ir leidimo juos vykdyti klausimus.

ARMĖNIJOS RESPUBLIKA

Lietuvos Respublikos ir Armėnijos Respublikos bendradarbiavimo teisinės pagalbos srityje santykius reglamentuoja 2003 m. rugsėjo 15 d. Lietuvos Respublikos ir Armėnijos Respublikos sutartis, pagal kurios 3 straipsnį teisinė pagalba apima *inter alia* teismo sprendimų civilinėse bylose pripažinimą ir vykdymą.

Pagal Lietuvos ir Armėnijos sutartį susitariančiosios šalys pripažįsta ir vykdo įsiteisėjusius teisingumo įstaigų sprendimus civilinėse ir šeimos bylose, taip pat nuosprendžius dėl nusikaltimo padarytos žalos atlyginimo. Sprendimai, pagal savo pobūdį nereikalaujantys vykdymo, pripažįstami be specialios teisenos. Vis dėlto svarbu pažymėti, kad ne bet kokie nereikalaujantys vykdymo sprendimai pripažįstami be specialios teisenos, o tik priimti globos ir rūpybos srityje, taip pat kitų teisingumo įstaigų sprendimai civilinėse ir šeimos bylose.

Lietuvos ir Armėnijos sutarties 52 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad nagrinėti prašymus leisti vykdyti sprendimus kompetentingi yra susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje jie turi būti vykdomi, teismai. Prašymas leisti vykdyti sprendimą paduodamas pirmosios instancijos teismui, priėmusiam sprendimą byloje. Šis teismas persiunčia prašymą susitariančiosios šalies teismui, kompetentingam priimti sprendimą dėl prašymo (52 straipsnio 2 dalis).

Prašymas pripažinti ir leisti vykdyti teismo sprendimą turi atitikti bendruosius procesiniams dokumentams keliamus reikalavimus (CPK 111–114 straipsniai), taip pat prie prašymo turi būti pridėdama teismo patvirtinta sprendimo kopija; oficialus dokumentas apie sprendimo įsiteisėjimą, jeigu iš paties sprendimo teksto tai nėra aišku; dokumentas, patvirtinantis, kad atsakovui, nedalyvavusiam teismo procese, buvo laiku ir tinkamai bent vieną kartą įteiktas šaukimas į teismą; pagal Lietuvos ir Armėnijos sutarties 5 straipsnio 2 dalį patvirtinti prašymo ir pridėdamų dokumentų vertimai.

Atsisakymo pripažinti ir vykdyti teismų sprendimus pagrindai reglamentuojami aptariamoms tarptautinės sutarties 57 straipsnyje. Pripažinti teismo sprendimą arba leisti jį vykdyti gali būti atsisakyta, jeigu:

1) padavęs prašymą asmuo arba atsakovas nedalyvavo teismo procese dėl to, kad jam arba jo įgaliotam asmeniui nebuvo laiku ir tinkamai įteiktas šaukimas į teismą; 2) dėl to paties teisinio ginčo tarp tų pačių šalių susitariančiosios šalies teritorijoje, kur sprendimas turi būti pripažintas ir vykdomas, jau anksčiau buvo priimtas ir yra įsiteisėjęs sprendimas arba jeigu tos susitariančiosios šalies teisingumo įstaiga buvo anksčiau pradėjusi dėl šios bylos teismo procesą; 3) pagal šios sutarties nuostatas, o šioje sutartyje nenumatytais atvejais pagal susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje sprendimas turi būti pripažintas ir vykdomas, įstatymus byla priklauso išimtinai jos teisingumo įstaigų kompetencijai.

Kaip matyti, pirmasis atsisakymo pripažinti susitariančiosios šalies teismo sprendimą pagrindas susijęs su pareigos informuoti asmenį apie kitoje valstybėje vykstantį teismo procesą netinkamu įgyvendinimu. Tai reiškia, kad gali būti atsisakoma pripažinti kitoje valstybėje priimtą teismo sprendimą, jeigu asmuo ar jo įgaliotas asmuo nebuvo tinkamai ir laiku informuotas apie vykstantį teismo procesą, dėl to buvo apribotos jo galimybės dalyvauti teismo procese.

Analizuojant minėtą sąlygą, kyla klausimas, kada ir kokiomis sąlygomis asmuo galėtų būti laikomas informuotu tinkamai. Pažymėtina, kad šios tarptautinės sutarties 9 straipsnyje reglamentuojama dokumentų įteikimo tvarka. Šio straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad teisingumo įstaiga, kuriai pateikiamas prašymas, įteikia dokumentus pagal savo valstybėje galiojančius įstatymus, jeigu įteikiami dokumentai surašyti jos kalba arba prie jų pridėtas patvirtintas vertimas. Tais atvejais, kai dokumentai surašyti ne susitariančiosios šalies, kuriai pateikiamas prašymas, kalba ir prie jų nepridėtas vertimas, jie įteikiami gavėjui, jei jis sutinka savo noru juos priimti. Prašyme įteikti dokumentus turi būti nurodytas tikslus gavėjo adresas ir įteikiamo dokumento pavadinimas. Jeigu paaiškėjo, kad prašyme įteikti dokumentus nurodytas ne visas ar netikslus adresas, įstaiga, kuriai pateikiamas prašymas, vadovaudamasi savo valstybės įstatymais, imasi priemonių tiksliam adresui nustatyti (2 dalis).

Viena vertus, atrodytų, kad tinkamu šalies informavimu galėtų būti laikomas šaukimo įteikimas tarptautinės sutarties 9 straipsnyje nustatyta tvarka. Tačiau akivaizdu, kad tokia įteikimo tvarka *per se* neužtikrina

faktinio asmens informavimo apie teismo procesą. Be to, tinkamas teismo šaukimo asmeniui įteikimas nereiškia, kad sprendimą šiuo pagrindu nebus atsisakoma pripažinti. Kaip jau minėta, šaukimas turi būti ne tik įteikiamas tinkamai, bet ir tai padaroma laiku. Tai vertinamojo pobūdžio sąlyga ir dėl jos buvimo sprendžiama pagal bylos faktines aplinkybes.

LApT praktikoje nagrinėtas atvejis, kai buvo prašoma pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Armėnijos Respublikos teismo priimtą nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo.⁶⁶⁴ Nutartis buvo priimta siekiant užtikrinti Armėnijos Respublikos teisme nagrinėjamus reikalavimus, pareikštus Lietuvoje registruotai bendrovei, kuriai Lietuvoje buvo pradėtas nemokumo (bankroto) procesas. Taigi buvo prašoma pripažinti ir leisti vykdyti užsienio valstybės teismo nutartį dėl ieškinio užtikrinimo nemokios Lietuvos bendrovės atžvilgiu.

Sprendamas šis klausimą, LApT pirmiausia pažymėjo, kad sutartyje nėra tiesiogiai numatyta galimybė pripažinti ir leisti vykdyti susitariančiųjų šalių teismo nutartis dėl ieškinio užtikrinimo (laikinių apsaugos priemonių taikymo), nes tokia nutartis savo esme nelaiikytina galutiniu teismo sprendimu. Vis dėlto CPK 817 straipsnyje įtvirtinta galimybė pripažinti ir vykdyti užsienio valstybių teismų nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Šiame straipsnyje nurodytos nutartys Lietuvos Respublikoje pripažįstamos ir vykdomos ta pačia tvarka kaip ir užsienio valstybių teismų (arbitražų) sprendimai ir tik tuo atveju, jeigu suinteresuotai šaliai buvo tinkamai pranešta apie teismo posėdžio laiką ir vietą.

Teismas, įvertinęs, kad Armėnijos Respublikoje ieškinio užtikrinimo institutas reglamentuojamas panašiai kaip ir CPK įtvirtintas laikinųjų apsaugos priemonių institutas, t. y. ieškinio užtikrinimas gali būti taikomas nepranešus kitai šaliai ir nutartis dėl ieškinio užtikrinimo įsiteisėja iš karto ir yra vykdoma skubiai, remdamasis CPK 810 straipsnio 1 dalies 5 punktu sprendė, kad tokios Armėnijos Respublikos teismo nutarties pripažinimas neprieštarautų Lietuvos Respublikos viešajai tvarkai.

664 Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-100/2014.

Viena vertus, manytina, kad šiuo atveju LAPT nepagrįstai rėmėsi CPK 810 straipsniu, siekdamas pagrįsti savo išvadą. Pažymėtina, kad nagrinėjamos tarptautinės sutarties 18 straipsnyje reglamentuojami atsisakymo teikti teisinę pagalbą pagrindai. LAPT praktikoje laikomasi nuostatos, kad ši nuostata (kuri atitinkamai įtvirtinta ir kitose Lietuvos Respublikos sudarytose dvišalėse sutartyse), *inter alia* taikoma sprendžiant užsienio valstybių teismų sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti klausimus. Ji savo tikslais ir turiniu atitinka kituose Lietuvos Respublikoje galiojančiuose nacionaliniuose ir tarptautiniuose teisės aktuose nustatytą užsienio valstybės teismo sprendimo nepripažinimo pagrindą, kai prašomas pripažinti ir leisti vykdyti užsienio valstybės teismo sprendimas (jo dalis) prieštarauja viešajai tvarkai.

Kadangi Lietuvos ir Armėnijos sutarties 18 straipsnyje reglamentuojama, kad susitariančiųjų šalių teisingumo įstaigos gali visiškai ar iš dalies atsisakyti patenkinti prašymą dėl teisinės pagalbos suteikimo, jeigu jo įvykdymas gali pažeisti žmogaus teises, pakenkti valstybės suverenitetui ar saugumui arba prieštarauja susitariančiosios šalies, kuriai pateikiamas prašymas, įstatymams, manytina, jog teismo išvada dėl Armėnijos Respublikos nutarties prieštaravimo ar neprieštaravimo Lietuvos Respublikos viešajai tvarkai turėjo būti sprendžiama pagal minėtą tarptautinės sutarties straipsnį.

Kita vertus, pagal CPK 817 straipsnio dispoziciją užsienio valstybių teismų nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo Lietuvos Respublikoje pripažįstamos ir vykdomos ta pačia tvarka kaip ir užsienio valstybių teismų sprendimai ir tik tuo atveju, jeigu suinteresuotai šaliai buvo tinkamai pranešta apie teismo posėdžio laiką ir vietą. Todėl siekiant Lietuvos Respublikos teritorijoje pripažinti ir vykdyti užsienio valstybės teismo nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo privaloma tokios nutarties pripažinimo sąlyga yra suinteresuotos šalies (asmens, kurio atžvilgiu prašoma taikyti ribojimus) tinkamas informavimas apie teismo procesą, kurio metu priimtas prašomas pripažinti sprendimas. Atsižvelgiant į tai, kad užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimas reiškia jo galios išplėtimą iš kilmės valstybės į pripažinti jį prašomos valstybės teritoriją, darytina išvada, jog reikalavimu, kad

asmuo būtų tinkamai ir laiku informuotas apie užsienio valstybės teismo procesą, kurio metu išspręstas klausimas dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, siekiama užtikrinti tokių asmenų apsaugą nuo „siurprizinių“ laikinųjų apsaugos priemonių, pritaikytų užsienio valstybės teismo procese. Todėl sprendžiant užsienio valstybės teismo sprendimo, kuriuo pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės, pripažinimo klausimą, svarbu nustatyti, ar asmuo apie šio klausimo nagrinėjimą buvo informuotas ir ar tinkamai bei laiku. Aukščiau aptartoje nutartyje teismas šios aplinkybės nevertino ir iš esmės nenustatė, ar atsakovas buvo tinkamai ir laiku informuotas apie laikinųjų apsaugos priemonių taikymo nagrinėjimą Armėnijos Respublikos teisme. Ta aplinkybė, kad Lietuvos ir Armėnijos civilinio proceso įstatymai laikinąsias apsaugos priemones leidžia taikyti ir nepranešus apie tai atsakovui, teisiškai nėra reikšminga, nes, kaip minėta, CPK 817 straipsnyje tokių procesinių sprendimų pripažinimas siejamas su tinkamu šalies informavimu apie tokių klausimų nagrinėjimą užsienio valstybės teisme.

Antroji atsisakymo pripažinti užsienio teismo sprendimą sąlyga siejama su prašomu pripažinti teismo sprendimu išnagrinėto ginčo tapatumu anksčiau pripažįstančios valstybės teisme išnagrinėtu ginču arba anksčiau pripažintu ir leistu vykdyti trečiosios valstybės teismo sprendimu išnagrinėtu ginču. Ginčo tapatumas pirmiausia siejamas su jo šalių tapatumu. Tačiau ginčo šalys ne visuomet gali sutapti, nes teisių perleidimo (pavyzdžiui, cesijos) pagrindu pradinis kreditorius reikalavimo teisę, patvirtintą užsienio valstybės teismo priimtu sprendimu, gali perleisti naujajam kreditoriui ir pan. Todėl šalių tapatumas neturėtų būti vertinamas formaliai. Be to, sprendžiant dėl ginčo tapatumo, manytina, aktualus analizuojamos tarptautinės sutarties 21 straipsnis, reglamentuojantis teismų kompetenciją. Šio straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad jeigu abiejų susitariančiųjų šalių teismuose, kompetentinguose pagal šią sutartį, iškelta byla tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu, teismas, iškėlęs bylą vėliau, ją nutraukia. Minėta norma ne tik reglamentuoja teisingumo klausimą, kai tapatus ginčas sprendžiamas tiek Lietuvos Respublikos, tiek Armėnijos Respublikos teismuose, tačiau taip pat pateikia kriterijus, kuriais sprendžiama dėl ginčo tapatumo. Šie

kriterijai yra – ginčo šalys, ginčo dalykas ir ginčo pagrindas. Kaip tik jais turėtų būti remiamasi sprendžiant dėl antrosios atsisakymo pripažinti ir vykdyti užsienio teismo sprendimą sąlygos egzistavimo.

Trečioji atsisakymo pripažinti ir vykdyti susitariančiosios šalies teismo sprendimą sąlyga susijusi su išimtinę prašymą pripažinti sprendimą nagrinėjančios valstybės teismų kompetencija. Sprendžiant dėl atsisakymo pripažinti ir vykdyti užsienio valstybės teismo sprendimą šiuo pagrindu, pirmiausia turi būti atliekamas patikrinimas, ar tarp valstybių sudarytoje tarptautinėje sutartyje šių ginčų sprendimas nepriskiriamas sprendimą pripažįstančiosios valstybės išimtinę teismų kompetencijai. Taip pat ar pagal tarptautinę sutartį ginčo nagrinėjimas nėra priskirtas kitos susitariančiosios šalies išimtinę kompetencijai. Vis dėlto nustačius, kad ginčo nagrinėjimas pagal tarptautinę sutartį nepriskiriamas nė vienos iš susitariančiųjų valstybių išimtinę teismų kompetencijai, turi būti patikrinama, ar prašomu pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimu išnagrinėtas ginčas nepriskiriamas išimtinę pripažinti prašomos valstybės kompetencijai pagal nacionalinę teisę.

AZERBAIDŽANO RESPUBLIKA

Lietuvos Respublika ir Azerbaidžano Respublika 2001 m. spalio 23 d. sudarė tarptautinę dvišalę sutartį dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose, kurioje, be kita ko, šalys susitarė dėl viena kitos teismų priimtų sprendimų pripažinimo ir vykdymo tvarkos. Šios tarptautinės sutarties 49 straipsnyje šalys sutarė, kad abipusiškai pripažins ir vykdys įsiteisėjusius teisingumo įstaigų sprendimus civilinėse ir šeimos bylose, taip pat nuosprendžius dėl nusikaltimo padarytos žalos atlyginimo (1 dalis). Šiems sprendimams taikomas pripažinimo institutas, todėl tam, kad minėti sprendimai galėtų būti vykdomi Lietuvos Respublikoje arba Azerbaidžano Respublikoje, pirmiausia jie turi būti pripažinti.

Be to, šalys taip pat susitarė, kad be specialios teisenos pagal savo pobūdį taip pat bus pripažįstami vykdymo nereikalaujantys globos ir rūpybos, civilinės metrikacijos ir kitų įstaigų sprendimai civilinėse ir šeimos

bylose (2 dalis). Vis dėlto kokie sprendimai pagal savo pobūdį laikytini nereikalaujančiais vykdymo, tarptautinėje sutartyje nenurodoma. Taip pat kyla klausimas, pagal kurios šalies teisę turėtų būti sprendžiama, ar sprendimas vykdytinas, ar ne.

Lietuvos ir Azerbaidžano sutarties 52 straipsnyje nustatyta, kad sprendimų vykdymo tvarką nustato susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje sprendimai turi būti vykdomi, įstatymai. Todėl sprendžiant, ar sprendimas pagal savo pobūdį vykdytinas, turėtų būti sprendžiama pagal sprendimą pripažįstančiosios šalies nacionalinę teisę. Kaip tik nuo vykdymo procese taikytinos teisės priklauso, kokios vykdymo priemonės turėtų būti taikomos, o vykdymo procesą reguliuojant sprendimą pripažįstančiosios šalies teisei, apie sprendimo vykdytinumą taip pat turi būti sprendžiama pagal teisę, kuri bus taikoma vykdymo procese. Priešingu atveju galėtų susidaryti teisiškai ydinga situacija, kai užsienio valstybėje priimtas teisingumo įstaigos sprendimas būtų pripažintas ir jį būtų leista vykdyti priverstine tvarka, nors pagal pripažįstančiosios valstybės vykdymo procesą reglamentuojančią teisę tokiam sprendimui negalėtų būti taikoma nė viena iš priverstinio vykdymo priemonių. Būtent galimybė taikyti priverstinio vykdymo priemones rodo, ar sprendimas pagal savo pobūdį yra vykdytinas, ar vis dėlto juo sukuriama padariniai nesukuria priverstinio vykdymo prielaidų. Nustačius, kad sprendimas pagal savo pobūdį nereikalauja vykdymo, tokiu sprendimu sukuriama materialieji padariniai gali būti įgyvendinami susitariančiojoje valstybėje be savarankiškos pripažinimo tvarkos įgyvendinimo.

Vykdymo reikalaujantys sprendimai pirmiausia turi būti pripažinti ir leisti vykdyti. Todėl asmuo vienoje iš susitariančiųjų valstybių siekiantis priverstinio vykdymo, turės kreiptis į kompetentingą susitariančiosios institucijos įstaigą su prašymu pripažinti ir leisti vykdyti užsienio valstybės teismo priimtą sprendimą. Lietuvos ir Azerbaidžano sutarties 50 straipsnyje reglamentuojama, kad prašymas leisti vykdyti sprendimą paduodamas pirmosios instancijos teismui, priėmusiam sprendimą byloje. Prašymas, paduotas pirmosios instancijos teismui, priėmusiam sprendimą byloje, persiunčiamas kompetentingam priimti sprendimą dėl prašymo teismui. Tai reiškia, kad asmuo, siekiantis sprendimo pripažinimo

ir vykdymo kitoje valstybėje, prašymą dėl sprendimo pripažinimo gali paduoti ir valstybės, kurioje buvo priimtas pripažinti sprendimas, pirmosios instancijos teismui, o pastarasis jį turi perduoti kompetentingam prašymą nagrinėti kitos valstybės teismui. Pažymėtina, kad CPK 811 straipsnio 1 dalyje taip pat nustatyta, kad dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo, taip pat dėl atsisakymo pripažinti užsienio teismo sprendimą į LAPT turi teisę kreiptis bet kuris asmuo, turintis byloje teisinį suinteresuotumą. Taigi prašymas dėl sprendimo pripažinimo ir leidimo jį vykdyti Lietuvos Respublikoje gali būti pateiktas dviem būtais: 1) kreipiantis į LAPT; 2) kreipiantis į valstybės, kurioje sprendimas priimtas, pirmosios instancijos teismą, kuris prašymą perduoda nagrinėti kompetentingam kitos valstybės teismui.

Kreipiantis dėl Azerbaidžano Respublikos teisingumo įstaigos sprendimo pripažinimo Lietuvos Respublikoje prašymas dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo (atsisakymo pripažinti sprendimą) turi atitikti bendruosius procesinius dokumentams keliamus reikalavimus, kurie reglamentuojami CPK 111–114 straipsniuose.

Prie prašymo leisti vykdyti sprendimą būtina pridėti: 1) teismo patvirtintą sprendimo kopiją; 2) oficialų dokumentą apie sprendimo įsiteisėjimą, jeigu tai nėra aišku iš paties sprendimo teksto; 3) dokumentą, patvirtinantį, kad atsakovui, nedalyvavusiam teismo procese, buvo laiku ir deramai bent vieną kartą įteiktas šaukimas į teismą; 4) nurodytų dokumentų patvirtintus vertimus.

LAPT, gavęs prašymą pripažinti Azerbaidžano Respublikoje priimtą teismo sprendimą, turi nustatyti, ar pateiktas prašymas atitinka jam keliamus formos ir turinio reikalavimus, ar prašomas pripažinti sprendimas atitinka Lietuvos ir Azerbaidžano sutarties 49 straipsnyje nurodytus sprendimus, ar prašomas pripažinti teismo sprendimas pagal savo pobūdį yra vykdytinas. Nustatęs, kad sprendimas nereikalauja vykdymo, teismas atsisako tenkinti prašymą pripažinti ir leisti vykdyti teismo sprendimą, nuroydamas, kad prašomas pripažinti teismo sprendimas Lietuvos Respublikoje pripažįstamas be specialios teisenos. Tačiau nustatęs, kad prašomas pripažinti sprendimas yra vykdytinas, t. y. jo pagrindu gali būti atliekami priverstiniai vykdymo veiksmai, teismas turi

įvertinti, ar nėra tarptautinėje sutartyje nustatytų atsisakymo pripažinti užsienio valstybės teisingumo įstaigos priimto sprendimo pagrindų.

Atsisakymo pripažinti ir vykdyti teismų sprendimus pagrindai išdėstyti Lietuvos ir Azerbaidžano sutarties 54 straipsnyje. Jame nurodoma, kad pripažinti teismo sprendimą arba leisti jį vykdyti gali būti atsisakyta, jeigu: 1) padavęs prašymą asmuo arba atsakovas nedalyvavo teismo procese dėl to, kad jam arba jo įgaliotam asmeniui nebuvo laiku ir deramai įteiktas šaukimas į teismą; 2) dėl to paties teisinio ginčo tarp tų pačių šalių susitariančiosios šalies teritorijoje, kur sprendimas turi būti pripažintas ir vykdomas, jau anksčiau buvo priimtas ir yra įsiteisėjęs sprendimas arba jeigu tos susitariančiosios šalies įstaiga buvo anksčiau pradėjusi dėl šios bylos teismo procesą; 3) pagal šios sutarties nuostatas, o šioje sutartyje nenumatytais atvejais pagal susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje sprendimas turi būti pripažintas ir vykdomas, įstatymus, byla priklauso išimtinai jos įstaigų kompetencijai; 4) baigėsi susitariančiosios šalies, kurios teismas vykdo pavedimą, įstatymų numatytas priverstinio vykdymo senaties terminas.

Taigi valstybės teismų sprendimų pripažinimo klausimus reglamentuoja negatyviuoju sprendimų pripažinimo instituto modeliu. Tai reiškia, kad teismas turi patikrinti, ar neegzistuoja tarptautinėje sutartyje nurodyti pagrindai, dėl kurių užsienio valstybės teismo sprendimą gali būti atsisakoma pripažinti ir leisti vykdyti.

Pirmasis atsisakymo pripažinti ir vykdyti teismų sprendimus pagrindas siejamas su reikalavimu tinkamai informuoti asmenį apie užsienio valstybės teisme vykstantį procesą. Tinkamas asmens informavimas apie teismo procesą yra viena pagrindinių sąžiningo teismo proceso sąlygų. Tai reiškia, kad pirmuoju pagrindu gali būti atsisakoma pripažinti teismo sprendimą, jeigu asmuo nebuvo informuotas apie teismo procesą ir jam nebuvo sudarytos sąlygos būti išklausytam bei pateikti savo argumentus. Vis dėlto lingvistiškai aiškinant minėtą pagrindą, galima teigti, kad teismas turi nustatyti, jog asmuo nedalyvavo teismo procese, ir tai lėmė aplinkybė, kad jis nebuvo tinkamai informuotas apie teismo procesą, t. y. jam tinkamai ir laiku nebuvo įteiktas teismo šaukimas. Taigi šios sąlygos taikymui reikšminga nustatyti, ar asmeniui buvo tinkamai įteiktas teismo šaukimas.

Šiuo aspektu svarbu atkreipti dėmesį į Lietuvos ir Azerbaidžano sutarties 9 straipsnį, kuriame reglamentuojama dokumentų įteikimo tvarka. Šio straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad teisingumo įstaiga, kuriai pateikiamas prašymas, įteikia dokumentus pagal savo valstybėje galiojančius įstatymus, jeigu įteikiami dokumentai surašyti jos kalba arba prie jų pridėtas patvirtintas vertimas. Tais atvejais, kai dokumentai surašyti ne susitariančiosios šalies, kuriai pateikiamas prašymas, kalba arba prie jų nepridėtas vertimas, jie įteikiami gavėjui, jei jis sutinka savo noru juos priimti.

Viena vertus, minėtas straipsnis nustato susitariančiųjų valstybių bendradarbiavimą įteikiant dokumentus jos teritorijoje esantiems asmenims. Kita vertus, nustato tam tikrą tinkamo asmens informavimo standartą. Dokumentai, surašyti ne dokumentus įteikiančios valstybės kalba, gavėjui gali būti įteikti tik jo sutikimu. Tai leidžia daryti išvadą, kad vien formalus dokumentų įteikimo fakto nepakanka. Asmeniui įteikiami dokumentai jam turi būti suprantami. Todėl manytina, kad asmuo galėtų būti laikomas informuotu apie teismo procesą tinkamai tik tuomet, kai iš aplinkybių visumos būtų galima spręsti, jog asmuo suprato apie užsienio valstybės teisme vykstantį teismo procesą, tačiau sąmoningai (veikimu ar neveikimu) atsisakė sąžiningo proceso užsienio valstybės teisme, kurio priimtą sprendimą prašoma pripažinti.

BALTARUSIJOS RESPUBLIKA

Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos teismų priimtų sprendimų pripažinimas ir vykdymas reglamentuojamas Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos 1992 m. spalio 20 d. sudarytoje dvišalėje sutartyje dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosios bylose. Sprendimų pripažinimo ir vykdymo tvarka nurodyta minėtos sutarties 52–60 straipsniuose.

Lietuvos ir Baltarusijos sutarties pagrindu pripažįstami ir vykdomi įsiteisėję teisingumo įstaigų sprendimai civilinėse (ūkinėse) ir šeimos bylose, globos ir rūpybos įstaigų sprendimai bylose, esančiose jų žinioje, taip pat įsiteisėję teismo nuosprendžiai baudžiamosiose bylose dėl žalos atlyginimo nukentėjusiajam ir civiliniam ieškovui. Šios sutarties

52 straipsnis įtvirtina susitariančiųjų šalių teisingumo įstaigų priimtų sprendimų abipusio pripažinimo principą.⁶⁶⁵ Tačiau į šiame straipsnyje nustatytą abipusiškai pripažįstamų teisingumo įstaigų priimtų sprendimų sąrašą nepatenka sprendimai konfiskuoti transporto priemonę, priimti administracinės teisės bylose⁶⁶⁶, teismo nuosprendžiai, kuriais valstybės naudai priteisti nesumokėti maito mokesčiai⁶⁶⁷.

Asmuo, pageidaujantis, kad būtų pripažintas vienos iš susitariančiųjų šalių sprendimas pagal Lietuvos ir Baltarusijos sutarties 54 straipsnio 1 dalį, kompetentingam susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje pageidaujama vykdyti sprendimą, teismui turi pareikti prašymą leisti vykdyti sprendimą. Prašymą pripažinti teismo sprendimą galima paduoti ir teismui, priėmusiam sprendimą byloje pirmąja instancija. Toks prašymas persiunčiamas kompetentingam priimti sprendimą dėl prašymo teismui (Lietuvos ir Baltarusijos sutarties 54 straipsnio 2 punktas).

Pagal Lietuvos ir Baltarusijos sutarties 54 straipsnio 3 punktą, prašymas pripažinti ir leisti vykdyti teismo sprendimą turi atitikti valstybės, kurios teritorijoje sprendimas turi būti vykdomas, įstatymus. Tai reiškia, kad LAPt pateiktas prašymas pripažinti ir vykdyti Baltarusijos Respublikos teismo sprendimą turi atitikti ne tik tarptautinėje sutartyje, bet ir pripažinimo klausimą sprendžiančio teismo nacionalinėje teisėje įtvirtintus formas ir turinio reikalavimus.

Reikalavimas prašymą dėl užsienio valstybėje priimti teismo sprendimo pripažinimo teikiančiam asmeniui nurodyti kitų byloje dalyvaujančių asmenų gyvenamąją vietą arba kitą procesinių dokumentų įteikimo adresą, kuriais LAPt galėtų informuoti asmenis apie nagrinėjamą klausimą dėl užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo, yra itin reikšmingas. Teismui nepavykus byloje dalyvaujančiam asmeniui įteikti su bylos nagrinėjimu susijusių dokumentų, asmeniui, prašančiam pripažinti teismo sprendimą, nustatytinas terminas trūkumams pašalinti, t. y. nurodyti kitą procesinių dokumentų, skirtų suinteresuotam asmeniui,

665 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-23-381/2020.

666 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-117-370/2019.

667 Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-22/2014.

įteikimo adresą, jį identifikuojančius duomenis.⁶⁶⁸ Tačiau net ir trūkumų šalinimo instituto taikymui svarbu, kad asmuo tinkamai įgyvendintų CPK 811 straipsnio 2 dalyje nustatyta reikalavimą, pagal kurį jeigu pareiškėjas gyvena ne Lietuvos Respublikoje ir nepaskyrė atstovo byloje arba įgalioto asmens procesiniams dokumentams gauti, gyvenančių (turinčių profesinės veiklos buveinę) Lietuvos Respublikoje (šio kodekso 805 straipsnis), prašyme pripažinti (atsisakyti pripažinti) užsienio teismo sprendimą turi būti nurodytas adresas Lietuvos Respublikoje, kuriuo pareiškėjui būtų įteikiami procesiniai dokumentai. Remiantis CPK 812¹ straipsnio 1 dalimi, jeigu pareiškėjas gyvena ne Lietuvos Respublikoje ir nepaskyrė atstovo byloje ar įgalioto asmens procesiniams dokumentams gauti, gyvenančių (turinčių profesinės veiklos buveinę) Lietuvos Respublikoje, vietoj pareiškėjo adreso Lietuvos Respublikoje gali būti nurodytas elektroninio pašto adresas, fakso numeris, kitų turimų elektroninių ryšių priemonių adresai, kuriais pareiškėjui būtų įteikiami procesiniai dokumentai, taip pat telefono numeriai. Vienoje byloje, kurioje suinteresuotam asmeniui prašyme pripažinti Baltarusijos Respublikos teismo sprendimą nurodytais kontaktais nepavyko įteikti su bylos nagrinėjimu susijusių procesinių dokumentų, o pareiškėjas nesilaikė CPK 811 straipsnio 2 dalies ir 812¹ straipsnio 1 dalies reikalavimų, LApT prašymą pripažinti Baltarusijos Respublikos teismo sprendimą paliko nenagrinėtiną.⁶⁶⁹ Kitoje LApT nagrinėtoje byloje prašymas pripažinti Baltarusijos teismo priimtą sprendimą buvo paliktas nenagrinėtas tuomet, kai pareiškėjui net ir nurodžius kitą galima suinteresuoto asmens gyvenamąją vietą procesinių dokumentų įteikti vis tiek nepavyko.⁶⁷⁰

Vis dėlto kai kuriose bylose dėl užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti nustatęs, jog procesinių dokumentų asmeniui įteikti prašyme nurodytais kontaktais nepavyksta, tačiau asmuo yra deklaravęs gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje, LApT taiko CPK 123 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą įteikimo fikciją (prezumpciją).⁶⁷¹

668 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-69-781/2019.

669 Ten pat.

670 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-29-381/2019.

671 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gegužės 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-20-370/2019.

Kaip minėta, Lietuvos ir Baltarusijos sutarties 52 straipsnyje įtvirtintas susitariančiųjų šalių teisingumo įstaigų priimtų sprendimų abipusio pripažinimo principas. Tačiau į LApT, kaip kompetentingą Lietuvos Respublikoje spręsti užsienio sprendimų pripažinimo ir leidimo juo vykdyti klausimus teisumą, turi teisę kreiptis ne tik asmuo, pageidaujantis užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo, bet ir asmenys, turintys teisinį suinteresuotumą tokių sprendimų nepripažinimu (CPK 811 straipsnio 1 dalis). Todėl asmuo gali kreiptis į LApT su prašymu ne tik pripažinti, bet ir nepripažinti Baltarusijos Respublikoje priimto sprendimo.

Prie prašymo pripažinti ir leisti vykdyti teismo sprendimą būtina pridėti: 1) teismo patvirtintą sprendimo nuorašą, oficialų dokumentą apie sprendimo įsiteisėjimą, jeigu tai nėra aišku iš paties sprendimo teksto; 2) dokumentą, patvirtinantį, kad atsakovui, nedalyvavusiam procese, buvo laiku ir nustatyta forma bent vieną kartą įteiktas šaukimas į teisumą; 3) 1 ir 2 punktuose nurodytų dokumentų patvirtintus vertimus.⁶⁷²

Užsienio valstybių priimtų sprendimų skirstymas į priverstinai vykdytinus ir nereikalaujančius priverstinio vykdymo veiksmų reikšmingas dėl skirtingos tokių sprendimų pripažinimo tvarkos. Nagrinėjant vykdytino teismo sprendimo pripažinimo klausimą, tokios sprendimo pripažinimo procedūros metu patikrinami Lietuvos ir Baltarusijos sutarties 59 straipsnyje nustatyti atsisakymo pripažinti ir vykdyti teismo sprendimus pagrindai. Nereikalaujančių vykdymo teismo sprendimų pripažinimo tvarka reglamentuojama minėtos sutarties 53 straipsnyje ir pripažinimo klausimai nagrinėjami patikrinant minėtame straipsnyje nustatytų būtinų sąlygų tokiems sprendimams pripažinti egzistavimą.

Pavyzdžiui, kasacinis teismas vienoje byloje išaiškino, kad Baltarusijos Respublikos teismo nutartis, kuria nustatyta, jog Baltarusijos Respublikos bendrovė yra nemoki ir šiai įmonei pradėta konkursinė teiseną, pagal savo pobūdį laikytina nereikalaujančiu vykdymo teismo sprendimu, todėl tokio sprendimo pripažinimo klausimas nagrinėjamas atliekant Lietuvos ir Baltarusijos sutarties 53 straipsnyje nustatytų pripažinimo sąlygų egzistavimo patikrinimą:

672 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-23-381/2020.

[T]oks teismo sprendimas pagal savo pobūdį priskirtinas priereikalaujančių vykdymo sprendimų kategorijos (juo teismas atlieka tam tikrus procesinius veiksmus – pradeda konkursinę teiseną, skiria teismo posėdį, paskiria valdytoją, kurį įpareigoja atlikti tam tikrus veiksmus, ir pan.). Pagal tokį teismo sprendimą negalės būti išduotas vykdomasis raštas, kuris galėtų būti pateiktas vykdyti antstoliui CPK nustatyta tvarka (Sutarties 57 straipsnis, CPK 773–779 straipsniai).⁶⁷³

Kitoje byloje LAPT sprendė klausimą dėl Baltarusijos Respublikos teismo sprendimo, kuriuo Lietuvos Respublikos pilietis pripažintas neveiksniu, pripažinimo ir leidimo vykdyti jį Lietuvos Respublikoje. Teismas pažymėjo, kad toks sprendimas nereikalauja priverstinio vykdymo veiksmų:

Jei vienos Susitariančiosios Šalies įstaiga nustato, kad yra pagrindas pripažinti neveiksniu kitos Susitariančiosios Šalies pilietį, kurio gyvenamoji vieta ar buveinė yra šios Susitariančiosios Šalies teritorijoje, ji praneša apie tai kitos Susitariančiosios Šalies atitinkamai įstaigai. Jeigu įstaiga, kuriai pranešta, pareiškia, kad ji suteikia teisę atlikti tolesnius veiksmus įstaigai Susitariančiosios Šalies, kurios teritorijoje yra šio asmens gyvenamoji vieta ar buveinė, arba per tris mėnesius neatsako, tai įstaiga Susitariančiosios Šalies, kurios teritorijoje yra asmens gyvenamoji vieta ar buveinė, gali nagrinėti bylą dėl jo pripažinimo neveiksniu, vadovaudamasi savo valstybės įstatymais, kai pripažinimo neveiksniu pagrindai taip pat numatyti ir įstatymais tos Susitariančiosios Šalies, kurios pilietis jis yra. Sprendimas dėl pripažinimo neveiksniu turi būti išsiųstas kitos Susitariančiosios Šalies atitinkamai įstaigai.⁶⁷⁴

Tačiau šioje byloje LAPT nustatė, kad Baltarusijos Respublikos teismas, priimdamas sprendimą dėl Lietuvos Respublikos piliečio pripažinimo neveiksniu, nesilaikė tarptautinės sutarties 24 straipsnyje numatytos procedūros. Tai reiškia, kad Baltarusijos Respublikos teismai ir kitos

673 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. vasario 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-118/2007.

674 Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-50/2014.

kompetentingos institucijos jokioms Lietuvos Respublikos įstaigoms nebuvo siuntusios jokių dokumentų ir (arba) užklausų dėl minėto asmens.

Vykdytinų teismo sprendimų pripažinimas

Vykdytinų teismo sprendimų nepripažinimo pagrindai nustatyti analizuojamos tarptautinės sutarties 59 straipsnyje. Visi šiame straipsnyje nurodyti sprendimų nepripažinimo pagrindai susiję su Konstitucijos ir kitų įstatymų nustatytais pagrindiniais teisinės sistemos principais, todėl teismas tų pagrindų nebuvimą turėtų tikrinti *ex officio*, o ne tik tuo atveju, kai jais remiasi šalis, reikalaujanti nepripažinti teismo sprendimo. Spręsdamas užsienio teismo sprendimo pripažinimo klausimą, teismas negali iš naujo nagrinėti bylos faktų, aiškintis, ar užsienio valstybės teismo sprendimas yra teisėtas ir pagrįstas.⁶⁷⁵

Pripažinti teismo priimtą sprendimą arba leisti jį vykdyti gali būti atsisakyta penkiais pagrindais. Pirma, jeigu pagal Lietuvos ar Baltarusijos, priklausomai kurios valstybės teritorijoje priimtas sprendimas, įstatymus šis sprendimas nėra įsiteisėjęs arba neturi būti vykdomas, išskyrus atvejus, kada sprendimas turi būti vykdomas iki jo įsiteisėjimo. Antra, jeigu padavęs prašymą asmuo arba atsakovas nedalyvavo procese dėl to, kad jiems arba jų įgaliotiniams (atstovams) nebuvo laiku ir nustatyta forma įteiktas šaukimas į teismą, arba dėl to, kad šaukimas buvo įvykdytas tik viešai paskelbiant arba būdu, neatitinkančiu šios sutarties nuostatų. Trečia, jeigu dėl to paties teisinio ginčo tarp tų pačių šalių Lietuvos ar Baltarusijos teritorijoje, kur sprendimas turi būti pripažintas ir vykdomas, jau anksčiau buvo priimtas ir yra įsiteisėjęs sprendimas arba jeigu Lietuvos ar Baltarusijos įstaiga buvo anksčiau pradėjusi procesą šioje byloje. Ketvirta, jeigu pagal Lietuvos ir Baltarusijos sutartį, o šioje sutartyje nenumatytais atvejais – pagal įstatymus susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje sprendimas turi būti pripažintas ir vykdomas, byla priklauso išimtinai jos įstaigų kompetencijai. Penkta, jeigu pasibaigė sprendimo vykdymo senaties terminas.

675 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. vasario 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-319/2002.

Analizuojant Lietuvos ir Baltarusijos sutartyje įtvirtintą pirmąjį atsisakymo pripažinti ir vykdyti teismo sprendimą pagrindą, matyti, kad jis yra siejamas su teismo sprendimo privalomumo principu. Tai reiškia, kad pripažįstami ir vykdomi gali būti tik įsiteisėję ir vykdytini sprendimai. Iš esmės pagal analizuojamą atsisakymo pripažinti pagrindą, kad sprendimas galėtų būti pripažįstamas ir leidžiama jį vykdyti, jis turi atitikti du reikalavimus: pirma, turi būti įsiteisėjęs, antra, turi būti vykdytinas.

Reikalavimas, kad prašomas pripažinti teismo sprendimas būtų įsiteisėjęs atitinka CPK 18 straipsnyje įtvirtintą įsiteisėjusio teismo sprendimo privalomumo principą. Taip pat Lietuvos ir Baltarusijos sutarties 52 straipsnyje, nustatančiame abipusio pripažinimo principą, įtvirtinta, jog susitariančiosios šalys vykdo įsiteisėjusius sprendimus. Pagal analizuojamos sutarties 55 straipsnio 1 dalies 1 punktą, prie prašymo leisti vykdyti sprendimą būtina pridėti oficialų dokumentą apie sprendimo įsiteisėjimą, jeigu tai nėra aišku iš paties teismo sprendimo teksto. Tai gi pagrįsti arba paneigti pirmąjį atsisakymo pripažinti ir leisti vykdyti sprendimą sąlygos buvimą arba nebuvimą turi šalis, prašanti pripažinti arba nepripažinti Baltarusijoje Respublikoje priimtą teismo sprendimą. Gali būti pripažįstami bei vykdomi ir neįsiteisėję sprendimai, kurie turi būti vykdomi iki jų įsiteisėjimo (skubiai vykdytini).

Teisės normos, nustatančios pareigą įsitikinti dėl sprendimo įsiteisėjimo, užtikrina, kad sprendimas neįgytų kitokios teisinės galios ir nesukeltų kitokių teisinių padarinių pripažįstančiojoje valstybėje, nei jis turi kilmės valstybėje.⁶⁷⁶

LApT praktikoje vertinant, ar nėra aplinkybių atsisakyti pripažinti Baltarusijos teismo priimtą sprendimą pirmosios sąlygos pagrindu, paprastai atsižvelgiama į tai, kad:

pateikti Baltarusijos Respublikos Minsko miesto ekonominio teismo dokumentai dėl prašomo pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje teismo sprendimo vykdymo pasirašyti bylą nagrinėjusio teisėjo, Baltarusijos Respublikos Minsko miesto ekonominio teismo

676 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-345-916/2019.

*pirmininko pareigas einančio teisėjo, patvirtinti herbiniu teismo antspaudu, todėl abejoti šiuose dokumentuose nurodytų duomenų autentiškumu nėra jokio pagrindo. Nurodyti dokumentai Baltarusijos Respublikoje laikomi oficialiais, todėl, vadovaujantis dvišalės sutarties 13 straipsniu, turi oficialių dokumentų įrodomąją galią ir Lietuvos Respublikoje.*⁶⁷⁷

Vis dėlto analizuojama atsisakymo pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimą sąlyga LAPT rėmėsi byloje, kurioje teismas nustatė, kad prašomas pripažinti Baltarusijos Respublikos teismo sprendimas buvo panaikintas ir byla perduota nagrinėti iš naujo kitam to paties teismo teisėjui. Teismo vertinimu, šie duomenys patvirtino, kad prašomas pripažinti teismo sprendimas Baltarusijos Respublikoje buvo panaikintas, todėl jis nebeturi būti vykdomas.⁶⁷⁸

Antroji Lietuvos ir Baltarusijos sutartyje įtvirtinta teismo sprendimo nepripažinimo sąlyga iš esmės susijusi su asmens informavimu apie užsienio valstybėje vykusį teismo procesą. Teisės normos, pripažįstančiam teismui nustatančios pareigą įsitikinti, ar atsakovas buvo tinkamai informuotas apie procesą, ar jam buvo įteikti procesiniai dokumentai, yra skirtos siekiant užtikrinti deramą pagarbą atsakovo teisei į tinkamą procesą.⁶⁷⁹

Šis tarptautinėje sutartyje įtvirtintas reikalavimas įtvirtina bendrąjį teisės į teisingą teismą principą, apimančį taip pat rungimosi principą, reikalaujantį, kad visos šalys civiliniame procese turėtų galimybę susipažinti su pastabomis ar pateiktais įrodymais bei juos komentuoti, taip siekdamos daryti įtaką teismo sprendimui. Todėl asmuo, dėl kurio yra pradėtas teismo procesas, turi būti informuotas apie šį faktą. Be to, šio reikalavimo nesilaikymas ar neįvykdymas sudaro pagrindą atsisakyti pripažinti ir leisti vykdyti teismo sprendimą (Lietuvos ir Baltarusijos sutarties 59 straipsnio 2 punktas). Todėl siekiant užtikrinti deramą pagarbą atsakovo teisei į tinkamą procesą, tiek šios tarptautinės sutarties

677 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-23-381/2020.

678 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-72-236/2017.

679 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-345-916/2019.

(55 straipsnis), tiek ir nacionalinės teisės normos (CPK 811 straipsnio 2 dalis), pripažįstančiam teismui nustato pareigą įsitikinti, ar atsakovas buvo tinkamai informuotas apie procesą, ar jam buvo įteikti procesiniai dokumentai.⁶⁸⁰

Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad analizuojama tarptautinės sutarties sąlyga šalys sutarė, kad pripažindamos ir leidamos vykdyti viena kitos teismo ar teisingumo įstaigos sprendimus jos įsitikins, jog padavusiam prašymą asmeniui arba atsakovui buvo tinkamai pranešta apie vykusį procesą, taip užtikrinant jo teisę į teisingą bylos nagrinėjimą.⁶⁸¹ Sprendimas leisti vykdyti užsienio teismo sprendimą negali būti laikomas suderinamu su Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies reikalavimais, jei jis buvo priimtas nesuteikus pralaimėjusiai šaliai jokios galimybės veiksmingai pareikšti skundą dėl proceso nesąžiningumo teismo sprendimo kilmės valstybėje arba valstybėje, į kurią kreipiamasi.⁶⁸²

Teismų praktikoje pripažįstama, kad, atliekant asmens informavimo apie teismo procesą, bylos iškėlimo ar jiems lygiaverčių procesinių dokumentų įteikimo šiam asmeniui tinkamumo vertinimą, turi būti nustatoma, ar konkrečiu atveju buvo pasiekta minėto proceso teisės instituto paskirtis – užtikrintas realus asmens žinojimas apie užsienio valstybėje inicijuotą teismo procesą, ar informavimo ir procesinių dokumentų įteikimo būdas ir laikas neužkirto šiam asmeniui kelio veiksmingai naudotis atitinkamos valstybės procesiniuose teisės aktuose įtvirtintomis teisėmis.⁶⁸³ Jeigu minėtas tikslas pasiekiamas – asmuo laiku ir tokiu būdu, kuris jam leidžia suprasti teismo procesą inicijavusio asmens reikalavimo esmę, informuojamas apie procesą – laikoma, jog jis turi realią galimybę šiame procese dalyvauti ir jame gintis.⁶⁸⁴ Dokumentai asmeniui gali būti įteikiami nebūtinai laikantis visų egzistuojančių formalių taisyklių, tačiau

680 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-10-943/2020.

681 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-345-916/2019.

682 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. gegužės 23 d. sprendimas byloje *Avotins prieš Latvija*, pareiškimo Nr. 17502/07, par. 98.

683 Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. rugsėjo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-20/2012.

684 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-375/2009 ir kt.

jie turi būti įteikiami prieš tiek laiko ir tokiu būdu, kad atsakovas galėtų veiksmingai pasirūpinti savo teisių gynimu teisme. Tokio aiškinimo tikslas yra neleisti šaliai piktnaudžiauti savo procesinėmis teisėmis tokiu būdu, kad ji neįsitraukia į ginčo nagrinėjimą teisme, motyvuodama tuo, jog jos informavimas apie proceso pradžią turėjo formalių procesinių trūkumų.⁶⁸⁵

Lietuvos ir Baltarusijos sutarties 59 straipsnio 2 punkte numatytas pagrindas atsisakyti pripažinti arba leisti vykdyti kitoje susitariančiojoje valstybėje priimtą teismo sprendimą turi būti aiškinamas kitų sutarties normų, *inter alia*, šios sutarties 55 straipsnio, nustatančio prašymo leisti vykdyti sprendimą nagrinėjimo būtinąsias prielaidas, kontekste.⁶⁸⁶ Vienas būtinų prašymo priedų, nurodytas šios tarptautinės sutarties 55 straipsnio 2 punkte, apibrėžiamas kaip dokumentas, patvirtinantis, kad atsakovui, nedalyvavusiam procese, buvo laiku ir nustatyta forma bent vieną kartą įteiktas šaukimas į teismą. Tokia formuluotė leidžia teigti, kad teismo šaukimo įteikimo sąlyga yra svarbi ne tuo, jog asmuo informuojamas apie kiekvieną posėdį, o tuo, kad jam pranešama apie vykstantį procesą, todėl taikant šį atsisakymo pripažinti užsienio teismo sprendimą pagrindą būtina išsiaiškinti, ar asmuo žinojo apie vykstantį teismo procesą ir ar nepranešimas arba netinkamas pranešimas užkirto kelią dalyvauti byloje ir iš esmės pažeidė jo teises.⁶⁸⁷ Be to, Lietuvos ir Baltarusijos sutarties 59 straipsnyje nurodytas teismo šaukimas, kaip civilinio proceso įstatymų numatomas informavimo dokumentas, yra išvestinis iš kitų tiesioginių teismo dokumentų, todėl tikrinant šio pagrindo buvimą galima remtis ir kitais, lygiaverčiais teismo šaukimams, dokumentais, kuriuose buvo duomenų apie pradėtą atsakovui procesą, jo esmę.⁶⁸⁸

Pažymėtina, kad Lietuvos ir Baltarusijos sutarties 9 straipsnyje taip pat reglamentuojama dokumentų įteikimo tvarka, o 10 straipsnyje nustatytas patvirtinimas apie dokumentų įteikimą. Įstaiga, kuriai pateikiamas

685 Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-13/2009; Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-12/2014;

Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. spalio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-57/2013

686 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-375/2009.

687 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 m. rugsėjo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-410/2000.

688 Ten pat.

prašymas, įteikia dokumentus pagal jos valstybėje galiojančias taisykles, jeigu įteikiamieji dokumentai surašyti jos kalba arba prie jų pridėtas patvirtintas vertimas. Tais atvejais, kai dokumentai surašyti ne susitariančiosios šalies, kuriai pateikiamas prašymas, kalba arba prie jų nepridėtas vertimas, jie įteikiami gavėjui, jei jis sutinka juos priimti. Patvirtinimas apie dokumento įteikimą paliudijamas asmens, kuriam įteiktas dokumentas, parašu ir įstaigos antspaudu su valstybinio herbo atvaizdu, nurodant įteikimo datą bei atsakingo įstaigos darbuotojo parašu, arba šios įstaigos išduotu liudijimu, kuriame turi būti nurodytas įteikimo būdas, vieta ir laikas.

Viena vertus, tarptautinėje sutartyje įtvirtintas bendradarbiavimo tarp susitariančiųjų šalių principas įteikiant dokumentus viena kitos teritorijoje esantiems asmenims. Tačiau netgi dokumentus apie užsienyje vykstantį teismo procesą įteikiant tarptautinėje sutartyje nustatyta tvarka, nereiškia, kad užsienio valstybėje priimtą teismo sprendimą nebus atsisakoma pripažinti tuo pagrindu, kad asmuo nebuvo tinkamai ir laiku informuotas apie teismo procesą. Nepaisant to, kad dokumentų įteikimo procese dalyvavo prašymą pripažinti teismo sprendimą nagrinėjančios valstybės teismas. Pavyzdžiui, vienoje byloje dėl Baltarusijos Respublikos teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje LApT sprendimą atsisakė pripažinti kaip tik dėl tos priežasties, kad dokumentai apie užsienio valstybėje vykusį teismo procesą įteikiant juos tarptautinės sutarties 9 straipsnyje nustatyta tvarka asmeniui nebuvo faktiškai įteikti:

[I]š užsienio teismo sprendimo turinio matyti, kad teismas išvadą, jog suinteresuotam asmeniui buvo tinkamai ir laiku pranešta apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką, padarė remdamasis Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos persiūstu Kauno apylinkės teismo patvirtinimu apie dokumentų suinteresuotam asmeniui byloje Nr. e2-2780-528/2018 įteikimą. Tačiau šis dokumentas nepatvirtina pranešimo įteikimo, priešingai – iš šio dokumento turinio matyti, kad suinteresuotam asmeniui du kartus buvo siunčiami procesiniai dokumentai (Minsko miesto ekonominio teismo 2017 m. rugšėjo 26 d. nutartis dėl ieškinio priėmimo ir bylos paskyrimo nagrinėti,

*ieškinio pareiškimas), tačiau suinteresuotam asmeniui nebuvo įteikti, visi procesiniai dokumentai grąžinti su nuoroda „neatsiėmė“).*⁶⁸⁹

Kita vertus, teismų praktikoje pažymima, kad prašymą dėl užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo nagrinėjantis teismas neturi diskrecijos jį atmesti vien dėl to, kad atsakovas nedalyvavo viename iš teismo posėdžių; pasitikėjimo kitos susitariančiosios valstybės teismų institucijomis principas šiuo atveju reiškia, kad jų priimti sprendimai dėl bylos nagrinėjimo į teismo posėdį neatvykus asmeniui yra teisėti, nes užsienio valstybės sprendimo pripažinimas neapima jo teisėtumo kontrolės.⁶⁹⁰

Byloje dėl Baltarusijos Respublikos teismo sprendimo dalies dėl valstybės rinkliavos išieškojimo iš Lietuvos Respublikoje registruotos bendrovės LApT apie tinkamą asmens informavimą apie teismo procesą sprendė iš asmens veiksmų teismo proceso metu, kuriame buvo priimtas prašomas pripažinti teismo sprendimas:

*Pareiškėjos kartu su prašymu pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Baltarusijos Respublikos kompetentingo teismo sprendimo dalį pateikti dokumentai taip pat patvirtina, kad <...> apie Baltarusijos Respublikoje vykusių teisminių procesų buvo tinkamai ir laiku informuota: tai įrodo, kad būtent pati <...>, būdama ieškove byloje, teikė tiek apeliacinių, tiek kasacinių skundą dėl 2019 m. sausio 29 d. priimto sprendimo. Pats suinteresuotas asmuo neginčija šių aplinkybių, o tai patvirtina, jog užsienio valstybėje suinteresuotam asmeniui buvo sudaryta galimybė dalyvauti teisiniame procese bei pasinaudoti tos valstybės procesiniuose įstatymuose įtvirtintomis teisių gynybos priemonėmis.*⁶⁹¹

Kitoje byloje LApT padarė išvadą, kad asmuo buvo tinkamai ir laiku informuotas apie teismo procesą, nes Baltarusijos Respublikoje vykusiaime teismo procese šalys sudarė taikų susitarimą:

Pareiškėjos kartu su prašymu pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Baltarusijos Respublikos kompetentingo teismo

689 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-49-943/2019.

690 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-375/2009.

691 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-19-943/2020.

sprendimą pateikti dokumentai taip pat patvirtina, kad <...> apie Baltarusijos Respublikoje vykusį teisminį procesą buvo tinkamai ir laiku informuota: tai įrodo 2018 m. lapkričio 16 d. susitaikinimo susitarimas, pasirašytas ieškovės ir atsakovės atstovų (<...> procese atstovavo vadovas).⁶⁹²

Dar kitoje byloje LAPt buvo pateikti dokumentai, patvirtinantys, kad dokumentai apie Baltarusijos Respublikoje vykusį teismo procesą asmeniui buvo įteikti asmeniškai bendrovės vadovui.⁶⁹³ Tinkamą asmens informavimą apie užsienyje vykusį teismo procesą gali patvirtinti ir aplinkybė, kad asmuo užsienio valstybėje vykusio teismo proceso metu sutiko su pareikštais reikalavimais.⁶⁹⁴

Vis dėlto asmenys ne visuomet būna faktiškai informuojami apie kitoje valstybėje vykstantį teismo procesą. Toks atvejis buvo nustatytas LAPt nagrinėtoje byloje dėl Baltarusijos Respublikos teismo sprendimo dėl skolos priteisimo pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje. Teismas nurodė:

Į bylą pateikta Minsko miesto Pervomaysko rajono teismo pažyma, kurioje nurodyta, jog suinteresuotas asmuo buvo laiku ir tinkamai informuotas apie teismo proceso vietą ir laiką, neatitinka Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos 1992 m. spalio 20 d. sutarties „Dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose“ 10 straipsnio reikalavimo įstaigos išduoto liudijimo turiniui, nes pažymoje nenurodyta, koku būdu ir kokioje vietoje suinteresuotam asmeniui buvo įteikti procesiniai dokumentai. Kadangi suinteresuotas asmuo Minsko miesto Pervomaysko rajono teismo sprendimo kopiją gavo tik kartu su Lietuvos apeliacinio teismo jam atsiųstais procesiniais dokumentais 2019 m. rugpjūčio 12 d., jis per sprendime nurodytą terminą registruotu paštu pateikė prašymą Minsko miesto Pervomaysko rajono teismui dėl sprendimo panaikinimo.⁶⁹⁵

692 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-78-943/2019.

693 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-81-943/2019.

694 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-23-381/2019.

695 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-59-381/2019.

LApT šią bylą nutraukė konstatavęs, kad Baltarusijos Respublikos teismui panaikinus prašomą pripažinti ir leisti vykdyti sprendimą išnyko ginčo objektas.

Tačiau LApT praktikoje pripažįstama, kad nustačius, jog asmuo apie užsienio valstybėje vykusį teisminį procesą buvo tinkamai ir laiku informuotas, aplinkybė, kad asmuo nedalyvavo teismo posėdyje, kuriame buvo priimtas prašomas pripažinti ir leisti vykdyti teismo sprendimas, nėra pagrindas atsisakyti pripažinti tokį teismo sprendimą Lietuvos ir Baltarusijos sutarties 59 straipsnio 2 punkte nustatytu pagrindu.⁶⁹⁶

Vis dėlto byloje, kurioje buvo sprendžiamas Baltarusijos Respublikos teismo sprendimo už akių, kuriuo buvo konstatuotas tėvystės faktas ir priteistas išlaikymas, pripažinimo ir leidimo jį vykdyti Lietuvos Respublikoje klausimas, LApT sprendimo nepripažino, konstatavęs, kad asmuo nebuvo informuotas apie teismo procesą. Teismas nurodė, kad šio pagrindo atsisakyti pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimą esmė – šalies teisės pateikti savo paaiškinimus pažeidimas, taip pažeidžiant vieną iš pagrindinių sąžiningo proceso aspektų – teisės būti išklausytam principą (lot. *audiatur et altera pars*). Minėto teisės principo pažeidimo objektyviąją pusę sudaro tinkamas nepranešimas proceso šaliai apie civilinės bylos iškėlimą bei kiti proceso metu padaryti pažeidimai, lėmę, jog iš atitinkamos šalies buvo atimta galimybė pateikti savo paaiškinimus dėl bylos esmės. Tokiais pažeidimais gali būti: ieškinio atsakovui neįteikimas; nepranešimas šalims apie teismo posėdžio laiką ir vietą; protingumo kriterijaus neatitinkančio termino, kuris leistų šalims pasinaudoti savo procesinėmis teisėmis, nustatymas; šaukimo į teismą įteikimas tarptautinėje sutartyje nenustatytu būdu (pavyzdžiui, viešojo paskelbimo būdu); priešingos šalies neišklausymas, nesudarant jai galimybės pateikti atsiliepimų į ieškinį arba neleidžiant jai kalbėti teismo posėdžio metu ir kt. Visų šių pažeidimų esmė ir pasekmė – procesinių gynybos galimybių nesudarymas šaliai, kuris yra nustatytinas kiekvieno atveju, kai sprendžiamas užsienio teismo sprendimo nepripažinimo

696 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugpjūčio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-76-381/2018; Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gegužės 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-51-381/2018.

tarptautinės sutarties 59 straipsnio 2 punkte įtvirtintu pagrindu klausimas. Užsienio valstybės teismas, kurio sprendimą prašoma pripažinti, nebūtinai turi taikyti tuos pačius civilinio proceso teisės principus ir vadovautis tomis pačiomis procedūromis, kurias įprasta taikyti pripažįtančiosios valstybės teisinėje sistemoje. Tačiau aptartus teisės į tinkamą procesą standartus teismo sprendimas, kurį prašoma pripažinti ir leisti vykdyti, privalo atitikti. Taigi teisės į sąžiningą procesą principo pažeidimas gali būti konstatuotas ir tais atvejais, kai byla išnagrinėjęs užsienio valstybės teismas formaliąja prasme laikėsi nacionalinėje teisėje nustatytų proceso teisės normų reikalavimų, tačiau nesilaikė tarptautinėje sutartyje teisės į tinkamą teismą garantijų:

<...> teismas suinteresuotam asmeniui V. D. tinkamai neprašė nei apie pradėtą teismo procesą, nei apie priimtą sprendimą už akių <...>. Nors užsienio šalies teismas nurodė, kad V. D. buvo laiku ir tinkamai informuotas apie bylos nagrinėjimo teisme laiką ir vietą, tačiau byloje esantys duomenys paneigia šiuos teiginius. Pažymėtina, kad visus procesinius dokumentus tiek iki teismo posėdžio datos (tikėtina – teismo pranešimą apie ieškinį ir apie teismo posėdžio datą), taip pat po teismo posėdžio (tikėtina – priimto teismo sprendimo už akių kopiją), <...> teismas siuntė V. D. adresu (duomenys neskelbtini). Abu kartus siųsti laišškai suinteresuotam asmeniui V. D. nebuvo įteikti, nurodant, kad adresatas siuntų neatsiėmė. Baltarusijos Respublikos teismas procesinius dokumentus suinteresuotam asmeniui siuntė paštu tiesiogiai, t. y. ne Tarptautinėje sutartyje nustatyta tvarka.⁶⁹⁷

Dar kitoje byloje LAPt sprendė, kad paties juridinio asmens nerūpestingumas lėmė, kad jam faktiškai nebuvo įteikti procesiniai dokumentai apie Baltarusijos Respublikoje vykusį teisminį procesą. Teismas nustatė, kad Baltarusijos Respublikos teismas ir LAPt negalėjo įteikti pranešimų apie teismo procesą dėl paties skolininko įstatymuose numatytų pareigų savo kreditoriams nevykdymo:

Lietuvos apeliacinio teismo siųstos procesinių dokumentų siuntos

697 Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-86-381/2015.

gražintos neįteiktos iš esmės dėl tų pačių priežasčių – „netikslaus adreso“, „neatsiėmimo pašte“. Tai sudaro pagrindą pripažinti, jog Baltarusijos Respublikos teismo procesiniai dokumentai apie civilinės bylos suinteresuotojo asmens atžvilgiu pradėjimą jam buvo įteikti tinkamai ir kad teismas turėjo pagrindą nagrinėti bylą atsakovui nedalyvaujant (BR ŪPK 177 straipsnis). Atsakovas Baltarusijos Respublikos teisme nagrinėtoje civilinėje byloje galėjo įgyvendinti teisę būti išklausytam, nes procesiniai dokumentai jam negalėjo būti įteikti įprasta tvarka dėl jo paties nerūpestingumo, taigi jis pats suvaržė savo galimybes dalyvauti procese.⁶⁹⁸

LApT minėtu pagrindu yra atsakęs pripažinti Baltarusijos Respublikoje priimtą teismo sprendimą dėl to, kad asmuo, kurio atžvilgiu buvo priimtas sprendimas tapo neveiksnus ir negalėjo suprasti savo veiksmų pasekmės, nors apie vykusį teismo procesą asmuo faktiškai buvo informuotas:

[T]eisėjų kolegija, įvertinusi aplinkybes, kad M. K. po Baltarusijos Respublikoje įvykusio autoįvykio metu patirtos galvos smegenų traumos negalėjo suvokti savo veiksmų reikšmės ir juos valdyti, sprendžia, jog jis dėl psichikos sveikatos būklės taip pat negalėjo duoti paaiškinimų Baltarusijos Respublikos Gardino srities Smurgainių rajono teisme dėl jam Baltarusijos Respublikos unitarinės draudimo įmonės Belgosstrach Gardino srities filialo pareikštų reikalavimų ir būti pilnaverčiu teismo proceso dalyviu. Taigi, Baltarusijos Respublikos Gardino srities Smurgainių rajono teismas neužtikrino iš esmės neveiksnaus atsakovo M. K. tinkamo atstovavimo galimybių, bylą nagrinėjant teisme.⁶⁹⁹

Dėl antrosios vykdytinumo sąlygos sprendžiama pagal sprendimo pobūdį bei sukeliamus teisinius padarinius. Nors nagrinėjamoje tarptautinėje sutartyje tiksliai nenurodoma, pagal kurios valstybės teisę turi būti sprendžiama dėl sprendimo vykdymo, svarbu atkreipti dėmesį į Lietuvos ir Baltarusijos sutarties 57 straipsnį. Jame įtvirtinta, kad sprendimų

698 Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. rugsėjo 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-77-381/2015.

699 Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-2/2012.

vykdymo tvarką reguliuoja susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje sprendimas vykdomas, įstatymai. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad dėl sprendimo vykdytinumo turi būti sprendžiama pagal šalies, kurioje prašoma pripažinti sprendimą, teisę:

[N]agrinėjamu atveju vien tai, kad suinteresuotas asmuo, būdamas tinkamai informuotas apie prieš jį užsienio valstybėje vykstantį teismo procesą, nedalyvavo teismo posėdyje, kuriame buvo priimtas prašomas pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje teismo sprendimas, nesudaro pagrindo atsisakyti pripažinti šį teismo sprendimą Dvišalės sutarties 59 straipsnio 2 punkte numatytu pagrindu.⁷⁰⁰

Trečioji Lietuvos ir Baltarusijos sutartyje įtvirtinta sprendimo nepripažinimo sąlyga yra susijusi su anksčiau nagrinėto ir prašomu pripažinti teismo sprendimu išspręsto ginčo tapatumu. Dėl prašomu pripažinti teismo sprendimu išnagrinėto ginčo tapatumo anksčiau išnagrinėtam ginčui sprendžiama pagal tris kriterijus: ginčo šalis, ginčo dalyką ir faktinį ginčo pagrindą. Pavyzdžiui, vienoje byloje LapT, vertindamas pastarosios sprendimo nepripažinimo sąlygos egzistavimą, nurodė, kad:

pagal minėtą sutarties nuostatą atsisakoma pripažinti ir leisti vykdyti teismo sprendimą, jeigu Susitariančios šalies teritorijoje, kur sprendimas turi būti pripažintas ir vykdomas, jau anksčiau buvo priimtas ir įsiteisėjęs sprendimas dėl to paties teisinio ginčo ir tarp tų pačių šalių. Tačiau nagrinėjamu atveju tokios sąlygos nėra. Vilniaus apygardos teisme iškeltaje civilinėje byloje ieškovas <...> buvo pareiškęs ieškinį atsakovui <...> 66 400 JAV dolerių sumai už gautas, bet neapmokėtas prekes. Baltarusijos Aukščiausiasis Ūkinis Teismas išnagrinėjo bylą pagal ieškovo <...> ieškinį atsakovui <...> dėl 89 819 JAV dolerių išieškojimo už ieškovo apmokėtą, tačiau atsakovo nepatiktą produkciją. Taigi abiem atvejais ginčai nėra tapatūs – nagrinėtose bylose šalys reiškė savarankiškus ir skirtingus reikalavimus dėl netinkamo sutartinių prievolių vykdymo ir vieno ginčo išsprendimas Vilniaus apygardos teismo 1998 m. kovo 20 d.

700 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-23-381/2020.

nutartimi, negali eliminuoti galimybės kitą tarp tų pačių šalių kilusį ginčą nagrinėti kompetentingame Baltarusijos Respublikos teisme (Sutarties 20 straipsnis).⁷⁰¹

Ketvirtasis užsienio valstybės teismo sprendimo atsisakymo pripažinti pagrindas susijęs su ginčo priskyrimu nagrinėti išimtinai valstybės, kurios teritorijoje prašoma pripažinti ir leisti vykdyti kitoje valstybėje priimtą teismo sprendimą, kompetencijai. LAPT praktikoje šio pagrindo patikrinimas siejamas su CPK 784–786 straipsniais. Tai reiškia, kad teismas, spręsdamas Baltarusijos Respublikoje priimto sprendimo pripažinimo klausimą, patikrina, ar ginčas, kurį sprendė Baltarusijos Respublikos teismas, nepriklauso išimtinai Lietuvos Respublikos teismų kompetencijai:

[T]ačiau, pripažinti teismo sprendimą ir leisti jį vykdyti gali būti atsisakyta dėl netinkamo teisingumo, jeigu pagal Tarptautinę sutartį, o Tarptautinėje sutartyje nenumatytais atvejais – pagal įstatymus Susitariančiosios Šalies, kurios teritorijoje sprendimas turi būti pripažintas ir vykdomas, byla priklauso išimtinai jos įstaitų kompetencijai (59 straipsnio 1 dalies 4 punktas). Be to, Tarptautinės sutarties 20 straipsnio antra dalis nustato, kad Susitariančiųjų Šalių teismai kompetentingi nagrinėti bylas ir kitais atvejais, esant raštiškam šalių susitarimui.⁷⁰²

Vis dėlto išimtinės kompetencijos nagrinėti ginčą patikrinimas neturėtų apsiriboti tik CPK nustatytą jurisdikcijos taisyklių įvertinimu, tačiau taip pat turėtų būti patikrinama, ar nėra pažeista išimtinė jurisdikcija nagrinėti ginčą, nustatyta tarptautinėje sutartyje.

Pentasis atsisakymo pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimo pagrindas siejamas su sprendimo vykdymo senaties termino pasibaigimu. Vis dėlto ši tarptautinės sutarties norma nenurodo, pagal kurios valstybė nacionalinę teisę turėtų būti sprendžiama dėl sprendimo vykdymo senaties termino pasibaigimo. Šis klausimas reikšmingas tuo, kad Lietuvos Respublikoje ir Baltarusijos Respublikoje sprendimo vykdymo senaties termino institutai gali būti reglamentuojami skirtingai.

701 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. vasario 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-319/2002.

702 Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. rugsėjo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-68/2003.

Dėl sprendimo pateikimo vykdyti senaties terminui taikytinos teisės LAPT išaiškino, kad ši sąlyga turi būti vertinama pagal sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti klausimą sprendžiančios valstybės nacionalinės teisės normas:

*Teisimas taip pat atmets suinteresuoto asmens argumentus dėl senaties termino pateikti prašymą pripažinti ir leisti vykdyti teismo sprendimą, kadangi šie argumentai paremti Baltarusijos Respublikos Ūkinio proceso kodekso normomis, tuo tarpu Tarptautinės sutarties 18 straipsnio norma numato, kad ieškininės senaties klausimai sprendžiami pagal įstatymus Susitariančiosios Šalies, kurios teisės normos taikomos reguliuojant atitinkamus teisinius santykius, o 57 straipsnio – kad sprendimų vykdymo tvarką reguliuoja Susitariančiosios Šalies, kurios teritorijoje sprendimas vykdomas, įstatymai. CPK 606 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad vykdomieji raštai pagal teismo sprendimus gali būti pateikti vykdyti per penkerius metus nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo. Taigi, nagrinėjamu atveju nėra pagrindo spręsti dėl senaties termino praleidimo.*⁷⁰³

Be Lietuvos ir Baltarusijos sutarties 59 straipsnyje įtvirtintų atsakymo pripažinti teismo sprendimą pagrindų, teismų praktikoje taip pat atsižvelgiama į šios sutarties 19 straipsnyje įtvirtintas atsisakymo suteikti teisinę pagalbą sąlygas. Šiame straipsnyje nustatyta, kad teisinė pagalba neteikiama, jeigu jos teikimas gali pakenkti susitariančiosios šalies, kuriai pateikiamas prašymas, suverenitetui ar saugumui, piliečių teisėms ir teisėtiems interesams, arba prieštarauja pagrindiniams jos įstatymų principams.

Sprendžiant užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo klausimą, atitiktis Lietuvos Respublikos viešajai tvarkai tikrinama tik analizuojant pripažinto ir leisto vykdyti užsienio teismo sprendimo pasekmių įtaką Lietuvos Respublikos viešajai tvarkai, t. y. ar pripažinto ir leisto vykdyti užsienio teismo sprendimo vykdymas Lietuvos Respublikoje nepažeistų Lietuvos Respublikos viešosios tvarkos. Viešoji tvarka suprantama siaurai ir apima tik esminius Lietuvos Respublikos visuomenės santvarkos

703 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-60-823/2016.

pagrindus. Ji gali būti pažeista tik tais išimtiniais atvejais, kai užsienio teismo sprendimo įvykdymas gali sukelti pasekmes, neleistinas Lietuvos teisinės sistemos požiūriu.⁷⁰⁴

Vienoje LAPT nagrinėtoje byloje suinteresuotas asmuo teigė, kad teismo procesinio sprendimo pripažinimas ir leidimas vykdyti prieštarauja Lietuvos Respublikos viešajai tvarkai, nes suinteresuotam asmeniui nebuvo užtikrinta teisė turėti tinkamą atstovą ir įgyvendinti teisę į gynybą. Suinteresuotas asmuo argumentavo, kad Baltarusijos Respublikos teismo sprendimu patvirtintą taikos sutartį suinteresuoto asmens vardu pasirašė įgaliojimu įgaliotas asmuo, nors pagal Baltarusijos Respublikos civilinio kodekso nuostatas, juridinio asmens atstovybės vadovas yra skiriamas juridinio asmens ir veikia vadovaudamasis įgaliojimu, kuris į bylą nebuvo pateiktas. LAPT nurodė, kad šis suinteresuoto asmens argumentas iš esmės susijęs su teismo sprendimo teisėtumo klausimu, o teismas, spręsdamas užsienio teismo sprendimo pripažinimo klausimą, negali aiškintis, ar užsienio valstybės teismo sprendimas yra teisėtas ir pagrįstas. Prašomo pripažinti ir leisti vykdyti teismo sprendimo pagrįstumą ir teisėtumą turi teisę tikrinti tik Baltarusijos Respublikos aukštesnės instancijos teismai. Todėl LAPT konstatavo nesant pagrindo spręsti dėl prašomo pripažinti teismo sprendimo atitikties Lietuvos Respublikos viešajai tvarkai.⁷⁰⁵

Lietuvos ir Baltarusijos sutarties 18 straipsnyje įtvirtintas atsisakymo teikti teisinę pagalbą pagrindo taikymas būtų galimas, nustačius proceso užsienio valstybės teisme, sprendžiant vaiko gyvenamosios vietos nustatymo klausimą, esminius pažeidimus, kurie lemtų Konstitucijos bei kitų įstatymų įtvirtintos viešosios tvarkos pažeidimą. Tokia situacija sudarytų teisinį pagrindą Lietuvos ir Baltarusijos sutarties 56 straipsnyje įtvirtintus atsisakymo pripažinti užsienio teismo sprendimą arba leisti jį vykdyti pagrindus vertinti ne kaip baigtinį jų sąrašą, tarp kurių nėra viešosios tvarkos pažeidimo, kaip galimo atsisakymo pripažinti užsienio teismo sprendimą pagrindo, bet ir subsidiariai taikyti CPK 810 straipsnio 1

704 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-75-823/2016.

705 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. rugsėjo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-61-370/2016.

dalies 5 punkte įtvirtintą užsienio teismų sprendimų atsisakymo pripažinti pagrindą, kai sprendimas prieštarauja Konstitucijoje įtvirtintai viešajai tvarkai.⁷⁰⁶

Byloje sprendamas Baltarusijos Respublikos teismo sprendimo dėl vaiko perdavimo auklėti vienam iš tėvų pripažinimo ir jo leidimo vykdyti Lietuvoje klausimą, LAPT pažymėjo, kad būtina įvertinti, ar sprendimas buvo priimtas laikantis vaiko geriausių interesų ir vaiko teisės būti išklaustytam bei pareikšti savo norus principų, t. y. neprieštarauja tarptautiniu mastu pripažintiems, taip pat Lietuvos Respublikoje taikomiems fundamentaliems vaiko teisių apsaugos principams ir nepažeidžia vaiko teisių. Teismas nustatė, kad viena pagrindinių vaiko teisių įgyvendinimo užtikrinimo garantijų, kuri įtvirtinta tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygmeniu, – tai vaiko teisė, kad būtų išklaudyta jo nuomonė, kai sprendžiami su juo susiję klausimai. Teismas pripažino, kad sprendžiant vaiko geriausių interesų klausimą, kilus konfliktui tarp vaiko ir tėvų (vieno iš tėvų) teisių, pirmiausia turi būti atsižvelgiama į vaiko interesus. Tokiais atvejais negalima vadovautis jokiais prezumpcijomis (pavyzdžiui, kad vaikas nepajėgus išreikšti savo pažiūrų ir kt.), įskaitant prezumpciją, kad, jeigu vienas iš tėvų nepateikia įrodymų apie savo ir vaiko gyvenimo sąlygas arba dėl vieno iš tėvų veiksmų negalima išklaudyti vaiko nuomonės, sprendžiama, kad geriausiai vaiko interesus atitinka jo gyvenamosios vietos nustatymas su kitu iš tėvų. Tačiau šioje byloje teismas nustatė, kad vaiko nuomonė nebuvo išklaudyta:

[N]epaisant to, Baltarusijos Respublikos teismas priėmė prašomą pripažinti teismo sprendimą dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo su tėvu, neišklausęs nepilnamečio vaiko nuomonės, su kuriuo iš tėvų jis norėtų gyventi. Tam, kad būtų galima priimti vaiko interesus labiausiai atitinkantį sprendimą, pirmiausiai turi būti sudaroma galimybė vaikui tiesiogiai ar per atstovus išreikšti savo nuomonę, jei jis to pageidauja. Teisėjų kolegija pažymi, kad tam tikrais atvejais vaiko nuomonė gali prieštarauti jo interesams ir teismas, priimdamas sprendimą, šia nuomone gali motyvuotai

706 Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-53-381/2015.

nesivadovauti, tačiau tai negali būti priežastis apskritai nesvarstyti klausimo dėl vaiko nuomonės išklausymo. Nesant galimybės vaiko išklausyti tiesiogiai, jo nuomonė gali būti sužinoma per atstovus arba, kaip yra nagrinėjamu atveju, jei vaikas, bylą nagrinėjant Baltarusijos Respublikoje, yra Lietuvos Respublikoje, Baltarusijos Respublikos teismas galėjo pasinaudoti Tarptautinės sutarties 3 straipsnyje įtvirtintu pavedimo suteikti teisinę pagalbą institutu, kuris apima įstatymuose numatytų procesinių veiksmyų atlikimą, tame tarpe ir įrodymų surinkimą (Tarptautinės sutarties 7, 12 straipsniai).⁷⁰⁷

Aplinkybė, kad prašomu pripažinti užsienio valstybės sprendimu visa prievolės suma priteista solidariai, nėra kliūtis prašomą pripažinti ir leisti vykdyti sprendimą pripažinti, nes kreditorius turi teisę reikalauti, kad prievolę įvykdytų tiek visi ar keli skolininkai bendrai, tiek bet kuris iš jų skyrium, be to, tiek ją visą, tiek jos dalį (CK 6.6 straipsnio 4 dalis).⁷⁰⁸

Taip pat kliūtimi pripažinti Baltarusijos Respublikos teismo priimtą sprendimą dėl skolos priteisimo nekonstatuota ir tai, kad asmeniui, kurio atžvilgiu buvo priimtas sprendimas, iškelta bankroto byla. LAPT šioje byloje išaiškino, kad:

nepaisant to, jog suinteresuotam asmeniui bankroto byla buvo iškelta 2010 m. gegužės 25 d., o prašomas pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Baltarusijos Respublikos Gardino srities ūkinio teismo sprendimas buvo priimtas tik 2011 m. rugpjūčio 8 d., teismas sprendžia, kad aplinkybė, jog suinteresuotam asmeniui yra iškelta bankroto byla, nesudaro pagrindo nepripažinti ir neleisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Baltarusijos Respublikos Gardino srities ūkinio teismo 2011 m. rugpjūčio 8 d. sprendimo dėl nuostolių atlyginimo, nes suinteresuotas asmuo neprieštaruoja, kad Baltarusijos Respublikos teismo sprendimas būtų pripažintas ir leistas vykdyti Lietuvos Respublikoje⁷⁰⁹.

Kitoje byloje LAPT, nustatęs, kad Baltarusijos Respublikos teismo sprendime originalo kalba nurodytos sumos neatitinka šio sprendimo

707 Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-53-381/2015.

708 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-30-370/2019.

709 Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-19/2012.

vertime nurodytų sumų, šią aplinkybę vertino kaip vertime padarytą rašymo apsirikimą ir konstatavo esant pagrindui vadovautis originalo kalba pateiktomis teismo sprendime nurodytomis sumomis.⁷¹⁰

Taip pat tais atvejais, kai nustatoma, kad prašomame pripažinti sprendime ir jo pagrindu išduotoje pažymoje nurodytos priteistos sumos nesutampa, vadovaujamosi prašomame pripažinti sprendime nurodytomis priteistomis sumomis.⁷¹¹

Praktikoje neretai prašymą pripažinti Baltarusijos Respublikoje priimtą teismo sprendimą pateikiantys asmenys taip pat reiškia reikalavimą išieškotas sumas pervesti į prašyme nurodytą banko sąskaitą ar pan. Teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad toks reikalavimas nepriskirtas LAPT kompetencijai, todėl byla šioje dalyje nutraukiama:

[S]iekdama pripažintą ir leistą vykdyti Baltarusijos Respublikos teismo sprendimą vykdyti priverstinai, pareiškėja turi teisę su jai išduotu vykdомуoju raštu, prie jo pridėdama šios teismo nutarties patvirtintą kopiją, pripažinto ir leisto vykdyti Lietuvos Respublikoje užsienio valstybės sprendimo patvirtintą kopiją ir jo įstatymų nustatyta tvarka patvirtintą vertimą į lietuvių kalbą, kreiptis į vykdytą vietos antstolį (CPK 590, 775 straipsniai).⁷¹²

Pagal Lietuvos ir Baltarusijos sutarties 55 straipsnį, pareiškėjas LAPT kartu su prašymu dėl užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo turi pateikti ir dokumentą, patvirtinantį, kad atsakovui, nedalyvavusiam procese, buvo laiku ir nustatyta forma bent vieną kartą įteiktas šaukimas į teismą.

Vienoje LAPT nagrinėtoje byloje sprendžiant pareiškėjos prašymo pripažinti ir leisti vykdyti užsienio teismo sprendimą priėmimo klausimą buvo nustatyta, kad byloje pateikta užsienio teismo pažyma, patvirtinanti apie procesinių dokumentų suinteresuotam asmeniui įteikimą, prieštaravo kitiems byloje esantiems dokumentams bei Lietuvos teismų informacinėje sistemoje pateikiamai informacijai, dėl to pareiškėja buvo įpareigota pateikti įrodymus, kurie pašalintų kilusias abejones dėl

710 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. lapkričio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-80-943/2019.

711 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-79-943/2019.

712 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. balandžio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-34-823/2019.

tinkamo suinteresuoto asmens informavimo apie pradėtą procesą Baltarusijos Respublikos teisme. Teismo vertinimu, pareiškėjos pateikti paaiškinimai, kuriuose teigiama, kad atsakovas vengė priimti procesinius dokumentus, nepašalino teismui kilusių abejonių ir neįrodė tinkamo proceso šalies informavimo apie proceso jos atžvilgiu iniciavimą.⁷¹³

KAZACHSTANO RESPUBLIKA

Lietuvos Respublikos ir Kazachstano Respublikos teisingumo įstaigų sprendimų pripažinimo ir leidimo juos vykdyti tvarka bei pagrindai reglamentuojami šalių sudarytoje dvišalėje tarptautinėje sutartyje dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. Šios sutarties 49 straipsnyje įtvirtintas abipusis susitariančių šalių teisingumo įstaigų priimtų sprendimų pripažinimo principas. Susitariančiosios šalys tarpusavyje pripažįsta ir vykdo įsiteisėjusius teisingumo įstaigų sprendimus civilinėse ir šeimos bylose, taip pat nuosprendžius dėl nusikaltimų padarytos žalos atlyginimo. Susitariančiųjų šalių teritorijoje be specialios teisenos pripažįstami pagal savo pobūdį nereikalaujantys vykdymo globos ir rūpybos, civilinės metrikacijos ir kitų įstaigų sprendimai civilinėse ir šeimos bylose. Teismų praktikoje pripažįstama, kad tai yra bendrosios sprendimo pripažinimo reikalaujančios taisyklės išimtis, kurios tikslas palengvinti susitariančiųjų valstybių suinteresuotiems asmenims įgyvendinti atitinkamas materialiąsias teises civilinių ir šeimos teisinių santykių srityje, paspartinti ir padaryti efektyvesnę su fizinio asmens teisine padėtimi (statusu) šeimos teisinių santykių srityje susijusių civilinės būklės aktų registravimą.⁷¹⁴

Remiantis Lietuvos ir Kazachstano sutarties 50 straipsnio 1 dalimi, CPK 811 straipsnio 1 dalimi, nagrinėti prašymus leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Kazachstano Respublikos teisingumo įstaigų priimtus sprendimus kompetentingas LAPT. Kaip ir pirmiau analizuotose su kitomis valstybėmis sudarytose tarptautinėse sutartyse nustatyta, kad

713 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-10-943/2020.

714 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. liepos 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-80-381/2018.

prašymas leisti vykdyti sprendimą paduodamas jį priėmusios pirmosios instancijos teismui.

Tai reiškia, kad asmuo, siekiantis Kazachstano teismo priimto sprendimo pripažinimo ir vykdymo Lietuvos Respublikoje, į LAPT kreiptis gali iš esmės dviem būdais: 1) pateikdamas prašymą tiesiogiai LAPT; 2) tokį prašymą pateikdamas sprendimą byloje pirmąją instancija priėmusiam Kazachstano teismui, kuris tokį prašymą perduoda pagal kompetenciją nagrinėti LAPT.

Kaip ir kitose Lietuvos Respublikos sudarytose tarptautinėse sutartyse, šioje sutartyje taip pat nustatyta, kad prašymas pripažinti Lietuvos Respublikoje Kazachstano Respublikoje priimtą sprendimą turi atitikti Lietuvos Respublikos įstatymuose nustatytus tokio prašymo formos ir turinio reikalavimus (CPK 111–114 straipsnis, 811 straipsnio 2 dalis). Vis dėlto Lietuvos ir Kazachstano sutarties 52 straipsnyje taip pat nustatyta, kokius dokumentus ir kokia forma reikia pateikti kartu su prašymu pripažinti ir leisti vykdyti teismo sprendimą.

Prie prašymo leisti vykdyti sprendimą būtina pridėti:

1. teismo patvirtintą sprendimo nuorašą;
2. oficialų dokumentą apie sprendimo įsiteisėjimą, jeigu tai nėra aišku iš paties sprendimo teksto;
3. dokumentą, patvirtinantį, kad atsakovui, nedalyvavusiam procese, buvo laiku ir nustatyta forma bent vieną kartą įteiktas šaukimas į teismą;
4. šio punkto 1, 2 ir 3 papunkčiuose nurodytų dokumentų patvirtinti vertimai.

Teismų praktikoje nagrinėtas atvejis, kai Kazachstano Respublikoje registruota bendrovė kasaciniam teismui kaip vieną nesutikimo su pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų sprendimais argumentą nurodė tai, kad jai nebuvo suteikta galimybė pateikti tripliką byloje, taip pat jai nebuvo įteiktas šaukimas, kaip tai nustatyta Lietuvos ir Kazachstano sutarties 51 straipsnyje, todėl pirmosios instancijos teismo sprendimas ir apeliacinės instancijos teismo nutartis negalės būti vykdomi Kazachstano Respublikoje, jie yra neteisėti. Kasacinis teismas nurodė, kad Lietuvos ir Kazachstano sutarties 51 straipsnio 3 punkte minima nuostata

„bent vieną kartą įteiktas teismo šaukimas“ turi būti aiškinama ne tik lingvistiškai, pažodžiui, bet ir atsižvelgiant į šios normos paskirtį ir tikslus. Reikalavimas dėl teismo šaukimo įteikimo bent vieną kartą iš esmės reiškia reikalavimą užtikrinti asmens teisę žinoti apie jam iškeltą civilinę bylą ir teisę pasisakyti, išdėstyti teismui savo poziciją dėl ieškovo jam keliamų reikalavimų. Tai tiesiogiai susiję su Konvencijos 6 straipsnyje įtvirtinta asmens teise į teismą. Todėl jeigu nustatoma, kad asmuo buvo informuotas apie jam pareikštus reikalavimus civilinėje byloje, jeigu jam buvo suteikta galimybė išreikšti teismui savo poziciją dėl ieškinio, nepriklausomai nuo to, ar asmuo pasinaudojo tokia jam suteikta teise, turi būti pripažįstama, kad nėra teisinių kliūčių išduoti Lietuvos ir Kazachstano sutarties 51 straipsnio 3 punkte minimą dokumentą.⁷¹⁵

Lietuvos ir Kazachstano teisingumo įstaigų priimtų sprendimų abi-
pusio pripažinimo sąlygos įtvirtintos Lietuvos ir Kazachstano sutarties 55 straipsnyje, kuriame reglamentuojami trys atsisakymo pripažinti ir leisti vykdyti susitariančiosios šalies teismo priimtą sprendimą pagrindai. Pirma, sprendimą gali būti atsisakoma pripažinti, jeigu padavęs prašymą asmuo arba atsakovas nedalyvavo procese dėl to, kad jam arba jo įgaliotam asmeniui nebuvo laiku ir nustatyta forma įteiktas šaukimas į teismą. Antra, jeigu dėl to paties teisinio ginčo tarp tų pačių šalių susitariančiosios šalies teritorijoje, kur sprendimas turi būti pripažintas ir vykdomas, jau anksčiau buvo priimtas ir yra įsiteisėjęs sprendimas arba jeigu tos susitariančiosios šalies įstaiga buvo anksčiau pradėjusi procesą šioje byloje. Trečia, jeigu pagal tarptautinę sutartį, o šioje sutartyje nenumatytais atvejais – pagal įstatymus susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje sprendimas turi būti pripažintas ir vykdomas, byla priklauso išimtinai jos įstaigų kompetencijai.

LApT praktikoje, sprendžiant Kazachstano Respublikoje teismų priimtų sprendimų pripažinimo ir leidimo juos vykdyti Lietuvoje klausimus, pažymėta, kad Lietuvos ir Kazachstano sutarties 55 straipsnio 1 dalyje numatytas pagrindas atsisakyti pripažinti arba leisti vykdyti kitoje

---

715 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-403-611/2019.

susitariančioje valstybėje priimtą teismo sprendimą turi būti aiškinamas kitų sutarties normų, *inter alia*, sutarties 51 straipsnio, nustatančio prašymo leisti vykdyti sprendimą nagrinėjimo būtinąsias prielaidas, kontekste. Vienas būtinųjų prašymo priedų, nurodytų Lietuvos ir Kazachstano sutarties 51 straipsnyje, apibrėžiamas kaip dokumentas, patvirtinantis, kad atsakovui, nedalyvavusiam procese, buvo laiku ir nustatyta forma bent vieną kartą įteiktas šaukimas į teismą. Tokia formuluotė leidžia daryti išvadą, kad teismo šaukimo įteikimo sąlyga yra svarbi ne tuo, jog asmuo informuojamas apie kiekvieną posėdį, o tuo, kad jam pranešama apie vykstantį prieš jį procesą, todėl taikant šį atsisakymo pripažinti užsienio teismo sprendimą pagrindą būtina išsiaiškinti, ar asmuo žinojo apie vykstantį teismo procesą ir ar nepranešimas arba netinkamas pranešimas užkirto kelią dalyvauti byloje ir iš esmės pažeidė jo teises. Be to, Lietuvos ir Kazachstano sutarties 51 straipsnyje nurodytas teismo šaukimas, kaip civilinio proceso įstatymų numatomas informavimo dokumentas, yra išvestinis iš kitų tiesioginių teismo dokumentų, todėl tikrinant šio pagrindo buvimą galima remtis ir kitais, lygiaverčiais teismo šaukimams, dokumentais, kuriuose buvo duomenų apie pradėtą atsakovui procesą, jo esmę.⁷¹⁶ Kadangi Lietuvos ir Kazachstano sutarties 51 straipsnio 3 punkte įvardijamas prašymo pripažinti ir leisti vykdyti teismo sprendimą priedas susijęs su šios sutarties 55 straipsnio 1 dalyje įtvirtintu atsisakymo pripažinti ir leisti vykdyti teismo sprendimo pagrindu, akivaizdu, kad pirmiau minėti kasacinio teismo išaiškinimai dėl Lietuvos ir Kazachstano sutarties 51 straipsnio 3 punkte nurodyto dokumento reikšmės ir tokio dokumento išdavimo sąlygų taip pat aktualūs vertinant ir minėto atsisakymo pripažinti teismo sprendimą pagrindo egzistavimą.

Nurodyti atsisakymo pagrindai bei kitos su teismų sprendimų pripažinimu ir vykdymu susijusios tarptautinės sutarties nuostatos taip pat taikomos teismų patvirtintoms taikos sutartims (Lietuvos ir Kazachstano sutarties 56 straipsnis).

Be Lietuvos ir Kazachstano sutarties 55 straipsnyje nurodytų atsisakymo pripažinti ir leisti vykdyti teismo sprendimą pagrindų, nagrinėjat

716 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. rugsėjo 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-69-381/2016.

prašymą dėl Kazachstano Respublikoje priimto teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo jį vykdyti, taip pat tikrinama, ar nėra tarptautinės sutarties 18 straipsnyje įtvirtintų atsisakymo suteikti teisinę pagalbą sąlygų.⁷¹⁷ Minėtoje tarptautinės sutarties normoje įtvirtinta, kad teisinė pagalba neteikiama, jeigu jos teikimas gali pakenkti susitariančiosios šalies, kuriai pateikiamas prašymas, suverenitetui ar saugumui arba prieštarauja jos įstatymams.

LApT praktikoje sprendžiant dėl Kazachstano Respublikos teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo jį vykdyti išaiškinta, kad pagal Lietuvos Respublikos su kitomis valstybėmis sudarytas tarptautines sutartis dėl teisinės pagalbos civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose, kaip ir pagal CPK, ne visiems užsienio valstybių institucijų priimtiems sprendimams pripažinti Lietuvos Respublikos teritorijoje būtina speciali pripažinimo procedūra, kurią vykdo LApT.⁷¹⁸

Pagal bendrą taisyklę, kreditorius, siekdamas Lietuvos Respublikoje pripažinto ir leisto vykdyti užsienio valstybės teismo sprendimo priverstinio vykdymo, gavęs teismo nutarties, kuria pripažintas ir leistas vykdyti užsienio valstybės teismo sprendimas, patvirtintą kopiją ir vykdomąjį raštą, privalo kreiptis į antstolį. LApT yra išaiškinęs, kad praktikoje procesiniai dokumentai, tarp jų ir teismo nutartis dėl užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje, užsienio subjektams dažniausiai yra įteikiami tarptautinių dvišalių ar daugiašalių sutarčių numatyta tvarka, galinčia užimti daug laiko. Dėl šios priežasties įprastas vykdomųjų dokumentų pateikimo vykdyti mechanizmas, susiklosčius skolininko nemokumo situacijai, yra netaikytinas, nes užsienio valstybės subjektas galėtų netekti galimybės gauti finansinio reikalavimo patenkinimą skolininko bankroto byloje vien dėl ilgai užtrunkančių procesinių dokumentų įteikimo procedūrų. Dėl to, atsižvelgiant į kreditorių lygiateisiškumo principą, aplinkybę, kad visų kreditorių reikalavimai įmonės bankroto byloje tenkinami bankroto procesą reglamentuojančių teisės aktų nustatyta tvarka, tokiose

717 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-15-370/2019.

718 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. liepos 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-80-381/2018.

situacijose *mutatis mutandis* taikytinos Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatos, reglamentuojančios kreditorių reikalavimų bankrutuojančiai įmonei pareiškimą ir tenkinimą.⁷¹⁹

KINIJOS LIAUDIES RESPUBLIKA

Lietuvos Respublikos ir Kinijos Liaudies Respublikos teisingumo įstaigų priimtų sprendimų pripažinimo ir leidimo juos vykdyti tvarką bei sąlygas reglamentuoja tarp šių šalių sudaryta sutartis dėl teisinės pagalbos civilinėse ir baudžiamosiose bylose.

Lietuvos ir Kinijos sutarties 16 straipsnyje įtvirtinta, kad pagal minėtoje sutartyje numatytas sąlygas viena šalis savo teritorijoje pripažįsta ir vykdo kitos šalies priimtus teismų sprendimus civilinėse bylose (1 punktą), teismų sprendimus dėl nuostolių atlyginimo pagal civilinį ieškinį baudžiamosiose bylose (2 punktą), arbitražų sprendimus (3 punktą). Pagal to paties straipsnio 2 dalį, sprendimai apima ir teismo patvirtintas taikos sutartis.

Skirtingai nei kitose, pirmiau analizuotose tarptautinėse sutartyse, šioje sutartyje sprendimai nėra skirstomi į vykdytinus ir nereikalaujančius vykdymo. Todėl vykdymo nereikalaujantys sprendimai pripažįstami ir juos leidžiama vykdyti tokia pačia tvarka kaip ir vykdytinus sprendimus.

Lietuvos ir Kinijos sutarties 18 straipsnyje reglamentuojama, kad, be galimybės atsakyti pripažinti arba vykdyti sprendimą vadovaujantis šios sutarties 9 straipsniu, galima atsakyti pripažinti arba vykdyti šios sutarties 16 straipsnyje išvardytus sprendimus bet kuriuo iš šių atvejų:

1. jeigu šis sprendimas nėra įsiteisėjęs arba yra nevykdomas pagal sprendimą priimančiosios šalies įstatymus;
2. jeigu sprendimas priimtas teismo, kuriam byla neteisinga pagal prašymą gavusios šalies įstatymus;
3. sprendimą priėmus nedalyvaujant vienai iš šalių, jei nedalyvavusiai šaliai nebuvo tinkamai pranešta, arba jei neveiksni šalis

719 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. rugsėjo 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-69-381/2016.

nebuvo tinkamai atstovaujama teisme pagal sprendimą priimančiosios prašymą pateikusios šalies įstatymus;

4. jei prašymą gavusios šalies teismas yra priėmęs įsiteisėjusį sprendimą arba nagrinėja bylą, arba yra pripažinęs trečiosios valstybės priimtą sprendimą dėl to paties dalyko tarp tų pačių šalių.

Taigi Lietuvos ir Kinijos sutartyje aiškiai reglamentuojama, kad valstybėse priimtus teismo sprendimus, be kita ko, gali būti atsisakoma pripažinti ir vykdyti tarptautinės sutarties 9 straipsnyje nustatytais pagrindais. Šiame straipsnyje reglamentuojami atsisakymo teikti teisinę pagalbą pagrindai. Tai reiškia, kad teisinę pagalbą suteikti gali būti atsisakoma, jeigu prašymą gavusi šalis mano, kad prašymo vykdymas gali pakenkti jos suverenitetui, saugumui, viešajai tvarkai ar pagrindiniams interesams.

Tam, kad asmuo galėtų Kinijos Liaudies Respublikoje priimtą teismo sprendimą vykdyti Lietuvoje, pirmiausia suinteresuotas asmuo turi pradėti tokio sprendimo pripažinimo ir leidimo jį vykdyti procedūrą. Prašymą pripažinti ir vykdyti sprendimą šalys gali Lietuvos ir Kinijos sutarties 4 straipsnyje nurodytu būdu (per centrinės įstaigas) tiesiogiai pateikti teismams, kurių kompetencijai priklauso sprendimo pripažinimas ir vykdymas, arba vienos šalies teismas tokį prašymą perduoda kitos šalies teismui, kurio kompetencijai priklauso sprendimo pripažinimas ir vykdymas.

Prašyme pripažinti ir leisti vykdyti Kinijos Liaudies Respublikos teismo priimtą sprendimą privalu nurodyti prašymą pateikiančios įstaigos (asmens) pavadinimą (duomenis), įstaigos, kuriai pateikiamas prašymas, pavadinimą ir adresą (jei tokia informacija turima), taip pat nurodomas su prašymu susijusios bylos ir medžiagos aprašymas bei kita būtina informacija, kuri reikalinga teisinei pagalbai suteikti, taip pat asmenų, dėl kurių pateikiamas prašymas, adresai, vardai ir pavardės, lytis, pilietybė ir kita su jais susijusi informacija; juridinių asmenų atveju – jų pavadinimai ir adresai, o jeigu yra, jų įgaliotų atstovų vardai, pavardės ir adresai. Be to, prie prašymo pripažinti ir vykdyti sprendimą pridedama pilna ir patvirtinta sprendimo kopija ir dokumentai, patvirtinantys, kad sprendimas yra įsiteisėjęs, jei sprendimas priimtas nedalyvaujant vienai

iš šalių, dokumentai arba aprašymai, patvirtinantys, kad nedalyvavusiai šaliai buvo tinkamai pranešta, taip pat jeigu būtina – dokumentai arba aprašymai, patvirtinantys, kad neveiksni šalis buvo tinkamai atstovaujama (Lietuvos ir Kinijos sutarties 7 ir 17 straipsniai).

Be to, nustatyta, kad viena šalis kitos šalies sprendimams ir arbitražiniams sprendimams pripažinti ir vykdyti taiko savo nacionalinius įstatymus.

Prašymą gavusios šalies teismai tik išnagrinėja, ar įvykdytos šios sutarties nustatytos sąlygos, ir neperžiūri sprendimų. Vienos šalies priimti sprendimai, kurie yra pripažinti arba įvykdyti kitos šalies teismų, turi tokią pačią teisinę galią kaip ir tos šalies teismo priimti sprendimai (Lietuvos ir Kinijos sutarties 20 straipsnis).

Vis dėlto Lietuvos ir Kinijos sutarties 21 straipsnyje šalys susitarė, kad viena kitos arbitražų sprendimus pripažįsta ir vykdo pagal Niujorko konvenciją dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo. Tai reiškia, kad susitariančiųjų šalių arbitražų teismų sprendimų pripažinimas ir leidimas juos vykdyti tikrinamas tik pagal Niujorko konvenciją.

LENKIJOS RESPUBLIKA

Lietuvos Respublika ir Lenkijos Respublika sudarė tarptautinę dvišalę sutartį dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos, darbo ir baudžiamosiose bylose. Šioje sutartyje šalys aptarė abipusį teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo klausimą.

Lenkijos ir Lietuvos sutarties 52 straipsnio 1 dalyje šalys nustatė, kad įsiteisėjusius neturtinius sprendimus civilinėse, šeimos ir darbo bylose, o bylose dėl tėvų teisių vaikų atžvilgiu, taip pat neįsiteisėjusius skubiai vykdytinus sprendimus, priimtus vienos susitariančiosios šalies įstaigų, pripažins kitos susitariančiosios šalies teritorijoje be bylos nagrinėjimo dėl pripažinimo. Toje pačioje normoje valstybės įtvirtino ir atvejus, kai tokie sprendimai nebus pripažįstami: 1) jeigu kitos susitariančiosios šalies įstaigos priėmė anksčiau įsiteisėjusį sprendimą toje pačioje byloje; 2) byla priklauso išimtinai jų kompetencijai šios sutarties pagrindu, o sutartyje nesant tokio sureguliuavimo – tos susitariančiosios šalies įstatymų pagrindu.

Tačiau įsiteisėjusius neturtinius sprendimus šeimos bylose, kuriuos priėmė vienos susitariančiosios šalies neteisminės įstaigos, pripažįstami bendrą turtiniams sprendimams pripažinti ir vykdyti sutartyje nustatytą tvarką (Lenkijos ir Lietuvos sutarties 52 straipsnio 2 dalis).

Pagal Lenkijos ir Lietuvos sutarties 53 straipsnį, sutartyje numatytomis sąlygomis susitariančiosios šalys pripažįsta ir vykdo savo teritorijoje teismų sprendimus civilinėse, šeimos ir darbo bylose, taip pat teismų sprendimus baudžiamosiose bylose dėl nusikaltimu padarytos žalos atlyginimo. Prie teismų sprendimų taip pat priskiriamos ir teismų patvirtintos turtinio pobūdžio taikos sutartys civilinėse, šeimos ir darbo bylose.

Tiek nurodyti įsiteisėję neturtiniai sprendimai šeimos bylose, priimti vienos iš susitariančiųjų šalių neteisminių institucijų, tiek teismų sprendimai civilinėse, šeimos ir darbo bylose bei teismų sprendimai baudžiamosiose bylose dėl nusikaltimu padarytos žalos atlyginimo, tiek teismų patvirtintos turtinio pobūdžio taikos sutartys civilinėse, šeimos ir darbo bylose pripažįstami ir vykdomi esant visoms Lenkijos ir Lietuvos sutarties 54 straipsnyje įtvirtintoms kumuliatyvioms jų pripažinimo ir vykdymo sąlygoms. Pagal šios sutarties 54 straipsnyje nustatytas susitariančiosios šalies teismo priimto sprendimo pripažinimo sąlygas, teismo sprendimai turi būti pripažįstami ir vykdomi jeigu, pirma, pagal susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje buvo priimtas sprendimas, įstatymus jis yra įsiteisėjęs ir vykdytinas, o bylose dėl alimentų taip pat neįsiteisėjęs sprendimas, jeigu jis yra vykdytinas. Antra, jeigu teismas, kuris priėmė sprendimą, buvo kompetentingas pagal tarptautinę sutartį, o šioje sutartyje nesant tokio sureguliuavimo – pagal tos susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje sprendimas turi būti pripažintas ir vykdomas, įstatymus. Trečia, jeigu iš šalies nebuvo atimta galimybė ginti savo teises, o šaliai esant riboto veiksnumo – tinkamo atstovavimo galimybė, ypač jei šalis, kuri nedalyvavo teismo procese, gavo šaukimą į teismą nustatytu laiku ir tvarka. Ketvirta, jeigu teismas tos susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje turi būti pripažintas ir įvykdytas sprendimas, dar nėra priėmęs įsiteisėjusio sprendimo tų pačių šalių byloje dėl to paties ginčo ir jeigu tarp tų pačių šalių anksčiau nėra pradėta nagrinėti tokia pat byla teisme tos susitariančiosios šalies,

kurios teritorijoje sprendimas turi būti pripažintas ir įvykdytas. Penkta, jeigu trečios valstybės kompetentingos įstaigos sprendimas tarp tų pačių šalių ir dėl to paties ginčo nebuvo pripažintas arba įvykdytas tos susitariančiosios šalies teritorijoje, kur sprendimas turi būti pripažintas ir įvykdytas. Šešta, jei priimant sprendimą buvo vadovaujama atitinkamais įstatymais šios sutarties pagrindu, o šioje sutartyje nesant tokio sureguliuavimo – susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje turi būti pripažintas ir įvykdytas sprendimas, įstatymais.

Vis dėlto 2004 m. kovo 1 d. Lenkijos Respublikai tapus Europos Sąjungos nare, o tų pačių metų gegužės 1 d. prie Europos Sąjungos prisijungus ir Lietuvos Respublikai, šiose šalyse įsigaliojo Europos Sąjungos teisė, kurioje pripažįstamas laisvas sprendimų judėjimas tarp Europos Sąjungos valstybių narių. Todėl susitariančiosioms šalims įstojus į Europos Sąjungą, kilo iki įstojimo sudarytos tarptautinės dvišalės sutarties ir Europos Sąjungos teisės aktų konkurencijos klausimas, kuris sprendžiamas Europos Sąjungos teisės aktų viršenybės prieš tarptautinę dvišalę sutartį principu. Taigi abiem valstybėms prisijungus prie Europos Sąjungos, atrodytų, kad tarptautinė sutartis prarado savo aktualumą, ypač sprendžiant šių valstybių teismų sprendimų pripažinimo ir leidimo juos vykdyti klausimus. Reiktų pažymėti, kad tarptautinė sutartis šiame kontekste valstybių tarpusavio santykiams teisinės pagalbos srityje taikytina tiek, kiek tam tikrų klausimų nereglamentuoja Europos Sąjungos teisė.

Lenkijos ir Lietuvos sutartyje nustatyta, kad prašymas dėl sprendimo pripažinimo ir vykdymo gali būti paduotas tiesiogiai susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje sprendimas turi būti pripažintas ir įvykdytas, kompetentingam teismui (Lietuvoje – LApT), arba tarpininkaujant teismui, kuris nagrinėjo bylą pirmąja instancija.

Lenkijos ir Lietuvos sutarties 55 straipsnio 2 dalyje nustatytas prie prašymo pridedamų dokumentų sąrašas, t. y. būtina pridėti:

1. sprendimą arba patvirtintą jo nuorašą su paliudijimu, kad sprendimas yra įsiteisėjęs ir vykdytinas, o byloje dėl alimentų, jeigu sprendimas neįsiteisėjęs, su patvirtinimu, kad jis yra skubiai vykdytinas, jeigu tai neaišku iš paties sprendimo;

2. dokumentą, patvirtinantį, kad atsakovas, nedalyvavęs procese, nustatytu laiku ir nustatyta tvarka gavo šaukimą į teismą pagal susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje buvo priimtas sprendimas, įstatymus, o šaliai esant riboto veiksnio – dokumentą, patvirtinantį, kad ši šalis buvo tinkamai atstovaujama;
3. patvirtintą prašymo ir dokumentų, išvardytų 1 ir 2 punktuose, vertimą į susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje sprendimas turi būti pripažintas ir įvykdytas, kalbą.

Sprendimas yra pripažįstamas ir vykdomas pagal susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje sprendimas turi būti pripažintas ir įvykdytas, įstatymus. Todėl prašymo dėl sprendimo pripažinimo ir vykdymo turinys ir forma turi atitikti sprendimą pripažįstančios ir vykdančios valstybės teisės aktų reikalavimus (CPK 111–114 straipsnius, 812 straipsnio 5 dalį, 812¹ straipsnio 1 dalį). Prie prašymo dėl sprendimo pripažinimo ir vykdymo būtina pridėti jo nuorašus bei priedų nuorašus teismo proceso dalyviams.

Lenkijos ir Lietuvos sutarties 57–58 straipsniuose reglamentuojama sprendimų dėl išlaidų vykdymo tvarka.

Teismas, kuris nagrinėja sprendimo dėl išlaidų vykdymo klausimą, apsiriboja patikrinimu, ar šis sprendimas yra įsiteisėjęs ir vykdytinas. Prie prašymo dėl sprendimo vykdymo pridedamas sprendimas arba patvirtintas nuorašas tos sprendimo dalies, kurioje yra nustatomas išlaidų dydis kartu su patvirtinimu, kad sprendimas yra įsiteisėjęs ir vykdytinas, taip pat šių dokumentų patvirtintas vertimas į susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje sprendimas vykdomas, kalbą. Susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje bylos nagrinėjimo išlaidas avansu sumokėjo valstybė, teisingumo įstaiga kreipsis į kompetentingą kitos susitariančiosios šalies teismą dėl šių išlaidų atlyginimo. Šis teismas pagal savo įstatymus, netermindamas mokesčių, išieškos ir perduos išieškotas sumas kitos susitariančiosios šalies diplomatinei atstovybei arba konsulinei įstaigai.

MOLDOVOS RESPUBLIKA

Lietuvos ir Moldovos teismų priimtų sprendimų abipusio pripažinimo ir leidimo juos vykdyti tvarka bei sąlygos reglamentuojamos Lietuvos Respublikos ir Moldovos Respublikos sutartyje dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose.

Lietuvos ir Moldovos sutarties 49 ir 56 straipsniuose įtvirtinta, kad susitariančiosios šalys tarpusavyje pripažįsta ir vykdo įsiteisėjusius teisingumo įstaigų sprendimus civilinėse ir šeimos bylose, taip pat nuosprendžius dėl nusikaltimu padarytos žalos atlyginimo, taip pat teismų patvirtintas taikos sutartis. Susitariančiųjų šalių teritorijoje be specialios teisenos pripažįstami pagal savo pobūdį nereikalaujantys vykdymo globos ir rūpybos, civilinės metrikacijos ir kitų įstaigų sprendimai civilinėse ir šeimos bylose.

Pagal Lietuvos ir Moldovos sutarties 55 straipsnį, pripažinti teismo sprendimą arba leisti jį vykdyti gali būti atsakyta: 1) jeigu padavęs prašymą asmuo arba atsakovas nedalyvavo procese dėl to, kad jam arba jo įgaliotiniui nebuvo laiku ir nustatyta forma įteiktas šaukimas į teismą; 2) jeigu dėl to paties teisinio ginčo tarp tų pačių šalių susitariančiosios šalies teritorijoje, kur sprendimas turi būti pripažintas ir vykdomas, jau anksčiau buvo priimtas ir yra įsiteisėjęs sprendimas arba jeigu tos susitariančiosios šalies įstaiga buvo anksčiau pradėjusi procesą šioje byloje; 3) jeigu pagal šią sutartį, o šioje sutartyje nenumatytais atvejais – pagal įstatymus susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje sprendimas turi būti pripažintas ir vykdomas, byla priklauso išimtinai jos įstaigų kompetencijai.

LApT praktikoje sprendžiant Moldovos Respublikos teismų priimtų sprendimų pripažinimo ir leidimo juos vykdyti Lietuvoje klausimus atsižvelgiama į tai, ar prašomas pripažinti sprendimas neprieštarauja Konstitucijoje įtvirtintai viešajai tvarkai.⁷²⁰

⁷²⁰ Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-161/2011; Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-24/2003.

RUSIJOS FEDERACIJA

Lietuvos Respublika ir Rusijos Federacija 1992 m. liepos 21 d. sudarė sutartį dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. Šioje tarptautinėje sutartyje šalys susitarė dėl abipusio sprendimų pripažinimo ir vykdymo.

Susitariančiosios šalys tarpusavyje sutarė pripažinti ir vykdyti įsiteisėjusius teisingumo įstaigų sprendimus civilinėse ir šeimos bylose, taip pat nuosprendžius dėl nusikaltimų padarytos žalos atlyginimo bei teismų patvirtintas taikos sutartis, o be specialios teisenos pripažinti pagal savo pobūdį nereikalaujančius vykdymo globos ir rūpybos, civilinės metrikacijos ir kitų įstaigų sprendimus civilinėse ir šeimos bylose. Kaip matyti, šioje tarptautinėje sutartyje sprendimai išskiriami į dvi rūšis: reikalaujančius ir nereikalaujančius priverstinio vykdymo veiksmų.

Kasacinio teismo praktikoje pripažįstama, kad pagal teisės gynimo būdą teismo sprendimai skirstomi į tris rūšis: sprendimus dėl teisinių santykių pripažinimo (patvirtinami ar paneigiami tam tikri teisiniai santykiai), dėl teisinių santykių modifikavimo (pakeičiami ar nutraukiami jau susiklostę tam tikri teisiniai santykiai), dėl priteisimo (iš atsakovo priteisiama tam tikra suma, atsakovas įpareigojamas atlikti arba susilaikyti atlikti ieškovo naudai tam tikrus veiksmus). Iš jų vykdytini yra sprendimai dėl priteisimo, o kiti sukelia teisinius padarinius be jų vykdymo.⁷²¹ Taigi kuriai iš pirmiau nurodytų rūšių priskirtinas prašomas pripažinti susitariančiojoje šalyje priimtas sprendimas, sprendžiama pagal sprendimu pritaikytą teisės gynimo būdą. Sprendimai dėl teisinių santykių pripažinimo, taip pat dėl teisinių santykių modifikavimo pagal nagrinėjamą tarptautinę dvišalę sutartį pripažįstami ir vykdomi be specialios teisenos. Tai reiškia, kad jie vykdomi kitos susitariančiosios šalies

721 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1046/2000; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-238/2007; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-368/2009; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-316/2014; Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-12-381/2017.

teritorijoje be atskiro susitariančiosios šalies kompetentingo teismo pripažinimo ir leidimo vykdyti.

Tačiau sprendimai dėl priteisimo pagal sukeliamus padarinius ir teisių gynybos būdą yra vykdytini, todėl norint tokius sprendimus įvykdyti kitoje susitariančiojoje valstybėje nei jie buvo priimti, reikalinga atlikti sprendimų pripažinimo ir vykdymo procedūrą bei gauti susitariančiosios šalies kompetentingo teismo patvirtinimą, kad toks sprendimas yra pripažįstamas ir jį leidžiama vykdyti.

Atkreiptinas dėmesys, kad LAPT praktikoje išaiškinta, jog nei CPK normos, reglamentuojančios tarptautinį civilinį procesą, nei Lietuvos ir Rusijos sutartis nenumato užsienio valstybėje išduotų vykdomųjų raštų pripažinimo ir leidimo vykdyti klausimo sprendimo.⁷²²

LAPT yra nurodęs, kad Rusijos Federacijos teismo sprendimas, kuriuo teismas leido vaiko išvykimą už Rusijos Federacijos ribų pareiškėjui sutikus ir įpareigojo suinteresuotą asmenį derinti su pareiškėju jų nepilnamečio vaiko buvimo ir gyvenamosios vietos parinkimą bei pakeitimą, pagal savo pobūdį nereikalauja vykdymo Lietuvos Respublikoje:

*Rusijos Federacijos teismo sprendime nenumatyta konkrečių jo įgyvendinimo būdų (susitarimo dėl vaiko gyvenamosios vietos parinkimo ir keitimo forma, jo sudarymo tvarka, terminai ir kt.), reikalaujančių atlikti vykdymo veiksmus Lietuvos Respublikoje, ar galinčių indikuoti apie šio užsienio valstybės teismo sprendimo vykdymo tinkamumą ar netinkamumą. Šiame teismo sprendime tik duotas leidimas vaikui išvykti už Rusijos Federacijos teritorijos ribų jo tėvui sutikus bei nurodyta vaiko motinos bendro pobūdžio pareiga, įtvirtinta įstatyme, derinti su vaiko tėvu vaiko buvimo ir gyvenamosios vietos parinkimą ir pakeitimą. Taigi, aptariamasis Rusijos Federacijos teismo sprendimas yra abstraktusis pobūdžio.*⁷²³

Tam, kad būtų inicijuotas sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti procesas, suinteresuotas asmuo turi pateikti prašymą dėl tam tikro

722 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-47-370/2017.

723 Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-27/2014.

sprendimo pripažinimo ir leidimo jį vykdyti. Lietuvos Respublikoje tokius prašymus kompetentingas nagrinėti LAPT.

Pagal Lietuvos ir Rusijos sutarties 51 straipsnio 2 punktą, prašymas leisti vykdyti sprendimą paduodamas teismui, priėmusiam sprendimą byloje pirmąja instancija. Prašymas, paduotas teismui, priėmusiam sprendimą byloje pirmąja instancija, persiunčiamas kompetentingam priimti sprendimą dėl prašymo teismui. Remiantis CPK 811 straipsnio 1 dalimi, dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo, taip pat dėl atsakymo pripažinti užsienio teismo sprendimą į LAPT turi teisę kreiptis bet kuris asmuo, turintis byloje teisinį suinteresuotumą.

Pavyzdžiui, vienoje LAPT nagrinėtoje byloje prašymą leisti pripažinti ir vykdyti institucijos sprendimą Lietuvos Respublikoje, kurio pagrindu galėjo būti išieškoma iš skolininkui priklausančių lėšų, pateikė pats skolininkas. Teismas nurodė, kad pats skolininkas negali būti laikomas tinkamu suinteresuotu asmeniu, galinčiu pareikšti reikalavimą dėl sprendimo pripažinimo ir vykdymo:

[P]riverstinio vykdymo galimybė yra susijusi išimtinai su asmenis, kuriam priklauso tokia reikalavimo teisė pagal institucijos sprendimą, valia, taigi priverstinis vykdymas negali būti pradėtas skolininko iniciatyva. Tai, kad tokiu būdu skolininkas siekia paveikti kitoje vykdomojoje byloje varžytynėse realizavus skolininkui priklausančią turtą gautų piniginių lėšų paskirstymą (reikalavimų patenkinimo eilę, CPK 754 straipsnis) galbūt ir darbuotojų naudai, neleidžia tokio prašymo tenkinti, nes, kaip minėta, teise išieškoti iš skolininkui priklausančių lėšų priverstinai, taip pat ir prisijungiant prie išieškojimo gali pasinaudoti tik patys išieškotojai savo iniciatyva.⁷²⁴

Be to, užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti procedūra negalima, jeigu nebėra asmens, kurio atžvilgiu turi būti vykdomas prašomas pripažinti ir leisti vykdyti sprendimas. Tokį aiškinimą pateikė LAPT atsakydamas priimti prašymą pripažinti ir vykdyti Rusijos Federacijos teismo sprendimą:

724 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-109-943/2019.

[P]rašymas pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje užsienio teismo sprendimą negali būti priimtas nagrinėti, nes subjektas (juridinis asmuo), iš kurio prašomu pripažinti ir leisti vykdyti užsienio teismo sprendimu yra priteistos piniginės lėšos pareiškėjos <...> naudai, yra pasibaigęs ir nebeturi civilinio procesinio teismo bei veiksnumo. <...> pasibaigė likvidavimo būdu dėl bankroto, jokių duomenų apie įmonės pareigų (skolų) perėmėjus nėra. Taigi yra pagrindas pareiškėjos prašymą atsisakyti priimti kaip nenagrinėtiną teisme civilinio proceso tvarka (CPK 137 straipsnio 2 dalies 1 punktą).⁷²⁵

Kaip matyti, tiek tarptautinėje sutartyje, tiek CPK skirtingai reglamentuojama prašymo pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimą tvarka. Viena vertus, CPK nustato galimybę tiesiogiai kreiptis į teismą dėl sprendimo pripažinimo ir vykdymo. Kita vertus, tarptautinė sutartis suteikia galimybę tokį prašymą pateikti bylą pirmąją instancija išnagrinėjusiam susitariančiosios valstybės, kurioje buvo priimtas sprendimas, teismui, o pastarasis jį turi perduoti pagal kompetenciją kitos susitariančiosios valstybės teismui.

Remiantis Lietuvos ir Rusijos sutarties 51 straipsnio 3 dalimi, prašymo rekvizitus nustato susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje turi būti vykdoma, įstatymai, o pagal to paties straipsnio 4 dalį, prie prašymo pridedamas patvirtintas vertimas į susitariančiosios šalies, kuriai adresuotas prašymas, kalbą. Taigi LAPT teikiamas prašymas pripažinti ir vykdyti Rusijos Federacijoje priimtą sprendimą turi atitikti teisės aktuose nustatytus tokio prašymo formos ir turinio reikalavimus.

Spręsdamas pateikto prašymo pagrįstumo klausimą teismas privalo patikrinti, ar nėra tarptautinėje sutartyje nustatytų atsisakymo pripažinti ir vykdyti sprendimą pagrindų. Pripažinti teismo sprendimą arba leisti jį vykdyti gali būti atsisakyta trimis pagrindais (Lietuvos ir Rusijos sutarties 55 straipsnis). Pirma, jeigu padavęs prašymą asmuo arba atsakovas nedalyvavo procese dėl to, kad jam arba jo įgaliotiniui nebuvo laiku ir nustatyta forma įteiktas šaukimas į teismą. Antra, jeigu dėl to paties

725 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-63-381/2018.

teisinio ginčo tarp tų pačių šalių susitariančiosios šalies teritorijoje, kur sprendimas turi būti pripažintas ir vykdomas, jau anksčiau buvo priimtas ir yra įsiteisėjęs sprendimas arba jeigu tos susitariančiosios šalies įstaiga buvo anksčiau pradėjusi procesą šioje byloje. Trečia, jeigu pagal šią sutartį, o šioje sutartyje nenumatytais atvejais – pagal įstatymus susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje sprendimas turi būti pripažintas ir vykdomas, byla priklauso išimtinai jos įstaigų kompetencijai. Šiomis sąlygomis valstybės iš esmės susitaria dėl kontrolės, kurią valstybių teisminės institucijos vykdo viena kitos atžvilgiu, ribų; jų tikslas – pamatinių pripažįstančios valstybės vidaus tvarkos nuostatų apsauga.⁷²⁶

Pirmasis atsisakymo pripažinti ir vykdyti pagrindas iš esmės susijęs su reikalavimu, kad asmuo žinotų apie užsienio valstybėje vykusį teismo procesą ir jam būtų sudarytos sąlygos tinkamai gintis nuo pareikštų reikalavimų. Tai yra viena iš sąžiningo teismo proceso išraiškų, pripažįstama ir kituose tarptautiniuose dokumentuose, pavyzdžiui, Konvencijos 6 straipsnyje.

Praktikoje nurodoma, kad prašymą dėl užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo nagrinėjantis teismas neturi diskrecijos jį atmeti vien dėl to, kad atsakovas nedalyvavo teismo posėdžiuose. Pasitikėjimo kitos susitariančiosios valstybės teismų institucijomis principas šiuo atveju pasireiškia tuo, kad jų priimti sprendimai dėl bylos nagrinėjimo į teismo posėdį neatvykus asmeniui yra teisėti, nes užsienio valstybės sprendimo pripažinimas neapima jo teisėtumo kontrolės.⁷²⁷

Pagal Lietuvos ir Rusijos sutarties 56 straipsnio 1 dalį sprendžiant klausimą dėl teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti svarbu nustatyti, ar asmuo žinojo apie vykstantį teismo procesą ir ar nepranešimas arba netinkamas pranešimas užkirto jam kelią dalyvauti byloje ir iš esmės pažeidė jo teises, t. y. dokumentai (pranešimai, šaukimai) apie teismo procesą turi būti įteikiami prieš tiek laiko ir tokiu būdu, kad asmuo galėtų veiksmingai pasirūpinti savo teisių gynimu teisme.⁷²⁸ Todėl užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo klausimą nagrinėjantis

726 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-18-943/2020.

727 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr.3K-3-375/2009.

728 Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-13/2009.

teismas, sprenddamas apie asmens informavimą apie užsienio valstybėje inicijuotą teismo procesą, kurio šalis jis yra, privalo nustatyti: 1) ar užsienio valstybės teismas užtikrino realų asmens žinojimą apie užsienio valstybėje vykusį teismo procesą, kurio šalis jis yra; 2) ar informavimo ir procesinių dokumentų įteikimo būdas ir laikas neužkirto šiam asmeniui kelio veiksmingai naudotis užsienio valstybės procesiniuose teisės aktuose įtvirtintomis teisėmis.⁷²⁹ Tuo atveju, jeigu sprendžiant užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo klausimą nustatoma, kad asmuo, kuriam užsienio valstybėje buvo inicijuotas teismo procesas, buvo bent vieną kartą tinkamai ir laiku apie jį informuotas, laikoma, kad šis asmuo turėjo galimybę pasinaudoti tos valstybės įstatymuose įtvirtintomis teisų gynybos priemonėmis.⁷³⁰

Antrasis atsisakymo pripažinti teismo sprendimą pagrindas susijęs su tuo, kad iš to paties asmens nebūtų išieškoma pagal skirtingose šalyse priimtus tuo pačiu dalyku ir faktiniu pagrindu grindžiamus sprendimus.

Vienoje LAPT nagrinėtoje byloje suinteresuotas asmuo kaip vieną iš argumentų, kodėl teismas neturėtų pripažinti Rusijos Federacijoje priimto sprendimo, nurodė tai, kad jis būtų nesuderinamas su Lietuvos teismų priimtu įsiteisėjusiu sprendimu. Teismas, nesutikdamas su šiuo argumentu, nurodė, kad tarptautinės sutarties 56 straipsnyje įtvirtintas atsisakymo pripažinti ir vykdyti susitariančiosios valstybės teismo sprendimą pagrindų sąrašas yra baigtinis, o suinteresuoto asmens nurodomos aplinkybės, susijusios su prašomo pripažinti užsienio teismo sprendimo nesuderinamumu su įsiteisėjusiu Lietuvos Respublikos teismo sprendimu, nepatenka į Lietuvos ir Rusijos sutarties 56 straipsnio taikymo ribas.⁷³¹ Taip pat teismas šioje byloje nurodė, kad:

užsienio teisme ir Lietuvos Respublikos teisme nors ir tarp tų pačių šalių, tačiau buvo nagrinėjami skirtingi ginčai (prašomame pripažinti užsienio teismo sprendime buvo sprendžiama dėl bendrai įgyto turto padalijimo, kai Vilniaus apygardos teisme nagrinėtoje civilinėje

729 Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. rugsėjo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-20/2012.

730 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-375/2009;

Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. vasario 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr.2T-34/2013.

731 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-62-370/2018.

*byloje dėl dovanojimo sutarčių pripažinimo negaliojančiomis). Atsižvelgiant į tai, nenustatyta, kad esant skirtingiems teisiniams ginčams užsienio teismo sprendimo pripažinimas negalimas Tarptautinės dvišalės sutarties 56 straipsnio 2 punkte įtvirtintu pagrindu*⁷³².

Trečiasis atsisakymo pripažinti ir vykdyti teismo sprendimą pagrindas susijęs su išimtinė sprendimo pripažinimo klausimą nagrinėjančios valstybės teismų kompetencija spręsti prašomu pripažinti ir vykdyti teismo sprendimo išnagrinėtą ginčą. Dėl išimtinės sprendimą pripažįstančios valstybės teismų kompetencijos nagrinėti tarp šalių kilusį ginčą pirmiausia sprendžiama pagal tarptautinės sutarties nuostatas. Tai reiškia, kad reikia patikrinti, ar prašomu pripažinti sprendimu išspręstas ginčas nepriklauso išimtinėi valstybės, kurios teritorijoje prašoma pripažinti sprendimą, teismų kompetencijai. Vis dėlto išimtinė Lietuvos Respublikos teismų kompetencija taip pat reglamentuojama CPK 784–786 straipsniuose. Todėl net jeigu ir pagal tarptautinę sutartį ginčas nepriklauso prašymą pripažinti sprendimą nagrinėjančios valstybės teismų kompetencijai, taip pat reikia įvertinti, ar toks ginčas nepriskiriamas valstybės teismų išimtinai kompetencijai pagal nacionalinę teisę.

Tuo atveju, jeigu kiltų tarptautinės sutarties ir susitariančiosios šalies nacionalinių normų, reglamentuojančių bylų priskyrimą išimtinėi vienos ar kitos valstybės kompetencijai, konkurencijos klausimas, manytina, kad pirmenybė turėtų būti teikiama tarptautinei sutarčiai, dėl kurios sąlygų šalys susitarė individualiai.

LApT, nagrinėdamas prašymą pripažinti ir vykdyti Lietuvos Respublikoje Rusijos Federacijoje priimtą sprendimą, taip pat tikrina, ar nėra tarptautinės sutarties 18 straipsnyje įtvirtintų atsisakymo suteikti teisinę pagalbą pagrindų. Pažymėtina, kad pagal minėtą tarptautinės dvišalės sutarties straipsnį teisinė pagalba neteikiama, jeigu jos teikimas gali paakenkti susitariančiosios šalies, kuriai pateikiamas prašymas, suverenitetui ar saugumui arba prieštarauja pagrindiniams jos įstatymų principams.⁷³³

732 Ten pat.

733 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-22-370/2020.

Teismas, nagrinėjantis prašymą dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje, neturi teisės nagrinėti bylą iš esmės, aiškintis, ar teisingai nustatytos faktinės bylos aplinkybės, ar teisingai ištirti bei įvertinti įrodymai, ar tinkamai taikytos teisės normos ir kt. Galimybė taikyti *ordre public* išlygą pagal Lietuvos ir Rusijos sutarties 18 straipsnį galima tik tais atvejais, kai sprendimo pripažinimas akivaizdžiai neatitiktų valstybės, kurioje prašoma jį pripažinti, viešosios tvarkos ir pažeistų principą, kuris toje teisinėje sistemoje yra vienas iš esminių. Toks pažeidimas turėtų prilygti akivaizdžiam svarbaus teisinio gėrio, kuris laikomas esminiu tos valstybės teisės sistemoje, pažeidimui. Jeigu nustatytas pažeidimas nėra tokio pobūdžio ir neįteisina esminės neteisybės, rėmimasis viešosios tvarkos pagrindu gali prieštarauti draudimui, sprendžiant užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo klausimą, peržiūrėti jį iš esmės.⁷³⁴

Minėtoje byloje⁷³⁵ taip pat buvo keliamas prašomo pripažinti sprendimo prieštaravimo pagrindiniams Lietuvos Respublikos įstatymų principams klausimas. Asmuo šią poziciją įrodinėjo profesoriaus parengta išvada, kuri, suinteresuoto asmens teigimu, patvirtina faktą apie užsienio teismo netinkamai taikytą Lietuvos Respublikos materialinę teisę sprendžiant šalių bendro turto padalijimo klausimą. LApT tokius argumentus atmetė kaip nepagrįstus ir nurodė, kad:

[A]tsižvelgiant į tai, jog Lietuvos apeliaciniam teismui įgaliojimai tikrinti užsienio teismo sprendimo teisėtumą ir pagrįstumą nepriskirti (CPK 810 straipsnio 4 dalis) ir nenustačius, kad užsienio teismo sprendimo pripažinimas pakenktų Lietuvos Respublikos suverenitetui ar saugumui ar prieštarautų pagrindiniams įstatymų principams, viešajai tvarkai, juolab kad juo buvo spręstas ginčas tarp privačių asmenų dėl turto – Rusijos Federacijoje esančių privačių juridinių asmenų įstatinio kapitalo padalijimo, suinteresuoto asmens argumentai dėl prašymo nepripažinimo Dvišalės tarptautinės sutarties 18 straipsnio pagrindu atmetini kaip nepagrįsti.⁷³⁶

734 Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. lapkričio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-111/2014.

735 Ten pat.

736 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-62-370/2018.

Kliūtimi pripažinti ir vykdyti užsienio valstybės teismo sprendimą taip pat nepripažįstama aplinkybė, kad sprendimo kilmės valstybėje išieškotojas yra gavęs vykdomąjį raštą bei aktyviai veikia vykdymo procese:

[V]ien suinteresuoto asmens nurodomos aplinkybės (vykdomojo rašto išdavimas Rusijos Federacijoje, aktyvūs pareiškėjo veiksmai užsienio valstybės vykdomojoje byloje) nėra kliūtis ne tik kreiptis dėl užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje, bet ir išduoti vykdomąjį raštą pagal pripažintą ir leistą vykdyti Lietuvos Respublikoje užsienio valstybės teismo sprendimą. Įstatymai ne tik nedraudžia kreiptis dėl užsienio valstybėje priimto teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje, kai tas teismo sprendimas yra vykdomas kilmės valstybėje, tačiau užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti kitoje valstybėje vienu iš tikslų būtent yra teismo sprendimo įvykdymo veiksmingumo užtikrinimas (pavyzdžiui, nustačius, jog skolininkas kitoje valstybėje turi turto).⁷³⁷

LAP T praktikoje spręstas klausimas dėl netesybų dydžio reikšmės sprendžiant Rusijos Federacijos teismo priimto sprendimo pripažinimo klausimą. Teismas pažymėjo, kad negalimumas užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo proceso metu tikrinti jo teisėtumo ir pagrįstumo materialiosios teisės taikymo aspektu lemia tai, jog bylą dėl užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti nagrinėjantis teismas paprastai negali spręsti, koks ginčo šalių nustatytas netesybų dydis galėtų atitikti protingumo kriterijų. Kita vertus, vien tik ta aplinkybė, kad ginčo šalys sutartimi nustatė neproporcingo dydžio netesybas, nėra pagrindas nepripažinti užsienio valstybės teismo sprendimo netesybų priteisimo dalyje visu mastu. Tai prieštarautų Lietuvos Respublikos privatinėje teisėje įtvirtintam prievolių tinkamo vykdymo principui, neatitiktų teisingumo principo, nes kreditorius bet kuriuo atveju patiria nuostolių, skolininkui neteisėtai naudojantis jo pinigais.⁷³⁸

737 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-14-381/2018.

738 Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. gruodžio 10 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2T-75/2013.

TURKIJOS RESPUBLIKA

Lietuvos Respublikos ir Turkijos Respublikos abipusis sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti institutas reglamentuojamas 1995 m. spalio 20 d. tarptautinėje dvišalėje teisinio ir teisminio bendradarbiavimo komercinėse ir civilinėse bylose sutartyje.

Lietuvos ir Turkijos sutarties 19 straipsnyje šalys susitarė, kad abipusiškai pripažins ir leis vykdyti viena kitos teritorijoje teismo sprendimus civilinėse ir komercinėse bylose, teismo sprendimus dėl žalos atlyginimo baudžiamosiose bylose, arbitražinius sprendimus civilinėse ir komercinėse bylose. Prašymas pripažinti ir vykdyti, remiantis Lietuvos ir Turkijos sutarties 1 ir 4 straipsniais, gali būti tiesiogiai pateikiamas kompetentingoms susitariančiosios šalies, kurios prašoma pripažinti ir vykdyti sprendimą, institucijoms. Kartu su prašymu turi būti pateikiamas patvirtintas sprendimo nuorašas, taip pat ir liudijimas, jog sprendimas yra galutinis ir gali būti vykdomas, išskyrus tuos atvejus, kada sprendime nurodyta, kad jis yra galutinis ir gali būti vykdomas, taip pat dokumentas, liudijantis, jog pralaimėjusi proceso šalis, kuri nedalyvavo teismo posėdyje, buvo tinkamai informuota pagal nacionalinę teisę ir šalies neveiksnumo gintis atveju jai buvo suteikta galimybė būti atstovaujamai, bei minėtų dokumentų vertimai į susitariančiosios šalies, kurios prašoma pripažinti ar vykdyti sprendimą, kalbą arba į anglų kalbą.

Lietuvos ir Turkijos sutarties 20 straipsnyje reglamentuojama, kad sprendimai gali būti pripažįstami ir vykdomi tik tuomet, jei:

- a. vienoje iš susitariančiųjų šalių priimtas sprendimas yra galutinis ir gali būti vykdomas pagal tos šalies nacionalinę teisę;
- b. teismas, priėmęs sprendimą, pagal susitariančiosios šalies, kurios prašoma sprendimą pripažinti ir vykdyti, nacionalinę teisę yra laikomas žinybingu nagrinėti bylą;
- c. bylą pralaimėjusi šalis (bylos šalis), pagal susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje buvo priimtas sprendimas, nacionalinę teisę, turėjo visas galimybes pateikti savo argumentus (atsikirtimus);
- d. proceso šalims nebuvo atimta teisė gintis, buvo pranešta apie

- teismo posėdį bei proceso šalių neveiksnumo pateikti ieškinį ar gintis atveju jiems buvo suteikta galimybė būti atstovaujamiems;
- e. susitariančiosios šalies, kurios prašoma sprendimą pripažinti ir vykdyti, teritorijoje nebuvo priimtas galutinis sprendimas dėl ginčo tarp tų pačių proceso šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu;
  - f. susitariančiosios šalies, kurios prašoma sprendimą pripažinti ir vykdyti, teritorijoje nėra nagrinėjama tokia pati byla tarp tų pačių proceso šalių, dėl to paties dalyko bei tuo pačiu pagrindu;
  - g. jeigu yra būtina pagal susitariančiosios šalies, kurios prašoma pripažinti ir vykdyti sprendimą, nacionalinę teisę, patvirtinti sprendimą, jis gali būti pripažįstamas ir vykdomas tik tuomet, jeigu:
    - 1. sprendimas yra priimtas tinkamai;
    - 2. susitariančiosios šalies, kurios prašoma sprendimą pripažinti ir vykdyti, nacionalinė teisė iš esmės nesiskiria nuo kitos susitariančiosios šalies teisės;
  - h. toks sprendimas neprieštarauja susitariančiosios šalies, kurios prašoma sprendimą pripažinti ir vykdyti, pagrindiniams teisės principams, viešajai tvarkai ar moralei.

Sprendimai turi būti pripažįstami ir vykdomi pagal susitariančiosios šalies, kurios prašoma pripažinti ir vykdyti sprendimą, nacionalinę teisę. Teisminė institucija, kurios prašoma pripažinti ir vykdyti sprendimą, negali nagrinėti bylos iš esmės pakartotinai, o patikrina, ar sprendimas atitinka tarptautinėje sutartyje įtvirtintas pripažinimo ir leidimo vykdyti sąlygas (Lietuvos ir Turkijos sutarties 22 straipsnio 2 dalis). Pagal Lietuvos ir Turkijos sutarties 22 straipsnio 3 dalį, vienos susitariančiosios šalies kompetentinga teisminė institucija, kurios prašoma pripažinti ir vykdyti sprendimą, priimtą kitos susitariančiosios šalies teisminės institucijos, gali prašyti šios šalies Teisingumo ministerijos pateikti papildomą informaciją apie norminius aktus, tiesiogiai susijusius su konkrečia byla. Tai viena iš susitariančių valstybių bendradarbiavimo teisiniame procese formų.

Lietuvos Respublikos teismų praktikoje minėta sutartis taikoma rečiau, todėl teismų praktikos, aiškinančios šią sutartį, praktiškai nėra.

Viena pirmųjų LAPT pagal šią sutartį nagrinėtų bylų buvo susijusi su Turkijos Respublikos teismo sprendimo, kuriuo buvo nutraukta santuoka, pripažinimu ir leidimu jį vykdyti Lietuvos Respublikoje. Teismas sprendimą pripažino ir leido vykdyti, konstatavęs, nesant byloje pagrindų atsisakyti pripažinti ir leisti vykdyti minėtą sprendimą.⁷³⁹

Vis dėlto vėliau nagrinėtoje kitoje byloje LAPT netenkino prašymo pripažinti ir leisti vykdyti Turkijos Respublikos teismo sprendimą, kuriuo buvo nutraukta santuoka, konstatavęs, kad toks sprendimas vykdytinas netaikant sprendimų pripažinimo ir leidimo juos vykdyti procedūros:

*Byla dėl santuokos nutraukimo yra asmens teisinio statuso nustatymo byla. Teismo sprendimas dėl asmens teisinio statuso įgyja vykdytinumo savybę nuo įsiteisėjimo momento ir vykdymo procedūra nėra reikalinga.*⁷⁴⁰

UKRAINA

Lietuvos ir Ukrainos teisminis bendradarbiavimas civilinėse ir šeimos bylose reglamentuojamas Lietuvos Respublikos ir Ukrainos 1993 m. liepos 7 d. sudarytoje sutartyje dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose, kuri reglamentuoja, kad šalys tarpusavyje pripažįsta ir vykdo įsiteisėjusius teisingumo įstaigų sprendimus civilinėse ir šeimos bylose, taip pat nuosprendžius dėl nusikaltimų padarytos žalos atlyginimo, o pagal 46 straipsnį, ir teismų patvirtintas taikos sutartis. Be specialios teisenos taip pat pripažįstami pagal savo pobūdį nereikalaujantys vykdymo globos ir rūpybos, civilinės metrikacijos ir kitų įstaigų sprendimai civilinėse ir šeimos bylose. Šiuose straipsniuose įtvirtintas abipusio sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti principas.

Pagal tarptautinę sutartį atsisakyti pripažinti teismo sprendimą arba leisti jį vykdyti galima trimis pagrindais. Pirma, jeigu padavęs prašymą

⁷³⁹ Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. sausio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-23/2008.

⁷⁴⁰ Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-201/2011.

asmuo arba atsakovas nedalyvavo procese dėl to, kad jam arba jo įgaliotiniui nebuvo laiku ir nustatyta forma įteiktas šaukimas į teismą. Antra, jeigu dėl to paties teisinio ginčo tarp tų pačių šalių susitariančiosios šalies teritorijoje, kur sprendimas turi būti pripažintas ir vykdomas, jau anksčiau buvo priimtas ir yra įsiteisėjęs sprendimas arba jeigu tos susitariančiosios šalies įstaiga buvo anksčiau pradėjusi procesą šioje byloje. Trečia, jeigu pagal tarptautinę sutartį, o joje nenumatytais atvejais – pagal susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje sprendimas turi būti pripažintas ir vykdomas, įstatymus byla priklauso išimtinai jos įstaigų kompetencijai.

Taigi sutartyje nustatyti užsienio teismo sprendimo civilinėje (komercinėje) byloje nepripažinimo pagrindai siejami su esminių proceso taisyklių pažeidimu: nepagrįstu šalies neišklausymu teismo posėdyje; tapataus ginčo, dėl kurio yra priimtas baigiamasis aktas, išnagrinėjimu; išimtinio teisingumo taisyklių pažeidimu. Nustačius bent vieną iš šių pažeidimų, pripažįstama, kad yra pažeisti lygiateisiškumo, rungimosi principai, neužtikrintas asmens teisės į teisingą procesą realus įgyvendinimas. Pagrindą nepripažinti Ukrainos teisme vykusio proceso metu priimto sprendimo civilinėje byloje gali sudaryti tik duomenys apie neteisėtai pradėtą arba iš esmės neteisėtai vykusį procesą. Jeigu tokių duomenų nėra, o Ukrainos teisme vykusio civilinio proceso metu šalys byloje išdėstė savo pozicijas, t. y. buvo išklaustytos, taip pat nenustačius konstitucinėse nuostatose įteisinto viešojo intereso pažeidimo, nepripažinti teismo sprendimo nėra pagrindo.

Tai, kad asmeniui faktiškai įteikiamas prašomas pripažinti teismo sprendimas, nesudaro pagrindo spręsti, jog sprendimą negali būti atsakoma pripažinti ir vykdyti pirmosios sąlygos pagrindu. Tokios pozicijos iš esmės laikomasis ir LAPT praktikoje:

[T]ai, kad pagal bylos duomenis, prašomas pripažinti ir leisti Lietuvos Respublikos teritorijoje vykdyti užsienio teismo sprendimas už akių 2018 m. balandžio 5 d. registruotu paštu buvo įteiktas suinteresuotam asmeniui (šios aplinkybės neneigia ir suinteresuotas asmuo), nepaneigia teismo nustatyto tinkamo informavimo pareigos apie pradėtą teismo procesą nevykdymo, nesudaro pagrindo spręsti, kad J. L. buvo sudarytos galimybės savo teises ir interesus

ginti užsienio teisme, juo labiau kad užsienio teismo sprendimas už akių suinteresuotam asmeniui įteiktas nesivadovaujant Tarptautinės sutarties nuostatomis (Tarptautinės sutarties 2, 9, 10 straipsniai), pagal kurias, be kita ko, suinteresuotas asmuo, tuo atveju, jei jam užsienio teismo sprendimas buvo atsiųstas ukrainiečių kalba, turėjo teisę atsisakyti jį priimti (Tarptautinės sutarties 5 straipsnis, 9 straipsnio 1 dalis).⁷⁴¹

Kitoje byloje LAPT nekonstatavo pagrindo atsisakyti pripažinti ir leisti vykdyti Ukrainos teismo sprendimą dėl to, kad asmuo nebuvo faktiškai informuotas apie Ukrainoje vykusį teismo procesą, konstatavęs, jog tai lėmė pačio suinteresuoto asmens veiksmai nurodant pareiškėjui vienintelį adresą, kuriuo dokumentų pareiškėjui įteikti nepavyko:

[S]uinteresuotas asmuo atsiliepime į pareiškėjos prašymą nurodo, kad jam nebuvo įteiktas joks dokumentas ir jis nieko nežinojo apie priimtą užsienio teismo sprendimą. Šiuo pagrindu prašoma jo nepripažinti ir neleisti vykdyti Lietuvoje. Taip pat nurodo, kad imsis priemonių ginčyti užsienio teismo sprendimą. Teismo vertinimu, nurodytos aplinkybės nesudaro pagrindo atsisakyti pripažinti pareiškėjos prašymą. Pareiškėja nurodė, kad suinteresuoto asmens adresas (duomenys neskelbtini), buvo vienintelis jam (ir užsienio teismui) žinomas suinteresuoto asmens adresas, nurodytas prekių tiekimo paslaugų sutartyje, t. y. pats suinteresuotas asmuo nurodė šį savo veiklos adresą. Tai patvirtina į bylą pateikta sutartis.⁷⁴²

Vienoje byloje suinteresuotas asmuo kaip įrodymą, kad jis nebuvo informuotas apie teismo procesą, dėl to negalėjo tinkamai gintis nuo pareikštų reikalavimų, pateikė kitą prašomą pripažinti sprendimą priėmusio teismo sprendimą, kuriuo buvo panaikintas prašomas pripažinti teismo sprendimas:

[I]š suinteresuoto asmens P. K. atsiliepimo į prašymą matyti, kad jis nesutiko, jog pareiškėjos pateiktas užsienio valstybės teismo sprendimas būtų pripažintas ir jį leista vykdyti Lietuvoje tuo

741 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-17-370/2019.

742 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-13-370/2016.

*pagrindu, jog suinteresuotam asmeniui iš viso nebuvo žinoma apie iškeltą civilinę bylą, jis nedalyvavo bylos nagrinėjime, negalėjo tinkamai įgyvendinti savo teisių procese. Teismo vertinimu, yra pakankamas pagrindas konstatuoti, jog suinteresuoto asmens nesutikimas dėl sprendimo pripažinimo ir leidimo jį vykdyti Lietuvos Respublikoje yra pagrįstas.*⁷⁴³

Be to, Lietuvos ir Ukrainos sutarties 18 straipsnyje nustatyti atsisakymo suteikti teisinę pagalbą pagrindai, t. y. teisinė pagalba neteikiama, jeigu jos teikimas gali pakenkti susitariančiosios šalies, kuriai pateikiamas prašymas, suverenitetui ar saugumui arba prieštarauja pagrindiniams jos įstatymų principams.

LApT praktikoje taikant Lietuvos ir Ukrainos sutartį išaiškinta, kad minėta nuostata yra susijusi su Konvencijos, kuri yra sudėtinė Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis, taikymu.

Taip pat vien faktas, kad prašoma pripažinti ir leisti vykdyti sprendimą už akių, nėra laikomas pagrindu konstatuoti, jog asmuo nebuvo tinkamai ir laiku informuotas apie teisminį procesą.⁷⁴⁴

Aplinkybė, kai prašomas pripažinti sprendimas priimamas neturint duomenų apie tinkamą šaukimo įteikimą, t. y. sprendimas priimamas anksčiau, nei gražinama neteikta siunta, nesant kitų duomenų, kad asmuo būtų žinojęs apie teismo procesą, pripažįstama pagrindu atsisakyti pripažinti ir vykdyti sprendimą pagal tarptautinės sutarties 45 straipsnio 1 punktą.⁷⁴⁵

Vienoje LApT nagrinėtoje byloje buvo sprendžiamas Ukrainos teismo priimto sprendimo, kuriuo priteistas išlaikymas, pripažinimo ir leidimo vykdyti klausimas. Suinteresuotas asmuo teigė, kad jis teikia išlaikymą vaikui, todėl prašė nepripažinti sprendimo. Be to, jis nurodė, kad turi antrą vaiką, dėl ko turėtų būti sumažintas Ukrainos teismo sprendimu priteisto išlaikymo dydis. LApT nurodė, kad:

ta aplinkybė, kad suinteresuotasis asmuo išlaikymą teikia savanoriškai bei, jo teigimu, yra sumokėjęs didesnę sumą, nėra pagrindas

743 Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. liepos 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-59-370/2015.

744 Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. balandžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-39-370/2015.

745 Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-12-186/2015.

nepripažinti įsiteisėjusio teismo sprendimo, kuriuo priteistas išlaikymas. Duomenis apie savanoriškai teiktą ar Ukrainos teritorijoje jau išieškotą bei permokėtą išlaikymą suinteresuotasis asmuo galės pateikti antstoliui, Lietuvos Respublikos teritorijoje vykdančiam pripažintą teismo sprendimą, kuris spręs kokia apimtimi yra mažintinas Lietuvos Respublikos teritorijoje išieškomas išlaikymas. Lietuvos apeliacinis teismas, spręsdamas užsienio teismo sprendimo pripažinimo klausimą, taip pat nesprenžia dėl sąlygų keisti teismo priteisto išlaikymo dydį buvimo. Apie aplinkybę, jog suinteresuotasis asmuo turi antrą vaiką, jis gali informuoti prašomą pripažinti sprendimą priėmusį teismą, kuris galėtų spręsti dėl priteisto išlaikymo sumos pakeitimo pagal Ukrainos įstatymus⁷⁴⁶.

Kitoje byloje suinteresuotas asmuo prašė LAPt pareiškėjo prašymą pripažinti ir leisti vykdyti Ukrainos teismo sprendimą dėl to, kad prašyme pareiškėja nenurodė atstovo Lietuvoje, taip pat kitų kontaktinių duomenų, suinteresuoto asmens rekvizitų, dėl to jos prašymas neatitiko CPK nustatytą reikalavimą. LAPt netenkino suinteresuoto asmens reikalavimo ir išaiškino, kad:

nagrinėjamu atveju nėra pagrindo pareiškėjo prašymą palikti nenagrinėtą dėl to, kad jis neatitinka CPK normų (805 straipsnis, 811 straipsnis, 812¹ straipsnio 1 dalis) – nenurodytas pareiškėjo atstovas Lietuvoje, taip pat kiti jo kontaktiniai duomenys (elektroninio pašto adresas, fakso numeris), suinteresuoto asmens rekvizitai (pavadinimas, kodas, procesinė padėtis, buveinės ar korespondencijos adresas, atsiskaitomosios sąskaitos numeris ir pan.). <...> Nagrinėjamu atveju suinteresuotam asmeniui pavyko įteikti dokumentus (nenustatyta būtinybė tikslinti suinteresuoto asmens adresą ar aiškintis kt. aplinkybes)⁷⁴⁷.

746 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-12-823/2018.

747 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-32-370/2017.

UZBEKISTANO RESPUBLIKA

Lietuvos Respublikos ir Uzbekistano Respublikos sutarties dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose, be kita ko, reglamentuojamas šių šalių teisingumo įstaigų priimtų sprendimų pripažinimo ir vykdymo institutas. Šios sutarties 51 bei 58 straipsniuose įtvirtintas įsiteisėjusių teisingumo įstaigų sprendimų civilinėse ir šeimos bylose, taip pat nuosprendžių dėl nusikaltimų padarytos žalos atlyginimo bei teismų patvirtintų taikos sutarčių abipusio pripažinimo principas. Pagal 51 straipsnio 2 dalį, susitariančiųjų šalių teritorijoje be specialios teisenos taip pat pripažįstami pagal savo pobūdį vykdymo nereikalaujantys globos ir rūpybos, civilinės metrikacijos ir kitų įstaigų sprendimai civilinėse ir šeimos bylose.

Lietuvos ir Uzbekistano sutarties 53 straipsnyje reglamentuojama, kad prie prašymo leisti vykdyti sprendimą būtina pridėti: 1) teismo patvirtintą sprendimo nuorašą; 2) oficialų dokumentą apie sprendimo įsiteisėjimą, jeigu nėra aišku iš paties sprendimo teksto; 3) dokumentą, patvirtinantį, kad atsakovui, nedalyvavusiam procese, buvo laiku ir nustatyta forma bent vieną kartą įteiktas šaukimas į teismą; 4) 1 ir 2 punktuose nurodytų dokumentų patvirtintus vertimus.

Prašymą pripažinti ir leisti vykdyti susitariančioje valstybėje priimtą sprendimą nagrinėjantis kitos susitariančiosios valstybės kompetentingas teismas (Lietuvoje – tai LAPT) privalo patikrinti, ar nėra šios tarptautinės sutarties 57 straipsnyje reglamentuojamų atsisakymo pripažinti ir vykdyti sprendimą pagrindų. Pagal šią normą pripažinti teismo sprendimą arba leisti jį vykdyti gali būti atsisakyta trimis pagrindais. Pirma, jeigu padavęs prašymą asmuo arba atsakovas nedalyvavo procese dėl to, kad jam arba jo įgaliotiniui nebuvo laiku ir nustatyta forma įteiktas šaukimas į teismą. Antra, jeigu dėl to paties teisinio ginčo tarp tų pačių šalių susitariančiosios šalies teritorijoje, kur sprendimas turi būti pripažintas ir vykdomas, jau anksčiau buvo priimtas ir yra įsiteisėjęs sprendimas arba jeigu tos susitariančiosios šalies įstaiga buvo anksčiau pradėjusi šioje byloje procesą. Trečia, jeigu pagal šią sutartį, o šioje sutartyje nenumatytais atvejais – pagal įstatymus susitariančiosios šalies, kurios

teritorijoje sprendimas turi būti pripažintas ir vykdomas, byla priklauso išimtinai jos įstaigų kompetencijai.

Visi Lietuvos ir Uzbekistano sutarties 57 straipsnyje nurodyti sprendimų nepripažinimo pagrindai susiję su Konstitucijos ir kitų įstatymų nustatytais pagrindiniais teisinės sistemos principais, todėl teismas turėtų tų pagrindų nebuvimą tikrinti *ex officio*, o ne tik tuo atveju, kai jais remiasi šalis, reikalaujanti nepripažinti teismo sprendimo.⁷⁴⁸

Be minėtų sprendimo nepripažinimo pagrindų, taip pat sprendimą gali būti atsisakyta pripažinti ir leisti vykdyti, jeigu tai gali pažeisti žmogaus teises, pakenkti suverenitetui ar saugumui arba prieštarauja pagrindiniams prašymą nagrinėjančios valstybės įstatymų principams (tarptautinės sutarties 18 punktas).

Vienoje byloje LAPT, nagrinėdamas prašymą pripažinti ir leisti vykdyti Uzbekistano Respublikos teismo sprendimą, atkreipė dėmesį į tai, kad remiantis tarptautinės sutarties 3 straipsniu, teisinė pagalba apima susitariančiosios šalies, kuriai pateikiamas prašymas, dokumentų įteikimą ir persiuntimą. Teisinės pagalbos prašymų perdavimo tvarka numatyta tarptautinės sutarties 4 straipsnyje, pagal kurią susitariančiųjų šalių įstaigos, teikdamos teisinę pagalbą, tarpusavyje susižino per Lietuvos Respublikos teisingumo ministeriją ir Generalinę prokuratūrą ir Uzbekistano Respublikos teisingumo ministeriją ir Generalinę prokuratūrą. Tarptautinės sutarties 18 straipsnis numato, kad susitariančiųjų šalių teisingumo įstaigos gali atsisakyti visiškai ar iš dalies įvykdyti teisinį prašymą, jeigu jo įvykdymas gali pažeisti žmogaus teises, pakenkti suverenitetui ar saugumui arba prieštarauja pagrindiniams prašomosios susitariančiosios šalies įstatymų principams. LAPT šioje byloje nepripažino Uzbekistano Respublikos teismo priimto sprendimo, konstatavęs, kad atsakovui nebuvo tinkamai pranešta apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką:

[T]eismo procesas gali būti pripažintas tinkamu, sąžiningu tik jeigu asmuo buvo tinkamai informuotas apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką. Prašomame pripažinti ir leisti vykdyti Uzbekistano Respublikos Taškento miesto ūkinio teismo sprendime yra nurodyta,

748 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 m. spalio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-883/2000.

jog pranešimas apie vykstantį teismo posėdį atsakovui buvo išsiųstas paštu, tačiau grąžintas neįteikęs dėl neteisingai nurodyto adreso, taip pat kad atsakovo atstovai neatvyko į teismo posėdį. Susipažinus su prie prašymo pridėtų dokumentų turiniu, matyti, jog minėtas pranešimas buvo siųstas Rusijos Federacijos Novosibirsko mieste įsikūrusiam juridiniam asmeniui, o ne atsakovui, kurio buveinė, Juridinių asmenų registro duomenimis, yra Lietuvos Respublikoje, Vilniaus mieste. Taigi, kaip matyti iš bylos medžiagos, pranešimas apie teismo posėdį buvo siunčiamas atsakovui tiesiogiai paštu, bet ne per Lietuvos Respublikos teisingumo ministeriją, ne tuo adresu, nesilaikant Tarptautinės sutarties 4 straipsnyje numatytos prašymų įteikimo tvarkos, ir dėl to nebuvo įteiktas.⁷⁴⁹

Vienoje pirmųjų bylų pagal nagrinėjamą tarptautinę sutartį LAPT nepripažino atsakovės argumento pagrįstumo, kad jai nebuvo laiku pranešta apie bylos nagrinėjamą Uzbekistato teisme, dėl to ji negalėjo gauti vizos. Teismas nurodė, kad:

[A]peliacinio teismo posėdyje D. S. nurodytas motyvas, jog vėlai sužinojusi apie teismo posėdį nespėjo gauti vizos vertintinas kritiškai, kadangi dėl šios priežasties atidėti posėdį į teismą ji nesikreipė. Be to, nėra įrodymų, kad ji bent būtų bandžiusi gauti reikalingą vizą. Vertindama šias aplinkybes kolegija sprendžia, kad D. S. galėjo dalyvauti teismo procese ir jame nedalyvavo dėl priežasčių, nesusijusių su šaukimo į teismą įteikimu. Byla išnagrinėta laikantis „sąžiningo“ proceso principų.⁷⁵⁰

ESTIJOS RESPUBLIKA IR LATVIJOS RESPUBLIKA

Lietuvos Respublikos, Estijos Respublikos ir Latvijos Respublikos 1992 m. lapkričio 11 d. sutarties dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių 49 straipsnyje įtvirtintas susitariančiųjų šalių sprendimų civilinėse ir šeimos bylose, nuosprendžių dėl nusikaltimų padarytos žalos atlyginimo

749 Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. vasario 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-34/2013.

750 Lietuvos apeliacinio teismo 2000 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-46/2000.

abipusio pripažinimo principas. Taigi tarptautinėje sutartyje yra nurodyti konkretūs civilinio pobūdžio ginčai, kuriuose priimti sprendimai gali būti vykdomi pagal jos nuostatas.

Sprendžiant dėl Lietuvos, Latvijos ir Estijos sutarties ir Europos Sąjungos teisės taikymo konkurencijos, pripažįstama, kad:

kadangi tiek Lietuvos Respublika, tiek Latvijos Respublika yra Europos Sąjungos valstybės narės, iki šių valstybių įstojimo į Europos Sąjungą sudaryta tarptautinė sutartis gali būti taikoma tais klausimais, kurių nereglamentuoja Europos Sąjungos teisės aktai, ją taikant, turi būti atsižvelgiama į Europos Sąjungos teisės aktais siekiamus tikslus. Tais klausimais, kurie yra sureguliuoti ir Tarptautinėje sutartyje ir Europos Sąjungos teisės aktais (pavyzdžiui, procesinių dokumentų įteikimo tvarka), taikomos Europos Sąjungos teisės normos⁷⁵¹.

Lietuvos, Latvijos ir Estijos sutarties 51 straipsnyje nurodyti susitariančiosios šalies kompetentingam teismui su prašymu dėl teismo sprendimo pripažinimo pateikiami dokumentai. Prie prašymo leisti vykdyti sprendimą būtina pridėti: 1) teismo patvirtintą sprendimo nuorašą, oficialų dokumentą apie sprendimo įsiteisėjimą, jeigu tai nėra aišku iš paties sprendimo teksto, taip pat pažymą apie sprendimo vykdymą, jei jis buvo anksčiau vykdomas susitariančiosios šalies teritorijoje; 2) dokumentą, patvirtinantį, kad atsakovui, nedalyvavusiam procese, buvo laiku ir nustatyta forma bent vieną kartą įteiktas šaukimas į teismą; 3) šio straipsnio 1 ir 2 punktuose nurodytų dokumentų patvirtintus vertimus.

Lietuvos, Latvijos ir Estijos sutarties 55 straipsnyje nurodyti pagrindai atsakyti pripažinti arba leisti vykdyti kitoje susitariančioje šalyje priimtus teismų sprendimus: 1) jeigu padavęs prašymą asmuo arba atsakovas nedalyvavo procese dėl to, kad jam arba jo įgaliotiniui nebuvo laiku ir nustatyta forma įteiktas šaukimas į teismą; 2) jeigu dėl to paties teisinio ginčo tarp tų pačių šalių susitariančiosios šalies teritorijoje, kur sprendimas turi būti pripažintas ir vykdomas, jau anksčiau buvo priimtas ir yra

751 Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. rugpjūčio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-89/2014.

įsiteisėjęs sprendimas arba jeigu tos susitariančiosios šalies įstaiga buvo anksčiau pradėjusi procesą šioje byloje; 3) jeigu pagal šią sutartį, o šioje sutartyje nenumatytais atvejais – pagal įstatymus susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje sprendimas turi būti pripažintas ir vykdomas, byla priklauso išimtinai jos įstaigų kompetencijai. Taigi Lietuvos, Latvijos ir Estijos sutartis nustato tris teismo sprendimo nepripažinimo pagrindus. Vienas teismų praktikoje pasitaikančių atvejų dėl sprendimo nepripažinimo pagal šią tarptautinę sutartį yra netinkamas dalyvaujančių byloje asmenų informavimas apie teismo procesą. Teismų praktikoje pripažįstama, kad tinkamai informuoti apie procesą turi būti visi suinteresuoti asmenys byloje:

[S]varstant klausimą dėl užsienio valstybės teismo priimto sprendimo pripažinimo ir vykdymo Lietuvoje, teismas turi patikrinti, ar nėra sprendimo nepripažinimo pagrindų, atsižvelgiant į Lietuvos teritorijoje veikiančių subjektų, kurių atžvilgiu prašoma leisti vykdyti sprendimą, procesinę padėtį kitoje valstybėje vykusiame teismo procese. Iš Teisinės pagalbos sutarties 51 straipsnio 2 punkto ir 55 straipsnio 1 punkto nuostatų išplaukiantis reikalavimas, kad atsakovui būtų laiku ir nustatyta forma bent vieną kartą įteiktas šaukimas į teismą, turi būti aiškinamas plečiamai ir taikomas ne tik atsakovų, bet ir tų asmenų atžvilgiu, kurių interesus palies būsimas kitos valstybės sprendimas ir kurie po šio sprendimo pripažinimo privalės jį įvykdyti, nepriklausomai nuo to, kuo jie įvardinti procese: skolininku, atsakovu ar trečiuoju asmeniu. Šį reikalavimą taip traktuoti būtina todėl, kad teismo sprendimas gali būti vykdomas tik tų asmenų atžvilgiu, kuriems reikiamai, laikantis teisės į tinkamą teismo procesą principo, buvo pranešta apie su jų interesais susijusios bylos nagrinėjimą.⁷⁵²

Aiškinant Lietuvos, Latvijos ir Estijos sutarties 49 straipsnyje įtvirtintą abipusio pripažinimo principą, nurodoma, kad šios sutarties taikymo apimtis baudžiamosiose bylose apsiriboja galimybe pripažinti nuosprendžius dėl nusikaltimu padarytos žalos atlyginimo ir neapima

752 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. rugsėjo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-941/2002.

nuosprendžių dėl proceso išlaidų, susijusių su nuteistųjų gynimu baudžiamajame procese ir procesinių dokumentų vertimų darymu į nuteistiesiems suprantamą kalbą, pripažinimo:

[T]rišalė sutartis taip pat negali būti taikoma Latvijos Respublikos Žiemgalos apygardos teismo 2012 m. birželio 27 d. nuosprendžio dalies, kuria iš nuteistojo B. K. Latvijos valstybei priteistos 547,81 Eur (385 Ls) dydžio išlaidos už nuteistojo gynimą baudžiamajame procese, ir Jelgavos teismo 2014 m. kovo 21 d. nutarimo, kuriuo iš šio nuteistojo Latvijos valstybei priteistos 158,56 Eur ir 325,74 Eur (228,93 Ls) išlaidos (viso 484,30 Eur) už procesinių dokumentų vertimų darymą, pripažinimui ir leidimui juos vykdyti Lietuvos Respublikoje.⁷⁵³

Teismų praktikoje pripažįstama, kad aiškinant tarptautinės sutarties taikymo mastą lemiamą reikšmę turi materialinis teisinis ginčo santykis (prašomo pripažinti ir leisti vykdyti teismo sprendimu išnagrinėto ginčo materialinis teisinis pobūdis), o ne procesinis kriterijus, tai yra pagal kokio proceso teisės normas išnagrinėtas kilęs materialinis teisinis santykis.⁷⁵⁴ Vienoje byloje teismui pateiktas Latvijos Respublikos Rezeknės teismo prašymas pripažinti ir vykdyti Lietuvoje Latvijos Respublikos teismo nuosprendžio dalį dėl 168 854,20 Eur kompensacijos ir procesinių išlaidų išieškojimo iš S. S.⁷⁵⁵ Nustatyta, kad baudžiamojame byloje Latvijos Respublikoje S. S. pripažintas kaltu padaręs nusikalstamą veiką ir iš jo Latvijos valstybinei mokesčių inspekcijai priteista kompensacija (nesumokėto valstybei 18 825,62 Eur muitinės mokesčio, 115 051 Eur akcizo mokesčio ir 34 977,59 Eur pridėtinės vertės mokesčio) bei 3900,86 Eur proceso išlaidų, tai yra daiktinių įrodymų perdavimo saugoti, saugojimo ir sunaikinimo išlaidų Latvijos Respublikos vidaus reikalų ministerijos valstybinei saugumo tarnybai. LApT pareiškėjo prašymą atsisakė priimti nagrinėti ir nurodė, kad toks prašymas nepatenka į Lietuvos, Latvijos ir Estijos sutarties taikymo sritį:

753 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-98-381/2017.

754 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-374/2010.

755 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-56-370/2016.

[M]inėtos Trišalės sutarties nuostatos neapima tokių materialių teisinių ginčo santykių, dėl kurių nuspręsta prašomu pripažinti ir leisti vykdyti teismo procesiniu sprendimu. Šiuo atveju akivaizdu, jog prašoma pripažinti ir leisti vykdyti ne iš civilinio teisinio santykio kilusią žalą (nesumokėtus muito, akcizo, pridėtinės vertės mokesčius), o administracinių teisinių santykių, tai yra vertintina kaip viešosios teisės pažeidimo pobūdžio. Minėta Trišale sutartimi Lietuvos valstybė nėra susitarusi dėl administracinio pobūdžio teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo (mokesčių ir procesinių bylos išlaidų baudžiamojo persekiojimo procese) išieškojimo kitos valstybės naudai, todėl pareiškėjo pateiktas procesinis dokumentas negali būti užsienio valstybių teismo sprendimo pripažinimo objektu Lietuvoje.⁷⁵⁶

Kitoje byloje teismui pateiktas prašymas pripažinti Lietuvos Respublikoje Estijos Respublikos administracinio teismo sprendimą, priimtą administracinėje byloje, kuriuo patvirtintas pareiškėjos ir suinteresuoto asmens kompromisas (taikus susitarimas), pagal kurią Estijos Respublikos mokesčių ir muitų valdyba įsipareigojo pateikti rašytinius įrodymus, patvirtinančius, kad suinteresuotiems asmenims atitinkamu laikotarpiu išmokos yra pateiktos kaip palūkanos ir jos yra deklaruotos formoje INF 12.⁷⁵⁷ LAPT pripažino, kad pagal tarptautinę sutartį Lietuvos valstybė nėra susitarusi dėl teismų sprendimų, priimtų ginčiuose, kilusiuose iš mokesčių ar kitokių administracinio teisinio pobūdžio santykių, pripažinimo ir vykdymo, todėl prašomas pripažinti Talino administracinio teismo sprendimas pagal tarptautinę sutartį teismo sprendimų pripažinimo objektas Lietuvos Respublikoje. Teismas nustatė, kad:

[K]adangi Europos Sąjungos reglamentai ir Trišalė sutartis nenustato Europos Sąjungos valstybių narių teismų sprendimų, priimtų ginčiuose, kylančiuose iš mokesčių ar kitokių administracinių teisinių santykių, pripažinimo ir leidimo juos vykdyti procedūrų įgyvendinimo tvarkos, nagrinėjamu atveju Talino administracinio

⁷⁵⁶ Ten pat.

⁷⁵⁷ Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. spalio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-56-381/2017.

teismo sprendimo pripažinimo Lietuvos Respublikoje klausimas sprendžiamas pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso LX skyriaus ketvirtąjį, penktąjį ir šeštąjį skirsnius, kuriuose nėra numatyta, kad nustatyta teismų sprendimų ar kitų pagal Europos Sąjungos reglamentus vykdytinų dokumentų pripažinimo ir leidimo juos vykdyti procedūra taikoma tik civilinėse bylose, kuriose nagrinėjami (išnagrinėti) civilinio teisinio pobūdžio santykiai (ginčai). Be to, kaip minėta, pagal Įgyvendinimo įstatymo 4 straipsnio 1 dalį jeigu Europos Sąjungos reglamentai nenustato Europos Sąjungos valstybių narių teismų sprendimų pripažinimo ir leidimo juos vykdyti procedūrų įgyvendinimo tvarkos, šie sprendimai pripažįstami ir leidžiama juos vykdyti pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso nuostatas.⁷⁵⁸

Praktikoje kyla klausimų dėl sprendimų, susijusių su paveldėjimo teisiniais santykiais (pavyzdžiui, teismo sprendimu pripažįstama asmens teisė į palikimą). Byloje, kurioje buvo prašoma pripažinti Latvijos Respublikos teismo sprendimą dėl paveldėjimo teisinių santykių, LAPT nustatė, kad:

nėra pagrindų atsisakyti pripažinti Lietuvos Respublikoje Latvijos Respublikos teismo sprendimų – Lietuvos Respublikoje nebuvo inicijuota teismo procesų dėl J. G. palikimo, Latvijos Respublikos teismo išnagrinėtos bylos nepatenka į Lietuvos Respublikos teismų išimtinės kompetencijos sritį. Nors prie pareiškėjo prašymo nėra pridėta dokumento, patvirtinančio, kad atsakovui, nedalyvavusiam procese, buvo laiku ir nustatyta forma bent vieną kartą įteiktas šaukimas į teismą, iš bylos medžiagos matyti, kad pareiškėjo brolis ir vienas iš J. G. teisių perėmėjų A. G. kaip pareiškėjas dalyvavo teismo procese, kuriame priimtas Latvijos Respublikos teismo 1997 m. spalio 17 d. sprendimas. Šiam asmeniui mirus (duomenys neskelbtini) atsižvelgiant į Latvijos Respublikos teisme vykusio proceso, kuriame priimtas antrasis prašomas pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje teismo sprendimas – 2011 m. balandžio 4 d.

---

758 Ten pat.

sprendimas – pobūdį – dėl turto įtraukimo į paveldimo turto sudėtį – bei sukeliamas teisinės pasekmes, konstatuotina, kad kitų asmenų informavimas (įskaitant A. G. teisių perėmėjus) apie teismo procesą reikalingas nebuvo. Nustačius šias aplinkybes, pareiškėjo prašymas tenkintinas, Latvijos Respublikos teismo sprendimai yra pripažintini Lietuvos Respublikoje⁷⁵⁹.

---

759 Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. rugpjūčio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-89/2014.

SUMMARY

This book focuses on recognition and enforcement of foreign judgments in the Republic of Lithuania in civil and commercial cases. Though this subject is particularly complex and involves international law, the European Union law and national regulation, it has not attracted a lot of attention in Lithuania yet. Therefore, the goal of this book is to introduce to the system of the recognition and enforcement of foreign judgments and analyse the relevant national and international case law in this field.

This book consists of these parts: i) introduction to the recognition and enforcement of foreign judgments, ii) general rules of the recognition and enforcement of foreign judgments in the Republic of Lithuania, iii) basis for non-recognition of foreign judgments in the Republic of Lithuania, iv) enforcement of foreign judgments in the Republic of Lithuania, v) case law of the European Court of Human Rights (thereinafter “ECHR”) related to the recognition and enforcement of foreign judgments, vi) recognition and enforcement of judgments under the European Union law, vii) recognition and enforcement of foreign judgments pursuant to the international treaties.

The first part discusses the roots and development of private international law and recognition and enforcement of foreign judgments. It analyses when the need for the common rules on recognition and enforcement of foreign judgments arose and the principles of comity and reciprocity which are the major principles in this area even today. However, there are no common international legal mechanisms to deal with recognition and enforcement of foreign judgments. The authors also analyse the recent development of law in this area. In 2019 the Convention on the recognition and enforcement of foreign judgments in civil or commercial matters and UNCITRAL Model Law on Recognition and Enforcement of Insolvency-Related Judgments with Guide to Enactment

were adopted. These documents reflect the contemporaneous approach to recognition and enforcement of foreign judgments and the grounds for non-recognition.

The second part analyses the legal regulation and procedure of recognition and enforcement of foreign judgments in the Republic of Lithuania. These questions are regulated in the Code of Civil Procedure of the Republic of Lithuania (thereinafter “CCP”) and the special law. Also, the national law establishes some exceptions when the recognition of foreign judgments is not required.

The procedure of recognition and enforcement of foreign judgments is a judicial procedure and the Court of Appeal of Lithuania has the exclusive jurisdiction to deal with these questions. Nevertheless, the court has limited powers when deciding these questions since it has no power to analyse the application of law and facts of the judgment and exercises only limited revision (*révision au fond*). The procedure of recognition and enforcement of foreign judgments is different from ordinary judicial proceedings and often involve only one party which seeks recognition and enforcement of foreign judgment. Nevertheless, there are number of procedural issues which are important, such as the requirements for the request of recognition and enforcement of a foreign judgment.

The third part focuses on the basis of non-recognition of foreign judgments which are established in Article 810 of the CCP. This article establishes the exhaustive list of the grounds when a judgment cannot be recognized in the Republic of Lithuania. The study reveals that these grounds are common and widely accepted among other states. The relevant case law of the application of these grounds is analyzed. Often the interested persons in the case argue that recognition and enforcement of the judgments would violate the public policy of the Republic of Lithuania. However, courts interpret the public policy exception strictly.

The fourth part analyzes the actual enforcement of foreign judgments in the Republic of Lithuania. The courts do not participate in the enforcement procedure and the actual enforcement is carried out by bailiffs. Nevertheless, there are disputes in the court regarding procedural aspects of the actual enforcement procedure.

The fifth part deals with the case law of the ECHR related to the recognition and enforcement of foreign judgments. The case law of the ECHR is particularly relevant since various rights established under the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms (thereinafter “Convention”) are applicable to the process of recognition and enforcement of foreign judgments in the Member States. The study of the case law reveals that in such cases the procedure of recognition and enforcement of foreign judgments shall be compatible with Articles 6 and 8 of the Convention and Article 1 of the Protocol 1 of the Convention. In general, the ECHR has established that the procedure of recognition and enforcement of foreign judgments shall be prompt, accessible to any interested person, protect the interests of private (family) life and property when the foreign judgment concerns these rights.

The sixth part analyzes recognition and enforcement of judgments under the European Union law. The recognition and enforcement of judgments in cross-border civil and commercial cases are regulated by various regulations. The authors present the development of the European Union law in this area and discuss the case-law of the Court of Justice of the European Union. The main principles in this area are the principles of mutual recognition and free movement of judgments which are particularly important to the proper function of the internal market of the European Union and judicial co-operation. However, each regulation establishes different recognition and enforcement mechanisms.

The seventh part focuses on the recognition and enforcement of foreign judgments pursuant to the international treaties. In this part the authors discuss the international treaties concluded between the Republic of Lithuania and foreign states. All treaties establish certain mechanisms for the recognition and enforcement procedure of judgments and specific grounds for non-recognition.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Norminiai teisės aktai

1. 1958 metų Niujorko konvencija dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo.
2. 1961 m. spalio 5 d. Konvencija dėl užsienio valstybėse išduotų dokumentų legalizavimo panaikinimo.
3. 1965 m. lapkričio 15 d. konvencija dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo užsienyje.
4. 1969 m. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės.
5. 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto OJ L 160.
6. 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo OJ L 12.
7. 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 OJ L 338.
8. 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004, sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą OJ L 143.
9. 2005 m. vasario 24 d. Tarybos pamatinis sprendimas Nr. 2005/214/TVR dėl abipusio pripažinimo principo taikymo finansinėms buildoms OL L 076.
10. 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1896/2006, nustatantis Europos mokėjimo įsakymo procedūrą OJ L 399.
11. 2007 m. lapkričio 23 d. Hagos konvencija dėl tarptautinio vaikų ir kitokių šeimos išlaikymo išmokų išieškojimo.

12. 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 861/2007, nustatantis Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą OJ L 199.
13. 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje OJ L 7.
14. 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo OJ L 351.
15. 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 655/2014, kuriuo nustatoma europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūra, siekiant palengvinti tarpvalstybinį skolų išieškojimą civilinėse ir komercinėse bylose OJ L 189.
16. 2014 m. gruodžio 9 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 1329/2014, kuriuo nustatomos formos, nurodytos Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo OJ L 359.
17. 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2015/848 dėl nemokumo bylų, kuriuo pakeistas reglamentas Nr. 1346/2000 OJ L 189.
18. 2015 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2015/2421 kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 861/2007, nustatantis Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą, ir Reglamentas (EB) Nr. 1896/2006, nustatantis Europos mokėjimo įsakymo procedūrą.
19. ALI/UNIDROIT Tarptautinio civilinio proceso principai (angl. *ALI/UNIDROIT Principles of Transnational Civil Procedure*) (2006 m.).

20. Baltarusijos Respublikos civilinio proceso kodeksas.
21. Čekijos Respublikos įstatymas dėl privatinės tarptautinės teisės.
22. Estijos Respublikos civilinio proceso kodeksas.
23. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija OJ C 202.
24. Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijoje 2007 m. lapkričio 23 d. priimtas Protokolas dėl išlaikymo prievolės taikytinos teisės.
25. Konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo OJ L 339, 2007.
26. Latvijos Respublikos civilinio proceso kodeksas.
27. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (Žin., 2002, Nr. 37-1341).
28. Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymas (Žin., 2008, Nr. 137-5366).
29. Lietuvos Respublikos civilinis proceso kodeksas (Žin., 2002, Nr. 36-1340).
30. Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymas (Žin., 1999, Nr. 60-1948).
31. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2016 m. gruodžio 28 d. įsakymas Nr. 1R-334 „Dėl Civilinės būklės aktų registravimo taisyklių ir civilinės būklės aktų įrašų ir kitų dokumentų formų patvirtinimo“.
32. Lietuvos Respublikos teismų įstatymas (Žin., 1994, Nr. 46-851; 2002, Nr. 17-649).
33. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. kovo 5 d. nutarimas Nr. 219 „Dėl Lietuvos Respublikos teismų paskirtų piniginių sankcijų perdavimo vykdyti kitoms europos sąjungos valstybėms narėms taisyklių patvirtinimo“.
34. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymas Nr. 1R-352 „Dėl Sprendimų vykdymo instrukcijos, patvirtinimo“.
35. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija OJ C 326.

36. UNCITRAL modelinis įstatymas dėl su nemokumo procesu susijusių sprendimų pripažinimo ir vykdymu su vykdymo išaiškinimu (2018 m.) (angl. *UNCITRAL Model Law on Recognition and Enforcement of Insolvency-Related Judgments with Guide to Enactment*) (2018).
37. Vokietijos civilinio proceso kodeksas.

Tarptautinės sutartys

1. Lietuvos Respublikos ir Armėnijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 2005-01-18, Nr. 7-189.
2. Lietuvos Respublikos ir Azerbaidžano Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 2002-07-26, Nr. 75-3217.
3. Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 1994-06-08, Nr. 43-779.
4. Lietuvos Respublikos ir Kazachstano Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 1998-06-03, Nr. 51-1399.
5. Lietuvos Respublikos ir Kinijos Liaudies Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos civilinėse ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 2001-08-31, Nr. 75-2642.
6. Lietuvos Respublikos ir Lenkijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos, darbo ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 1994-02-23, Nr. 14-234.
7. Lietuvos Respublikos ir Moldovos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 1995-03-03, Nr. 19-440.
8. Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 1995-02-10, Nr. 13-296.
9. Lietuvos Respublikos ir Turkijos Respublikos teisinio ir teismo

- bendradarbiavimo komercinėse ir civilinėse bylose sutartis. *Valstybės žinios*, 1996-02-28, Nr. 18-464.
10. Lietuvos Respublikos ir Ukrainos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 1994-11-25, Nr. 91-1767.
  11. Lietuvos Respublikos ir Uzbekistano Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 1997-11-07, Nr. 101-2552.
  12. Lietuvos Respublikos, Estijos Respublikos ir Latvijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių. *Valstybės žinios*, 1994-04-15, Nr. 28-492.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika

1. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1977 m. lapkričio 22 d. sprendimas byloje C-43/77.
2. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1979 m. vasario 22 d. sprendimas byloje C-133/78.
3. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1981 m. birželio 16 d. sprendimas byloje C-166/80.
4. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1991 m. spalio 4 d. sprendimas byloje C-183/90.
5. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1992 m. birželio 17 d. sprendimas byloje C-26/91.
6. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1992 m. kovo 26 d. sprendimas byloje C-261/90.
7. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1993 m. balandžio 21 d. sprendimas byloje C-172/91.
8. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1995 m. liepos 13 d. sprendimas byloje C-474/93.
9. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1996 m. spalio 10 d. sprendimas byloje C-78/95.
10. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1998 m. vasario 4 d. sprendimas byloje C-145/86.

11. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2000 m. gegužės 25 d. sprendimas byloje C-307/98.
12. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2000 m. kovo 28 d. sprendimas byloje C-7/98.
13. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2002 m. birželio 6 d. sprendimas byloje C-80/00.
14. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2005 m. balandžio 28 d. sprendimas byloje C-104/03.
15. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2006 m. gegužės 2 d. sprendimas byloje C-341/04.
16. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2008 m. liepos 11 d. sprendimas byloje C-195/08 PPU.
17. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2009 m. balandžio 2 d. sprendimas byloje C-523/07.
18. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2009 m. balandžio 2 d. sprendimas byloje C-394/07.
19. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2009 m. balandžio 28 d. sprendimas byloje C-420/07.
20. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2009 m. rugsėjo 10 d. sprendimas byloje C-292/08.
21. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2009 m. vasario 12 d. sprendimas byloje C-339/07.
22. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2011 m. spalio 13 d. sprendimas byloje C-139/10.
23. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2011 m. spalio 18 d. sprendimas byloje C-406/09.
24. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2012 m. balandžio 19 d. sprendimas byloje C-213/10.
25. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2012 m. lapkričio 15 d. sprendimas byloje C-456/11.
26. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2012 m. lapkričio 22 d. sprendimas byloje C-116/11.
27. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2012 m. rugsėjo 6 d. sprendimas byloje C-619/10.

28. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2013 m. liepos 18 d. sprendimas byloje C-147/12.
29. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2013 m. rugsėjo 12 d. sprendimas byloje C-49/12.
30. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. balandžio 30 d. sprendimas byloje C-26/13.
31. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. gruodžio 18 d. sprendimas sujungtose bylose C-400/13 ir C-408/13.
32. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje C-295/13.
33. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. rugsėjo 11 d. sprendimas byloje C-112/13.
34. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. rugsėjo 4 d. sprendimas byloje C-157/13.
35. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. spalio 23 d. sprendimas byloje C-302/13.
36. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. spalio 23 d. sprendimas byloje C-302/13.
37. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2015 m. birželio 11 d. sprendimas byloje C-649/13.
38. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2015 m. lapkričio 11 d. sprendimas byloje C-223/14.
39. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2016 m. gegužės 25 d. sprendimas byloje C-559/14.
40. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2016 m. liepos 28 d. sprendimas byloje C-102/15.
41. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2017 m. kovo 9 d. sprendimas byloje C-484/15.
42. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2017 m. vasario 9 d. sprendimas byloje C-283/16.
43. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2019 m. lapkričio 7 d. sprendimas byloje C-555/18.
44. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2019 m. rugsėjo 4 d. sprendimas byloje C-347/18.

45. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo generalinės advokatės J. Kott 2005 m. lapkričio 24 d. išvada byloje C-3/05.

Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika

1. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1997 m. kovo 17 d. sprendimas byloje *Hornsby prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 18357/91.
2. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2002 m. vasario 26 d. sprendimas byloje *Frette prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 36515/97.
3. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2004 m. gegužės 6 d. sprendimas byloje *Hussin prieš Belgiją*, pareiškimo Nr. 70807/01.
4. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. kovo 31 d. sprendimas byloje *Matheus prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 627400/00.
5. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2006 m. liepos 27 d. sprendimas *Efstathiou ir kiti prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 36998/02.
6. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. birželio 28 d. sprendimas byloje *Wagner and J.W.M.L. prieš Liuksemburgą*, pareiškimo Nr. 76240/01.
7. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. liepos 26 d. sprendimas byloje *Walchli prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 33275/05.
8. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje *Saccoccia prieš Austriją*, pareiškimo Nr. 69917/01.
9. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008 m. lapkričio 25 d. sprendimas byloje *Švenčionienė prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 37259/04.
10. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. spalio 13 d. sprendimas byloje *Selin Aslı Öztürk prieš Turkiją*, pareiškimo Nr. 39523/03.
11. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. balandžio 1 d. sprendimas byloje *Vrbica prieš Kroatiją*, pareiškimo Nr. 32540/05.
12. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. kovo 25 d. sprendimas byloje *Jovanoski prieš Buvusiąją Jugoslavijos Respubliką Makedoniją*, pareiškimo Nr. 40233/03.
13. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. liepos 6 d. sprendimas *Mary Green ir Ajad Farhat prieš Maltą*, pareiškimo Nr. 46454/11.
14. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. birželio 7 d. sprendimas byloje *Kress prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 39594/98.

15. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. gegužės 11 d. sprendimas byloje *Négrépontis-Giannisis prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 56759/08.
16. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. rugsėjo 25 d. sprendimas byloje *Ateş Mimarlık Mühendislik A.Ş prieš Turkiją*, pareiškimo Nr. 33275/05.
17. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. kovo 4 d. sprendimas byloje *Dilipak ir Karakaya prieš Turkiją*, pareikšimų Nr. 7942/05 ir 24838/05.
18. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. gegužės 21 d. sprendimas byloje *Zavodnik prieš Slovėniją*, pareiškimo Nr. 53723/13.
19. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. spalio 8 d. sprendimas byloje *Aždajić prieš Slovėniją*, pareiškimo Nr. 71872/12.
20. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. birželio 9 d. sprendimas byloje *Gyuleva prieš Bulgariją*, pareiškimo Nr. 38840/08.
21. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. gegužės 23 d. sprendimas byloje *Avotiņš prieš Latviją*, pareiškimo Nr. 17502/07.
22. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. lapkričio 8 d. sprendimas byloje *Urbšienė ir Urbšys prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 16580/09.
23. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. vasario 16 d. sprendimas byloje *Karakutsya prieš Ukrainą*, pareiškimo Nr. 18986/06.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktika

1. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2012 m. vasario 27 d. nutarimas, byloje Nr. 15/2008-19/2010-25/2010-106/2010-27/2011-36/2011.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 m. gruodžio 21 d. teismų praktikos, taikant tarptautinės privatinės teisės normas, apibendrinimo apžvalga Nr. A2-14. Teismų praktika. 2000, 14.

2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 m. rugsėjo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-410/2000.
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1046/2000.
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 m. spalio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-883/2000.
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. lapkričio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1118/2001.
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. rugsėjo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-941/2002.
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. vasario 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-319/2002.
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-612/2004.
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-404/2005.
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-179/2006.
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-434/2006.
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-238/2007.
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. vasario 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-118/2007.
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-161/2008.
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-443/2008.
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-375/2009.
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-374/2010.
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-374/2010.

19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-191/2011.
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-304/2012.
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-324/2012.
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-278/2012.
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-269/2013.
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-255/2013.
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. vasario 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-114/2013.
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-316/2014.
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. kovo 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-92/2014.
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-63/2014.
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-202/2014.
30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-197-611/2015.
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-374-378/2015.
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-544-684/2015.
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-515-687/2015.
34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-551-915/2016.
35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-125-313/2016.

36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-95-695/2016.
37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-454-969/2016.
38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-209-969/2017.
39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-267-611/2017.
40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-73-378/2018.
41. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-177-687/2019.
42. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-403-611/2019.
43. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-345-916/2019.
44. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-318-403/2019.
45. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-128-611/2020.
46. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-82-684/2020.

Lietuvos apeliacinio teismo praktika

1. Lietuvos apeliacinio teismo 2000 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-46/2000.
2. Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-24/2003.
3. Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. rugsėjo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-68.
4. Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-65/2003.

5. Lietuvos apeliacinio teismo 2004 m. sausio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-10/2004.
6. Lietuvos apeliacinio teismo 2006 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-276/2006.
7. Lietuvos apeliacinio teismo 2007 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-144/2007.
8. Lietuvos apeliacinio teismo 2007 m. spalio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-14/2007.
9. Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-11/2008.
10. Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. sausio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-23/2008.
11. Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-13/2009.
12. Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. spalio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-86/2009.
13. Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-301/2010
14. Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-161/2011.
15. Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-201/2011.
16. Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-212/2011.
17. Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. rugsėjo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. A2-2-381/2011.
18. Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. rugsėjo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-238/2011.
19. Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-248/2011.
20. Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-117/2011.
21. Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-82/2011.

22. Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. balandžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-10/2012.
23. Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-2/2012.
24. Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-55/2012.
25. Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. rugpjūčio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-75/2012
26. Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. rugsėjo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-20/2012.
27. Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-19/2012.
28. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. balandžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-43/2013.
29. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-48/2013.
30. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. gruodžio 10 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2T-75/2013.
31. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-36/2013.
32. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. liepos 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-58/2013.
33. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. liepos 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-49/2013.
34. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. rugpjūčio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-67/2013.
35. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. spalio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-57/2013.
36. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. vasario 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-34/2013.
37. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-48/2013.
38. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-22/2014.

39. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. gegužės 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-46/2014.
40. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-69/2014.
41. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-58/2014
42. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-90/2014.
43. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-27/2014.
44. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-113/2014
45. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. lapkričio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-39/2014.
46. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-50/2014.
47. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-103/2014.
48. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. lapkričio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-111/2014.
49. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. liepos 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-69/2014.
50. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-76/2014.
51. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. liepos 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-75/2014.
52. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. rugpjūčio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-89/2014.
53. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-12/2014.
54. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-100/2014.
55. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-86/2014.

56. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-42/2014.
57. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-63-370/2015.
58. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. balandžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-39-370/2015.
59. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-11-381/2015.
60. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-40-381/2015.
61. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-9-370/2015.
62. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-53-381/2015.
63. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-3-186/2015.
64. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-12-186/2015.
65. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-98-407/2015.
66. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. liepos 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-59-370/2015.
67. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. rugsėjo 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-90-370/2015.
68. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. rugsėjo 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-77-381/2015.
69. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-86-381/2015.
70. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. vasario 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-33-370/2015.
71. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-11-381/2015.
72. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-13-370/2016.

73. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-56-370/2016.
74. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gegužės 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-40-381/2016.
75. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-192-241/2016.
76. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-98-381/2016.
77. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-7-407/2016
78. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-100-823/2016.
79. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-70-381/2016.
80. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. rugsėjo 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-69-381/2016
81. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. rugsėjo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-61-370/2016.
82. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-60-823/2016.
83. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-75-823/2016.
84. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. vasario 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-11-370/2016.
85. Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-11-381/2017.
86. Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-47-370/2017.
87. Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-32-370/2017.
88. Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-98-381/2017.
89. Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-35-823/2017.

90. Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-72-236/2017.
91. Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. liepos 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-70-330/2017.
92. Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugpjūčio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-51-823/2017.
93. Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-10-381/2017.
94. Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. spalio 20 d. nutartis byloje Nr. e2T-84-381/2017.
95. Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1657-381/2017.
96. Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. spalio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-56-381/2017.
97. Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-12-381/2017.
98. Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-16-370/2017.
99. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-12-823/2018.
100. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gegužės 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-51-381/2018.
101. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gegužės 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-40-823/2018.
102. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gegužės 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-55-381/2018.
103. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gegužės 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-59-370/2018.
104. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-63-381/2018
105. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-18-370/2018.
106. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-37-381/2018.

107. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-14-381/2018.
108. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-34-381/2018.
109. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. liepos 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-80-381/2018.
110. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugpjūčio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-76-381/2018,
111. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugpjūčio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-77-381/2018.
112. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugpjūčio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-83-790/2018.
113. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-62-370/2018.
114. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-20-823/2018.
115. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-15-370/2018.
116. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-88-823/2018.
117. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-29-381/2019.
118. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. balandžio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-34-823/2019.
119. Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. vasario 6 d. nutartiscivilinėje byloje Nr. 2T-10-943/2020.
120. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gegužės 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-20-370/2019.
121. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gegužės 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-45-370/2019.
122. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-117-370/2019.
123. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-109-943/2019.

124. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-17-370/2019.
125. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-21-370/2019.
126. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-30-370/2019.
127. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-23-381/2019.
128. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-15-370/2019.
129. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-78-943/2019.
130. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-92-943/2019.
131. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. lapkričio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-80-943/2019.
132. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-49-943/2019.
133. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-62-370/2019.
134. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-69-781/2019.
135. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-76-943/2019.
136. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-79-943/2019.
137. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-67-790/2019.
138. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-56-370/2019.
139. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-59-381/2019.
140. Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 2 d. nutartis byloje Nr. e2-293-330/2020.

141. Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-23-381/2020.
142. Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. vasario 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-14-370/2020.
143. Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-9-370/2020.
144. Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-18-943/2020.
145. Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-10-943/2020.
146. Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-22-370/2020.

Užsienio valstybių teismų praktika

1. Anglijos Aukštesniojo Teismo 2005 m. birželio 16 d. sprendimas byloje I. L. Pr. 4.
2. JAV Aukščiausiojo Teismo 1895 m. birželio 3 d. sprendimas byloje *Hilton prieš Guyot* 159 U. S. 11316 S. Ct. 13940 L. Ed. 95.
3. Kanados Aukščiausiojo Teismo 1990 m. gruodžio 20 d. sprendimas byloje *Morguard Investments Ltd. prieš De Savoye* 1990 CarswellBC 28.
4. Kanados Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 18 d. sprendimas byloje *Van Breda prieš Village Resorts Ltd.* 2012 SCC 17, 2012 Carswell Ont 4268.
5. Kvebeko apeliacinio teismo 2007 m. rugpjūčio 10 d. sprendimas byloje *Lépine prieš Société Canadienne des postes* QCCA 1092, 2007 CarswellQue 13496.
6. Mičigano valstijos apeliacinio teismo 2003 m. gruodžio 23 d. sprendimas byloje *Electrolines, Inc. prieš Prudential Assurance Company, Ltd.* 260 Mich. App. 144677 N. W. 2d 874.
7. Niujorko apeliacinio teismo 1918 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *Loucks prieš Standard Oil Co.* 224 N.Y. 99120 N. E. 198.
8. Niujorko valstijos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 2 d. sprendimas byloje Slip Copy66 Misc. 3d 1228(A).

9. Prancūzijos kasacinio teismo 2007 m. vasario 20 d. sprendimas byloje 05-14082.

Teisės doktrina

1. Adrian Briggs, *Civil Jurisdiction and Judgments*, Routledge, 2015.
2. Alex Mills, „The Private History of International Law“, *The International and Comparative Law Quarterly*, 55 (1), 2006.
3. Andrew Dickinson, Eva Lein, *The Brussels I Regulation Recast*, Oxford University Press, 2015.
4. Audrius Perkauskas, *Jurisdikcijų kolizijų ir užsienio valstybių teismų sprendimų pripažinimo bei vykdymo teisinis reguliavimas: unifikavimo tendencijos*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2002.
5. Darius Bolzanas, „Užsienio teismų sprendimų šeimos bylose pripažinimas ir leidimas juos vykdyti Lietuvoje“, *Notariatas*, 15, 2013.
6. Darius Bolzanas, Egidija Tamošiūnienė, Dalia Vasarienė, Remigijus Jokubauskas, „Certification of enforceability in member state of origin: service of certificate“, *Remedies Concerning Enforcement of Foreign Judgments: Brussels I Recast, Remedies Concerning Enforcement of Foreign Judgments*, Wolters Kluwer, 2018.
7. David P. Stewart, „The Hague Conference Adopts a New Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil or Commercial Matters“, *American Journal of International Law*, 113 (4), 2019.
8. Egidija Stauskienė, „Teisinių santykių subjektai vykdymo procese“, *Jurisprudencija*, 7 (109), 2008.
9. Eglė Kavoliūnaitė-Ragauskienė, Agnė Limantė, *Reglamento „Briuselis IIa“ peržiūra: siūlomos naujovės ir jų įtaka Lietuvos teisei sistemai*. Mokslo studija. Lietuvos teisės institutas, 2016.
10. Eva Storskrubb, *Civil Procedure and EU Law – A Policy Area Uncovered*, Oxford University Press, 2008.
11. Franco Ferrari, Diego P. Fernández, *Private International Law-Contemporary Challenges and Continuing Relevance*, Edward Elgar, 2019.

12. Gintautas Bužinskas, Jurgita Grigienė, *Teisingumas tarptautiniame civiliniame procese*, Teisinės informacijos centras, 2007.
13. Ilija Rumenov, „Implications of the New 2019 Hague Convention on Recognition and Enforcement of Foreign Judgments on the National Legal Systems of Countries in South Eastern Europe“, *EU and member states-legal and economic issues*, 3, 2019.
14. Irina Getman-Pavlova, „The Concept of “Comity” in Ulrich Huber’s Conflict Doctrine“, *Higher School of Economics Research Paper No. WP BRP 13/LAW/2013*, 2013.
15. Laura Augytė-Kamarauskienė, Sandra Bradaitė, Eglė Čaplinskienė et al. *Paveldėjimo teisė*, Lietuvos notarų rūmai, 2018.
16. Laura Gumuliauskienė, „Lietuvos teismų sprendimų pripažinimo užsienio valstybėse aspektai“, *Jurisprudencija*, 69 (61), 2005.
17. Laura Gumuliauskienė. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Mykolo Romerio universitetas, 2008.
18. Louwrens R. Kiestra, *The Impact of the European Convention on Human Rights on Private International Law*, Springer, 2014.
19. Marek Zilinsky, „Mutual Trust and Cross-Border Enforcement of Judgments in Civil Matters in the EU: Does the Step-by-Step Approach Work?“, *Netherlands Internatioanal Law Review* 64, 2017.
20. Paulius Astromskis, Jurgita Grigienė, Vigintas Višinskis, et al. *Lithuanian Private Law (The Law of the Baltic States)*. Springer International Publishing, 2017.
21. Paul Beaumont, Burkhard Hess, Lara Walker, Stefanie Spancken, *The Recovery of Maintenance in the EU and Worldwide*, Hart Publishing, 2014.
22. Peter Hay, *Advanced Introduction to Private International Law and Procedure*, Edward Elgar Publishing, 2018.
23. Ralf Michaels, „Recognition and Enforcement of Foreign Judgments“, *Max Planck Institute for Comparative Public Law and International Law*, 2009.
24. Ramūnas Kontrauskas, „Tarptautinis civilinis procesas: samprata ir vieta nacionalinės teisės sistemoje“, *Jurisprudencija*, 7 (109), 2008.

25. Reinhard Bork, Kristin van Zwieten, *Commentary on the European Insolvency Regulation*, Oxford University Press, 2016.
26. Remigijus Jokubauskas, „Dokumentų įteikimas tarpvalstybinėse civilinėse bylose“, *Jurisprudencija* 26 (1), 2019.
27. Remigijus Jokubauskas, „The concept of Center of Main Interests under the EU insolvency law“, *European Journal of Public Matters*, 2, 2018.
28. Remigijus Jokubauskas, Marek Świerczyński, „Impact of the Council of Europe Guidelines on Electronic Evidence in Civil and Administrative Law“, *Global Journal of Comparative Law*, 9 (1), 2020.
29. Remigijus Jokubauskas, Marek Świerczyński, „Is Revision of the Council of Europe Guidelines on Electronic Evidence Already Needed?“, *Utrecht Law Review*, 16 (1), 2020.
30. Remigijus Jokubauskas, Mykolas Kirkutis, Egidija Tamošiūnienė, Vigintas Višinskis, *Ginčų nagrinėjimas komerciniame arbitraže*, Mykolo Romerio universitetas, 2020.
31. Rolf A. Schütze, *Das internationale Zivilprozessrecht in der ZPO:-Kommentar*, De Gruyter, 2011.
32. Sirko Harder, „The effects of recognized foreign judgments in civil and commercial matters“, *International & Comparative Law Quarterly*, 62 (2), 2013.
33. Stasys Vėlyvis, Vigintas Višinskis, Egidija Stauskienė, „Pagrindinės teismo sprendimų vykdymo taisyklės romėnų teisėje“, *Jurisprudencija*, 2007, 2 (92), 2007.
34. Thalia Kruger, „The Disorderly Infiltration of EU Law in Civil Procedure“, *Netherlands International Law Review*, 63 (1), 2016.
35. Ulrich Magnus, Peter Mankowski, *Brussels IIbis Regulation*, Otto Schmidt, 2017.
36. Valentinas Mikelėnas, „Civilinio proceso teisės vienodinimas bei derinimas ir naujasis Lietuvos civilinio proceso kodeksas“, *Jurisprudencija*, 28 (20), 2002.
37. Valentinas Mikelėnas, *Tarptautinės privatinės teisės įvadas*, Vilnius: Justitia, 2001.

38. Vesna Rijavec, Wendy Kenett, *Remedies Concerning Enforcement of Foreign Judgments*, Wolters Kluwer, 2018, 39.
39. Vigintas Višinskis, „Ne teismo išduodami vykdomieji dokumentai“, *Jurisprudencija*, 7 (109), 2008.
40. Vigintas Višinskis, „Teismo sprendimo vykdymo vieta“, *Jurisprudencija*, 1 (79), 2006.
41. Vigintas Višinskis, Egidija Stauskienė, „Teismo išduodami vykdomieji dokumentai“, *Jurisprudencija*, 11 (101), 2007.
42. Vytautas Nekrošius, *Europos Sąjungos civilinio proceso teisė (Pirma dalis)*, Justitia, 2009.

Kiti šaltiniai

1. Europos Komisijos Reglamento pasiūlymo KOM(2011) 445 (galutinis) aiškinamasis memorandumas, <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2011/LT/1-2011-445-LT-F1-1.Pdf>.
2. UNIDROIT 1999-Study LXXVI-Doc. 1 Transnational Rules of Civil Procedure. Feasibility Study, <https://www.unidroit.org/english/documents/1999/study76/s-76-01-e.pdf>.

**Jokubauskas, Remigijus; Kirkutis, Mykolas; Tamošiūnienė, Egidija;
Višinskis, Vigintas**

UŽSIENIO TEISMŲ SPRENDIMŲ PRIPAŽINIMAS IR LEIDIMAS
VYKDYTI LIETUVOS RESPUBLIKOJE. Monografija. Vilnius: Mykolo
Romerio universitetas. 2020, 368 p.

Bibliogr. 340–364 p.

**Remigijus Jokubauskas, Mykolas Kirkutis,
Egidija Tamošiūnienė, Vigintas Višinskis**

UŽSIENIO TEISMŲ SPRENDIMŲ
PRIPAŽINIMAS IR LEIDIMAS VYKDYTI
LIETUVOS RESPUBLIKOJE

Monografija

Redaktorė dr. Ilona Čiužauskaitė
Maketavo Aurelija Sukackė

Tiražas 200 egz.
Leidinio apimtis 19,8 aut.l.

Išleido Mykolo Romerio universitetas
Ateities g. 20, Vilnius
Puslapis internete: www.mruni.eu

Spausdino UAB „Baltijos kopija“
Kareivių g. 13b, Vilnius
Puslapis internete www.kopija.lt

